



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

### Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

### About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

B 1,296,428

PROPERTY OF  
*University of  
Michigan  
Libraries*  
1817   

---

ARTES SCIENTIA VERITAS







# ГЛАСНИКЪ

ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

КНИГА XI.



У БЕОГРАДУ

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ.

1859.

DR  
24  
577  
v.11

W

## САДРЖАЈ.

Србски акценти. III. IV. Одъ Ђ. Даничића. . . . .	1
Житиѣ Стефана Оуроша .г. сѣписано Григоринимъ миномъ. Преписао др. Я. Шафарикъ. . . . .	33
Светый Урошъ петый, последний царъ србскій. Съ рускога превео архимандритъ Гаврило. . . . .	95
О кнезу Лазару. Изъ рукописа XVII века пре- писао А. Вукомановићъ. . . . .	108
Муратъ I на Нишу по турскимъ споменницама. . . . .	119
Животъ архиепископа Максима. Изъ рукописа XVII века преписао А. Вукомановићъ. . . . .	125
Три србске хрисовуль: а) краля Стефана IV; б) цара Лазара Хиландару 1380; в) Гргура Ву- ковића, брата му Ђурђа и Лазара и матере Маре Хиландару. Преписао Ђ. Даничићъ. . . . .	130
Латенись царемъ србскимъ. Изъ рукописа XVII века преписао А. Вукомановићъ. . . . .	144
За црквену историю србску. Изъ рукописа XVII века преписао Ђ. Даничићъ. . . . .	160
Шта е писао високий Стефанъ. Одъ Ђ. Даничића. . . . .	166
Тайна букваца у старимъ рукописима. Одъ Ђ. Даничића. . . . .	171
Ферманъ султана Махмуда србскомъ патријрху Арсению 1731. . . . .	181
Изводи изъ турскихъ докумената у Карловачкой архиви. . . . .	187
Рукопись архиепископа Никодима. Одъ Ђ. Да- ничића. . . . .	189

Разматрања о старимъ србскимъ правима. III.	
Одъ др. Н. Крстића. . . . .	204
Комненовке или народне песме о србскимъ Ко-	
мненима, сравањне са преданијама, летопи-	
сима и споменницама. . . . .	262
Србски исторійски споменџци Млетачкогъ архи-	
ва. Преписао др. Я. Шафарикъ. . . . .	317
Распра између пређашњѣ владе и Друштва Срб-	
ске Словесности . . . . .	463
Извѣстѣ о радњи и станю Друштва Србске Сло-	
весности године 1858. . . . .	482
Извѣстѣ о новчаномъ станю Друштва Србске	
Словесности године 1858. . . . .	493
Некрологъ. . . . .	494
Библиографіа . . . . .	500

### ШТАМПАРСКЕ ПОГРЕШКЕ.

На страни 108 у врсти 8 место приисеиѣ треба при-  
исеиѣи.

На страни 168 у врсти 20 предъ речю *за* не треба и.



## СРБСКИ АКЦЕНТИ.

*Написао Ђ. Даничић*

### ЧЛАНАКЪ ТРЕЋИЙ. \*

У овомъ ћемо чланку гледати акценте речи-ма среднѣга рода.

Како одъ овихъ речи едне у првомъ падежу ед. имаю нешто падежнога наставка (о или после мекога гласа е), а друге немаю ништа, па оне прве у осталимъ падежима поменутиѣ наставакъ првога падежа заменюю другимъ падежнимъ наставцима, а друге примаю падежне наставке на завршетакъ првога падежа допунѣниѣ гласомъ (г или и или с) кои у првомъ падежу губе (немаюћи иза нѣга самогласнога падежногъ наставка), и тако ове друге у падежима свима осимъ првога биваю еднимъ слогомъ дуже одъ првихъ, за то ћемо делећи у овимъ чланцима речи по броју сло-гова њиховихъ, по коме имъ се и акценти разди-кую, најпре разделити на двое све речи среднѣга рода: а) речи съ падежнимъ наставкомъ у првомъ падежу, б) речи безъ падежногъ наставка у првомъ падежу.

За кои се падежъ изрекомъ што овде не ка-же, у нѣму е акценатъ као и у првомъ. Последнѣй е слогъ у другомъ пад. мн. свагда дугъ, за то се не ће на по се споминати. Не ће се споминати ни четвртѣй пад. кои е свагда еднѣмъ съ првимъ.

---

\* Првѣй е чланакъ изашао у Ф. Миклошича *Slavi-  
sche Bibliothek I* (Wien 1831) а другѣй у осмой  
књизи овога Гласника (у Београду 1836).

## А.

Речи съ падежнимъ наставкомъ у  
првомъ падежу ед.

Таковихъ речи имамо:

I. одъ еднога слога, съ акц. ' : дио.

II. одъ два слога:

1. съ акц. ' на првомъ слогу: вино.

2. съ акц. ^ на првомъ слогу: сѣно.

3. съ акц. ' на првомъ слогу: перо.

4. съ акц. ^ на првомъ слогу: око.

III. одъ три слога:

1. съ акц. ' на првомъ слогу: кралѣвство.

2. съ акц. ^ на првомъ слогу: здравѣице.

3. съ акц. ' на првомъ слогу: колѣно.

4. съ акц. ^ на првомъ слогу: олово.

5. съ акц. ' на другомъ слогу: весѣлъ.

6. съ акц. ' на другомъ слогу: вретѣно.

7. съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другомъ; прѣстола.

8. съ акц. ^ на првомъ и на другомъ слогу: паандиште.

9. съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другомъ; оружь.

10. съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на другомъ: вѣриво.

IV. одъ четири слога:

1. съ акц. ' на првомъ слогу: дѣвоиство.

2. съ акц. ^ на првомъ слогу: Смѣдерево.

3. съ акц. ' на другомъ слогу: брашанчево.

4. съ акц. ^ на другомъ слогу: огледало.

5. съ акц. ^ на трећемъ слогу: приятѣлство.

6. съ акц. ' на трећемъ слогу: сведочанство.

7. съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на трећемъ; разбойште.

8. съ акц. ^ на првомъ и на трећемъ слогу: рудничште.

9. съ акц. ' на првомъ слогу и съ " на тре-  
ћемъ: играйиште.

10. съ акц. ' на првомъ слогу и съ " на тре-  
ћемъ: ма́теринство.

11. съ акц. ' на другомъ слогу и съ " на тре-  
ћемъ: незако́нство.

12. съ акц. ' на другомъ слогу и съ " на тре-  
ћемъ: обеле́жѣ.

V. одъ петъ слогова:

1. съ акц. ' на другомъ слогу: мото́вице.

2. съ акц. ' на трећемъ слогу: преобла́чило.

3. съ акц. ' на четвртномъ слогу: крвопроли́ће.

4. съ акц. ' на другомъ слогу и съ " на четвр-  
томъ: воденичи́ште.

5. съ акц. ' на трећемъ слогу и съ " на четвр-  
томъ: намасти́риште.

У речи Кни́ж-по́лъ нису срасле у jednu речъ речи одъ коихъ е сложена; она управо нѣк ђна него су у нѣој две речи које стоје ђна до друге. За то и акценти стоје онаки какви су кадъ е свака за себе.

Да видимо редомъ оваке речи како имъ се акценти меняю у падежима.

I. Одъ ђнога слога имамо речи само съ акц. ' и то само ове: днѡ́, стклѡ́ (које гласи и склѡ́ и цклѡ́) и злѡ́ (које е управо придевь, па се узима за самоставну речъ као и друге многе).

У 2-омъ падеж. множ. узимаюћи а међу сугласна слова прва одъ њихъ добѣа на нѣму " : дѣна́; а друга, место које има и пуни́а ста́кло, ми-слимъ да добѣа а и међу т и к и међу к и л, и тако изѢдначивши се съ пуниѡмъ ста́кло, има и акц. као она: стака́ла, и тада скло, у комъ е ради множине сугласнихъ слова избачено т, кадъ тога узрока нестане, опетъ добѣа т: стака́ла; а цкло и тада може бити да задржава џ место ст:

цакала, ерѣ мислимъ да се и место цѣлти се говори и цаклити се; тако и трећа добил на *а* међу два сугласна слова': *зѣла̃*.

## II. Речи одъ два слога:

### 1. Съ акц. ' на првомъ слогу.

У найвише нѣихъ остае акц. безъ промене: *вино, врата, гнѣздо, длѣто, ждрело, жиће, яе, клепта, крило, леђа, леће, мито, млеко, ое, пиће, прело, руно, село, трло, удо, уже, уста, црево и т.д.*

Има само една речъ са два сугласна слова (*си*) предъ крайнѣимъ *о*, коя у 1-вомъ пад. мн. меня' на *ѣ*, али се мисли да ние за писанѣ.

Само се у 2-гомъ пад. мн. меня акц. кадъ се међу два сугласна слова уметне *а*, и то

а) у еднихъ се' съ првога слога премешта на уметнуто *а*: *вратло: вратѣла̃*. Ово е едина речъ овога реда којой е у речнику В. С. Караѣића акц. у овомъ падежу *овѣло* забележенъ кодъ речи *вратла*, али ямачно и у више нѣихъ та промена бива (види мало ниже).

б) у еднихъ се' меня на *ѣ*, пакъ и на уметнуто *а* долази *ѣ*: *писмо: писѣмѣ̃*.

в) у еднихъ се' меня на *ѣ*, пакъ на другѣй слогъ јошъ долази *ѣ*: *брвно: брѣвѣнѣ̃*. \* Јошъ има една речъ коя не да сумняти о овой промени; то е она за кою е већъ речено да ние за писанѣ.

Има више речи које предъ крайнѣимъ самогласнимъ словомъ имаю по два сугласна, и по томъ на кои годъ одъ ова три начина меняю акц. у овомъ пад., али за неке не знамъ на кои, а неке се у мн. и не говоре. Ево ихъ свию: *блѣще, брѣнце, вапно, ведро (тако према вијѣдро), влакно, врело, гротло, гумно, данце, дебло, Дицмо, длап-*

\* Тако још е у овомъ пад. забележенъ акценатъ у речнику В. С. Караѣића.

це, Думно, жујце, задно, звонце, лице, клатно, легло, Ливно, лишце, перце, платно, пругло, ранно, рёсло (ријёсло), рунце, садно, сенце, словце, стабло, сукно. — За речи съ наставкомъ *тво* садъ се мисли да међу сугласна слова у наставниу не узимаю *а*, па по томъ и акц. остае безъ промене. Такове су: бѣнство, друштво, кнѣштво, кумство, пѣнство, тройство. Али опетъ мислимъ да се гдешто може чути друштѣва.

## 2. Съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу.

Осимъ колективнихъ нема много другихъ речи съ овимъ акц.: дрѣво, злѣто, зрѣце, месо, млево (мливо), пиво, сено, стадо, сунце, тело, тесто, царство (и по црногорскомъ говору чойство). А колективнихъ има врло много: бѣлѣ, бѣрѣ, брешѣ, бусѣ, влаѣ, гранѣ, гроблѣ, грожѣ, дрвлѣ, дублѣ, зверѣ, зелѣ, зрѣ, нѣ, класѣ, колѣ, лишѣ, лозѣ, осѣ, перѣ, прошѣ, пруѣ, роблѣ, саѣ, сноплѣ, суѣ, трѣ, трсѣ, трунѣ, улѣ, умлѣ, шиблѣ, штавлѣ итд.

Слабо се која одъ овихъ речи може говорити у множини где би имъ се могао акц. променити. Али се опетъ за сѣно зна да у мн. меня <sup>˘</sup> на <sup>˙</sup>: сѣна (*metae foeni*); тако и одъ мѣсо има съ истомъ променомъ у множ. мѣса (*patet*), мѣсима (бише га по голимъ мѣсяма); а гвѣжѣ меня у мн. свуда осимъ 2-гога пад. <sup>˘</sup> на <sup>˙</sup>: гвѣжѣа, а у 2-гомъ место <sup>˘</sup> добѣа <sup>˙</sup>: гвѣжѣа; овако мислимъ да е и одъ речи дрѣце множина дрѣца (према мн. дрѣва).

Између речи кое у 2-гомъ пад. мн. међу два сугласна слова добѣаю *а* имамо само сѣнце и дрѣце, ерѣ су остале у коихъ бы то требало да буде колективне пакъ множине немаю; а сѣнце у реченомъ пад. меня <sup>˘</sup> на <sup>˙</sup> и на уметнутомъ *а* добѣа <sup>˙</sup>: сѣнаца. Она иде међу речи кое у првомъ пад. мн. не меняю акцента. А одъ онихъ кое га у томъ



падежу меняю само дрѣвце има — као што е поменуто — предъ последњимъ самогласнимъ два сугласна, међу коя се умеће у другомъ пад. мн. а, и она у другомъ пад. мн. съ првога слога губи', на кои се у првомъ пад. мн. меня', па на другомъ добия': дрѣвца.

### 3. Съ акц. ' на првомъ слогу.

а) неке у мн. у свима пад. осимъ 2-гога меняю ' на': сѣло: сѣла, сѣлима. Такове су: пѣро (шбо), бедро, ребро, седло, стегно.

б) у 2-гомъ пад. мн. све речи, осимъ онихъ у коихъ бива промена казана подъ а, меняю ' на': плѣхе: плѣћа; пѣро (реппа): пѣра; крста: крста. — Кое између овихъ речи узимаю а међу два сугласна слова, оне съ првога слога губе', па на уметнутомъ а добияю': вѣсло: вѣсала; добро: добра; коплѣ: копала; стакло: стакала. Речи женство, людство, мноштво, сродство ямачно бы у овомъ пад. меняле акц. кадъ бы се у нѣму говорили. (Види напредъ подъ II, 1)

в) у коихъ речи бива промена речена кодъ а, оне у 2-гомъ падежу мн. меняю акц. ' на': сѣло: сѣла: сѣла; пѣро (шбо): пѣра: пѣра. — Између овихъ речи кое међу два сугласна слова добияю а, оне и у овомъ пад. имаю на првомъ слогу ' а на уметнутомъ а': бедро: бедра; ребро: ребра. За сѣдло стои у речи В. С. Караџића да у овомъ пад. има сѣдала (као речи у коихъ нема промене речене кодъ а), али мислимъ да то не ће бити ако у 1-вомъ пад. мн. има сѣдла, као што у речнику стои.

Има неколико речи за кое не знамъ међу кое одъ горњихъ иду: ведро, гротло, едро, леће. лѣто, окно, окце, плесмо, чело, чено, чесно.

### 4. Съ акц. ' на првомъ слогу.

а) у највише њихъ акц. остае безъ промене осимъ 2-гога пад. мн., н. п. мѣсто, мѣста, мѣсту, мѣстомъ, итд. Такове су: бѣло, бѣто, бѣтство, брашно, воће, врело, жвало, ято, клило, коло, кметство, лико, море, око, плуто, полѣ, просо, путо, рало, рило, рухо, сало, сито, Скоплѣ, срце, строво, труло, ушће, Чево, чедо, шило итд.

Ове речи у 2-гомъ пад. мн. меняю<sup>1</sup> на ѣ: брѣдо (pecten textorium): брѣа; грѣло: грѣа; дѣло: дѣа; зрѣно: зрѣа; ѣло: ѣа; кола: коа; лѣто: лѣа; слѣво: слѣа; стадо: стаа; чѣдо: чѣа итд. А кадъ се међу два сугласна слова уметне а, онда остае<sup>1</sup> на првомъ слогу а на уметнуто а долази ѣ: ютро: ютра; нѣдра: нѣдра; пѣсмо: пѣсама; пѣце: пѣца.

б) неке у мн. у свима пад. осимъ 2-гога меняю<sup>1</sup> на ѣ: брѣдо (topa): брѣа, брѣина. Такове су речи и ове: дрво (lignum), жито, звоно, масло, клупко. У њихъ се у 2-гомъ пад. мн. меня<sup>1</sup> на ѣ: брѣа, дрѣа, житѣ\*, звѣа. А којма се међу два сугласна уметне а, оне съ првога слога губе акц. па на другоме добѣаю<sup>1</sup>: маѣло: маѣла: масаа; клѣпо: клѣпа: клѣа.

Мислимъ да е штампарска погрешка што у речнику В. С. Караџића стои кодъ речи клѣпо да у другомъ пад. ед. има клѣпа, иначе бы то была између свию речи среднѣга съ падежнимъ наставкомъ у првомъ пад. едина коа одмахъ у другомъ пад. едн. меня акценатъ.

### III. Речи одъ три слога.

#### 1. Съ акц. ѣ на првомъ слогу.

Акценатъ остае безъ промене осимъ 2-гога пад. мн.: бѣженство. крѣлѣвство. прѣроштво. пу-

---

\* По овакоме 2-гомъ пад. рекохъ и за прѣшъ мн. да е жѣта, клѣпа.

чанство, — пухало, — заплеће, запруће, зачелъ, навечъ, наличъ, наручъ, причешће, раселъ, раскошъ, раскрише.

У 2-гомъ пад. мн. долази ^ на другій слогъ: зачѣлѣ, рѣскришѣ. Осимъ онихъ на *тѣо* нема другихъ речи са два сугласна предъ послѣднимъ самогласнимъ, међу коя бы се у овомъ пад. могло уметати *а* и по томъ се и акценатъ могао променити, а у онима се на *тѣо* не зна за цело да се умеће *а*. (Види напредъ подъ II, 1)

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу.

Акц. остае безъ промене: Ћжице, здрављице, забрежъ, ђурђево, ђаково, Валѣво, Кралѣво, Штитово. У 2-гомъ пад. мн. и оне бы добиле на другомъ слогу ^, надъ бы се говорило, и. п. забрѣжѣ.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу.

У свима пад. осимъ 2-гога мн. остае акц. безъ промене: ѡриште, вѣрзило, кандило, — ѡсое, присое, Горажде, Гусинъ, Кобилъ, Прокуплѣ, Требинъ, Цетинъ, — беспуће, бесуће, бесценъ, загоће, заграће, оплеће, охоће, поврће, подграће, покуће, Порече, посуће, потисъ, поткуплѣ, првиче, пролеће, распуће, — говеда, железо, повесмо, колено, полено, копито, корито, — белило, беснило, вратило, грдило, гризало, грнало, гудало, држало, духало, жарило, жутило, играло, калило, клепало, купало, кусало, легало, лудило, мастило, мртвило, огњило, одело, орало, перило, поило, растило, свештило, совело, солило, стопало, сукало, сушило, тавнило, творило, точило, тркало, цедило, цепадо, црнило, чекало, шарило, шестило, — богатство, момаштво, наследство, побратство, покућство, убоштво, човештво, — блатиште, годиште, градиште, двориште, ловиште, людиште, огњиште, рубиште, судиште, улиште, — едрце, корице, стрмашце.

У другомъ пад. мн. меня се ' на ', и на другій слогъ долази ~: гòведа: гòвѣдѣ; кòлено: кòлѣнѣ; кòрито: кòрѣтѣ; влѣкала: влѣкѣлѣ; лѣгала: лѣгѣлѣ; шѣпила: шѣпѣлѣ.

А у речи кое међу два сугласна слова узимаю а, остае на првомъ слогу ', па на уметнуто а долази ~: пòвесмо: пòвесѣмѣ.

#### 4. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Акц. остае безъ промене осимъ 2-гога пад. мн.: Дѹнаво, ђово, острво, крешево, оцило, — бадало, барило, бућкало, вешала, видело, гладило, ягнило, квасило, клюкало, клецало, лазила, мерила, муляло, правило, ранило, седало, сецало, страшило, туцало, цртало, шибало, — деспотство, войводство, сужаньство, суседство, таоство, — вимешце, грлашце, срдашце, сунахце, темешце, вреоце, грѣоце, жваоце.

У 2-гомъ пад. мн. долази ~ на другій слогъ: ђострво: ђострѣвѣ; бѣрило: бѣрѣлѣ; лѣзила: лѣзѣлѣ; грѣоце: грѣѣцѣ, итд.

Одъ ѣзеро 1-вый пад. мн. има ' на другомъ слогу одбацаюћи ~ съ првога у имену Ђѣзера. И тако остае у свима пад. осимъ 2-гога, у коме мислимъ да меня ' на ': Ђѣзѣрѣ.

#### 5. Съ акц. ' на другомъ слогу.

Остае акц. безъ промене: вѣстѣва, сечѣва, лежѣе, — одѣло, опело, повресло, подретло, порекло, посело, расуло, — бичалѣ, веселѣ, држалѣ, убиће, иманѣ, имаће, имуће, одаће, поклаће, прегнуће, пропеће, просуће, проштенѣ, поштенѣ, свануће, створенѣ, тренуће, узеће, умрѣе, — вретенце, преденце, — колица, оstriце, польице, — ѣаволство, злочинство, ѣдинство, везирство, враголство, деверство, коварство, лакомство, могућство, цѣянство, познанство, проклетство, сердарство, старештво, убиство, хайдуштво.

### 6. Съ акц. ' на другомъ слогу.

Осимъ другога пад. мн. акц. остае безъ промене: канчело, Кастела, огребло, омело, паћело, — вретено, — решето, — божанство, господство, рожанство, чудество, — беланце, беоце, брашанце, влаканце, враташца, жуманце, клубашце, кривоце, леђашца, писамце, ребарце, седлашце, сеоце, усташца.

У 2-гомъ пад. мн. меня се ' на ': вретѣно: вретѣна; а кадъ се међу два сугласна слова умеће а, меня се ' на ', па онда и на првѣй слогъ долази ' и на уметнуто а ': ребѣрце: ребѣраѣца.

Речи криоце, сеоце еднаке су са криѣце, сѣлце (види напредъ подъ II, 1), по томе онако и акц. меняю у 2-гомъ пад. мн.: криѣца.

### 7. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другомъ.

Имамо ихъ само ове, и у њихъ акц. остае безъ промене: насѣлѣ, папѣрѣ, престолѣ, раскршѣ. (У речи сѣпѣште у речнику В. С. Караѣића мислими да е штампарска погрешка што на првомъ слогу стои '.)

### 8. Съ акц. ^ на првомъ и на другомъ слогу.

Акценти остаю безъ промене: прѣћѣце, цвѣћѣце, — двориште, збориште, ландиште, планиште, — Чайниче.

### 9. Съ акц. ' на првомъ слогу и ^ на другомъ.

Акц. остае безъ промене: Ариѣлѣ, гдѣубѣлѣ, груменѣ, бусенѣ, безумѣлѣ, босилѣ, дрвеће, забрѣе, загорѣ, знаменѣ, зрневѣлѣ, иверѣ, яворѣ, ясенѣ, елашѣ, каменѣ, кестенѣ, комаће, коренѣ, кременѣ, металѣ, мраморѣ, обличѣ, облѣче, обручѣ, оградѣ, ождрелѣ, окрилѣ, орашѣ, оружѣ, остожѣ, подгорѣ, подлужѣ, подножѣ, подручѣ, подушѣ, посавѣлѣ, потисѣ, поцерѣ, приморѣ, прорашѣе, прочелѣ, прстенѣ, ременѣ, русалѣ, телѣче, тренѣче, углѣвалѣ, усрѣе, узглавлѣ, ударѣ, чокоће, шаторѣ, — зве-



ринѣ, женскиинѣ, мушкинѣ, пашчинѣ, — дѣтинство, бѣстинство, дѣлинство, юнаштво, лукавство, поповство, — бунѣште, гариште, даниште, зобиште, игриште, вриште, косиште, ноѣиште, овсиште, огнѣиште, оиште, пасиште, поиште, пртиште, рпиште, саймиште, сапиште, сметлиште, стрниште, сукниште, улиште, црквиште, — кѣлѣнце.

У 2-гомъ пад. мн. кадъ се међу два сугласна слова умеће *а*, акц.  $\sim$  съ другога слога прелази на трећій: кѣлѣнце: кѣленѣца.

10. Съ акц.  $\sim$  на првомъ слогу и съ  $\sim$  на другомъ: злѣмѣнѣ, пѣздравлѣ, сумрачѣ, — вариво, ягнѣиво, едиво, кресиво, ношиво, пециво, плетиво, предиво, сочиво, тетиво, тециво, ћерчиво, — блатанце, брдашце, грлашце, ютарце, взерце, недарца, острвце, псеташце, путашце, срдашце, сунашце, — блатиште, ватриште, вчмиште, куѣиште, оствиште, ротквиште, рочиште, седиште, селиште, сириште, скровиште, шинѣиште, — братимство, братинство, дѣдинство, женинство, нашинство, очинство, сестринство, сужанство, туђинство, ћесарство, — непело, кољиво.

У 2-гомъ пад. мн. меняо бы се акц. у речима коѣ бы међу два сугласна слова узеле *а*: съ другога бы слога прешао акц.  $\sim$  на трећій. Али имъ нив множина у обичаю.

#### IV. Речи одъ четири слога.

##### 1. Съ акц. $\sim$ на првомъ слогу.

Акц. остае безъ промене: йгуманство, кѣлућерство, дѣвоѣштво, прождирало, Калиполѣ, вѣсаоце, Сараево, пеливов.

У 2-гомъ пад. мн. мислимъ да бы на трећій слогъ дошао акц.  $\sim$ .

##### 2. Съ акц. $\sim$ на првомъ слогу.

Акц. остае безъ промене: апостолство, властеоство, барноце, премалеће, Смедерево.

И у њихъ мислимъ да бы у 2-гомъ пад. мн. дошао акц. ^ на трећий слогъ.

3. Съ акц. ^ на другомъ слогу.

Оваке су речи само: безаконѣ, брашанчево, Кудилѣво, Драгачево.

Акц. остае безъ промене. Само у 2-гомъ пад. мн. долази ^ на трећий слогъ: безаконѣ.

4. Съ акц. ^ на другомъ слогу: крижопуће, новорође, премалеће, прекоруће, средопошће, — дружилало, зеленило, мотовило, навияло, називало, ништавило, огледало, плаветнило, почивало, прегибало, руменило, — домазетство, незнабоштво, нечовештво, старосватство, сиромаштво, — зимо-виште, катаристице, — Бешеново, Невесинѣ, Калиполѣ, Нестополѣ.

Само у 2-гомъ пад. мн. добијаю ^ на трећемъ слогу: огледала.

5. Съ акц. ^ на трећемъ слогу: достојанство, добротинство, задовољство, капетанство, богошолство, поглаварство, постојанство, пријатељство, неваљалство, — достојанѣ, издахнуће, неумеће, поколѣнѣ, рукодаће, ускрснуће.

6. Съ акц. ^ на трећемъ слогу: безочанство, величанство, владичанство, отачанство, сведочанство, човечанство, — вратаѡца, и сложено благо-вѡнѣ (и по Црногорскомъ говору чоечишће).

Осимъ речи влатаѡца само е една између њихъ сведочанство у обичаю у множини, и мислимъ да се у 2-гомъ пад. мена ^ на ^: сведочанства. А вратаѡца су одъ четири слога за то што се љ накрай слога претворило у о: по томе у 2-гомъ пад. мн. где ние потребе да се љ претвори у о иде међу речи одъ три слога (III, 6), и мислимъ да има вратаѡца.



У 2-гомъ пад. мн. четвертый слогъ добия :  
мотови́лаца, ева́нѣлїѣ.

2. Съ акц. ' на тре́немъ слогу. Така има само  
една речъ: преобла́чило.

У 2-гомъ пад. мн. четвертый слогъ добия :  
преобла́чїѣ.

3. Съ акц. ' на четвертомъ слогу. Таке су само  
ове две речи: кровопрѣ́ше, непри́ятельство.

4. Съ акц. ' на другомъ слогу и сь ^ на че-  
твертомъ: водѣ́ничиште, лубѣ́ничиште, огòрелїште,  
потр́калїште.

5. Съ акц. ' на тре́немъ слогу и сь ^ на че-  
твертомъ. Таке су само ове две: намасти́риште,  
пана́ѣуриште.

## Б.

Речи безъ падежногъ наставка у  
првомъ падежу ед.

Имамо ихъ:

I. одъ два слога:

1. съ акц. ' на првомъ слогу: вре́ме.

2. съ акц. ^ на првомъ слогу: ча́вче.

3. съ акц. ' на првомъ слогу: те́ле.

4. съ акц. ^ на првомъ слогу: я́гнѣ.

II. одъ три слога:

1. съ акц. ' на првомъ слогу: на́зѣме.

2. съ акц. ^ на првомъ слогу: го́вече.

3. съ акц. ^ на првомъ слогу: жа́дрѣбешце.

4. съ акц. ' на другомъ слогу: жи́ви́нче.

5. съ акц. ^ на другомъ слогу: сирòче.

6. съ акц. ' на првомъ слогу и ^ на другомъ:

Ба́чва́нче.

7. съ акц. ^ на првомъ слогу и ^ на другомъ:  
де́во́йче.

8. съ акц. ^ на првомъ слогу и ^ на другомъ:  
гра́ѣ́нче.

III. одъ четири слога:

1. съ акц. ' на првомъ слогу: Сàраєвче.
2. съ акц. ' на другомъ слогу: самбуче.
3. съ акц. ' на трећемъ слогу: говедáрче.
4. съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на трећемъ: Хèрцегбвче.
5. съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ: приàвбрче.
6. съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ: бедèвиче.

Зейтин-тáне нив една речъ него су две една до друге, као што е напредъ казано за Кнèж-пòлѣ.

Да видимо како се и нѣма меняю акценти.

1. Речи одъ два слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Таку речъ имамо съ основомъ на *н* само едну: врѣме. Она у ед. у свима пад. мена ' на ^: врѣмена, врѣмену, врѣменомъ, врѣмену. У мн. у свима пад. губи акц. съ првога слога па на другомъ у свима пад. осимъ 2-гогъ добия ^: времèна, времèними, а у 2-гомъ место ' на другомъ слогу има ^: времèнà.

Речи съ основомъ на *т* имамо више, и оне у едн. у свима пад. меняю ' на ^: дèте: дèтета, дèтету, дèтетомъ. Такове су и ове: звере, исе, яв, юне, кљусе, парче, свиньче, хоше. Има јошъ више речи одъ два слога съ акц. ' на првомъ слогу и съ основомъ на *т*, али не знамъ за цело меня ли се и у нѣхъ овако акц; ево ихъ: биче, бравче, бренце, вранче, гуњче, дерле, дерче, ђаче, звонце, змиче, керче, кумче, Немче, полче, поше, сишче, слушче, сриче, тане, Швалче, уже. Пре бихъ рекао да и у нѣхъ бива ова промена него да остав акц. ', као што е у речнику В. С. Караџића за последню кодъ нѣ назначено. Али ми опетъ ва я споменути у множини шивета, и 2-гій пад. шивèтà.



У 5-томъ пад. ед. меня речъ дѣте ' на ' : дѣте. По свой бы се прилици акц. и другимъ речима овако меняю кадъ бы имъ овай падежъ быо у обичаю као нъой.

2. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Акц. се ' меня ' : блѣзне , блѣзнета , блѣзнету. блѣзнетомъ. Таке су и движе, ждребе, прасе.

Акц. ' остав : бѣпче , дрвце , милче , пловче. чавче, шѣше.

Овиѣма се свима речима основа свршуе на г. А само јошгъ една тѣло съ основомъ на с иде овамо множиномъ, у којой гъби ' съ првога слога па у свима пад. осимъ 2-гога добия на другомъ слогу ' : телѣса , телѣсима , а у другомъ пад. на ѣтомъ слогу има ' : телѣсѣ.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Свима се основа свршуе на г, а акц. остав безъ промене осимъ падежа кои ће се споменути: кѣнъче, маѣше, мѣмче, ѣшче, паѣше, роѣче, сирѣе, сомче, срче, теле, шѣше, шкембе, шокче, ште-не итд.

Кѣс се одъ овихъ речи говоре у мн., оне у 2-гомъ пад. мн. меняю ' на ' , и на другомъ слогу добияю ' : крѣмета : крѣмѣта ; тѣсте : тѣстѣта ; тако бы ямачно было и у овихъ речи : дугме, ѣуле, зерде, клеѣпе, кѣбе, пенѣе, перде, теѣне итд.

Све ми се чини да бы се и у 5-томъ пад. ед. и мн. променило ' на ' \*.

4. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Кѣима се речима основа свршуе на г, у ѣнихъ остав акц. безъ промене : вѣжле, Вѣѣше, Грче, гуѣше, яѣнѣ, яре, кѣзле, крѣе, кѣче, лѣне, мѣе,

\* Н. пр. у стиху:

*Роѣче моје зинѣо од Турака!*

е ли роѣче или роѣче?

младе, оме, паче, пиле, раче, Српче, створе, тиче, Туре, туче, хрче, итд.; тако: псето, дрво, и буре, грне, дебе, деме, ђубре, клупче, пуце, тепе, ђате, њебе, ђурче, цебе, цубе.

Кога се одъ овихъ речи говоре у мн. оне у 2-гомъ пад. добијаю на другомъ слогу ' : њебѣта.

Кога се основа свршуе на и, оне у множини губе съ првога слога ', пакъ у свима падежима осимъ другога добијаю на другомъ слогу ' : плѣме: племѣна, племѣнима, ра̑ме и ра̑мо: ра̑мѣна, ра̑мѣнима. Тако и брѣме, вѣме, име, семе, слѣме, темѣ.

У 2-гомъ пад. мн. на другомъ слогу место ' имаю ' : плѣмѣна̑, ра̑мѣна̑, семѣна̑.

Ове промене биваю и у речима съ основомъ на с, коју садъ имаю само у множини њѣбо, чѣдо, ѣхо, ко̀ло: небѣса, небѣса̑, набѣси́ма; чудѣса, чудѣса̑, чудѣси́ма; ушѣса, ушѣса̑, ушѣси́ма; колѣса, колѣса̑, колѣси́ма.

## II. Речи одъ три слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу. Само две и то съ основомъ на т : на̀зѣме, на̀пршче. Акц. као да остае безъ промене.

2. Съ акц. ' на првомъ слогу.

Кога се основа свршуе на т, остае имъ акц. безъ промене: го̀вѣча, дво̀гоче, детѐшце, дерѝште, до̀воче, измѣче, ягнѣ̀шце, ярѐшце, ма̀гаре, па̀ришче, посмр̀че, телѐшце, уѝуче, Ара̀нче, итд.

Съ основомъ на и има само една речъ : прѣ̀зиме; акц. јо̀й остае безъ промене осимъ 2-гогъ пад. мн. где добија на трећемъ слогу ' : прѣ̀зимѣна̑. кога в. вредно узети на умъ за то што е другѣи акц. у множини речи и́ме, кога в. у нѣој само састављѣна съ предлогомъ през.

3. Съ акц. " на првомъ слогу.

Само су съ наставкомъ т. Акц. имъ остае безъ промене: идрѐбѣшце, ягнѣ̀шце, крмѣ̀шце, Гласи́ти XI.

ѣрмене. Последня може имати множину, у поіой у 2-гомъ пад. ямачно добиа ^ на другомъ слогу: ѣѣрменѣта.

4. Съ акц. ^ на другомъ слогу.

И оне су само съ наставномъ т, и акц. имъ остае безъ промене: живѣиче, ждребѣнце, ядиче, яренце, вдиче, бегунче, буренце, вртальче, голупче, детенце, марвинче, пастирче, пиленце, ста-кленце, тежаче, теленце, дугменце, стражарче, ѣимане, челяде, челяце.

Рекао быхъ да се у свима пад. меня ^ на ^, н. п. челяде: челядета; живѣиче: живѣичета; — али за цело не знамъ.

Кое се говоре у мн. мислимъ да у 2-гомъ пад. добияю на трећемъ слогу ^: ѣиманѣта.

5. Съ акц. ^ на другомъ слогу.

Основа имъ е на т, и акц. остае безъ промене осимъ 2-гогъ пад. мн.: ерѣнде, жуманце, япунце, бдрене, канабе, лепезе, нишесте, ста-калце, табанце, тестере, силембе, сироче, чекме-це, шилѣже.

У 2-гомъ пад. мн. долази ^ на трећій слогу: япунцѣта, табанцѣта, сидѣмбѣта.

Све ми се чини да бы и у 3-томъ пад. променили акц, и то да бы на првомъ слогу добиле ^, а ^ съ другогъ слога изгубиле: сироче.

6. Съ акц. ^ на првомъ слогу и ^ на другомъ.

Основа имъ е на т, а акц. остае безъ промене, и то су само ове: аѣовче, Бачѣвиче, бѣвѣлче и Прѣпѣльче (Приѣпѣльче).

7. Съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на другомъ.

Основа имъ е на т, а акц. остае безъ промене: дѣвѣйче, детенце, дилберче, еленче, Латинче, маймунче, наконче, одойче, озимче, чобанче, шећерче.

8. Съ акц. ^ на првомъ слогу и ^ на другомъ.

Све су съ основомъ на *г*, а акц. остае безъ промене: бѣрѣлче, грађѣнче, жваленце, ждребенце, лацманче, пасторче, циганче, чеданце, шатрашче.

Само копѣле губи ^ съ другога слога: копи-  
лета, копилету.

Основу на *и* има само сложено нѣврѣме, кое у другимъ падежима ние ни у обичаю.

### III. Речи одъ четири слога.

1. Съ акц. ^ на првомъ слогу. Така има само една речъ и основа *іоѣ* е на *г*: Сѣрашче.

2. Съ акц. ^ на другомъ слогу. Основа е на *г*: Арѣнѣче, Бѣдграче, калаушче, књигоношче, недоношче, самоуче, унѣче.

3. Съ акц. ^ на трећемъ слогу. Основа е на *г*: говедѣрче, налуђѣрче, половаче, хазнадарче, хранићѣ.

У 5-томъ пад. шислими да бы се акц. променио хранићѣ?

4. Съ акц. ^ на првомъ слогу и ^ на трећемъ. Основа е на *г*: аддунѣшче, вѣрошѣнче, казукашче, мелемашче, нѣлѣнѣче, Херцеговче, шербеташче.

5. Съ акц. ^ на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ. Така има само една речъ и основа *іоѣ* е на *г*: приѣвѣрче.

6. Съ акц. ^ на другомъ слогу и съ ^ на трећемъ. Така има само една речъ и основа *іоѣ* е на *г*: бѣдѣвѣче.

Да видимо *іошѣ* шта бива съ предлогомъ предъ овакимъ речима.

1. Предлогъ остае безъ икаквогъ акцента кадъ речъ иза нѣга нема на првомъ слогу ни ^ ни ^, имала у првомъ пад. падежний наставакъ или не, н. п. одъ стакла, на стаклу, у бѣсценѣ, у кориту, на нѣлено, у вѣно, безъ вѣна, на лѣнѣца, у на-

ручѣ, у а́челю, одѣ ко́пала, у одѣлу, на весѣлю.  
на рѣшѣто, изѣ бѣсѣла, на ѡблѣчѣ, на поѡтѣрѣ; —  
за дѣте, на вѣре, у сѣрѣту, за нѣанне, предѣ  
гѡвѣне, до раменѣ, за сѣрѡче, одѣ говѣдѣрѣта, итд.

Тако и кадѣ е предлогъ одѣ два слога: прѣво  
кѡлеца, исподѣ кѡрита, итд.

## 2. Предлогъ добия акц.

а) предѣ речима съ акцентомъ ^ на првомъ  
слогу

аа) кое у првомъ пад. ед. имаю истый акц. ^ и  
падежный наставкаъ и више одѣ два слога н. п.  
изѣ Ужица, у плѣндишту.

бб) кое у првомъ пад. ед. имаю истый акц. ^ и  
падежный наставкаъ и само два слога, али имаю  
два иди више сугласныхъ слова изѣ првога дугогъ  
самогласногъ или су колективне съ наставкомъ *je*  
поставимъ одѣ *ије* (може быти да су тикѣ обте-  
реѣне, те не могу аче обузети предлога), н. п. у  
сѣнце, изѣ царства, на грѣбѣ, у грѣбѣ, у гвѣж-  
ѣу, на кѣлѣ, бѣзѣ лѣшѣ, на здравѣ. Не знамъ  
да ли се каже у тѣсту, одѣ тѣста или у тѣсту,  
одѣ тѣста.

вв) кое у првомъ пад. ед. немаю акц. ^ него  
га променомъ добию, а у првомъ пад. ед. имаю  
падежный наставкаъ, м. п. днѡ: дѣнѣ: бѣзѣ дѣнѣ;  
сѣло: сѣлѣ: сѣ сѣлѣ; кѡла: кѡлѣ: изѣ кѡлѣ; цѣмо:  
писѣмѣ: изѣ писѣмѣ.

гг) кое и у првомъ пад. ед. имаю акц. ^ али  
су бѣзѣ падежногъ наставка: за прѣсе, подѣ ждрѣбе.

б) предѣ речима съ акц. ^ на првомъ слогу,  
и онда речь давши предлогу акц. ^ сама губи акц. ^;  
али не добия предлогъ тога акцента предѣ сви-  
ма овакимъ речима, него предѣ оцима измеѣу  
ныхъ

аа) кое и у првомъ пад. ед. имаю акц. ^ и  
падежный наставкаъ и а) еданъ слогъ: злѡ: на злѡ,

у злу, са зла; дно: на дну, у дно, безъ дна; — β) два слога, али између њихъ само предъ овима: мѣсто: на место; блато: у блато, изъ блата; јто: у јто, изъ јта; путо: у путо; сјло: на сало; сјто: подъ сјто; дѣло: на делу; ѣло: за ело; нѣла: на кола, подъ кола, у колима; стадо: предъ стадомъ; чѣдо: одъ чуда; масло: одъ масла; нѣдра: у недра, изъ недара, у недрима; може бити да се овако говори съ предлогомъ јошъ овака речъ, али я не знамъ за цело, а доле ће се видети кое се оваке речи говоре другѣ; — γ) три слога, али и између њихъ то могу поуздано казати само за ове: вѣшала: на вешала; сѣдало: на седалу; нѣльво: на нѣльво; нѣдърца: у нѣдърца; али мислимъ да се тако говоре и остале оваке речи осимъ онихъ за кое ћу јошъ казати да се говоре другѣ н. п. на рочиште, у Смедереву, за матејство.

бб) кое у првомъ пад. ед. немаю акц., него га променомъ добию и у првомъ пад. имаю падежний наставакъ н. п. село: сѣлима: по селима; ребро: ребра, ребара, ребрима: у ребра, по ребрима, безъ ребара; бедро: бѣдара, бѣдрима: одъ бѣдара, о бѣдрима; говеда: гѣведа: одъ гѣведа; колѣно: нѣленѣ: до колѣна.

вв) кое у првомъ пад. ед. немаю падежнога наставака, имале акц. јошъ у првомъ пад. али га текъ променомъ добиле: ягнѣ: за ягнѣ, одъ ягнѣта; яре: одъ ярета; ѣубре: у ѣубрету; ѣбе: подъ ѣбетомъ; раме: на раме, до рамена; пастѣрче: за пастѣрче, одъ пастѣрчета; нѣвреме: у нѣвреме; прѣсе: прѣсета: одъ прасета; дѣгме: дѣгметѣ: безъ дѣгметѣ; време: врѣмена: за врѣмена, по врѣмену.

Надъ е предлогъ одъ два слога, долази му акц. на другій слогъ: наа Ужица, исподъ сѣнца, прекѣ грѣбля, мимѣ грѣблѣ; исподъ лѣшѣа, прекѣ

пѣсамѣ, прѣко кѣла; испѣдъ кѣла, одѣ зла, безѣ зла, испѣдъ вешѣла, окѣ ребѣра, испредъ говѣдѣ, прѣко колѣна. прѣко рамѣна, итд.

### 3. Предлогъ добия аицъ.

а) предъ речима съ аицъ. на првомъ слогу, ков и у првомъ пад. ед. имаю истый акц. и падежный наставка и само два слога, али не онака што су поменута мало напредъ подъ 2, а, бб, н. п. одъ злѣта, ѹ злѣто, ѹ мѣсо, бѣзъ мѣса, ѹ млѣво, ѹ сѣмо, ѹ сѣну, пѣ телу.

б) предъ речима съ акц. на првомъ слогу, и онда речи саме губе аицъ. са свога слога, и то бива предъ речима съ такимъ акц. ков у првомъ пад. имаю падежный наставка и α) два слога, али и између нѣхъ то (знамъ да) бива само предъ овима: кѣло: ѹ коло; мѣре: ѹ море, ѣзъ мора; ѣо: ѹ око, ѣзъ ока; пѣлѣ: ѹ полѣ; срѣце: зѣ срѣце, ѹ срѣцу; грѣло: зѣ грѣло, пѣдъ грѣло; зрѣно: нѣ зрна; лѣто: нѣ лето, бѣзъ лета; слѣво: одъ слова дѣ слова; ѹтро: ѣзъ ютра; брѣдо: ѹзъ брѣдо; дрѣво: нѣ дрво; — β) одъ три слога само: Дѹнаво: одъ Дунава дѣ Дунава. Може бити да ово бива ѣошъ предъ коѣмъ овакомъ речю и одъ два и одъ три слога (н. п. одъ олова?) али я не знамъ за цело.

Кадъ е предлогъ одъ два слога, долази му аицъ. на првый слогъ: прѣко тѣла, прѣко мора, прѣко срѣца, ѣспѣдъ грѣла, прѣко лета, прѣко брѣда, прѣко Дунава.

### ЧЛАНЪ ЧЕТВРТЫЙ.

Овде ћемо прегледати акценте речима женскога рода ков се свршую на сугласно. Међу нѣхъ иду и оне коима се на краю я претвара у о. Међу нѣхъ иду и речи мати и кѣни, коима на краю одпада сугласно р.

Нѣхъ имамо:

I. одъ еднога слога:

1. съ акц. <sup>˘</sup>: кáпъ.
2. съ акц. <sup>˘</sup>: смѣ́тъ.

II. одъ два слога:

1. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу: любáвъ.
2. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу: плéсань.
3. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу: сáмрътъ.
4. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на другомъ: блáгость.
5. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на другомъ: ёсéнь.

III. одъ три слога:

1. съ акц. <sup>˘</sup> на другомъ слогу: обѣ́тель.
2. съ акц. <sup>˘</sup> на другомъ слогу: блáгдеть.
3. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на другомъ: сáблáзань.
4. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на третьемъ: пáунчáдь.
5. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на третьемъ: зáповѣ́сть.
6. съ акц. <sup>˘</sup> на другомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на третьемъ: еднáкъсть.

IV. одъ четири слога:

1. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на четвертомъ: рáзборитѣ́сть.
2. съ акц. <sup>˘</sup> на првомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на четвертомъ: зѣ́мозелéнь.
3. съ акц. <sup>˘</sup> на другомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на четвертомъ: приáворчáдь.
4. съ акц. <sup>˘</sup> на другомъ слогу и съ <sup>˘</sup> на четвертомъ: истѣ́ветнѣ́сть.
5. съ акц. <sup>˘</sup> на третьемъ слогу и съ <sup>˘</sup> на четвертомъ: задовѣ́льнѣ́сть.

За кои се падежъ изрекомъ што не каже, у нѣму е акц. као и у првомъ. Четвртый е еднáкъ съ



првимъ, а другомъ в пад. мн. крайнѣ и друго съ акц. °; то се не ће на по се споминити.

# I. Речи одъ еднога слога.

## 1. Съ акц. °.

а) остае акц. готово у свима падежима безъ промене: гладъ. гладѣ, глѣху итд. Таке су речи: бестъ, брвъ, буѣ; варъ, гладъ, грстъ, жеѣ, згадъ, капъ, кобъ, прстъ, ластъ, младъ, млечъ, пртъ, скрбъ, састъ, слузъ, снетъ, спастъ, сржъ, срчъ, сршъ, стижъ, студъ, стужъ, трстъ, трудъ, хридъ, чаѣ.

У 7-момъ пад. меня се ° на °; то поуздано знамъ да е у овихъ: власть: власти; дужъ: дужи; масть: масти; нязъ: низи; речъ, речи; свѣсть: свѣсти; стваръ: ствари; ѣудъ: ѣуди; цѣвъ: цѣви.

У 2-гомъ пад. мн. меня се ° на °; и то поуздано знамъ само у овихъ: власть: власти; Дужи: Дужи; пѣдъ, пѣди; речъ: речи; сапи: сапи; сѣри (=сѣри): сѣри (=сѣри); стваръ: ствари; тваръ: твари; цѣвъ: цѣви.

У 3-ћемъ пад. мн. и кои су съ ѣимъ еднаки меня се ° на °: властима, речима, стварима, цѣвима. Само у овимъ речима знамъ поуздано да то бива, а може бити да е јошъ коя така.

б) меня се акц. готово у свима падежима. Меня се ° на ° у свима падежима кои се изрекомъ не спомену (осимъ 4-тога ед., кои е — као што е казано — еднакъ съ првимъ): ноѣ, ноѣи, итд. Таке су ваѣшъ, добъ, жучъ, зобъ, моѣ, лаѣ, коствъ, прѣвъ, ноѣ, пеѣ, раѣ, рѣ, свастъ, со, ушъ, часть и у мн. ѡсти, зглоби.

У 6-томъ пад. ед. съ наставкомъ ју — ямачно ради тога наставка сираћенога одъ ѣју — долази вѣтъ °: збѣло, вѣѣху, вѣло, свѣло, тѣшху итд. Само у речи вѣѣ остае акц. °: вѣху.

У 7-момъ пад. ед. меня се " на ' : лѣкъ : лѣжи;  
кѡстъ : кѡсти; крѣъ : крѣи; нѡѣъ : нѡѣи; нѣѣъ : нѣѣи;  
рѣѣъ : рѣѣи; чѣстъ : чѣсти.

У 2-мъ пад. мн. меня се " на ' : вѣѣъ : вѣѣи и  
вѣѣиѣ; мѡѣи : мѡѣиѣ; нѡстъ : нѡстѣи и нѡстѣиѣ;  
свѣстъ : свѣстѣи; ѹи : ѹиѣи и ѹиѣиѣ.

У 3-ћемъ пад. мн. и кои су съ нѣѣиѣ еднаки  
меня се акц. исто тако : кѡстѣиѣ, чѣстѣиѣ.

Међу ове речи иде и кѣѣи (= кѣѣр), којой су-  
гласно на краю одпада, а акц. ѣѣи е са свимъ као  
и другима : кѣѣи : кѣѣри, кѣѣр, кѣѣри, 6-тиѣ пад.  
кѣѣри и кѣѣриѣ, мн. кѣѣри, кѣѣриѣ, кѣѣриѣиѣ, кѣѣ-  
ри итд.

Са свимъ су оваки надежи кои су остали одъ  
старе двоине речима : ѡчи, ѹши, прѣи, плѣѣи : ѡчѣи.  
и ѡчѣиѣ, ѡчѣиѣиѣ, прѣѣи и прѣѣиѣ, прѣѣиѣиѣ итд.

2. Съ акц. ". Таке су само ове : мѣѣъ, пѣстъ,  
смѣтъ, стрѣѣъ. Акц. остав безъ промене.

## II. Одъ два слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу; таке су : зѣ-  
падъ, лѡбавъ, нѣмеръ, напастъ, наравъ, нарастъ,  
наручъ, причестъ, стареѣъ, суврѣтъ. Акц. остав  
безъ промене.

2. Съ акц. " на првомъ слогу. Таке речи  
имаю само четири; све су четири одъ два слога  
за то што имъ се на краю намеђу два сугласна  
уметиуло а, нов се иначе избацуе : плѣсанъ, рѣ-  
панъ, и мѣсаѣ и смѣзаѣ, у којима се двема на краю  
а претворило у о па су одъ три слога.

У 7-момъ пад. ед. меня се " на ' : рѣѣи, мѣ-  
сли, смѣсли.

У 2-гомъ пад. мн. меня се исто тако : мѣслиѣ.

Тако се меня и у 3-ћемъ пад. мн. и осталима  
кои су съ нѣѣиѣ еднаки : мѣслиѣиѣ.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу. Така е само  
една речъ : сѣмѣтъ. Акц. остав безъ промене.

4. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другоме. Таке су речи само изведене наставкомъ *ост*, па съ другога падежа губе акц. у свима пад. осимъ 4-тога ед., кои в еднакъ съ првимъ: *благость*: *благости*. Тако в *верность*, *вредность*, *драгость*, *дужность*, *ярость*, *мрзость*, *краткость*, *леность*, *лепость*, *мирность*, *наглость*, *ружность*, *свѣтость*, *сыйность*, *срдость*, *тайность*, *харность*, *хитость*, *храбрость* итд.

5. Съ акц. " на првомъ слогу и съ ^ на другомъ.

а) *единица* остаю акц. безъ промене готово у свима пад. Таковихъ речи има подоста и различныхъ: *авѣть*, *бѣжань*, *вавѣсть*, *врлѣть*, *голень*, *закричь*, *зелень*, *изедь*, *япадъ*, *есень*, *мочарь*, *користь*, *коштреть*, *кочеть*, *крялюшть*, *крялюшть*, *крьмель*, *назѣбь*, *наѣсть*, *незнань*, *неячь*, *некрсть*, *несвѣсть*, *несить*, *нечисть*, *обѣсть*, *область*, *озимь*, *окучь*, *опасть*, *павить*, *память*, *папрать*, *перуть*, *питомь*, *погань*, *подгорь*, *подрасть*, *покличь*, *постать*, *поточь*, *прегршть*, *прекреть*, *пресечь*, *пресръть*, *продоль*, *пропасть*, *просечь*, *прострижь*, *проточь*, *растрижь*, *сатварь*, *своять*, *стрмень*, *студень*, *троскоть*, *угарь*, *црвень*, *чегръсть*, *челюсть*, *четвръть*, *цолапъ*, и у мн. *пѣднѣжи*, *прѣбѣди*, — и колективне съ наставкомъ *ад*: *близнадъ*, *буядъ*, *бурадъ*, *вижладъ*, *влашадъ*, *вучадъ*, *грчадъ*, *дерчадъ*, *дрвлядъ*, *ждребадъ*, *живадъ*, *зверадъ*, *ягнядъ*, *ярадъ*, *юнадъ*, *крьмадъ*, *кумчадъ*, *кучадъ*, *ланадъ*, *мачадъ*, *момчадъ*, *муладъ*, *омадъ*, *папшчадъ*, *пиладъ*, *прасададъ*, *прладъ*, *прнядъ*, *ропчадъ*, *сомчадъ*, *српчадъ*, *сувадъ*, *теладъ*, *турадъ*, *ћурадъ*, *челядъ*.

У 7-момъ падежу одбацуе се акц. съ првога слога а на другомъ се меня ^ на ' ; то знамъ само у овимъ речима: *врлѣть*, *врлѣти*; *гѣлень*: *голѣни*; *япѣди*, *мочѣри*, *незнѣни*, *памѣти*, *стрмѣни*, *студѣни*, *црвѣни*.

Тако се меня и у 2-гомъ пад. мн. али само у овой знамъ за цело: голѣнѣ, а и нема ихъ много које бы се говориле у множини.

Јошъ ваља напоменути да колективне речи на ед — имајући у 3-ћемъ 6-томъ и 7-момъ падежу и форму одъ множине — у њима у тој форми имаю на другомъ слогу акц. ´: теладна.

б) другима се меня акц. готово у свима падежима, и то съ другога се слога одбацуе ´: бѣлѣсть: бѣлѣсти, бѣлѣшћу, бѣлѣстима. То бива у свима падежима, кои се јошъ изрекомъ не спомену, осимъ 4-тога едн., кои е еднакъ съ првимъ. Тако е вѣчѣрь, кѣкѣшъ, немоћъ, пустошъ, и колективне съ наставкомъ ост: вѣтибѣсть, жѣлѣбѣсть, крепѣсть. кро-тѣсть, лудѣсть, людскѣсть, милѣсть, младѣсть. му-дрѣсть, пакѣсть, пѣностъ, радѣсть, светлѣсть, сла-бѣсть, сладѣсть, смернѣсть, старѣсть, танкѣсть. трулѣсть.

У 7-момъ се пад. ед. одбацуе акц. па на дру-гій слогъ долази ´ у овимъ речима: болѣсти, жалѣ-сти, лудѣсти, милѣсти, младѣсти, радѣсти, старѣ-сти. А јмачно е тако и у осталимъ овакимъ речима.

У 2-гомъ пад. мн. меня се исто тако: болѣ-стѣ, кокошѣ и кокошию.

Међу ове речи иде и мѣти (= мѣтѣр), која на крају губи сугласнѣ, али е она свима падежима прешла међу речи женскогъ рода на а, осимъ 4-тогъ (мѣтѣрь) и 5-тогъ (мѣти) пад. ед., а у тимъ се падежима нема шта казати за акц.

### III. Одъ три слога.

1. Съ акц. ´ на другомъ слогу. Тако е само: обѣтель и проклѣтавь, које е последнѣ одъ три слога само за то што му е на крају међу два сугласна уметнуто а.

2. Съ акц. ´ на другомъ слогу. Така е само една речъ: благодѣть или благодѣть.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ' на другомъ. Оне су одъ три слога само за то што нѣтъ се на краю међу два сугласна слова умеће а, нос се иначе избацуе: саблѣзанъ; овамо иду и ове, укомъхъ е на краю а претворено у о па су за то одъ четири слога: ѣзъи-нао, израстао, назебао, погнбао, понисао, помрзѣо, поникао, прегнбао, и у множини: пѣтиколи, прѣтѣсли.

4. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ' на трећемъ.

а) у единхъ акц. остаю безъ промене: нѣлагобѣ; таке су јошъ само колективне съ наставкомъ од: арапчадѣ, вѣрошчадѣ, гурбечадѣ, латинчадѣ, мртвичадѣ, маймунчадѣ, настирчадѣ, паучадѣ, унучадѣ, чивучадѣ, чобанчадѣ.

б) у другихъ се ' съ другогъ слога одбацуе у свима пад. осимъ четвр. ед. и. п. страшљивѣсть: страшљивѣности; таке су само абстрактне съ наставкомъ ост: злѣдѣуднѣсть, ѣзъивѣсть, любазнѣсть. немилѣсть, неситѣсть, оскуднѣсть, охолѣсть, побожнѣсть, понизнѣсть, премудрѣсть, честитѣсть.

5. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ' на трећемъ.

а) у единхъ акц. остаю готово у свима пад. безъ промене: зѣповѣсть; таке су: благовѣсть, вунѣдражъ, горѣпадъ, загорель, заловеть, заповедъ, исповѣсть, кумѣдражъ, литорѣсть, недѣстникъ, обавить, пакѣлѣчь, приповѣсть, пуѣстѣпати, росѣпасъ, руковѣть, рукодржъ, турѣветъ, црвѣточъ, и колективне съ наставкомъ од: бѣгарчадѣ, ѣакѣнчадѣ, копѣладѣ, лацманчадѣ, назѣмчадѣ, настѣрчадѣ, сирѣчадѣ, цинцарчадѣ.

У 7-момъ пад. ед. на првомъ слогу нема акцента, и на другомъ место ' стои, али то могу потврдити само овомъ: зѣповѣсть: заповѣсти.

Тако и у 2-гомъ пад. мн.: заповѣстѣ.

б) друге съ другогъ слога одбацуе ' ; тако-ве су само две речи и то съ наставкомъ ост: прѣведнѣсть, тѣнливѣсть: прѣведности, тѣнливости.

6. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на третемъ. Све су таке речи съ наставкомъ *ост*, па имъ акц. съ третегъ слога одпада: готѡвѡсть: готѡвѡсти; захѡдѡлиѡсть, еѡнакѡсть, могућѡсть. неаѡтѡсть, немарѡнѡсть, обѡилѡсть, округѡсть, подмуѡлѡсть, покорѡвѡсть, понѡзнѡсть, преправѡнѡсть, сигурѡнѡсть, упорѡнѡсть.

#### IV. Одъ четири слога.

1. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на последнѡмъ. Таке су само две речи, обе съ наставкомъ *ост*, па имъ се акц. съ другомъ слога одбацуе у свима пад.: прѡбитачѡнѡсть, рѡзборѡитѡсть: рѡзборѡитѡсти.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на последнѡмъ; само една речъ: зѡнозелѡнь.

3. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на последнѡмъ.

а) акц. остаю безъ промене само у одной речи и то колективѡй съ наставкомъ *ад*: приѡворѡдѡ.

б) съ последнѡга се слога одбацуе ^; и таѡка има само една речъ, и она е съ наставкомъ *ост*: ненаѡвидѡсть: ненаѡвидѡсти.

4. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ^ на последнѡмъ.

а) акц. остаю безъ промене; таке су само две речи и то колективѡе съ наставкомъ *ад*: арѡнаучѡдѡ, униѡчѡдѡ.

б) съ последнѡга се слога одбацуе ^; таке су само две речи, и то съ наставкомъ *ост*: истѡветѡнѡсть, немѡрѡльѡвѡсть: немѡрѡльѡвѡсти.

6. Съ акц. ' на третемъ слогу и съ ^ на четвртомъ; таке имаю само три речи и то съ наставкомъ *ост*: заѡдовѡльѡнѡсть, неѡвольѡнѡсть, неѡкорѡнѡсть. Акц. се съ последнѡга слога одбацуе: неѡкорѡнѡсти.

Юнѣ вамъ видѣти какіе ащирѣе добіио пред-  
ложи предъ ованнѣ рѣчнѣ.

1. Предлогъ стои безъ ащ. и предъ ованнѣ рѣчнѣ као и предъ останнѣ. кадъ на нѣма во-  
на на нрвоѣ слогу нѣ нѣ, н. н. у влѣстн. на  
чѣстн. во рѣчнѣ. за лѣбанѣ. у нѣручѣ. у рѣчнѣ. у  
нѣглѣ. одъ лѣвостн. во дѣжностн. во воѣнѣ. у лѣжнѣ.  
на востн. на чѣстн. на влѣстн. у нѣжѣстн. у нѣжѣ-  
нѣ. у болѣстн. у жалѣстн. на нѣжѣстн. во занѣвѣ-  
стн. нѣд.

Тако и кадъ є предлогъ одъ два слога: пре-  
на дѣжностн. преко влѣстн.

2. Предлогъ добіи ащ.

а. предъ рѣчнѣ съ ащ. на нрвоѣ слогу:  
на чѣстн. за рѣчнѣ. безъ рѣчнѣ. одъ нѣжѣстн. одъ нѣ-  
жѣстн. воѣдъ воѣнѣ. у лѣжнѣ. на чѣстн. на влѣстн. на  
нѣжѣстн.

б. предъ рѣчнѣ съ ащ. на нрвоѣ слогу  
и тада рѣчнѣ сама губѣ ащ. Алѣ вѣна предлогъ тога  
ащ. предъ ованнѣ ованнѣ него предъ ованнѣ:

аа. нѣсѣ су у нрвоѣ кадъ одъ двога слога  
и у тоѣ кадъ вѣжѣ тога ащ. него га добіио  
нѣжѣстнѣ: одъ нѣжѣстн. безъ солѣ.

бб. нѣсѣ га нѣжѣ и у нрвоѣ кадъ. алѣ су у  
нѣжѣ одъ два слога: на нѣжѣстн. воѣдъ нѣжѣстн. на  
нѣжѣстн. безъ нѣжѣстн. одъ жалѣстн. на дѣжѣстн. на  
нѣжѣстн. за нѣжѣстн. одъ радѣстн.

Кадъ є предлогъ одъ два слога. ащ. нѣ до-  
жѣн на нѣжѣ: нѣжѣ нѣжѣстн.

3. Предлогъ добіи ащ. предъ рѣчнѣ съ  
ащ. и тада рѣчнѣ сама губѣ ащ. алѣ та-  
ко ащ. добіи предлогъ нѣжѣстнѣ канѣстнѣ рѣчнѣ  
предъ ованнѣ нѣсѣ нѣжѣ ащ. и у нрвоѣ кадъ. и

Алѣ ованнѣ нѣжѣстнѣ нѣжѣстнѣ нѣжѣстнѣ нѣжѣстнѣ нѣжѣстнѣ  
нѣжѣстнѣ одъ двога алѣ одъ двога. Пре нѣжѣстнѣ нѣжѣстнѣ.

у нѣму а) само еданъ слогъ, али таке речи имамо само четири, и између нѣихъ само едномъ могу потврдити што рекохъ: смѣтъ : на смѣтъ, прѣдъ смѣтъ, по смѣти, на смѣти; — б) више одъ два слога: благовѣстъ : на благовѣстъ; приповѣстъ : за приповѣстъ; исповѣстъ : на исповѣстъ; сирочаѣдъ : за сирочаѣдъ итд.\*

### ДОДАТАКЪ КЪ ДРУГОМЪ ЧЛАНКУ.

У другомъ чланку ние говорено о речима мушкога рода кое се свршуе на самогласна, ерѣ тимъ завршеткомъ своимъ имаю по еданъ слогъ више одъ онихъ кое се свршуе на сугласно, па су по томе ближе речима средиѣга рода. Нѣихъ љу додати овде.

Акценти су имъ понавѣше такови да се не могу променити; осимъ тога оне су или имена (поп. ргорг.) или се говоре само одъ мила или одъ поруге, па се у томъ смислу узима само по едно одъ више еднакихъ створеня да му се примене, и за то нису у обичаю у множини, где бы имале више прилике да промене акценте. Само едне између нѣихъ меняю акц., и то само у 5-томъ пад. Овде е дакле најглавнѣе да се види какве акценте имаю речи овога реда и кое су таке речи.

Имамо ихъ:

#### I. Одъ два слога:

1. Съ акц. ' на првомъ слогу; таке су многе ипокористичке контракціомъ начинѣне речи, кое су гдешто и жен. рода као: ба́бо, ба́то, бра́іо, бра́то, Андро, Анто, Боши́но, Вако, Васо, Ви́но, во́но, Вуіо, Га-

---

\* Све ми се чини да бы предлогъ имао овакѣй акц. и предъ речю одъ два слога пропѣстъ: у' пропѣстъ.



вро, Гаю, Глишо, Грую, дайко, дею, дешо, дую, Ђо-  
ко, Ђуро, Зако, Заро, Иво, Ико, Яшо, Јово, Јомо,  
Јоцо, Кою, комшо, Косто, Кочо, Крето, Лазо, Лако,  
Луко, Мато, Машо, медо, Мию, Мало, Мићо, Мишо,  
Мою, Нешо, Нико, Ново, Обро, оцо, Паю, Панто,  
Пею, Перо, Пецо, Пешо, побро, поно, прию,  
пришо, Проко, прото, Радо, Раде, Раю, Рако,  
Рашо, ршо, Саво, Сако, Симо, Степо, Стою,  
Стоко, стрико, тайко, тато, Томо, Тошо, ћаћю,  
уйко, ую, Херо, Цвею, Цито, чобо, чово, — тако:  
бало, брбло, брко, буро, глиңо, глахо, гољо, гри-  
во, губо, гуру, гушо, дабо, доро, дрљо, дроньо,  
ђого, ждери, жило, жую, зею, веко, велю, злоћо,  
кићо, кляко, кресо, крило, крињо, кушљо, лепсо,  
люто, маљо, мањо, иршо, муцо, нећо, посро,  
рићо, рјто, рово, роћо, смињо, смољо, смрзло,  
спахо, спремо, ћело, ћоро, ћосо, усро, хоћо, црињо,  
цуко, чаю, шврћо, шишо итд. У овихъ се свию  
речи у 5-томъ пад. меня ' на : бабо: бабо; Ново: Ново;  
побро: пббро. Има јошъ неколико овакихъ речи,  
али нитъ се акц. не меня ни у 5-томъ пад. може  
бити за то што нитъ се поставља заборавно или  
су се одъ нѣга јко удаљиле: Бајко, бајко, Бајш-  
ко, Вёљко, Влајко, войко, воко, Гойко, Дранко,  
Жарко, Здравно, злико, Миљко, Мирко, Павко,  
Райко, Ранко, свойко, Славко, срчко, Станко,  
Стојко.

2. Съ акц. ~ на првомъ слогу: брајко, браје.  
Брајко, Вёљко, Виде, Винко, Вуле, Гойко, Горо,  
дундо, Ђорђе, Живко, Ивио, Иле, Јуре, кале.  
Криле, Куле, Маре, Марко, Нинко, Новко, Павле,  
побре, Райко, синко, слаћ, Таде, тайко, Тале.

3. Съ акц. ~ на првомъ слогу: Бёшко. Витко,  
Вучко, Ђурко, Нешко, Петко, Тринко, иршко,  
плачко, сјинко, прото.

II. Одъ три слога:

1. Съ акц. ' на првомъ слогу: бубало, гатало, давало, причало, ѱаскало, — осимъ оваихъ на ѱомъ ове: Мбйсие, Мбйеало.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу: ѱбрѣие, Пбниие, — вѣмкало, пѣмтало.

3. Съ акц. ' на првомъ слогу: Ббжиѱко, Величко, Миюшко, Тѣнацко, — набрчко, срдитко, — Доброло, Момчило, — Гаврило.

4. Съ акц. ^ на првомъ слогу: Блѣговъ, Ббговъ, Видовъ, Спасовъ, — несташко, — бѣяло, дизало, диркало, ецало, насало, мазало.

5. Съ акц. ' на другомъ слогу: Милѣнко, Любинко, Маринко, Миленко, Радинко, Радойко, Стаменко, дебелѣко, попишко, старойко.

6. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другомъ: бѣбѣйко, зѣлѣнко, лѣлѣнко, Миленко, Недѣлко, — Вукайло, Драгойло, — Манойло, Мияйло.

7. Съ акц. ^ на првомъ слогу и съ ^ на другомъ само сломено: нѣмѣрко.

### III. Одъ четири слога:

1. Съ акц. ' на првомъ слогу: издирало, нѣмештало, нѣсртало, узимало, — Дббрововъ, Любировъ, Мидировъ, — Антоние, Пѣтроние.

2. Съ акц. ^ на првомъ слогу: Рѣдивовъ, — Арсение, Вѣсиле, Глггорие.

3. Съ акц. ' на другомъ слогу: бенѣтало, измѣшляло, кривѣдало, оклевало, приклапало, — Алѣмпие.

4. Съ акц. ' на другомъ слогу: ябѣчило, Исѣяло, — блѣбетало, заврзало, тумарало, — Атѣнацко, — Алѣксие, Вилѣтѣе, Димитрие, Игнѣтѣе, Бремие. Танасие, Тимотѣе.

5. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на другомъ: злѣпѣмтало, — Виѣѣнтѣе, ѱѣбрѣие.

6. Съ акц. ' на првомъ слогу и съ ^ на третьемъ: вѣримѣсо.

7. Съ акц. ' на другомъ слогу и съ ~ на тре-  
ћемъ: Александрo.

IV. Речи одъ петъ слога:

1. Съ акц. ' на трећемъ слогу: задири́вало,  
заповѣ́тало, напѣ́тивало, приповѣ́дало.

2. Съ акц. ' на трећемъ слогу: Врагоуби́е.



## **ЖИВОТЬ КРАЛЯ СТЕФАНА ДЕЧАНСКОГЪ.**

Друштво Србске Словесности сматра за єдну одъ свои главы дужности издавати на свєтъ, до-садъ у поєдинииъ рукописима одржавше се производе србске словесности, а особито изворе и споменине старіє србске исторіє, како бы се ови драгоцїни остатци знамените прошлости, не само одъ пропасти сачували, него и свима приступни учинили. Зато є у свомъ Гласнику наштампало више таковы старина, по рукописима наодећимъ се или у ињговой или у народной библіотеци.

Садъ опєтъ саобштава овде важанъ за исторію србску, како политичну тако и литерарну, животь краля Стефана Дечанскогъ, написанъ одъ Григоріа Замблака єромонаха и игумана Дечанскогъ око године 1400. Истина да є овай споменикъ већ єданпутъ напечатанъ, у књязи IV Аркива за югославенску повѣстницу на стр. 1 до 29, (у Загребу 1857 године), али є при свємъ томъ Друштво нашло за добро у свомъ органу верно напечатати га по изредномъ рукопису србске рецензіє, налазећемъ се у народной библіотеци у Београду, єдно зато, што є споменикъ овай у Аркиву напечатанъ са врло многимъ погрешкама; а а како су морали штампати га са грађанскомъ азбукомъ збогъ тога што нису имали стары или црковены кирилски слова, то ни правописъ рукописа бугарскє рецензіє, по комъ є напечатанъ, нєму могли верно задржати; а друго зато, што Друштво, као што рекосмо, има при руци изреданъ рукописъ србске рецензіє, по комъ су могле

быти поправљене све оне погрешке које су у Архиву, и попуњени сви недостатци оног бугарског рукописа, а тимъ начиномъ могао је саобштенъ бити свету верно и подпуно наштампанъ овај споменикъ, и то у својој србској форми. Бръ при печатању точно самъ сравнио ова два позната намъ рукописа, србскій то јестъ наше народне библиотеке, изъ когъ самъ начинио веранъ преписъ за печатањ, и бугарскій, наодећи се у библиотеци свето-троичке сергјевске лавре кодъ Москве, по комъ је у Архиву напечатанъ, а за који посао употребљено самъ осимъ Архива јошъ еданъ преписъ, који има овде професоръ Алекса Вукмановићъ.

Писацъ овогъ споменика Григоріе Замблакъ\* родио се у Бугарској, био је најпре калуђеръ у Светој гори Атонској, доцније игуманъ манастира Дечанскогъ у Србији, а потомъ прешао је у Молдавију и био је игуманъ манастиру Пантократоровомъ. Зашто и како је у Русију дошао, то се не зна; но кадъ су Литванци јужноруске земље освојили и кадъ је митрополија изъ Кіева у Москву пренесена била, и после се одъ кіевске митрополије сасвимъ отуђила, био је овај Григоріе Замблакъ године 1414 у литванскомъ Новгороду изабранъ за митрополита кіевскогъ, првогъ после оногъ отуђеня. Но како није био у Цариграду потврђенъ, то буде по заповести великога кнеза литавскогъ Витолда, одъ литавски епископа за митрополита посвећенъ 1416 године. Године 1418 био је на прјквеномъ сабору западне или римско-католичке цркве у Костници, одкудъ се опетъ вратио у Кіевъ,

---

\* По Историческомъ словарию о бывшихъ въ Россіи писателяхъ духовнаго чина, вида Архива кнѣ. IV. стр. VI.

где в умрѣо 1418 године. У карамзиновой руской исторіи, у животу великога князя Василія Димитріевича, обширнѣе се налазе вести о истомъ Григорію Замблаку; тако казуе Карамзинъ да су га южноруски архіепископи, епископи и бояри, избрали за свога митрополита у Новгородку дана 25 Новембра 1415 године, пошто се безъ успѣха вратио са свога суѣтногъ путована у Цариградъ, поради киевске митрополіе предузетогъ. Истый овай Григоріе, као човекъ врло чезнући за славомъ и верный приврженникъ великога князя Витолда, ревностногъ римокатолика, намеравао е већъ онда сѣдинити цркву грчко-католичку са римскомъ; зато е са више литвански бояра путовао у Римъ и у Цариградъ, али се безъ икаквогъ успѣха вратио натрагъ. Умрѣо е године 1419, многославѣиъ у южнорускимъ земляма, проклинаиъ као одпадникъ у северной Русіи.

Летописи руски хвале нѣгову ученость, писао е много, а међу осталима и ова дела: 1) Двадесетъ и седамъ поучителны и похвалны беседа. 2) Беседу о преносу св. Параскеве или Петке Трновске у Србію: прерадію е такођеръ и животъ свете свете, написанъ одъ бугарскогъ патриарха Бѣнимія, а увео е у своіой кіевској Митрополіи и поштованъ и светкованъ ове свете Петке Трновске. 3) Службу и животъ светогъ Ромила, Србскогъ светителя кои е омо почетна 13. века живео; ово дело налази се у едномъ рукопису народне библиотеке у Београду, одакле га е умратио саобщію библиотекаръ Ї. Даничићъ у Гласнику IX. 4) Животъ св. Стефана Дечанскогъ краля србскогъ; кои се налази у више рукописа у Русіи; далъ у манастиру св. Іована Рилскогъ у Бугарској, у рукопису, кои се зове: Панегирикъ граматина Владислава, писаномъ године 1479. и у србској народ-

ной библиотеци у Београду. Сви ти преписи живота Стефана Дечанскогъ быше по своей прилици бугарске, а овај е београдскій србске рецензіа.

Рукопись, по комъ се овај животъ овде у Гласнику печата, нао што рекосмо, чува се у нашої народной библиотеци при Попечительству Просвете, а добавлѣнъ е за ню одъ г. Иордана Хади-Константинова. Книга ова есть Сборникъ, садржаваюћи у себи разне предмете, писанъ е доста ленимъ читкимъ полуставнимъ писмомъ, одъ две руке, на лепой лѣпой и гладкой намучной хартии, у величини обичне осмине, и твердо е везанъ у дрвене кожомъ обложене корице, али листови су многи разшивени, а неки изъ почетка и недостая; има садъ свега 222 листа. Садржава у себи слѣдујуће предмете:

1) на листу 1—16 службу св. Стефана Дечанскогъ, одъ кое нема у почетку неколико листовъ,

2) на листу 17—24 „месеци того ѿ намѣтъ скетаго великомученика къ царю стѣфану сръбскаго нже изъ дѣтѣхъ“. Напечатано е у Србляку, али е онде руско-славянске рецензіа, а овде чисто србске.

3) на листу 25—80 „месеци поимѣриѣ ѿ житія и жителствѣ скетаго великомученика къ царю стѣфану сръбскаго нже изъ дѣтѣхъ“. то есть ово кое овде печатамо. На листу 80-томъ написанъ е свршетакъ овогъ житія тако сѣтнимъ словима, да се збогъ поблѣднѣшегъ мастила едва прочитати може, и мы смо га напечатали помоћу рукописа Господина А. Вукомановића; али изъ поедини речи самога овогъ мѣрослопскогъ писма, уверили смо се, да е то заиста она завршујућа посвета и молитва, кою е списатель овогъ житія Светителю управіо, и коіомъ се оно и овде свршуе.

4) на листу 81—93 „слоужба млоутихъ ермѣтихъ сномъ месеца октѣмвриѣ а. нже къ скетѣхъ и къ вѣл-

гоуѣнѣи поспинаго поспинаго Стефана. снѣтри при-  
сѣа крѣпѣста сръскаго“.

5) на листу 93. страни другой до листа 96.  
спомѣнъ свѣтителя кон падаю на истый данъ, „ме-  
сеца того ѿ зимокѣ и зимокѣ. мирѣла свѣтѣла сръ-  
коуѣскаго. мѣстѣнѣ сѣтрѣнѣ. клѣны, ѿсиѣа на-  
трѣла. естерѣа, клѣдѣа, немѣа. и немѣны. въ тѣмъ  
дѣнѣ намѣтъ свѣтѣхъ апостолѣ ѿ б. терѣнѣа, марѣ  
поуѣа и дрѣмѣ. свѣтѣхъ апостолѣ апостолѣуѣа.“

6) на листу 97—107 „въ тѣмъ дѣнѣ намѣтъ иже  
въ свѣтѣхъ и въ благоуѣстѣи поспинаго и въ милѣсти  
пѣдѣлаго. поспинаго Стефана. прикѣла снѣтри при-  
кѣла крѣпѣста сръскаго хѣмѣа и померѣны“, то есть  
Милутина. Найпре в животѣ до листа 103, а после  
иду приоси до 107 листа, кон в сѣмѣнѣ ново пи-  
санъ и доуѣнѣ удепѣнѣ. Ово в веѣъ печатано у  
Србляку, али нешто приначено и руско-славен-  
скимъ начинѣмъ, а овде в србуля.

7) на листу 108 свршетакъ живота св. Пана-  
гїота. На чистой заднѣй страни овогъ листа стои  
старимъ писмомъ забележено ово: лѣта 7047 (т. е.  
7047=1538) мѣа декемѣрѣа 31 дѣнѣ оу понеделѣнѣхъ до-  
гѣа кама оу сѣпѣю.

8) на листу 109—128 „житѣе в живѣхъ благоуѣста-  
каго прикѣла Стефана сръскаго. монаха осѣнтѣста“, то  
есть Драгутина. Починѣ: „не еже доуѣа оуѣа в ко-  
гоуѣгодно житѣе прирѣзѣдѣнѣоу въ хѣмѣахъ самѣ и  
мѣаокрѣмѣнѣахъ пѣауѣста“ и т. д. а свршуе се: „бѣмѣ  
же прикѣлахѣнѣе сего вѣаженѣаго месеца мѣртѣа въ ѿѣ  
дѣнѣ“, и т. д. На заднѣй страни овогъ 128 листа  
нако се обрне горе стои старѣмъ рукомъ и истимъ  
мастиломъ ово: слысано послѣдѣ георгиѣмъ грама-  
тикомъ. благослови бѣе.

9) на листу 129—156 „житѣе когоуѣгодно и живѣхъ  
исѣрѣуѣнахъ благоуѣстѣеа и хрѣстоуѣбѣнѣеа госпѣдѣ  
наше вѣаженѣе монахѣ елемѣ.“ Починѣ: повоже вожа-



стенима поутѣ оубо жестоу мѣстѣ и оустѣ нмѣ. тѣснѣи и притѣснѣи шѣствѣи и т. д. а свршує се: сконча же се житіє богоугодно о господи блаженнѣи и хрїстолюбнѣи. монахѣ елєи и т. д. Ово є животоу Србске краљице Елене, жєне краля Стефана Уроша I великоу, рођене Француске принцезе, по Цароставнику Архієпископа Данила, кои іошѣ нмѣ нмѣгда печатанѣ.\*

10) на листу 157 едно писмо или кратка беседа врло ситно скорописнимъ али старияскимъ словима писано, аскетичноу садржає, почињ: оублажаю вашѣ житиѣ ѿ друзїи нмѣе благодарзѣнокениа мѣстѣ, и плачу се могоу житиѣ, нмѣе нешторениа мѣстѣ и т. д. а свршує се: аще же и азѣ неустѣи нмѣиу се, нмѣ правѣ сѣзати сѣторити нмѣи.

11) на листу 158—198 „житіє и житиѣ приподобнаго бѣа нмѣшего Тодина рилскоу. кѣ нмѣиже и како нмѣисени мѣстѣ кѣ трїноу. сѣписано Євѣнїємѣ патриархомѣ трїноускимѣи, на коиѣи же слова нмѣе оконоклиїє скетїє окуптан єго нмѣе кѣ рилѣ. и како нмѣи нмѣисени мѣстѣ ѿ трїноу. кѣ тѣже сѣписанїи монастирѣ рилскимѣ. На страни до овоу написано є врло ситно црвенимѣ мастилѣмѣ ово: сѣписано послѣднимѣ кѣ дїацѣмѣ владиславѣмѣ граматикѣмѣ. владислови бѣе. Житіє св. Іована Рилскоу са службомѣ нмѣеговомѣ већѣ є напечатано по рукописима бугарске рецензіє, наодећимѣ се у Рилскомѣ монастиру, а за печатни урѣћенимѣ одѣ Бромонаха рилски Неофита и Іоасафа, у Београду. 1837 године у 4.

---

\* Я самѣ га верно преписао и за печатанѣ приугодно, но валя га іошѣ сравнати сѣ рукописемѣ Даниловоу Цароставнику, кон се чува у Патриаршеско-Митрополитскоу библиѣтеци у Карловцима.

12) на листу 190—222 и последниѣгъ. житіе и житіе приподобнаго бѣа нашего Іоакима сараидаворскаго.

Цела ова рукописна књига чини се да е писана одъ два човека, у истомъ формату и после текъ уедно везана, еръ се могу сасвимъ добро разликовати две руке, една мањимъ сабиеніимъ словима, као што су писана: житіе краљице Блене, житіе Драгутиново и Милутиново, и то е вальда писао онай граматикъ Георгіе, кои се именуе после житія Драгутиновогъ на другой страни 128 листа; а друга крупніимъ и поређе писанимъ лепимъ словима, којомъ е писано житіе Стефана Дечанскогъ, Іована Рилскогъ и Іоакима, а то е писао онай граматикъ Владиславъ, кои се именуе на листу 158.

Што се тиче разлика између она два рукописа, које имамо предъ собомъ одъ овогъ споменика. они се разликују међу собомъ едно свима онимъ свойствима и знацима, по којима се опредељују рукописи славенски рецензів бугарске и сръбске, съ тимъ додаткомъ да се у ономъ бугарскомъ налазе јошъ знаци, кои сведоче да е доцніе одъ Руса преписиванъ. Тако на примеръ онай првыи има најчешће ђ, где нашъ сръбскій има оу као драгъ место дроугъ; а где овај има ш ж, или з и в, као похвалати сѧ, где нашъ похвалати се; расиалаххасѧ место расиалаххосе; а знаци рускогъ писара есу: недостаточіи место: недостатъно, оутвердити, место: оутвердѣти, стоина место стѣина. совершихъ место съкръшсноу, ко всѣмъ место къ всѣмъ; кождоужшнихъ место въздохшнихъ, возгнѧша сѧ место възгноушаше сѧ, есфирѧ место есоирѧ, афонасіѧ место аолиасіѧ, и др. Друго јошъ се разликују и по томе, што е овај београдскій подпуни и у обште исправни

одъ оногъ рускогъ. Одъ свию овы разлика найважнѣе назначили смо овде подъ бросвица, подъ поима в ставлѣно. како су исте означене речи или читави ставови у рускомъ рукопису написани, и шта в у нѣму изоставлѣно или прешначено.

*Дръ Я. Шифарикъ.*

Месеца Ноемврѣа. дї. житїе и жител-  
ство свѣтаго великомученика къ ца-  
рехъ Стефана сръбьскааго, нже въ  
дѣлахъ сѣписано григорїемъ мнихомъ  
и прѣзвѣнтеромъ, нгоумениомъ быв-  
шимъ тождѣ ѡбытъи.

Благослови ѡтъе.

Бже и се великааго и славыишаго сръбь-  
скааго езыка. не тѣмю коннстемными силами дру-  
гыхъ езыкъ прѣвѣсхѡдити. и славою и богаты-  
ствомъ. и мѣста красотою и величїемъ. нже  
ѡкрѣсть соущихъ прѣодолевати. нъ и царьми бла-  
гоустьмыишими и прѣмоудрїими красовати се и  
похваляти. нъ имъ же и пауе яко нмѣе любозѣ.  
къ сѣписани въспомыноухъ ѡбщаго царствїа нме-  
нень. корѣнь во нѣмъ<sup>1</sup> снмъ рожденїю бывъ и  
царствїю вниокнь. Сумениъ трѣ великимъ<sup>2</sup> Су-  
мениъ нже въ царствїихъ царевнъ<sup>3</sup> въсѣхъ оуго-  
днїи. Сумениъ нже царствїа високоє смѣри-  
вїи<sup>4</sup>, и великое нноуство нзхлюбыи. Сумениъ  
добрїи кониъ великааго куводи. нже неѡбзѣ се

<sup>1</sup>) нѣмъ. — <sup>2</sup> три великимъ. — <sup>3</sup> и цркви. — <sup>4</sup> немъ  
одъ „оугоднїи“ до „смѣрнїи“.

КАЗНАМИ ЖИТІА, ІЗ КОЄКОДЯ ОУГОДНЬ ВМСТЬ. СУМЕШНОУ ОНОМУ БОГОПРІЄМНОМУ ВЪ ИСТИНОУ ДРОУГЪ. МНЮ ЖЕ И ВЕЛНУАНИШ. ЄАНКО БѢ БЛАГОДЕТЬ СЪНИ ВЕЛНУАНИША ЗАКОНА. ТОЛНКО И БЛАГОДЕТИ СЛОУЖИТЕЛЄ. ПАУЄ СЪНИ ТАНИННИКЪ ВЕЛНУАНИШ.

КОРЪНЬ ОУБѢ БЛАГЪ СІИ ЯКО ЖЕ РЪХЪ СУМЕШНЬ, ДОВОЛНІИ НАСЛѢДНИКИ ИЗЪОСТАКИ ЦАРСТВІЮ. ВЪ СВОЄ ВРЪМЪ ѠТЬ СИХЪ МОТОРАГОЖДО НАУЕЛСТКО ПРЪЕМЛЮЩА. НЕ ЯКО ЖЕ ВЕЛНКАЛГО КОСТАНТИНА СИННОКЕ ЖЕ И НЕТІЄ КЪЗМОУЩАЮЩЕ ЦРЬКОВЬ ЄРЕТНУСКИМИ КАЗНАМИ. И ЄЛЛУНСКИМИ СКВАРАМИ ЖЕ И БАСНЬМИ. ІЗ БЛАГОУЪСТНІЄЗ И БОГОМОУДРЪНЪЗ ЖЕ И БОГОЛЮБЪЗНЪЗ ПРАВЕЩЕ ВОИИСТЕНОЄ И ПРОУЄЄ ВЪРОУЄНОЄ СТАДО.

НАУНИМАЮЩОУ ЖЕ МИ ПОВѢСТЬ О ВЕЛНКОМУЄНИЦЪ И ЦАРИ. ВЪНИМАТИ УСРЪДНО МОЛЮ. БОГОЛЮБЪЗНИИХЪ<sup>5</sup> ВАШИХЪ ДУШАХЪ<sup>6</sup> ПРЪДЛОЖЕНІЄ. И АЩЕ УТО НЕДОСТАТЪНО БОУДЕТЬ. ПРОШОУ ВАСЪ МНОЛОСТИ СИНОДОБИТИ МЄ. ИНОМОУ НИЯКО ПОКЪДАЮЩИМИ МИ И КОТѢРОМОУ ЖЕ СИХЪ СКОД ОУТЕРЪДИТИ ХОТѢЩИ. ІЗ АЗЪ НА МЪУЄНИКА ОУНОВАВЪ, МИ ѠНЪМЪ<sup>7</sup> ИИ ѠНЪМЪ БЛАГОДЕТЬ · ИСПОВѢДОУЮ, ІЗ ТОГО ПОМОЩИ НАДЪАВЪ СЕ, КЪ ТОГО ПОХВАЛНОМОУ ЖИТІЮ ВСТРЪМИХЪ ПОВѢСТЬ.

МНОЛУТИНЬ ИЖЕ ПО ВЕЛНКОМОУ СУМЕШНУ УВѢРЪТИ РАЖДАЕТЪ СТЕФАНА, ВЕЛННАГО БЛАГОУЪСТІА СТАЛПА И ЦАРЬСТІА ВЕШЬЦЪ. И ЮЖЕ<sup>8</sup> КЪ СЪКРЪШЕНОУ МЪРОУ ВЪЗРАСТА БЪШЕ, ТЕКОУЩИ НА МНОЗЪ ВРЪМЕНИ. ѠБРАДОВАНИНЬ<sup>9</sup> ЖЕ И СКЪТАЪ КЪ ВЪСЪМЪ.

<sup>5</sup> боголюбезнѣвшихъ. — <sup>6</sup> доушъ. — <sup>7</sup> онѣмъ. —

<sup>8</sup> оуже. — <sup>9</sup> обрадованъ.

страхоу господню поучае се присно. и тѣмъ ѿтъ  
всѣакого оублаице се златъ. и мнѣгаа ѹбо ꙗже  
ѿтъ юности моужа испракиенїа благопрестоупнѣ  
къ бесѣдоующимъ. тихъ словомъ. мнѣостнѣ къ  
страждоушїимъ. грѣдине же толїко възгноушаше<sup>10</sup>  
се. ꙗко таковомоу ниже поне тѣго ѿумма ꙗвля-  
ти се. тѣмъ и въсѣмъ срдца и разоуми къ тѣ-  
го любви распалѣхоу се. и въсь<sup>11</sup> бѣше вышнѣ-  
го положикъ помощника себѣ, и къ томоу едино-  
мѣ зрѣше. нѣ что пострада. закысть дѣаволь по-  
двнже доброе присно ненавнден. слоуженїю же  
таковоу. жена тѣго въслоужитель<sup>12</sup>. ѿ мнѣхъ  
слѣзь. аще прѣродителїеко<sup>13</sup> къ раи великомоу-  
дрїе прѣможе женскаа лѣсть. зѣ<sup>14</sup> что нехотѣ-  
ше сътворити ѿ<sup>15</sup> тышлемыхъ. и слышнѣте.<sup>16</sup>  
Прихѣднѣ царїца къ царюу. лице показоуесть дре-  
хло. неоукрашенѣ и неѡбмынѣ кѣхѣдѣ. слѣзы нѣпоу-  
щаетъ. и ниже ѿтъ вѣноуѣрѣ пламенемъ прѣсѣцаетъ  
гласъ. и да съкратнѣ рекоу. на ослаѣпаенїе ѿѣца  
подвнжетъ прѣкородномоу снѣхъ. Снѣмоу къ исти-  
ноу пѣдокноу їсаккоу. благопокоренїемъ<sup>17</sup> и по-  
слоужанїемъ. не невидѣаше<sup>18</sup> оубѣ онѣ ꙗже ѿ  
нѣмъ оумышлѣемла. нѣ и мнѣжанишїимн ѿтъ кне-  
зѣ<sup>19</sup> и вѣльмоужїн<sup>20</sup> тѣмнѣ оуумнѣ вѣше, къ  
некоен ѿтъ ниже тѣмо странахъ съ мнѣжѣствомъ  
вон оублаонити се. и ѿтъ ниже оубѣ нѣмъ съши-  
вѣемїе нѣзѣжати лѣсти. съкрѣшенѣ же къ все съ-  
дрѣжанїе царѣствїа ѿдѣати се. нѣ невидѣаше снѣхъ

<sup>10</sup> возгнѣша. — <sup>11</sup> все. — <sup>12</sup> тогоуѣсѣднѣтелю. — <sup>13</sup> пра-  
роуѣтелѣ. — <sup>14</sup> зѣ. — <sup>15</sup> ѿгъ. — <sup>16</sup> слышнѣти. — <sup>17</sup> благо-  
коренїемъ. — <sup>18</sup> не видѣаше. — <sup>19</sup> кнѣзѣн. — <sup>20</sup> великоужѣ.

ПОСЛОУШАТИ. БОЛШЕ СОУДНЬ БОЖІЕ СЖЕ ѿ НИМЪ  
ОКРЪМЛЕНІЕ. НА ПОЛСОУ ВЪСАКОМУ БЫКАЮЩЕ. ИЖЕ  
ВЪСЕДЪШІЕ НА ТѢГО УЛЪВЪКОЛЮБІЕ СЕБѢ ВЪЗЛОЖИМЪ.  
НЕЖЕ УЛЪВЪУСКАГО СЪКЪТА И ПОМОЩИ. И ПРЪЕМ-  
КАШЕ ПРОУЕЕ ПРАВДЫ ДРЪЖЕ СЕ И МЕЗАРЬІА. МНЛОС-  
ТНИКЮ ЖЕ И МОЛНТКАМІ СЕБЕ ѿГРАДНЬ.

„ВЛАДИКО ВСЕХЪ“ ГЛАГОЛѢ „И БОЖЕ. ВИДИМІЕ  
ЖЕ И НЕВИДИМІЕ ТВАРИ ЕДНІЕ СЪДЪТЕЛЮ. ВЪСН СРЪД-  
ЦА СЕДЪТЕЛСТВѢКАНИМЪНХЪ <sup>21</sup>. ВЪСН ПРЪЖДЕ ВЪСА  
БЫТІА НХЪ. ПОМИШАЕНІЕ УЛОВЕУСКО ИСПОВЪСТЬ СЕ  
ТЕБѢ И ѿСТАНКЪ ПОМИШАЕНІА ПРАЗДНОУСТЬ ТИ.  
ВЪЖДЪ АЩЕ ЕСТЬ НЕПРАВЕДА ВЪ СРЪДЦІ МОЕМЪ. ВИЖДЪ  
АЩЕ ПОУТЬ БЕЗАКОНІА ВЪ МНЪ. ИСПИТАЕН СРЪДЦА И  
ОУТРОБИ БОЖЕ ПРАВЕДНО. ВИЖДЪ АЩЕ ИСТИННА СОУТЬ  
ѿ НХЪ ЖЕ ОГЛАГОЛЮЮТЬ <sup>22</sup> МЕ. И СОУДИ ПРАВЕДНАА.  
И ОУТНИШИ НЕПРАВЕДНО НА МЕ ОЖЕСТОУМАНШОЮ СЕ  
РОДИТЕЛНОЮ ОУТРОБОЮ. И ПРЪѢРАТИ НА МНЛОВАНІЕ  
МНЛОСТИ, ДИЖОУЩЕ СЕ СТЪМЛЕНІЕ, ИЖЕ ПРИ ЕС-  
ѢНРЪ <sup>23</sup> ОУКРОТНІВІИ ВЪСПОЛЪВШІИ СЕ ГНѢВЪ АССОУМ-  
РОУ ЦАРОУ МНДІНСКОМУ. СПАСИ ОУКО МЕНЕ ВЪСЕ-  
ЗРИТЕЛЮ ВЛАДНІѢ ВЪ БѢДѢ СОУЩА. И БЛНХЪ <sup>24</sup> БЛНКО  
НЕ ОУ НЕПРАВЕДНІИ <sup>25</sup> СОУДЪ ПѢДЕТИ ХѢТЪЦА. ѿТЦА  
ЖЕ МОЕГО И ЦАРА ЗАХОУНАГО ПРЪМЪНИИ И ПОРОУНАА-  
ГО ДЪАНІА. ТЫ БО ѿКОВАНИЕ ИЖЕ ОДИШИ МОУЖЪ-  
СТЕѢМЪ. И ТКОД МЫШЦА НЕИЗУЪТЕННО <sup>26</sup> СИЛНА  
МНОГО ВЪТІИ ЦАРОУ.“

СНЦЕ ДОБЛЕСТНЫМІ СТЕФАНЪ ТЪСНОТОУ СРЪДЦА  
СВОЕГО БОГОУ ЕДИНОМУ ВЪДОМО ТКОРЕ И НАНЪ ВЪСОУ

<sup>21</sup> съ дѣтельностью. вныхъ. — <sup>22</sup> оглаголаваютъ. —

<sup>23</sup> есѣнръ. — <sup>24</sup> яко блнхъ. — <sup>25</sup> оу праведны. —

<sup>26</sup> неисчетно.

НАДЪЖДОУ СПАСЕНІА ВЪЗЛАГАЕ. ВЪ ЦАРСКИХЪ ХО-  
ЖДАНИХЪ БЛАГОГОВАНІИХЪ ОУБѢ И БЛАГОУМІИХЪ РАДОСТЯХЪ  
КЪ КЪСЯМЪ ПОКАЗУЕ ОБЫТАНЪ ИСТЪСТВЫМЪ. ВЪ ПРЪД-  
СТОЛЫМЪ ЖЕ ИЖЕ КЪ ѠТЪЦОУ СМЪРЕНЪ ИЖЕКОЕЪ И  
СКОНСТЕНЪ ОКРАЗЪ ИМЪЕ ПО ИСТИНЪ. ИЖЕ ОУМАДЪА  
ПРОМЫШЛЕНІА СЛАА О ТАКОВЪМЪ НАУМНАИЪ, ИЖЕ ДА  
И НЕПРАВЕДНОЮ КЪЗНОЮ ИСКОУШЕНЪ БЫЕЪ, ПРАВЕД-  
НЫМЪ ВЪНЦАМЪ ѠТЪ ЖИВОУЩЕАНІЕ ВЪНУДЕТЬ СЕ РОУ-  
КЪ. ЕГО ЖЕ КРОМЪ ТРОУДОЕЪ И ПОТѢЕ ЕЖЕ О ИСТИ-  
НЪ, НЕПЪХУМОЖНО СПѢДѢВЪТИ СЕ КЪМОУ. УТО ИЖЕ<sup>27</sup>  
ѠТЪ ЗДЪ. ДОСТОИНАА ОУМНАЕНІА И СЛЪЗАМЪ ПОКЪЕСТЬ  
ПРОДОЛЕ ЖЕНСКАА ЛЪСТЬ: ПОКЪЕДИ СЕ ЦАРЕВА ПРЪ-  
МОУДРОСТЬ. ЖЕНСКИМЪ ОУХЪЩЕНІЕМЪ. ПОДМАНИСЕ  
ѠТЪАА МОУДРОСТЬ<sup>28</sup> ЖЕНСКОИ СЛАБОСТИ. ОУГАСѢ<sup>29</sup>  
РОДИТЕЛНАА ТОМЛОТА ЖЕНИ БЕСТОУДІЕМЪ. ЕСТЬ<sup>30</sup> БЫ-  
КЛАЕТЪ ПРАВЕДИИ НЕПРАВЕДНО. НЕЗАОБЫІИ НАКЪТОМЪ  
ЛЮТОМЪ. МИЛОСТИИИ НЕМИЛОСТИИНО. И Ѡ БЕЗУМЪ-  
СТІА<sup>31</sup>, ѠУІЮ АНШЕДЕТЬ СЕ. И ДА МЕ ИЖЕТО<sup>32</sup> ѠТЪ  
ИЖЕ НЕ ДОКЪЕЪ ВЪНЕМАЮЩІИХЪ, ВЪЗЪИМЪ МЪ<sup>33</sup> СІА  
САМЪЕ. СТЕФАНА ОУБѢ ПОХВАЛЪТИ. И ТОГО ЖЕ ДО-  
СТОИНОХВАНАГО И СЪСТАГО НАШИМЪ СЛОВЕСИ ѠБЪЗУ-  
УСТЬКАТИ.<sup>34</sup> ДА НЕОУДЕТЬ ТАКОВАГО ВЪЗУМЪСТІА.  
ТОГОВА БО ѠТАЦА ИЖЕ БЛАГОУСТЬКА<sup>35</sup> И ПРАВЕ  
НАШЕЕ ВЪРЪ ПОКЪОНИКА. СЪ СЪСТЫМЪ ИМАМЪ И ИЖЕ  
ѠТЪ БОГА ТОГО МОЩЕМЪ ИСТАКИМО СЪБЛАЮДЕНИМЪ.  
ПОКЛАНИЕМЪ СЕ ТЪМЪ И ЦЪЛЪЕМЪ ОСЪЩЕНІЕ ПРІЕ-  
МАЮЩЕ. И МОЛИМЪ ТОГО Ѡ НАСЪ КЪ ВЛАДИЦЪ ХОДА-  
ТАНСТЕОВАТИ. ИЖЕ ИМОУЩЪ МНОГЫХЪ РАДИ ИСПРА-

<sup>27</sup> то же. — <sup>28</sup> твердость. — <sup>29</sup> угасился. — <sup>30</sup> мѣ.

<sup>31</sup> безвѣтіа. — <sup>32</sup> кто. — <sup>33</sup> возмнитса. — <sup>34</sup> обез-  
чествовать. — <sup>35</sup> иже честива.



ВЛІЕНІН ЖЪ НИМОУ ДРЪЗНОВАЕНІЕ. НЪ ЖЕНЬСКОЕ ОБ-  
ЛНУАЕМЪ ЕЖЕ СЪ ДІАВОЛОМЪ СЪГЛАСІЕ. И ЗАТОРОУ  
МАЛОУ ПОДЛЕЖИТЬ, ЗА НИЕ ПОСЛОУШАВЪ ТОУ. НЕМИ-  
ЛОСРЪДІА СОУДОУ ОУДАСТЬ ПРЪВРОДНААГО. ТА ЖЕ  
ТАКОВАГО СОУЩА. ЯКОКА СОЛОМОНЪ СКАЗУЕТЕ. РЕЧЕ  
БО СНИЪ ПРЪМОУДРЪ КЕСЕЛАНЪ ОУЩА. НЪ И О СЕМЪ  
НЕЗАХИРАТИ ЕМОУ ДЛЪЖНО ЕСТЬ ИЖЕ ДОБРЪ РАЗОУ-  
МЪКАЮЩІИМЪ.<sup>36</sup> НЕО И КЕЛІКЪ КОСТАНТИНЪ<sup>37</sup>, И  
ПРЪКІИ ХРІСТІАНОМЪ ЦАРЬ. ТОЛІКЪ И ТАКО Е<sup>38</sup>. БАН-  
КО ВЪ БЛАГОУСТЬИИ И ПРЪМОУДРѢСТИ ИСТЬСТЕНІИ ЖЕ  
И ВЪНІШНИИ ЖЕНЫ ЛОУКАВЪ ВЪРОКАВЪ СЛОВЕСЕМЪ  
ЛЪЖНИИМЪ. СИНА СВОЕГО ПРИСКА ОУБЫТЬ. ДОБРА ЖЕ  
И БЛАГАА МОУЖА СОУЩА. ТА ЖЕ ПОСЛѢДЪ СІЮ ОУКЪ-  
ДКЪ СЛАГАВШЪ И ТОУ ЖЕВЪ СОУДОМЪ ПРАВЕДНИИМЪ.  
КЫДЪСТЕ<sup>39</sup> АИ ВЪЗЛЮБАЕННЫИ ЖЕНЫ ЛОУКАВСТВО.  
СЛЫШАСТЕ АИ ОУДОКА ПРЪЛЪСТНОЕ СНИХЪ КОКАРСТВО.  
ПОУТО ОУЕО ТАКОВІИ И БОГОПРОСКЪЩЕННЫИ ЖЕ И  
ПРЪМОУДРІИ КОСТАНТИНЪ НЕВЪЗЛОБЪТЕ ПРЪЖДЕ СИ-  
НОКНИГО ОУБЫНСТКА ТОЕ ЗАО КЪЗНІСТВО. АЩЕ БО  
СІЕ ОУКЪДКА БЫ, НЕ БЫ НА ЛЮБЪЗНИИШАГО СОУДЪ  
ИЗНЕСАЪ, НЪ НА ТОУ САМОЮ ВЪ НИИ ЖЕ ДІАВОЛА  
КЕСЪДОУАШЕ. ПОСЛѢДЪ ЖЕ ОУКЪД<sup>40</sup> ЕГДА РАСКАА-  
НІЕМЪ. НИУТО ЖЕ ПОЛЪЗКАТИ<sup>41</sup> МОЖАШЕ. НИ ЖЕ  
СИНА ВЪСКРЪСНИИ МОЩНО БЪ. И ЕЖЕ НЕОУСМОТРИ  
ПРЪКЪЕ РАЗОУМНОМОУ ОКОУ ПРИКРИВШОУ СЕ ЛОУКА-  
НИИИ ГЛАГОЛИ ЗАІЕ ЖЕНЫ, ПО СЪДЪАНИ ОУБЫНСТКА  
ПОУКА УТО СЪТВОРИАЪ ЕСТЬ. ТОЖДЕ ПОСТРАДА И АДАМЪ.  
ВЪДЪАШЕ БО ЯКО ДОБРО ПОСЛОУШАНІЕ ЕЖЕ ЗАПОВѢДА

• <sup>36</sup> раздѣлюющимъ. — <sup>37</sup> константиномъ. — <sup>38</sup> таковой. —

<sup>39</sup> видите. — <sup>40</sup> послѣдѣ увѣдѣ. — <sup>41</sup> пользоваться.

сѣздатель, и зло прѣслоушаніе <sup>42</sup>. прѣмоудра бо  
 бы, яко уюдноє діло роукоу божію. дѣшею сло-  
 весною и оумною поуѣтель. и вѣдѣаше добро и  
 зло. нъ зрѣ сѣзятника зла. како прѣвзе женоу  
 злоуѣи. женою же адама покиннуу косноути се  
 ѿтрѣсценномуу древоу. и еже прѣжде вѣдѣахоу  
 ѿть естѣства прѣслоушаніа злоє сїє ділоу наен-  
 комѣ покоривше се зломоу сѣзѣтоу. и многоа  
 нмаа тѣлоуа и уислоу докоама. ѿть божѣствомъ  
 нхъ писаніѣ вѣдѣть. нже о снхъ оупражнѣюще  
 се. намъ же въ повѣсти слово да ѡбращаетъ се.

Іако оубо стефанъ сїє пострада оумнаєнное  
 лишеніе зрака. мѣсто же быше ндѣ же сїє сѣдѣа  
 се, поле оубоє нменоемо <sup>43</sup>. ндѣ же и храмъ  
 молитѣи быше, великомуу архіерархоу хрістовоу  
 николаѣ. и люте ѿть болѣзни страдаацоу проба-  
 даемоу, и нзиемогшоу послѣднее и лежещоу не  
 безъ мала мрътвоу. ноши снѡуаающн се сѣномъ  
 тѣниомъ обѣетъ бываеть. и зрѣть моужа прѣд-  
 ставша емоу, сѣщеннолѣпно видѣніе <sup>44</sup> нмоу-  
 ща. светителѣскою же ѡдѣждею оукрашена соу-  
 ща. благодети же свѣтлостъ на лицѣ моужоу сїа-  
 ше. носеща <sup>45</sup> на дѣснои своєи длани ѡбѣ его  
 нзѣрѣженіе ѡун, и глаголюща къ нѣмоу. „не  
 сѣрѣмъ стефане. се бо на длани моєи тѣи ѡун.“  
 и съ словомъ поадоуааше емоу носимое. ѡнъ  
 же яко мнѣше се глагола къ нѣмоу. и кѣ еси

<sup>42</sup> нема одъ „еже заповѣда“ до „прѣслоушаніе“. —

<sup>43</sup> поле оубоє сїє сѣдѣемо. — <sup>44</sup> свѣщеннолѣпна  
 видѣніа. — <sup>45</sup> нема одъ „благодати“ до: „носеща“.

Гласиѣ XI.

ТЫМ ГОСПОДИ МОИ ИЖЕ ТОДИНОЕ О МНѢ ПРИЛѢЖАНІЕ  
 ТКОРЕИ. И ПКАЕИ СЕ. АЗЪ ЕСМЬ РЕЧЕ<sup>46</sup> НИКОЛАЕ, МИ-  
 РІАНКИНСКИХЪ<sup>47</sup> ЕПИСКОПЪ. ВЪСКЛОНИИ СЕ ОУБО  
 ОТЬ СЪНА, БОГОИ БЛАГОДАРЕНІА ВЪЗНАШАШЕ СМЪРЕ-  
 НІЕМЪ СРЪДЦА И ТОГО ОУГОДИНОУ. ПОЗНАШАШЕ ЖЕ  
 И ИЖКОЕ НЕ МАЛО ОБЛЪГУЕНІЕ БОЛЪЗНЕМЪ. ТАЖЕ ОТЬ  
 ТУДУ КЪ КОНСТАНТИИ ГРАДЪ ПОСЛАЕШЕ СЕ ЗАТОУЕМЪ  
 БЫШЪ. ТАКО И СЪ ДКОИИ ЕГО ДЪТМЪ. ВТОРІИ ПО  
 МЛАДНЬСТВОУ<sup>48</sup> МОСЦІИХЪ ВЪЗРАШЪ. И ВЪ ОБЫТЪАИ  
 ВЪСЕХЪ БОГА И ВЪСЕДРЪЖИТЕАИ ПРЪБИНАИ ПОКЪЛЪЖИ-  
 НО БЫШЪ. ОТЬ ИЖЕ ТОГДА ЦАРСТВОУЮЩАГО, АНДРО-  
 НИКА ГЛАГОЛЮ ПАЛЕСЛОГА. НИКОМОУ НИМОУ НЪ НИ-  
 МОУ ПРИХОДИТИ КЪ БЕСЪДОУ ЗАКЪЩАВЪ, РАЗЪКЪ ИГОУ-  
 МЕНОУ ОБЫТЪАИ. И НИМЪ ЖЕ ОНЪ ПОКЕЛИШЪ. И ТАКО  
 ПРЪБИКАШЕ ДОБАІИ ОУСРЪДНО ПРЪНОСЕ ЗАТОУЕНІА  
 НОУЖДОУ. КЪ СЕБЪ ТАКОКАА ПРИСНО ВЪЩАЕ: „ТРЪПІИ  
 СТЕФАНЕ. ВЪ ТРЪПІИИ ВАШЕМЪ СТЕЖИТЕ ДУШЕ ВАШЕ  
 РЕЧЕ ГОСПОДЬ. ИЪ И ВЪ ПРЪМОУДРОСТИ ПИСАНО ЕСТЬ.  
 ЯКО ЗЛАТО ВЪ ГРЪНИАИ ИСКОУСІИ НХЪ НАПАСТМЪ. И  
 ЯКО КЪСЕНАЛОДІА ЖРЪТКОУ ПРІЕШЪ НХЪ, И БЛАГОДАРЕ  
 НИКАКОЖЕ ПРЪСТАШЕ, АПОСТОЛА ПОМИНАЕ ГЛАГО-  
 ЛЮЩА: И БЛАГОДАРИИ БЫКАНТЕ. ИЪ И УЕСТО МОЛЪ-  
 ШЕ СЕ. И КОЛЪЖНО-ПРЪКЛОНИЕНІА МОГОЛА ТКОРАШЕ.  
 БРАТІАМЪ ЖЕ НА ПРАВИЛО СЪБЫРАЕМЪШЪ ТЪ<sup>49</sup> ПРЪ-  
 ВІИ ОБЕРЪТАШЕ СЕ. СТОЕ ДО СЪВЪРЪШЕНІА ЯВІТІЮ НЕ-  
 ПОДЪВІЖНО. ЯКО И НАСТОЕЩОМОУ САМОЦОУ И ВЪСЪМЪ  
 БРАТІАМЪ ДИКЕНТИ СЕ ТОГО БЪДРОСТИ И ТЪЩАНІЮ. И  
 СИХЪ РАДИ ПАЧЕ ОТЬ ВЪСЪХЪ ЛЮБИМЪ БЪШЕ И МИ-  
 ЛОУЕМЪ. И ВЪСАКО ПРИЛѢЖАНІЕ О НИЕМЪ ПОКАЗОВАА-

<sup>46</sup> нема „рече“. — <sup>47</sup> ирѣланкейскихъ. — <sup>48</sup> младен-  
 чества. — <sup>49</sup> той.

хоу. и уесто къ нѣмоу бесѣдовахоу, полсоу немалоу прїемающе. многаа ѿтъ писанїи въ въздржанїю тѣмъ изглаголющоу. Къ снмъ и апостола въ срдѣоу приководше зѣеща, неѡстонна быти страданїа нннѣшнѣго врѣмене къ хотѣщон славы ѿтъ крити се въ насъ ѿтъ бога. и еанко вѣнѣшнїи нашъ уловѣкъ ѡбетшаваетъ. толнко вѣнѣтрѣшнїи<sup>50</sup> ѡбнаваляетъ се. Снце онъ своа страданїа въ второ полагаше, приходящихъ къ нѣмоу братїи полсоу промышлѣе. и словеси мнѡгосмыреное, нмоущнми множанше же оуунтелное. тѣмъ еже ѿтъ посннѣства<sup>51</sup> ѡблѣгуакалаше болѣзны. Неоутанше се такова и самодрѣжа. нъ и ѡнъ слышатель бѣ, похваломоу прѣбыванїю моужа. и вѣсь бѣше въ оуднеленїи, тѡго любовїю крѣпко объемлемъ. шко и уесто къ себѣ тѡго признати въ царьскаа и многаа ѡ ползѣ съ ннмъ бесѣдовати. такова бо ксть добродѣтель. любодобротныхъ оубѡ влѣуетъ къ себѣ злобннхъ же стыдѣти се сеи творитъ.

Тогда же нже на размынаа врѣмена разанунїи нннн ереси възмоутнїи црѣковъ врагъ. нетрѣпѣше тишиноу великоу црѣкви нмоущн. и хрїстокоу стадоу на пажнтѣхъ благоуѣстїа пасоущоу. нъ нѣкое варлаама нзнесе акундннатьскнѣ<sup>52</sup> ереси пауелннка. и снмъ многаа метежа нсплѣни се црѣковъ. нмоуща съ собою едннмоудрнїе многы, пауеже едннпогыбѣанїе и оууеникы, безъмѣстннхъ велѣнїи. нже оубѡ едннсоущное развращанне по змокрѣдномоу

<sup>50</sup> възвѣтрѣнїи. — <sup>51</sup> постннчества — <sup>52</sup> акунднннствїа.

аріюу. Духа же прѣсвѣтаго хоуаше<sup>33</sup> по скръзномоу македонію. нъ и прѣображеніе блазнутіеи истинно на горѣ фаворѣ быхше прѣдъ свѣтлыми тѣло апостолаи и оутѣненіемъ показаніюу<sup>34</sup> славоу своего сохъства. Моусеа тогда же и іаію своимъ неизутенно спашоу властію прѣстави. херіе сихъ шко боу сїи насъ радн кѣтабѣуиель се жикіими и мрѣтимии оладдѣть. тѣ ехъсестрастими. приендѣніе быти оутѣна не истинно. и мнѣшмъ тѣло ереси послѣдовахше. и прѣославиныхъ ждремъ ехъ воденуъ быше. но ехъсемъ же царьскомуу ономуу градоу кѣстаніа и махен и раздорн теорахоу се. Охъмъ оуто хлосаленіимъ приаглагоушимъ се. охъмъ же противецимъ се и тѣхъ охъмѣаушимъ. и оуто нже тогда прѣослави правен нже ехъ свѣтими по истинѣ доавісѣ<sup>35</sup> слѣора съставиель. тоу и хлосауоу дрѣнмоу ехъраамоу соуфроу. съ тѣло хлосалениимъ вѣлѣномъ. ехъносотѣрѣное оутѣрѣдѣть, шко же и нже ехъ ишени оутии прѣдѣше.<sup>36</sup> и нже по нитѣ даже до тоаи ехъселенсѣи же и истинѣ<sup>37</sup> слѣораи оутѣрѣдѣше. Свѣтос же прѣображеніе хрїста бога нашего истинно быти изъяснѣа. ехъраама же съ тѣло дрѣнниноу истотѣрѣа похънѣути се. ахъноснѣ прѣдѣть. и оути слѣораиѣ изътаиель прѣдѣше. Ехъраама оуто шко посрамленн быти и до конца изъхъхенъ хуиѣи охъаиѣи и ехъре прѣтати нитѣе се. тѣмъ же и ехъ скръзненн своимъ кѣтѣи секъ хуиѣиоуи нехъстоіааи и на време оутиаути.

<sup>33</sup> похъдѣше. — <sup>34</sup> похъдѣшенимъ. — <sup>35</sup> доавісѣа. —

<sup>36</sup> ехъ нитѣи прѣдѣши оути. — <sup>37</sup> и похъдѣшенимъ.

СЪПНСОУЕ РАЗУРАЩЕНА ВЕЛННІА НА ЦРЬКОКЪ. И БОГО-  
БОРИИ ОСТРЕ ЕЗЫКЪ НА ПРАКОСЛАВНОЕ.<sup>58</sup> ТАЖЕ НА-  
ПРАСНО ПОДЪЕМО ДНВІЮ ОСЛОУ СКОУНВЪ. БЛАГОУЪ-  
СТЫКОВЪ<sup>59</sup> СЪМОУЩАШЕ. И МНОГЫ СЪ ѠТЪТРЪЖЕ  
КЪ ПОГЫБѢЛИ ЕЛНКО КЪ МОУЖЕХЪ И ЕЛНКО ВЪ ЖЕНАХЪ.  
ИЪ И ѠТЪ ИЖЕ ВЪ ЦАРЬСКИНХЪ.<sup>60</sup> И САМЫННЪ СКОП-  
ЦЕМЪ ЦАРЕВИ СЛОУЖЬШИННЪ.<sup>61</sup> СЪМРЪТОНОСНАГО СВОЕ  
ЕРЕСИ ИДА ПРЪИОДАСТЬ, И ПРОСТО, БЕЗЪ МАЛА ВЪСЬ  
ГРАДЪ НЕПОСАДОВА.

СИМЪ ТАКО, ИМОУЩИННЪ, ПО ѠЗЫУНОМОУ ЦАРЕ-  
ВІИ, ПРИЗВАНА ТВОРИТЬ СТЕФАНА КЪ СЕБѢ. И ИМО-  
ЗЫМЪ ОУЕО СЛОВЕСЕМЪ РЕУЕИНОМЪ БЫКШЕМЪ. ЕЛНКО  
О СПАСЕНИ ДУШЕ И Ѡ ЦАРЬСКИНХЪ ПРАВАІЕННЫНХЪ.  
КЪСПРІЕМЪ БОГОДЪХНОБЕНИННЪ СТЕФАНЪ КЪ ВЪСЪМЪ  
МИНШИ МИ СЕ РЕУЕ Ѡ ДРЪЖАВНІИ<sup>62</sup> КЪ ЦАРЕХЪ  
БОГОВИ И ЦАРЪ ЦАРЕМЪ БЛАГОУУГОДНЪ БЫТИ, ПРА-  
ВІЕНННЪ ЦАРЬСКИННН. САНОВИНЫНН И ВОИНСКИНН<sup>63</sup>  
УНННН. КРОТОСТІЮ. СМЪРЕНІЕМЪ. ПРАКОСОУДІЕМЪ. ИСТИ-  
НОЮ. ПРЪИМЪДРОСТІЮ ЖЕ, МИѠГЫНХЪ ИЖЕ ПРЪЖДЕ  
ТЕБѢ БЫКШІИХЪ ЦАРЕИ ПРЪВЪСХОДЪЩА. КЪ ЕДИННОМЪ  
ЖЕ НЕВЪМЪ КАКО Ѡ БОГОВЪИУАНИИ<sup>64</sup> ПОГРЕШАЮЩА.  
ЕЖЕ ІЕСТЬ ГЛАВА ВЪСЕЛІЕННЪИ И ВЪИЦЪ ЦАРСТВІЮ. Ѡ  
ИИЕН ЖЕ АПОСТОЛЫ ВЪСЕЛІЕННОУЮ ОБТЕКОШЕ, И КЪ  
ПРАВЪИ ВЪРЪ ПРИВЕДОШЕ УЛОВЪУСТВО. ИЖЕ КЪ ѠТЪ-  
ЦА И СИНА И СВЕТАГО ДУХА. Ѡ ИИЕН ЖЕ ИМЪУЕНИЦИ  
ПАЪТИ И КРЪИИ НЕПОЩЕДЪШЕ, ЕЖЕ ІЕСТЬ БЛАГОУЪ-

<sup>58</sup> ИЕНА ОДЪ „НА ЦРЬКОВЪ“ ДО „ЕЗЫКЪ НА“. — <sup>59</sup> бла-  
гочестивыи. — <sup>60</sup> ИЕНА ОДЪ „КЪ ПОГЫБѢЛИ“ ДО „И  
ѠТЪ ИЖЕ.“ — <sup>61</sup> слоужащии. — <sup>62</sup> въ всенъ  
иисл Ѡ дръжавныи. — <sup>63</sup> воинъственныи. — <sup>64</sup>  
благовѣщанъ.

СТМЕ. И ЦАРЬ КЪ НИМОУ. И КАКО ОУБѢ О БЛАГОУ-  
СТІИ НАСЬ МИНИШИ ПОГРѢШАТИ. ГЛАГОЛѢ ѿ ДРОУГОВЪ  
И БРАТІИ НЗРѢДНИШИ. И СТЕФАНЪ, ЖЕЛИЕНО ЕСТЬ  
РЕЧЕ ѿ ЦАРОУ ПРѢЗЫРАЮЩОМУ ПАСТІРОУ ВЪЗЪІИ НЖЕ  
ВЪ СТАДО ВЪХОДЪ И НЕѢТЪГОНЕЩОУ СЕГО, ТАКОВОУ  
ЖДЕ БЫТИ И ТОМОУ СВѢРЪ. АЩЕ И ПАСТІРА НОСИТЬ  
ИМЕ. НЕ БО ИМЕНА ДѢЛА ПОУНТАЮТЬ. НЪ ДѢЛА ИМЕНА  
ПРОСЛАВЛЯЮТЬ.<sup>65</sup> И ЕЖЕ ЗЛОСЛАВНІЕ ОСТАВЛЯТИ И  
НЕѢТЪГОНИТИ МОГОУЩОМОУ, ЗЛОСЛАВНОУ БЫТИ СОУ-  
ДИТЬ СЕ. ѢТЬ НЖЕ ДОБРЪ СЪМЫШЛЯЮЩІИХЪ. НЪСТЬ  
ПРАВЕДНО НИ ЖЕ ПОДѢБНО ѿ ЦѢРЕН СВѢТАНИШИ.  
ПРѢСТОЛѢ ЦАРЬСТВІА ПОУЪТЪННОУ ТИ СОУЩОУ И  
ТОЛНКОУ СТАДОУ ѢТЬ ХРІСТА ПАСТІРОУ ПОСТАВЛЯЕННОУ.  
ТѢГО ВРАГЫ КЪ СВОЕМЪ ГРАДѢ<sup>66</sup> ДРЪЖАТИ. НЪ ІАКО  
БЛЪКЫ ДУШЕ ТАНИНІЕ ѢТЬГОНИТИ. ДАЛЕСЕ. И СЪ ДА-  
ВНДОМЪ ПЪТИ: НЕНАВНДѢЩЕЕ ТЕ ГОСПОДИ ВЪЗНЕА-  
ВНДѢХЪ. И ѿ ВРАЗЕХЪ ТВОИХЪ И СТАИХЪ СВѢРЪШЕ-  
НОЮ НЕНАВНСТІЮ ВЪЗНЕАВНДѢХЪ НХЪ КЪ ВРАГЫ БЫШЕ  
МНЪ. НЪ НИ КЪ ПРѢДЪЛЕХЪ БОГОДАРОВАННІЕ ТИ ѢБЛА-  
СТИ НИКАКО ЖЕ СИХЪ ОСТАВЛЯТИ. СИЦЕ АЩЕ СЪТВО-  
РИШИ, ЦРЬКОВНІЕ ЖЕ ѿ ОУСТАВНИШИ РАЗДОРИ, И МИРЪ  
ГЛЪБѢОКЪ ДАРОУЕШИ<sup>67</sup> ПРАВОСЛАВНЫМЪ. ЦАРЬСТВІА  
ЖЕ СКУПТРА ВЪЗВЕЛАНУНИШИ, И ИСТИННЪ ЦАРЬ ИСТИ-  
ННЪ ХРІСТІАНѢОМЪ БОУДЕШИ. ІАКО ИСТИННЪ ПАСТЫРЬ  
ѢТЬ<sup>68</sup> ОБЩАГО ВЛАДНИКЪ МЪЗДОУ ПРІИМЕШИ. ТАМО-  
ШНИЦКО ЦАРЬСТВІА НЕПРЪХОДНОЕ.

СІА<sup>69</sup> СЛЫШАВША САМОДРЪЖЦА И СЛОВЕСНО-  
МОУ РАЗОУМОУ МОУЖА ОУДЫВЛѢША СЕ И ПРЪМОУ-  
ДРОСТИ МНОГО ТѢГО РЪШЕ. БЛАГОДАРИТИ ЖЕ И ПО-

<sup>65</sup> нема одъ „нъ дѣла“ до „прославляють. — <sup>66</sup> ста-  
дѣ. — <sup>67</sup> даеши. — <sup>68</sup> и Ѣть. — <sup>69</sup> сяде.

ХВАЛѢТИ<sup>10</sup> БОЖІА УЛОЖЕНА. И КЪ ИТКИМЪ ѿТЪ ИЖЕ  
ТОМОУ ОЖИВІИХЪ РЕЦІИ СЪ ОУДЪБАВІЕНІЕМЪ: ве-  
ЛИКИ<sup>11</sup> МОУЖЕ КЪ РАЗОУМЪ ВЕЛИКЪ. И ОУМНИМА ПАЧЕ  
МНОГОУМІТЕЛІАМИНИ ѿУМА, АЩЕ И ТЕЛЕСНЫЕ ЗА-  
ТВОРИ. И АЧЕМО ПОКАЗА ВАРЛААМА ОУЧЕО КЪ НИМОУ  
СВЪЗАННА ПРИКРЕСТИ. ТОГО ЖЕ ЄДИНОМЫСЛНІЕ НЗЪ-  
ГНАТИ НЗЪ ГРАДА И ПО КЪСЕХЪ ГРАДОХЪ ЖЕ И КЪ СЕ-  
ЛѢХЪ ТОТЪОЕМ ДРЪЖАВЪ НЕПРІЄТНОМЪ БЫТИ. И ОКЪ  
ОУЧЕО ОУЧЕДЪВЪ ПОВЕЛѢННОЕ. НІКТО БО ѿТЪ ИЖЕ  
КЪ ПОЛАТЪ ТОГОЕМ ЄРЕСЫ СІИ КЪЗЕЗСТІ БИХЪ КЪ СКО-  
РЪ. И КЪ КОРАБЛЪ КЪШЕДЪ КЪ РИМЪ ѿТЪЕЖЕ. ЗЛО-  
УСТЫКОЕ ЖЕ ТОГО СЪИМИЩЕ, ѿТЪ СРЕДЫ ПОТРЕ-  
БАЕИМО БЫСТЬ. И ТАКО БОГОУ СЪВЪТѸМЪ СВОЕГО ОУ-  
ГОДИНИКА ОУПІЩЬШОУ ЗЕМЛЮ ЛЮДІИ СКОПЪ. СЪИМРЕ-  
НІЕ ВЕЛИКО ЖЕ И НЕПОКОЛѢАЕМО КЪСПРІЄТЬ ЦРЬ-  
КОВЬ<sup>12</sup>. И ШЪСА ГРЪЗЬСКАА СВУНЪТРА.

ТАКОВАА ѿ БЛАГОУСЪТІИ СТЕФАНОУ РЕВНОСТЬ. ТА-  
КОВАА КЪ ЄРЕТНИКОМЪ НЕВѢДЕНІСТЬ. ТАКОВАА ЖЕ КЪ ХРІ-  
СТОУ ВЪРА. И БЛАГА ЖЕ КЪ ТОУЖДЕИ СТРАНИЗЪ И ЗАТО-  
УЕНІИ СІИ ТАКОВОУ ДЫХАВШЕ Ѹ ПРАВОСЛАВІИ РЕВНОСТЬ,  
ШКО И ЦѢРА КЪ ЄРЕТНИКОМЪ ИЗЪГНАНІЮ ПѸДЕНГНОУТИ.  
И ТОЛИКО КЪЗМОЖЕ Ѹ ОУКРѢПЛЯЮЩІИМЪ ЕГО ХРІСТЪ.  
УТО ОУЧЕО НЕСЪЗТВОРИТИ ХОТѢАШЕ. Ѹ СВОЕИ ВОЛИ ДРЪ-  
ЖАКОУ ИМѢ. ѸТЪСЪХЪ<sup>13</sup> СТЕФАНЪ ЛЮБѸ ДОБРОДѢ-  
ТЕЛІИ ЦАРЕКИ МНОЖЕ ЛЮБИМЪ БЪШЕ И УЮДНИМЪ.  
ПАТРІАРХОУ ЖЕ САМОМОУ И ЦРЬКОВНОМОУ ВЪСЕМОУ  
УИНОУ СВОИСТИНЪ. НЪ И ВЕЛМОУЖЕМЪ<sup>14</sup> И ПРЪКІ-  
ИМЪ ГРАДА. БЪШЕ БО СМЪРЕНІЕМЪ И ѸБЦЕНІЕМЪ СЛО-  
ВА СРЪДЦА КЪСѢХЪ ПРИЕЛАУЄ. ШКО АЩЕ И ТЪКМО БЕ-

<sup>10</sup> похвалити. — <sup>11</sup> велика сіи. — <sup>12</sup> церква. — <sup>13</sup>

всюди. — <sup>14</sup> величавъ.



сѣдокаль бы кто къ немѣхъ велико приобщаеиѣ  
вѣнчаше. Благодетѣ же нѣкаа на лица моужоу  
сѣаше. Вѣсѣхъ же любовѣ къ немому прилѣпаше.  
таково бо есть лице унствыхъ сръдцехъ, яко бога  
зрѣшихъ мисльнымъ оумомъ. и радости неизрече-  
ныя исполнити се. и ѿ соудѣ лицоу сѣтлости  
лоуѣ преподати<sup>75</sup>. ѿ сего и Соломона мноу гл-  
голюти: сръдцоу веселѣшѣ се цѣлѣтѣ лице. яко  
блаженъ ѿнъ просвѣщеніе вѣнчаше оумоу лише-  
ніе. зѣлоуеиѣ же веліе зѣлѣшеніе. присно же къ  
любви божіи тышаше се. и уесто моле се нѣхъ гл-  
быни дѣше вѣздыхаше. яко къ оумнаеиѣю и слѣ-  
самъ прѣклонити слышѣшаго. и еже уюднѣшес  
обумнаго томоу дѣла и паѣе вѣсѣхъ богови прѣ-  
стнаго. мнлостниѣ не оставаше. ѿтѣ нхъ же во  
емоу даше царь и нже ѿ<sup>76</sup> царн, малъ ѿтѣ се-  
го останѣкъ себе оставаше, моужде ради потре-  
біе. проше же нгоуменъ къ роуцѣ прѣдаше<sup>77</sup>  
трѣбоующимъ раздати. Къ сихъ томъ соушоу нѣ-  
кто ѿтѣ благородныхъ того ѿтѣлѣста. ѿтѣ на-  
уела томоу вѣдомъ же и любимъ, вѣ память при-  
шѣдѣ тѣговѣихъ обуман прѣвѣхъ и любви вѣспо-  
меноуѣ поболѣ дѣшею. И злата уестѣ не малоу  
вѣдѣмъ, и вѣрнѣшемоу рабоу вѣ нѣдра вѣложнѣхъ,  
вѣ оуши же его многаа нароушнѣхъ къ цариградоу  
посла. Стефану то<sup>78</sup> ѿнести повѣлѣхъ. нже и  
пришѣдѣ принесе посланное и словесе изрече.  
много<sup>79</sup> оутѣшѣлаа коупно и мнлостнѣа. и  
самое то каменное сръдце къ слѣзамъ прѣклонити

<sup>75</sup> преподавати. — <sup>76</sup> ѿтѣ. — <sup>77</sup> даше. — <sup>78</sup> того.

— <sup>79</sup> многа.

МОГОУЩА. ОНЪ ЖЕ ВЪСТАЕЪ И РОУЧЕ НА ВМСОУОУ  
 ВЪЗДАЕЪ, ПОМОЖИ СЕ ѿ ОНОМЪ НЕПЪЗНАНИЕ ЛЮБИ  
 ДЪЛЪТЕЛН. И БЛАГОДАРЕНІА ВЪЗДАЕЪ. ТАЖЕ ПРОУМЕСА  
 ПРИЗВАЕЪ, ТОМОУ ЕЪ РОУЧЕ ПРИНЕСЕННОЕ ДАШЕ,  
 НИЩНЫМЪ ТО ЕЪ ОУТАШЕНІЕ ОУСТРОИТИ. ѿНОМОУ ЖЕ  
 ТОГО МОЛЕНІЕ <sup>80</sup> ИЖЕОУЮ УЕСТЬ ОСТАВТИ ПОУЖДЕ  
 РАДИ. НЕВЪСХОТЪ. СНИЗЕЛА ЕЪ НИМОУ ѿТАВЪЩАЕЪ.  
 „СІА УЪСТИИ ѿТЪЕ МЫ НЕСТЕЖАХѸМЪ. ИЪ ѿТЕРЪ-  
 ЗАЕ РОУНОУ СКОЮ ИКО ЖЕ ПИШЕТЪ ДАВІДЪ И НАСНЦА-  
 Е ЕКАКО ЖИВОТНО БЛАГОКОЛЕНІА. ОНЪ ПОСЛА СІЕ ЕЪ  
 ПОТРЕКОУ ЛЮДЕМЪ СКОНЫМЪ АНТАЮЩИМЪ СЕ. АЩЕ  
 ХОТЪАШЕ <sup>81</sup> БОГЪ ТАМОШНИМЪ МНЪ ПИТАТИ СЕ. НЕ-  
 ХОТЪАХЪ ЗДЪШНИКА ТОМОУ СОУДНЕНІЮ ДОСТИГНОУТИ.  
 ИЪ ПОНИЖЕ ТАКО БОЖЬСТЪЕНОМОУ ЕГО ГѸДЪ БЫСТЪ  
 ПРОМЫСЛОУ. ДОКАЗЮТЪ И ВНШЕ МЪРН НАШЕЕ СОУТЪ  
 ѿБРАТЮЩА СЕ НАМЪ БЕЗТРОУДНЪ.“ ТАКОЕЛА И МНО-  
 ЖАНШАА ЕЪ ПРОУМЕСНОУ. РЕКЪ. И НИУТѸ ЖЕ ОСТАВАЪ  
 ТОМОУ ПРЪДАЕЪ ПРИНЕСЕННОЕ ЕЪ РОУЧЕ. ЮНОШОУ  
 ЖЕ ПРИНЕСШАГО НА КЪМЪ ОУДЪРЪЖАЕЪ ЕЪ СКОМОУ  
 ЕГО <sup>82</sup> ГОСПОДИНОУ ПОСЛА. МНОГО МОЛНТВОБАЕЪ <sup>83</sup>  
 И БЛАГОДАРСТВЕНЪ. ѿВЫУНІИМЪ ТОМОУ СЛЪСАМЪ  
 НАРЕКОВАЕЪ И СЕ, ЕЪ ПОХЕЛАННОМУ ѿНОМОУ ДРОУГОУ  
 ИКО АЩЕ УТѸ ПАКЪ ВЪСХѸЩЕНІИ ПОСЛАТИ МН. МОЛЮ  
 ТВОЕ ЕЩЕ ЕЪ МНЪ ВЪСЪДІЕ. ТОУ ТРЪБОУЮЩІИМЪ ТО  
 РАХДАН. МЕНЕ БО ИЖЕ ЗДЪ ПРІКЕДШІА <sup>84</sup> СИЛА ПИ-  
 ТАЕЪ ОБЫАМО. УТѸ ЕЩЕ ѿТСОУДОУ. НЕТОЕ ЛЪТО ТО-  
 ГОКА ПРЪБЫЕАНІА ТАМО ОУЖЕ СЪВЪРЪШААШЕ СЕ. И УЪ-  
 СТИЕН ПАМЕТН НАСТАВШН. УЮДОТКОРЕНАГО ѿТЦА  
 НИКОЛАА. БДЪНІЕ ВЪСЕНОУНОЕ СЪТКАРААШЕ СЕ ПО

<sup>80</sup> ТОГА МОЛАЩЮСЯ. — <sup>81</sup> АЩЕ БО ХОТЪАШЕ. — <sup>82</sup> ЕЛА.

<sup>83</sup> ИЖЕОУНОУЩЕ. — <sup>84</sup> ПРІВЕДЪШАА.

ОСМЫСНОМУ ОУСТЕЛОУ ОСЫТАН. И СВЯТАНЪ ЗАНА-  
 ДЕНІЕ БЫШЕ МНОГО И КАДЕНІЕ. СТОЯШЕ И СТЕФАНЪ  
 ВЪ ОУНАРОУСЕНІИ СВОУ МЫСТЪ, ИЗЪ ГЛАВНЫ ДУШЕ-  
 КИЕ ВЪХДЫКАС. И ПОДІЕНІА ТВОРЕ СРЯДНА СЪКРОУ-  
 ШЕНІЕМЪ. ДА МНОЖЕ СЯДОШЕ ВО ОСЫТАЮ, И УТЕНІЮ  
 НА СРЯДЪ ПРОУНТАСНОУ ПМОУЩОУ ЖИТІЕ ПОУИНО И  
 ТЮДОСА БЛАЖНАГО СЕГО ОУТЪН. ОУТЪ ТРОУДА МНОГА-  
 ГО НА СТОЛЪ СЕДЕ СТЕФАНЪ ВЪХДЫКА СЕ. И ХРЯТЪ  
 ОУИНА СРЯДНА СВОЕГО. ОНОГО КОЖЬСТЕНАГО МОУКА.  
 ИЖЕ ПРЯЖДЕ ТОМОУ ШЕЛЪНАГО СЕ. И ПРЯДСТАВНА И  
 РЕКНА ЕЪ НЕМОУ: „ИМАШИ ЛИ ЕЪ НАМЪТИ СНЕ ПРЯЖ-  
 ДЕ РЯХЪ ТИ ШЕЛЪ СЕ“. ОНЪ ЖЕ ИЖО ЖЕ МЫКШЕ СЕ,  
 НАДЪ ИЪ ХЕМАЮ, ТОГО ОУЕО ПОУЖАЕАТИ ГЛАГОЛАШЕ  
 НИКОЛАА БЫТИ БЛАЖНАГО. РЕУЕННАА ЖЕ ОУТЪ НИГО  
 НЕПОМИНЪТИ. И МИЛОСТЫИ ОНЪ: „РЯХЪ ТИ“ РЕУЕ  
 „НЕСКРЪЛЪТИ, ЕЪ МОСИ БО РЕУЪ ТКОЕ ЗЪНИИИ. И  
 СИХЪ ТЕБЪ НОНАДЪХЪ“. ОНЪ ЖЕ ЕЪ НАМЕТЪ СИХЪ ПРИ-  
 ХОДТИ ШЕКАШЕ СЕ. И ЕЪ ПОГАНА СЕУТИТЕАЮ ПРЯ-  
 НАДАТИ И МИЛОКАНІА<sup>25</sup> ПРОСИТИ. И ШЕКАИ СЕ. „СЖЕ  
 ТОГДА РЯХЪ ТИ“ РЕУЕ „НИИИ ПОСЛАШЪ ЕСЛЫИ НСНАЪ-  
 НИТИ.“ И ИЖО ЖЕ ПОДАКААШЕ ИИДЪНІЕ ТОГО ВЪХДЕНІ  
 И ПРЪСТНОВЪ ХУМАЕНІЕ НА АИИИ СЪТВОРЪ. ОУІЮ ЖЕ,  
 ПРАИ ПРЪСТИНЫМИ КОСИУШЪ СЕ, РЕУЕ: „ГОСПОДЪ НАШЪ  
 ІСОУСЪ ХРІСТОСЪ, ИЖЕ СЛЪНААГО ОУЕ РОЖДЕНІА КЛО-  
 УЕСИИИ.“<sup>26</sup> И ТВОИИ ОУИИ ПРЪІИ ДАРОУЕТЪ ХРАИ“  
 И ОНЪ ОУЕО НЕКИДЫИ БЫСТЪ. СЪ ЖЕ ТРЕПЕТЫ БЫШЪ.  
 И ЕЪ СОБЪ ПРИШЕДЪ. О НЕУХРОУСИНАГО ТИ МИЛОСРЪ-  
 ДІА ХРІСТЕ, ХРЯШЕ ИЖО ЖЕ И ПРЯЖДЕ. И ТАКО ЖЪЗЪ  
 ВЪЗЪИИ ИЖО ЖЕ ХОЖДАШЕ, ТЫИЖДЕ ОБРАЗЪИИ НСХО-

<sup>25</sup> НОНА ОДЪ „МИЛАНІО“ ДО „ПРИПАДАТИ“. — <sup>26</sup> ВЪОУЧИИИ.

ДНТЬ ИЗЪ ЦРЬККЕ. И БЪ КРАІН БЫЕЪ НА ЗЕМАЮ ПАДЪ  
САЪЗЫ ИЗАНЕДАШЕ, НА МНОГЫ УАСЫ ОТЬ МОКОДАРО-  
ВАННЫХЪ ОНѢХЪ ЗЪННЦЬ. САЪЗНІЕ ДАРЫ ПРИНОСЕ  
ДАВШОМОУ И<sup>87</sup> ПРЪСЫ БІАШЕ. ЗЕМАЮ И ПЕСЕЛЪ ССЕЪ  
БЫМЪНАШЕ. НЕДОСТОННА СЕБЪ ТАКОКОУ БЛАГОДѢТЕ-  
СТВЪ ГААГОДАШЕ. НЪ МНОГЫНМЪ МОУКАМЪ И ТОМА-  
НІЕМЪ. ТАКОВІН БО СОУТЬ СКАТІН. ЕГДА ВЕЛНУАНИНМЪ  
СПОДОБАЮТЬ СЕ. ТѢГДА СМЪРЕННЪНШАА МОУДРЪСТКОУ-  
ЮТЬ.<sup>88</sup> ДА ЯКО ЖЕ ДОБОЛНО БЪ САЪЗАХЪ НМЪШЕ.  
ЗЕРОУСѢМЪ ОУН ЗАКРЕНЪ ЖЪЗДОМЪ НАЕМЪ БЪ ЦРЬКОВЪ  
ПРІНДЕ СТОЕ ПО ОБЕМУНОМОУ. И ТАКО БЪСАХЪ ОУТАН  
СЕ ПРЪМОУДРІНМЪ ОУМЫШЛЕНІЕМЪ. И НИ ОТЬ КОГО  
ЖЕ ПОЗНАНЪ БЫСТЬ ЗРАКА НМЪТН СМЪЪ, ДО ДНЬЕ ЕГДА  
ИЗЪРА ЕГО БОГЪ ЦАРЪСТВОВАТИ ПРАЕДОЮ. И ПАСТІРА  
ПОСТАВИ СВОЕМОУ ЕГО ОТЬУСТЬЕЪ. ЯКО ЖЕ СЛОВО  
ПОВѢСТЬ БЪ ПРЪДМННХЪ. НАМЪ ЖЕ БЪ ПОСАДЪКОАНІЮ  
ПОВѢСТЬ ДА ѠБРАТИТЬ СЕ.

НЕ МНОГО ПРЪНДОШЕ ДНІЕ ПО ТѢГО ПРЪСАД-  
НОМЪ ПРОЗРѢНІН. И МАЛЪНШН ЕГО СЫНЪ НЕДОУГОМЪ  
ЗЪЛНОМЪ ОБЪЕЪ БЫЕЪ, БЪ МАЛНХЪ ДНЬЕХЪ ОУМРЕТЬ.  
ѠНЪ ЖЕ НЕ НЪКОЕ НЕЛЪНО ТѢГО БЛАГОРОДНІЕ ДЪШЕ  
СЪДЪА. НЕПРОСТРЪТЪ РОУЦЪ БЪ ВЛАСОМЪ ГАВЕНІНМЪ.  
НЕ ИСПОУСТИ ГАДЪ НЕКЛЮУНМЪ. НЕ НЪКОЕ ИСПОЛЪЗНО  
ПРОВЪЩА. НЪ САЪЗЫ ТЪКМО ДОКОАНЫ ПОПОУСТІВЪ  
КЕСТЬСТВОУ, НЕОУДОКНІН БО СОУТЬ БЪ ОУДЪЖАНІЮ.  
СРЪДЦОУ ОТЬ БЪНОУТРЪ СТРЕЛАМИ КЕСТЬСТВА СТРЕ-  
УЕМОУ. БЛАЖЕННАДОГО ІѠВЪ ГАДЪ ПРОКЪЩА. ГОСПОДЪ  
ДАСТЬ, ГОСПОДЪ БЪЗЕТЪ. И ЯКО СЕГО ГРОБОУ ПРЪДАСТЬ,

<sup>87</sup> ДАВШЕМЪ Я. — <sup>88</sup> НЕМА ОДЪ „ВЕЛИЧАНИНМЪ“ ДО „ТОГ-  
ДА“, НЕГО ОВАКО ИМА: „ЕГДА СМЪРЕННЪНШАА МНО-  
СЕРЪДСТВАЮТЬ“. —

роуки на небо въздыахъ реуе: „тебѣ прѣдаю кладикѣ отрока. тебѣ прѣпослахъ ѿтрока. и спасе ми се<sup>89</sup> ѿ тѣхъ и до бѣка. тебѣ възвѣрихъ ѿтрока, и прочее въ мнѣ скръбѣ и ѿдѣнна же. благодарю и славлю твое уловляющее промислителю блага. яко иенскѣсозлобѣи и еше моего урѣка изволии прѣети плоды.“ Сѣа и нна благодарственнаа ѿ отроцѣ изреуе. яко въсѣмъ слышешимъ зѣлаа дикити се тѣго великодушнѣю. и словесе прѣмоудромъ и сѣа оубѣ тако нмѣху.<sup>90</sup>

Ѿтъ соудю<sup>91</sup> дѣе лѣтѣ прѣпроводинъ мовѣи сѣи товѣти. прѣвѣсходя иже въ обѣтели многымъ врѣменемъ прѣтѣроужденнѣе мѣже; слѣзашаи коупно и смѣренною мудростѣю. въ поведенѣхъ же и нмѣныхъ блнцѣи нмоуѣскомоу клѣуають се жителствоу. нѣ иже ѿѡба прѣдасть проснѣшомоу его на толнокѣе и таковое страданѣе. и синовѣ и дѣщерѣи лишихъ, и домашнѣихъ просто въсѣхъ. яко да снмъ иже прнсно светымъ завидѣщааго ратника посрамнѣ. того же свѣтлаа побѣднѣлаи покажетъ и пакы тѣго по мѣзѣ на велнчаншаа възведе. въса томоу соудюѣо даровахъ. тако и моего сего вънѣмнѣка. по еже искоуѣснѣи се томоу разланымнѣи страданѣи. и въ таковѣихъ и толнѣмъ бѣдахъ трѣпѣланѣоу и благодарственѣоу жѣити се. яко ниже малъ нѣмъ негѣдѣканѣа испѣснѣити глаголь, пакы своимъ тѣго ѡтѣуѣствоу дарова. тѣмъ же ѿ свѣщеннѣаншѣе послоушаннѣе и богонзѣраннѣи<sup>92</sup> люднѣе. Слышите молю се вашѣи людемъ. Како въ

<sup>89</sup> и спасе ми се. — <sup>90</sup> нмѣху. — <sup>91</sup> Всюдѣ. —

<sup>92</sup> благозѣбравнѣи.

ЖЕЛАЮЩЕЕ ТОГО ОТЪУСТВО ВЪЗВРАТИ СЕ. И КИМЪ  
ОБРАЗОМЪ КЪ ЦАРЬСКИМЪ ПРІИДЕ САНЬ.

Послааше самодръжць грѣкомъ къ сетекы  
своемоу сръбьскомъ царю посланники, да еже  
послати емоу воинства помощь. Ибо агарѣне то-  
гда южнаа бѣса пѣдъ собою устронеше, съ мно-  
жествомъ многомъ на вѣстоунаа<sup>93</sup> гредяхоу. и  
вѣсь въ пѣдензѣ бѣше царь. и юже къ варваромъ  
пѣдензаше брань; и зболи се оуѣмъ томоу послати  
съ ѡнѣми и настоателѣ ѡбытѣмъ къседръжнтеле-  
ки. яко словесна соуща моужа и нѣмо<sup>94</sup> нскоу-  
сна. дѡшѣдше же оуѣмъ царекы сръбьскомоу. ели-  
ка самодръжць повѣзѣлъ бѣше, ѡтѣдаахоу. и мно-  
гы уѣсты и дары<sup>95</sup> прѣймаахоу. на едине же ѡсѡбѣ  
призвавъ царь уѣстнааго оного ѡтѣца. ѡ снѣ въ-  
прашааше стефанъ. уюднѣи же ѡнь: „ѡ много-  
страданномъ и вѣторѣмъ іѡвѣ въпрашаешн ме“  
рече „ѡ царюу. недѡстѡнна твоего царствѣа въса-  
дѣе и тѣмѣмъ житѣа твоего боудѡуть дѣла. къ  
нищѣтѣ стефановѣ. ежеже нѣкое многоцѣнное скро-  
вище твоего стежа наша обѣтѣлъ. не тѣуію мын-  
нѣ и вѣсь царствѣющюу ѡнь и словеснымъ градъ. и  
въспрѣемъ повѣздааше емоу о многыхъ исправа-  
нѣи моужа, и непорѡчиномъ житѣи. ꙗко како прѣмѣ-  
дрѡ самодръжца пѣденже къ вретникѡмъ изъгнанію.  
ѧ въздѣ рече яко елико твоего ползѣкалъ<sup>96</sup> еси,  
толико себѣ ѡтѣщѣтъ еси, и дѣше послоушаешн  
ме о блазѣ тебѣ събѣтоуща. възврати съ уѣстыю  
къ себѣ, кышѣша уѣлобѣуѣскы уѣсты соущаго.

<sup>93</sup> вѣстокъ. — <sup>94</sup> нѣмока. — <sup>95</sup> честны дары. — <sup>96</sup>  
плѣзовалъ.

СѢА ККО СЛЫША МНОГОСТІА ОНА ДУША. ОТЬУСКИМ  
 МИЛОСРДІА. ТАКОВАА БО ІЕСТЬ УЗА <sup>97</sup> ІЕСТЬСТВІА.  
 НЕРАЗДРЪШАЮТЬ СЕ КРОМЪ СЫРЬТИ. ПРОТЕЖЕТЪ ЖЕ  
 СЕ КРЪПУАНШЕ. И СЛЪЗЫ ДОВОЛНИ НЗЛІАВЪ, И КЪСТАВЪ  
 КЛАНИШЕ СЕ МОУЖЕВЪ, И БЛАГОДѢТИ ИСПОВѢДОУАШЕ.  
 „ДА БОУДЕТЬ БОГОУ ХОТѢЦІОУ УБЪСТІИ ОТЬУС“ ГЛАГО-  
 ЛАШЕ „ККО ЖЕ ПОВѢЛѢА ЕСИ“. ТЪМЪ ЖЕ И ВЪ СКО-  
 РЪ ОУГѢТОВАВЪ ХОТѢЦІИХЪ СЪ НИМИ ИТЪ. КЪ ЦАРЕВЪ  
 ПОСЛА ВЪ ВІЗАНТІЮ СТЕФАНА ПРОСЕ КЪ НИМОУ ПОСЛА-  
 ТИ. РАДОСТІА О СЕМЪ БЫВАЕТЪ САМОДРЪЖЦЪ. И ТѢГО  
 ПРИЗВАВЪ КЪ СЕБѢ, ОБЪЕМАЛШЕ, ЦѢЛОВАШЕ СЛЪЗАМИ  
 ОТЬСНАЛШЕ. ДАРЫ МНОГЫ ДАДШЕ. ОНЪ ЖЕ КЖЕ ОТЬ  
 ЦАРА ТОМОУ ДАРОВАНАА, ВЪСА ОБЫТЪАИ ДАДШЕ ВЪ  
 НИЕН ЖЕ ПРЕБЫВАА <sup>98</sup> БЪШЕ. И ККО ЖЕ НА ПОУТИ  
 БЪШЕ ЮЖЕ ОТЬ ОБЫТЪАИ НСХОЖДАШЕ, УЮДНЫ ОНЪ  
 НАСТОАТЕЛЬ И ПАУЕ ЖЕ ТОМОУ ОБЫУНІИ СЪ МНОЖЬ-  
 СТКОМЪ БРАТІЕ СЛЪЗАМИ ТѢГО ПРОВАЖДААХОУ, И ТО-  
 МОУ СЪ ОУХОДЪШЕ МНѢХОУ СЕ ДУШАМИ. И ТОГДА  
 ИСПЛЪНИШЕ СЕ НА НИЕМЪ ПРОРОУСКОЕ ОНО: „НЕЗЛО-  
 БНІИ И ПРАВІИ ПРИЛЪПААХОУ СЕ МНѢ.“ КѢНЪУНІЕ  
 ОУБѢ ОТЬ НИХЪ ПРІЕМАЕ <sup>99</sup> МОЛІТЕН И ТЪМЪ МИРЪ  
 ОСТАВАА. ВЪДОУЩОМОУ ВЪ ПРѢДѢ КАСАШЕ СЕ ПОУТИ.  
 ДОВОЛНІИ ОУБѢ ДЛИИ НРЪСТОВААВЪ, ДОСТІЖЕ ОТЬУС-  
 ТВО. И НА МѢСТѢ БЫВЪ НДѢ ЖЕ ЦАРЬ ТОГДА ПРЕБЫ-  
 ВАШЕ. ТѢМОУ ПОВѢЛѢШОУ КЪ НИМОУ ПРИХОДИТЬ.  
 ОНЪ ЖЕ ККО ОТЬЦЪ ДОБРААГО ПРІЕМАЮТЬ СЫНА, ЛОБ-  
 ЗДЕТЬ СЛЪЗАМИ. СЛОВЕСА ОУТЪШЕНІА ПЛЪНА КЪ НИЕМЪ  
 ВЪЩАЕТЪ. ПРОСИТЬ ПРОЩЕНІА О НХЪЖЕ ТОМОУ СЪДЪА,  
 ИСТИНИНЫМЪ СМЪРЕНІА ОБРАЗОМЪ. УТѢ <sup>100</sup> ЖЕ ХРІ-

<sup>97</sup> юза. — <sup>98</sup> пребылъ. — <sup>99</sup> пріемъ. — <sup>100</sup> кто.

СЮЕЪ ПОДРАЖАТЕЛЬ. НАМЫСЛИМЪ СЛОВЕСИ ВЪСТРѢЩАЕМЪ  
ЦАРЕКО РЫДАНІЕ ОУТѢШАЕ, И СЕБѢ КИНОЕИДА ТЕО-  
РАШЕ ОНѢМЪ НХЪ ЖЕ ПОДЪЕЛЪ. НЕО СЛОУЖИТЕЛЬ  
КОЖИМЪ РЕУЕ СІН: „ОУТѢЕ, ПОБЕЛЪНОЕТИ СЪБРАШИНА  
ЕСИ. НИЖЕ БО ПРЕПОДОКНО НИ ПРАВЕДНО ПОБЕЛЪНОЕ-  
ЦЮУ БОГОУ ПРАСЛОУШАТИ ПОМОУ. ПОНИЖЕ НИЖЕ РО-  
ЖДЕНІЮ МИ НИЖЕ КЪ МИРЪ УМ КИНОЕМЪ БЫТИ ХОТѢШАЕ.  
АЩЕ НЕ ОНЪ ДААЪ КИ. ТѢМЪ ЖЕ ОУТѢЕ ОКОН<sup>101</sup> ВЛА-  
ГОДАРИТИ РЕУЕ ДЛЪЖИМЪ ЕСИИ ХОТѢШАГО ТОНЪ СЛОУ-  
ЖЕНІЕМЪ ЦАРЬСТЕІА СПАСТИ. ШЕНЕ ЖЕ ЛАШЕНІЕМЪ ХРА-  
КА МНОГОСТИ СНОДОКЕТИ“. СІА ЦАРА КЪ ОУДНЕЛЕНІЕ  
ВЛАЖИША. И УЮЖДАШАЕ. СЕ РАДОУМОУ МОУЖА; СТЫ-  
ДѢШЕ ЖЕ СЕ ДОКРОДЪЕЛИ ЕГО КЕЗНАРИНАДНОЕ. ТАЖЕ  
ШЛО ДАНІИ ПРЪЕМЕЛЪ, КЪ НЕКОТОРОМЪ ДІОКАНТИНСЦѢ<sup>102</sup>  
МЕСТѢ. ОУТЪ ЦАРА КОУШИИ И ОУЦА СЪ МНОГОМУ У-  
СТЫЮ ПОСНАЕЛЪ СЕ ПРЪЕМЕАТИ. ПОТРЕАМЪ ТОМОУ  
КЪ КЪСАМОМУ ОУГОЖДЕНІЮ ОБЫАНО ПРИНОСИМОМЪ.  
ОНЪ ЖЕ СЫНА, НИЖЕ ОУТЪ КОСТАТИННОЕА ГРАДА СЪ  
НИМЪ ПРИНІДЪШАГО, СКОЕМОУ ЕГО ДЪДОУ<sup>103</sup> ПРЪ-  
ДАЕЛЪ. ОУТЪ СОУДОУ БОГОМОУХЪЛЕНШИ<sup>104</sup> СТЕФАНА  
МНОЖАШИИ ВЪСТЪ КЪ ХРІСТОУЪ ЛЮБИИ. И ПИТААШАЕ  
СЕ КЪ ДУШИ БОЖЬСТЕНОЮ НЕКОТОРОЮ СЛАДОСТІЮ.  
БЛАГЪ ЖЕ НАДѢЖЕ КЪ ВЪСЕМЪ ИМАШАЕ. БАМИ МНОГО  
ПРЪИДЕ ВРЪМЪ, И БОЖЬСТЕНОМУ ХОТѢЛІЮ НАСТОАШАЕ  
СЪБРЪШИТИ СЕ. БОЛЕЗНЪ НЕКАА ЦАРЕНЪ КЪ НАПРАСНѢ<sup>105</sup>  
ПРЪИДЕ И ЖЕО ЖЕ ОЦРОУЩАШАЕ СЕ ХЪЛЪ НИЖЕ ЮЖЕ<sup>106</sup>  
НЕ ЖИЕЛЪ ХОТѢ БЫТИ. КЪ СКОИ ОМОУ МОНАСТИРЬ ПО-  
КЪЛЪ ОУНЕСЕМОУ БЫТИ. НАЖ ЖЕ И МАЛО ДНІИ ПРЪ-  
ЕМЕЛЪ. ЖИТІЕ ОСТАВАЕЛЪ. И ТОУ ПОГРЪБАЕЛЪ СЕ КЪ

<sup>101</sup> оба и. — <sup>102</sup> діокантинствѣ. — <sup>103</sup> дѣдъ. — <sup>104</sup>  
благолюбивѣиши. — <sup>105</sup> напрасно. — <sup>106</sup> оуже.



ниже ѿ того създании обнѣлан. биская оубо  
 мѣстѣ именѹемоу. ради текоущихъ топлѣихъ водѣ.  
 прѣкомыеникаа же стефана именемъ поуѣтена соу-  
 щѣи цркви. и оубо къ нелицѹ царѣ послѣднихъ  
 дыхаше. мнози къ стефанѹ елика иматъ сно-  
 рость притнѹюще. быкаемаа же теордахѹ. тѣ  
 же асть быти такоаа неплѣскааше. ниже бо тако  
 оудобнѣ бѣше къ прѣложенію. еже мнози стра-  
 жѹтъ азѣкостію разоума. да яко же ѿтѣхскою  
 сырътъ истинно зѣдѣ, аѣе оуброуць ѿтѣ ѿиѹ  
 поврѣгъ сѣхтѣ лицемъ сѣхтѣиши же ѿиѹма съ-  
 брашнихъ се желаетъ се и на достоинное томоу  
 срѣхское царство прѣподсоуѣтъ се. и такомоу  
 слоухѹ по въсоудѹ протенихъ едниѣ дроугаго  
 непомыжѹще къ нѣмоу теудахѹ. Конистеное же  
 безъ мала немала.<sup>107</sup> и ниже къ сѣхте<sup>108</sup> кельмоу-  
 жѣе. Сановиѣи же,<sup>109</sup> и ниже надѣ царскими дань-  
 ми поставляеними. сѣи къси текѹще того нѣгамъ  
 припадахѹ. и царская благохвалениѣа къздахѹ.  
 Ома же въсѣхъ оземѣе цѣлобаше. Словеса испѣи  
 подзи коупно и прѣмоудрости къ нимъ въирааше.  
 и енаѹ нѣкоюю всрѣдѣа въ тѣхъ срдца вълагааше  
 нѣкако. и тѣхъ дѣиѣми любимъ бѣ и желателѣ.  
 и много мнѣшество<sup>110</sup> ороуженосимихъ того  
 ѡкроужаше.

Въ сихъ стефанѹ соущѹхъ и хрѣстовою силою  
 крепѣщѹ се и въсѣщѹ. и ниже нѣдѣ нимъ въсѣмъ  
 сѣмренѣе келѣе нѣмоуцнмъ. Константиѣи же того  
 братѣ ѿтѣ нѣиѣе матерѣ, докоаи кониство съ-

<sup>107</sup> не все. — <sup>108</sup> всѣхте. — <sup>109</sup> сановники же. —

<sup>110</sup> нѣжество.

БРАТЬ ЕЩЕ ЖЕ И ОТЬ ПРИБЛИЖАЮЩИХЪ СЕ ПРЯДЪА  
МЕМАЛОУ ПОМОЩЬ ПРИЗВАЕЪ, НАНЪ ГРЕДЪШЕ. И СКОРО  
ЦАРСТВІА ОУКАОНИТИ СЕ ПОВЕЛѢВАШЕ ПОСАДЪ. И  
ДО КОГДА ОТЬ ВЪКА СЛЫШАНОУ БЫТИ ГЛАГОЛАШЕ,  
САДЪ СОУЩОУ УЛОВЪНОУ ПРИАНУНОУ БЫТИ ЦАРЬ-  
СТВІЮ.

ІАКО ОУЕО СІА САМША И ІАКО ГОТОКО ИМАШЕ  
ВОИМЪСТВОМЪ ПОВЕЛѢВАЕТЪ СЪВРАТИ СЕ. И НЕ ПРЪ-  
КЪ РЕУЕ НА БРАНИ ПОНТИ ПѢДѢБАЕТЪ. ДѢНДЪ ЖЕ  
НАУЕЛСТВОУЮЩОИ ЦРЬВАМЪ ДѢСТОНИМОЕ КЪЗДАМЪ ПО-  
КЛОНИЕНІЕ. И СЪ СЛОНОМЪ ВЪСТАЕЪ, ТАМО НДЪШЕ. СРЪ-  
ТАЕТЪ ТОГО СЕВТИТЕЛЪСТВОУЕМ. ТОГДА АРХІЕПИСКОПЪ  
СЪ МИНОГОЮ РАДОСТІЮ И УСТІЮ ЦАРЬСКОЮ, НИКО-  
ДЫМЪ ТОМЪ ИМЕ; И ХРІСТОВЪ БУЕНИКЪ КЪ ИСТИНОУ  
ПО ПРЪВОМУ НИКОДИМОУ. ДА ІАКО ЖЕ И КЪНОУТРЪ  
ЦРЬКЕ БЫШЕ. ВАНЦЪ ЦАРЬСТВІА РОУКАМА КЪЗЪМЪ  
АРХІЕПЕИ УСТНОЮ ТѢО ГЛАВОУ ВЪНУВАДАШЕ, СЪ-  
ВРЪШЕННА ПОКАЗАЕЪ НАИРІУСКИМЪ ВЪСІМЪ ЕЗЫКОМЪ  
ЦАРА. ТА ЖЕ ОТЬ ТОУДОУ ВЪСТАЕЪ КЪ БРАНИ НДЪШЕ.  
ДА ІАКО ЖЕ БАНЪ БЫШЕ ОБОН ПАЦІИ, МИЛОСРЪДОУ-  
ЕТЪ О БРАТЕ МИЛОСТИВА ОНА ДОУША И ТАКОВАА КЪ  
НИМЪ ПИШЕТЪ ПОСЛАМІА:

„Стефанъ милостію божією царь сръблемъ.  
БРАТОУ ПРЪКЪЖДАЕЪНИМОУ НАШЕЕ ДРЪЖАЕН. КѢН-  
СТАНИНОУ РАДОВАТИ СЕ. ЕАНКА МНЪ СЛУУНИШЕ СЕ.  
БОЖЪСТВОМОУ СОУДНЕШОУ ПРОМЫСЛОУ ИЖЕ ДОВРЪ  
КЪСА УСТРАЦЮЩОМОУ, САМЪ ПО ИСТИННОМЪ СЛЫШАЕЪ  
ЕСИ. МИНИ ЖЕ ПАНЫ ВЪЖДЪ, ІАКО БОГОМЪ ПОМИЛО-  
ВАНЪ БЫХЪ И ОТЬУСКОМОУ ЖДРЪЖІЮ ЦАРЬ ПОСТАВ-  
ЛЕНЪ БЫХЪ, СТРАХОМЪ БОЖІЕМЪ И ПРАВДОЮ ТѢО  
ЛЮДИИ ОБЛАДАТИ ІАКО ЖЕ ОУЦІИ НАШИ. ТЪМЪ ОТЬ

ѦНЪ ЖЕ НАУНИВШИ ПРѢСТАВЪ. ОУСРЪДНО ДА УЗРѢМЪ  
ДРОУГЪ ДРОУГА ПРІИДИ, И САМЪ ВТОРЫ ЦАРЬСТВІА ИМО  
СЫНЪ ВТОРЫ ПРІИМИ. А НЕ СЪ ТОУЖДЫМЪ СЪЗЫКОМЪ  
СВОЕ ѦТЬУЬСТВО РАТОУИ. ДОВАЗЕТЪ МИНЪ ЖЕ И ТѢМЪ  
КЪ ТОЛИЦѢ ШПРОТЪ ЗЕМЛѢМЪ ЖИТЕЛЬСТВОВАТИ. НЕ  
БО АЗЪ ЕСЬМЪ КАНИНЪ БРАТОУЕМЪЦЪ. ИЗЪ ІОСІФОУ ДРОУГЪ  
БРАТОУЮЕЦЪ. ЕГО ЖЕ И СЛОВО КЪ ТѢМЪ ПРОВѢЩАЮ  
НИИМЪ, ЯКО ЖЕ ОНЪ ТОГДА КЪ БРАТІИ. НЕВОН СЕ<sup>111</sup>)  
ВОЖІИ БО ЕСЬМЪ АЗЪ. ВІИ СЪВѢЩАСТЕ О МИНЪ ЗЛАА.  
ВОГЪ ЖЕ СЪВѢЩІА О МИНЪ БЛАГАА.“

И СІА ОУВѢ СТЕФАНЪ. ОНЪ ЖЕ НИ ЖЕ ПРАВЕМЪ  
СЛОУХА КОСНОУЕЪ СЕ. КЪ БРАНИ ОУРЕЖДААШЕ СКУП  
ТРА. И ОБОИМЪ СЪРАЗУМЕНИИМЪ СЕ СТРАНАМЪ. ПОБѢЖ  
ДЕНЪ БЫКАЕТЪ О НЕПРАВЕДОВАТИ НАШЕДИ. И МИѦГДА  
ОУВѢ КОУНИНОРѢДНИИХЪ ПАДАЮТЪ ТРОУНІА. МИѦЖА  
ШИ ЖЕ НА БѢГСТВО ѦТЬЛОУТАЮТЪ СЕ. И САМІИ КО  
СТАНТИНЪ ПАДАЕТЪ ОУМЫАЖЕНИЮ. ТАКОГО ПРИВѢРВѢ  
НІЕ ПОЛОУУНЪ СВОЕГО НЕСЪВѢТІА. ТѢМЪ ЖЕ ОУВѢ  
ЛЮДНЕ УКААНИЮТЪ СЕ КЪ СТЕФАНЪ. УТО ЖЕ ПО СІА  
ѦЖЕ БЛАЖЕННАГО МОУЖА. ВЪСА КЪ РОУКОУ НААШЕ  
ПРОУСЕ. НИКОМОУ ЖЕ СМІЮЩОУ ПРОТІВѢТИ СЕ. ИЗЪ  
ВЪСН ѦКРЪСТЫНЪ КИЕСЪ СЪ МИѦГОУЩИИИИ ДАРІИ МО  
АТЕННИКЪ ПОСЛААЮЩЕ. КЪ НИИМЪ МИРЪ НИЩТИ МОЛѢ  
ХОУ. И ПѢДЪ ТОГО РОУКОУ ПѢДКААНИХОУ СЕ ПОБѢ  
ЛѢВАТИ ЖЕ ЯКО РАБѢМЪ ПРОШААХОУ. И ВЪСАКО БЛА  
ГОПОКОРЕНІЕ ТОМОУ ОБѢЩАВААХОУ. ѦНЪ ЖЕ ЕДИНО  
ЦАРЬСТВІА ВЕЛИКОЕ ПРОСТИРААШЕ СЕ И МИѦЖААШЕ  
СЕ<sup>112</sup> ТОЛИКО СМѢРЕНИИШИИ ПОМЫСЛЬ КЪ ОБЕИЖЕ  
НІА<sup>113</sup> МОУДРОВАНИИ ОБНОЩААШЕ. ПОСТЕДІЮ УЕСТО СЛА-

<sup>111</sup> небойтеса. — <sup>112</sup> неча ово: „я множааше се. —

<sup>113</sup> обличеніа.

звѣсти ѿманиа. не еъ мѡрѣ тѣтїю яко же поствѣ  
пророкъ. нъ и на вѣснѣ днѣ съвѣсть салѣамъ нѣ-  
мѣваша. урѣкъ сѣкъ а не тѡрѣка нарнѣе по да-  
вѣдѣ и зѡмлю и пенсѣкъ по їѡвоу. не яко же со-  
ловѡмъ жѣнскимъ поракоуи се сластемъ. ни же  
яко же рѡвоамъ ѡпомѣстѣвѣкакъ погѡуѣи царь-  
ствѣѣа сѣптра. не яко акаавъ пророкъ прѡгна. не  
яко ѡхїа вѣсловесно на сѣтаа дрѣзною. нъ снмъ  
павѣ соупрѡтивѣнов. Архїерѣомъ царствѣѣа сѣтрае  
вѣсѡтоу. Сѣтаа же уѣстно поунтае страхомъ  
многомъ и благогоукїемъ. прѡтаа же вѣса по  
уиноу. и благоугодно оуправѣае. такоуъ бѣше  
вѣсно помнѣнїѣи Стефанъ. Помѣже и помѡщн-  
цоу томоу нмѣти аѣло бѣше къ боголюбѣзнымъ  
дѣломъ. нѣмѣраетъ такоуоу мѡужоу дѡстѡнноуѡ  
нѣе къ всемъ промышлѣнїѣи томоу полѣзнаа. жѣ  
и прїѣде ѡтъ солоуцискааго града царьскааго ко-  
рѣнѣ яко соупрѣи на царьскаа. наделѡгнѣи бла-  
женнаа. творѣтъ же и сїѣ прѡсѣлаѣае своего вѣд-  
ника гѡспѡдѣ. аъ вѣсѣхъ ко тѡго аѣтѣхъ велико  
бѣмѣѣе наѡдоуъ зѣмаа нѣдѣашѣ. яко ѡтъ вѣсѣхъ  
нѣе окрѣствѣ тїюднѣи бытѣ тѡго дрѣжаѣа. яко и  
многѣмъ нѣзъ далѣѣе своа ѡтѣуѣстка ѡставѣмѣти.  
и тамо прѣходѣти. Хрїстїанскимъ же растѣше рѡгъ  
и мрѣѡвѣнаа доѡрѣ прѣеннаа бѣхоу. царьскаа же  
вѣса по уиноу нмѣхоу. Коннственѡе же страшно  
и еѣе слышати съпрѡтивѣннѣи бѣше. Благона-  
рѡунтїѣи же Стефанъ яко же нѣкоторѡе слынѣе  
сѣашѣ. радїи блнстаѡущѣе се жнтїа еѣо добродѣте-  
ли. вѣсѣхъ оуѣбо дѣшамн любѣимъ. аъсѣхъ же ра-  
зоумнїи уїюднѣи. нїѣа оуѣбо богоугодноа дѣла тѡо-

ре. мнози же яко нѣкоторые<sup>114</sup> по вѣсоуду  
распоуцае лоуѣе. Слышаше бо писанное, мно-  
зи хошоу, а не жрѣтъ, и мнози нища, въз-  
емъ дасть богу. Въспрїеть снхъ доволное Егв-  
пль и Александрїа. Свещенная же Синая гора.  
нѣ же богъ ста иногда славою, людѣмъ закъца-  
еае. нѣ Иеросалимъ и Палестина вѣса. Констан-  
тиновъ же градъ и Феталїа. и паѣ же многымъ  
томуу благоу выносна вышїа обьтъа вѣседръ-  
жителеа. нѣ и афонская света гора.<sup>115</sup> того бла-  
годѣанн обьамо поурѣпѣ. нѣ о снхъ оубо дово-  
но. Елма же неизреуеннымъ желанїемъ ко-  
стемн крѣпѣае дрѣжнмъ. и что въздаъ госно-  
деи о вѣсѣхъ нхъ же въздасть ми прїсно на срѣ-  
ци нмѣе. нѣволи храмъ здати въ славоу хрїстоу  
вѣседръжителю. и тоу свое оусрѣдїе положить  
вѣсе. и мѣста обхода по вѣсѣи своемъ ѡбластн.  
многаже и разанула, искааше таковоу дѣлу прї-  
лїуноу. Обрѣтаеть же нѣкоторое мѣсто въ прѣдѣ-  
лахъ хвостнсимнхъ Деуаде<sup>116</sup> именуемо. и яко  
сїе дѣвѣ съгладѣ. сѣзсамн многымъ благодарстен  
божьственноу. и къ соушїимъ съ нимъ вельмоу-  
жемъ обрашѣ се: колъ страшно мѣсто се реѣе,  
мѣсть се нѣ домъ божїи, аѡ же реѣе Іаковъ. ѡни  
же, пророка оубо ѡ царемъ свѣтѣнши въ фалмѣ  
слышахѡмъ глаголюща къ богу о царн желанїе  
срѣдїа его далъ еси емоу и хотѣнїа оустноу его  
неси ашнѣа его. ннѣ же самнмъ дѣан наенко-  
хѡмъ. и царъ съ ѡбѣдованїемъ къ нимъ. и что

<sup>114</sup> яко нѣкоторые. — <sup>115</sup> афонская святая гора. —

<sup>116</sup> дѣвѣ.

МНѢ ИМО ЖЕЛАТЕЛЬНѢШЕ ѿ ДРОУГОЕЪ БОГОЛЮБЪЗНЫ-  
 НХЪ ИЗРЕДНЫ. ѿ ТАКОВАЛОГО МѢСТА МОЕМЪ СЪГЛА-  
 ШАЮЩАА СЕ ОУСРѢДІЮ. И ТАКО СЪ СЛѢКОМЪ. НА СКО-  
 РѢ ПОКЪЛѢВАШЕ ВАМЕНѢСТУЩЕМЪ ПРІИТИ. И ѿ ПО-  
 МОРСКИХЪ ГРАДѢХЪ НАУСЛИНКИ ЗДАНІА ТОМОУ ПРЕД-  
 СТАВЛЕНІ. САМЪ ЖЕ СЪНН ТОМОУ ПОСТАВЛЕНЪ, ТОУ  
 ПРЕБѢДАШЕ. МѢСТОУ КРАСНОМОУ УДИВЛЕНЕ СЕ. ЕСТЬ  
 БО НА ВЫСОУДИШИХЪ МѢСТОХЪ ЛЕЖЕЩЕ. ДРѢКЕСЫ ВЪ-  
 САУЪСНЫМИ СЪУНЩЕМО. МНОГОЛѢТЪНО БО И МНО-  
 ГОПЛОДНО<sup>117</sup> ЕСТЬ МѢСТО. РАВНО КОУПНО И ЗАНУНО<sup>118</sup>  
 ВОДИ ЖЕ ВЪСОУДОУ ТЕНОУТЬ СЛАДУАНШЕЕ. ВЕЛИЦЫМЪ  
 ТОУ ИСТОУНИКОМЪ ИЗДАЕМОМЪ. И РѢКОЮ ВЫСТРОЮ  
 НАПАДЕМО. БЕЖЕ ВОДА МНОГО УБО ПРѢЖДЕ ВЪКОУСѢ  
 КРАСОВАНІЕ ПОДАЕТЪ ЛИЦОУ. МНОЖАНШЕ ЖЕ ПО ВЪКОУ-  
 СОУ ВАГОРАСТКОРЕНІЕ ТѢЛОУ. ИМО НИКОМОУ ЖЕ МО-  
 ЦИ НАСНТИТИ СЕ ЛЮКОУСТЬІА КОДЫ. ВЫСОУДИШИМИ  
 ЖЕ ГОРАМИ ОБЪЕМАЕМО ѿ ЗАПАДНІЕ СТРАНИ И СИХЪ  
 СТѢМНИМАМИ<sup>119</sup> ЗАТѢКАЕМО. И ѿ СОУДОУ<sup>120</sup> ЗДРА-  
 ВИМИ ВЪЗДОУХЫ ѢЛАДАЕМО. ѿ ВЪСТОУНІЕ ЖЕ СТРА-  
 НИ ПОЛІЕ ВЕЛИКО СЕМОУ ПРИОУПѢДѢЛЕТЪ СЕ. ТО-  
 ЮЖЕ РѢКОЮ НАВОДИМКАЕМО. И МѢСТО ОУЕѢ ТАКОКО.  
 ѢБЫТЪАН ЖЕ ОУСТРОЕНІЕ УЪСТНО И ДОСТОХВАЛНО.  
 ГРАДЪ ПРѢЖЕ СЪТКАРАЕТЪ ОКРѢСТЬ. ДЛѢГОТОЮ И ШИ-  
 РИМОЮ ДОВОЛНА. УЕСТЫМИ СТАЛПИ ОУТВѢРЖДЕНЪ. КРА-  
 ТА ЖЕ ОБЫТЪАН<sup>121</sup> ПРѢМО ЦРЬКОВНОМОУ ЛИЦОУ КЪ  
 ЮЖНОН МАЛО КЛОНЕЩА СЕ СТРАНѢ. ВРѢХОУ ЖЕ СИХЪ  
 СТАЛПЪ ПРѢВЕЛІИ ОУТВѢРЖДЕНЪ. ИМО ЦРЬКОВНОМОУ  
 ВЫСОТОЮ СРѢДЕНІИ СЕ ВРѢХОУ. ПО СТЕНАХЪ ЖЕ ГРА-  
 ДА ОКРѢСТЬ КІЕЛІЕ ИМОКОМЪ ПРИЛѢПЛЕНЕ, ИМО ЖЕ

<sup>117</sup> многоплодносно. — <sup>118</sup> злочно. — <sup>119</sup> стремни-  
 нами. — <sup>120</sup> ѿтъ всюдѣ. — <sup>121</sup> немѣ: обитѣли.

ижеа пятиїа гмихда. нмь же н кмоуасть се про-  
роуьское слово „вхь шко пятица осовещїа се на  
зхдѣ.“ трансзоду же великоу оубо хданїемь съдѣа  
величїаншоу же хоудожьствомь дѣлаемь. Магїє  
же н магїиїѡ<sup>122</sup>. къ пространствю устроено. н  
н игоуменїю, уюдно ижеко дѣло н повѣсти досто-  
но творить. н вѣса по рядоу н въ лѣпотѣу съ-  
здавъ. оловомь покриваеть многомь. По средѣ же  
сихъ вѣсехъ благолѣпїи оу н благолѣпїи вѣз-  
денїе храмь. ѿ вѣноуьрь оубо дѣготѣу н ши-  
ротоу<sup>123</sup> многоу нмѣе. Высотѣу же толнкоу, шко  
н ѡуи оутроуждавати<sup>124</sup> зрѣшнмь. ирапоронзѣ-  
киными стѣпы пѣддръжимѣу. н камарыи раз-  
нїиими испѣреннѣу. ѿ вѣнъ же, устроуаннми  
ираморы съставленъ многоуюднѣ. багровидїиими  
коупно н вѣлами. н котораагождѣ камене н дроу-  
гому сълаанїе<sup>125</sup>. дмко н хоудожьства высо-  
чанше. шко єдинъ мнѣти се каменъ вѣсего оного  
храма лицѣ. прѣуодно къ єдиному сърасльства  
вндоу съетанно хытросїю. въ неизреченнѣи нецѣи  
нвѣаемо добрѣ. шко благодѣть ѡблытавати мно-  
гаа зрѣшнмь. н прїсно каменаа добрѣта н вели-  
чѣство. величїаншѣ прїтѣарасть храмоу красотоу  
нзѣаешиїмь нзѣннмь. Къ достоиннолѣпїю тѣго  
сдѣлавиїмь. Златнхъ же н сребрнхъ съсѣдѣ. н  
єлика свещенства одѣанїа. н сирнхъскаа тканїа,  
высеры н многоцѣннѣе каменїе нмоуща. Къснѣнїе  
недѣетъ ми съписовати. толнко н такоу храмь  
създавъ. Вѣсѣдръжителю богу прѣдасть. та же н

<sup>122</sup> magio. — <sup>123</sup> ширина. — <sup>124</sup> утверждавати. —

<sup>125</sup> създанїе.

НАСТОЯТЕЛЯ ПРИЗВАЕ РАВНО АГГЕЛНИКАГО ОНОГО БРАТ-  
СТВА, АРСЕНІА ИМЕНЕМЪ. МОУЖА КЪ ДОБРОДѢТЕЛЯМЪ  
СЪСТАВЛЯЕ СЕ. И ПОСТИНУЬСЯИМЫИ ЦѢТЫ<sup>126</sup> ДОКО-  
ЛО ПРЪТРОУЖДЕНА. МНОГАА СЕЛА И ПРИХОДЫ ПО РАЗ-  
ЛЮНЫМЪ МѢСТОХЪ ТѢХЪ ОБЛАСТЫ, ОБЫТЪЛИ ПРИ-  
ЛОЖИ. КЪ ПОУРЪКАМЪ БРАТІИ. ИКО ЖЕ И КЪ ПРЪМОУ-  
ДРОМЪ ТѢХЪ ХРОУСОКОЛЪМЪ СТОЕТЪ ДАЖЕ<sup>127</sup> И ДО ДѢ-  
ШЬСЯ. ТОГОВА СЖЕ КЪ КОГОУ ПОКАЗУЮЩЕ. ЖЕЛАНІЕ  
И ОУСРЪДІЕ И СІА КЪСА ТОМОУ ВЪРОУИ. ТАЖЕ И ЦРЬ-  
КОКЪ ВЪДЕНЖЕ ѿ ОСМОКАНІИ ДОБРОМОУ ПОСЪТИТЕЛЮ<sup>128</sup>  
ВСАИКОМОУ НИКОЛАОУ. БЛЫХЪ ѿБЫТЪЛИ ѿТЪ БЛЫ. КЪ  
ВЪСЪГДАШИИ СЕ. ТѢХЪ ВЪСПЪКАНІЕ. ИЪ И ВЪИХЪТЪ ОБЫ-  
ТЪЛИ, ѿТЪ ЮЖНІЕ СТРАНЫ ВСАИКААГО ОЛАРА, ДРОУГЪ  
ОЛАРА КЪ УСТЬ И СЛАВОУ СВЕТАГО СЕГО ѿТЪЦА КЕСТЬ.  
И СІА ОУСѢ<sup>129</sup> ТАКОМЪ ИМЪАХОУ ОБРАЗЪ. НЕНАДЪЖ-  
ДЕНЪ ЖЕ ДРОУГЪИ ПѢДЕНГЪ ЦАРА ОУСРЪТААШЕ<sup>130</sup>. НЕО  
БЪЛГАРСКИИ<sup>131</sup> ЦАРЬ МИХАИЛЬ. МНОГЫИ ДОБРО ПО-  
ЛОУУСИИ, И СЛАВОЮ ЦАРЬСТЕІА СЪВЪСХИТНИ СЕ,<sup>132</sup>  
ИА СРЪБЪСКОЕ ПѢДЕНЗААШЕ СЕ НАУБЛАСТЕО. И ТО ПОД-  
ВЛАСТІЮ ОУСТРОИТИ ТЪЦААШЕ СЕ. И МИОГО ОУСѢ  
ТОГО КОИИСТЕО СОУЩЕ. ИМОЖАНШЕ ЖЕ ѿТЪ РАЗЛЮ-  
НЫМЪ ЕЗЫКЪ ПРИСЪВЪКОУПЪ. ЕЩЕ ЖЕ И ѿ ѿИОМЪ  
ПОЛЪ РЪКЪ ДОУНАВА ЖИВОУЩИИХЪ ГОТѢ<sup>133</sup> НЕМАЛОУ  
ПОМОЩЬ СЪПРИЗВАЕ, ГРЕДЪШЕ ПѢДѢНО МОРОУ БЪЛ-  
КОУЮЩИХЪ СЕ. И ТАЖЕ КЪ ОУМЪ ПООУААШЕ СЕ СІА ДЪАМЪ  
ВЪИТИ СПЪИДААШЕ. ТОЛИКО ЗРЕ УИСАА ВИШЬШЕ МИО-

<sup>126</sup> посты. — <sup>127</sup> даждъ. — <sup>128</sup> и у Московскомъ в  
тако, а вальда треба: поспѣшителю, као што ѿ  
печатаво у Агkivn. — <sup>129</sup> и силъ бо. — <sup>130</sup> оусрѣ-  
таеть. — <sup>131</sup> болгарьскый. — <sup>132</sup> съхъ схити вса.  
— <sup>133</sup> ѿ объ онъ полъ джава живащихъ готѢ.



жъство. Стефанъ же сѣа ѿтъ писанїи оубѣдѣвъ. съ-  
моути се оубо яко же и лѣпо бѣше. и воинствѣмъ  
по немъ нѣи распославъ. самъ тыщааше се по  
елнко чющно прѣдкарити коупно съ сыномъ Сте-  
фаномъ. и на мѣстѣ бѣвъ велбоуждъ снѣъ нари-  
цаемъ. къ сардинѣмъ<sup>134</sup> же прилежѣи. тоу зрѣтъ  
дроугъ дроуга обое странн. и зѣло мала бѣхоу  
наша. къ ѡнѣмъ множествѣ. яко же, аще бы кто  
рекалъ пѣтъ къ тысоуши. Послааеъ оубо христїан-  
ственъшии стефанъ царевн блѣгарѣмъ съмирѣнїю  
быти: „поуто“ глаголюе „троуждаешн се погоубла-  
ти блѣгарскыѣ же и сръбьскыѣ рѣды. уесть бо твоѣ-  
го дѣстѡанїа къ роукоу нмаши юже богъ дарова  
ти. доволнъ сконнн бѣди да благо ти боудеть. а  
не дръгаа желан иже богъ ннѣмъ дарѡва. богови  
бо приражаешн се. яко иже ѿтъ него. добръ раз-  
дѣленїаа съмоушае и ратѡе. и оубо аще толнко  
воинственъ еси. на варварн въорѡжан се, а не на  
христѡвы люди. нмъ же азъ пастырѣ по тѡго бла-  
годѣти. таже ннуто же обѣдѣвшнмъ те. помысли  
коликко крѣкъ нзлїати се прѣдаежеть. колнкы ма-  
тере ѡвѣзѡедеъ се. колнка троупїа ѿтъ обою  
странѡу птицамъ и звѣремъ на снѣдъ прѣдложеть  
се. колнко же ѡ снхъ нстѣсанїе быти хошетъ, снхъ  
вѣсловеснѣ погоубльшѡмоу проуеъ насъ мировати  
оставъ. Самъ подѡбеное нмѣе къ своимъ обрати  
се. нже бо тоуждаа тѣшоушен се въсхытити. и  
иже мнѣтъ се нзвѣстное дръжати съ снми погоу-  
бляють. тако въсезрнтелнѡмоу соудѣшоу оков.“

<sup>134</sup> кесардакія.

СѦА ОНѦ СЛЫШАЕЪ , И ЯКО ЖЕ СЕЗРѦ РИКИЕЪ .  
 МЕТЕЖА МНОГА ИСПЛЪНИ ПРѢДСТОЕЩИХЪ . ВЕЗУЪСТІА  
 И ПРѢЩЕНІА ЕЗЫКЪ ПѠДВІЗДАШЕ НА СТЕФАНА , И  
 КОНІЦЪ . ЯКО АЩЕ НЕПРІИДЕТЬ РЕЧЕ . СЛЫШОУ ѠТЪ  
 ВЪСТОКЪ ШЕЛЮЩИХЪ СЕ ЗАОУТРА , И ПАДЪ НЕПОВѢДНИМЕ  
 НАШЕЕ ДРЪЖАВЫ НОГОУ НА СКОЕН ВЪМ ПОСТАВИТЬ .  
 СВЕЗАННА СИЦЕ ВЕЗУЪСТНО ТОГО ПРИКЕДОУ ПОСЛАЕЪ .  
 И ПО НИШИХЪ МНОГИХЪ<sup>135</sup> И ВЕЛИКИХЪ МОУКАХЪ .  
 МОУЖДИВШИОН ТОГО СМЪРТИ ПРѢДАЕЪ .

УТО ОУБѦ СТЕФАНА ЯКО СѦА СЛЫША . Ѡ БЛАГО-  
 РОДНІЕ ДОУШЕ . Ѡ БЛАЖЕННІЕ НАДѢЖДЕ . ИЗЪ ГЛѢБИНИ  
 ВЪЗДЪХНОУЕЪ : „ГОСПОДЬ<sup>136</sup> МНѦ ПОМОЩНИКЪ РЕЧЕ ,  
 И НЕОУБѦЮ СЕ УТО СЪТВОРИТЬ МНѦ УЛОВЕЪ . ГО-  
 СПОДЬ<sup>136</sup> МНѦ ПОМОЩНИКЪ И АЗЪ ВЪЗРОУ НА ВРАГЫ  
 МОЕ“ . И ВОСВОДЫ ПРИЗВАЕЪ , УРЕЖДАТИ ПОВѢЗЪ КО-  
 НИСТКА . И ВЪ ВРАНИ УГОТОВАТИ СЕ . САМЪ ЖЕ ВЪ-  
 МОУТРѦ СЪИИ ЕДИНЪ СТОЕ МОЛЪШЕ СЕ , НЕПѠРОУНІЕ  
 РОУКЪ ВЪЗДЪАЕЪ КЪ БОГЪ И ТОГО ПРИЗЫВАЕЪ НА  
 ПОМОЩЬ . И ТАКО ВЪСОУ МОЩЬ СТОЕ СЪВЪРЪШИ . ДЪНИ  
 ЖЕ БЫЕШОУ , ИСХОДНЪ СВѢТЛОСТЬ НА ЛИЦІИ НМЪЕ .  
 ЯКО ЖЕ МОУСИ ДРЪКАЕЪ . ЕГДА ѠТЪ СЪИИ СВѢДѢНІА ИСХО-  
 ЖДАЕЪ . ТАКОВО ЕСТЬ<sup>137</sup> ДѢЛО МОЛИТВА НЕ ШЕВѢАА ЖЕ  
 ПРІИМЕТЬ<sup>138</sup> МОЛЕСИЛАГО СЕ . ТАКОВА И ѠПОУЩАЕТЬ . ИЗЪ  
 МНОГО СВѢТЛѢНІА . ТАЖЕ ВЪ ЕДИННО СЪВЪКОУПЪ БРА-  
 НОЕ ВЪСЕ . И СЫНА СТЕФАНА ПО СРѢДѢ ПОСТАВЪ , ТО-  
 МОУ ВЪРОУН , НАДѢТЕ ГЛАГОЛЕ УЕДА ВЪ НМЕ ХРИСТОЕЪ .  
 ДА ТОГО ПРѢКЕДНИИ СОУДЪ ИСПЛЪНИТИ СЕ . ДРЪЗАНТЕ  
 ЖЕ ПИШЕЪ БО : „СІН НА КОЛЕСНИЦАХЪ И СІН НА КО-  
 НІИХЪ . МЫ ЖЕ ВЪ НМЕ ГОСПОДА БОГА НАШЕГО ПРИЗО-

<sup>135</sup> НОВЫХЪ . — <sup>136</sup> БОГЪ . — <sup>137</sup> ТАКОВО БО ДѢЛО ЕСТЬ .

— <sup>138</sup> ПРИЕМАЕТЬ .

ЕВМЪ“. ДА НЕ УСТРАШАЕТЬ СЕ СРЪДЦЕ ВАШЕ НА МНО-  
ЖСТВО ОНѢХЪ ЗЛОЩЕ. Егда бо їеросалимъ обѣстоу  
ше нахиримъ чара ассурїискаго коескода. БОГЪ ВИ-  
ДѢВЪ СМЪРЕНІЕ И ѠЗЛОБАЕНІЕ ЛЮДИ СВОИХЪ. ПОСЛА  
ВЪ ЕДИННОИ НОЩИ ЕДИННОГО АГГЕЛА. И ОУЕМЪ ѠТЪ ПЛЪКА  
АССУРСКАГО. РѢС. ТЫСОУЩА<sup>139</sup> И НИИМЪ ОУПОВАЮ СЯ  
ВАМИ ПОШЛАЕТЪ АГГЕЛА СВОЕГО. ВЪЗРАЗИТИ ГРѢДАГО<sup>140</sup>  
ПРЕДЪ ЛИЦЕМЪ ВАШИМЪ. ПРИИМЕТЪ БО: „ГРѢДНИМЪ БОГЪ  
ПРОТИВЕНЪ СЕ. СМЪРЕННЫМЪ ЖЕ ДАЕТЪ БЛАГОДЕТЬ“. ТА-  
КОУКИМЪ ПРЪМОУДРЫМЪ БОГОВЪЗЪРАНИМЫМИ СЛОВОСЫ ВЪ-  
СѢХЪ ОУСРЪДНИИ СЪДѢЛАВЪ. И НЕКОУЮ СИЛОУ БОЖЬ-  
СТЕНОУЮ ТЪМЪ ВЪ СРЪДЦА ВЪЛОЖИВЪ. КЪ БРАНИ ѠТЪ-  
ПОУСТИ. ТЪ ЖЕ<sup>141</sup> ПАКИ ВЪ ОБЫННОУЮ СЪНЪ ВЪШЕДЪ.  
КОЛѢНИ ЖЕ ПРЪКЛОНИ И ЛИЦЕ НА ЗЕМЛЮ ПОЛОЖИВЪ.  
ИСТОУНИКА СОУДОМЪ СЛЪЗЫ ИСТЕКАЕ МОЛАНШЕ СЕ.  
БОГЪ ЖЕ СВОЕГО ОУГОДИНИКА ПОСЛУШАШАШЕ. И ГРѢДЪ  
ОНЪ СИЛЫМИ СЯ ВЪСБОРЪЖЪСТВОМЪ СКОНЫМЪ ПОБЪЖДАА-  
ШЕ СЕ. НО ПРЪКОМУ АМАЛНКОУ. МОЛАНТЪМЪ ДѢИСТВОМЪ.  
И БОЖІЮ СОУДОУ НЕВЪЗЪМОГЪ ОУБѢЖАТИ. ИЖЕ БЛАГО-  
РОМЪ ЦАРЬ, ѠТЪ ВОИМЪ СРЪБЪСКИМЪХЪ ЕСТЬ ВЪШЕ. ПРИ-  
ВОДИТЬ СЕ КЪ СНИМЪ ЦАРЕКОУ СТЕФАНУ. МИНОГА ТОГ-  
ДА ПОКАЗОУЮЩЕМОУ ВЪ РАТЫ ХРАБРОВАНІА<sup>142</sup> И ТОУ  
ЖИВОТА АНИИ СЕ ОУМНАЕНО. ЕЖЕ БО ѠНЪ ГОТОВАША  
СЕ ДРОУГОМОУ, НА СІЕ ПРИВЪДЪВЪ БЫТЬ ПРАВЕДНО.  
И ТАКО ОУБЕ БЪЛГАРСКАА СТОУДА ИСПЪЛНИШЕ СЕ. МНО-  
ЖАШИИХЪ ЖЕ ПОГОУБАША СВОЕ НХЪ СИЛЫ. И ТОГО  
МИХАИЛА ВЪЗЪМЪШЕ МРЪТВОЕ И ПОДЪБАЮЩА О НЕМЪ  
СЪКРЫШИШЕ, ОБЫННИИ ВЪ ЕЖЕ ПРЪОУДОБАЮСАТИ

<sup>139</sup> Р и Ѡ и Ё ТЫСАЩЬ. — <sup>140</sup> НЕМА: ВЪЗРАЗИТИ ГРѢ-  
ДАГО. — <sup>141</sup> ОНЪ ЖЕ. — <sup>142</sup> МНОГА ТОГДА ВЪ РАТЫ  
ХРАБРОВАНІА СЪДѢЛАВШЪ.

устроение шрънаго. и Александра того негѣа царя  
поставаше къ своя отълаоуише се.

Поездитель же Стефанъ съзлыми красе се  
поездами въ свою възврати се. Сретающими того  
народомъ. и поездными пѣсньми вънукающими.  
въсхвалающими, уюдеишии се, благодарещими бо-  
га. мно такова царя стежаахоу. прѣѣихъ въсхъ  
изроуишиша. таже въ омытѣли бмѣ съ слабиѣиши  
инозы и много тѣми людскими<sup>143</sup> поездислама  
написовааше христе царю радости же неизречен-  
ныя испланиши се. Зре таковааго своего оусръдѣа  
зестросѣа. и отъсоудоу къ всануишиши тѣмаше се.

Тѣмъ же и сътеараетъ омытѣа дроугоу отъ  
всаниѣе омытѣа. ꙗ. стаѣа на далеуе. Килѣе оуи-  
щенно добро състави; и одрѣиши оуредѣи шра-  
шенъ. и въсѣи ными потрѣками зготоваиоу.<sup>144</sup>  
таковааго ради требованѣа. и тамъ нже по оела-  
сти его въсемъ оберѣтающихъ се снесѣнааго недоуѣа  
братѣю съемраетъ. уислоу доволно множество.  
съниженѣа лица нмоуѣе: къхвратиѣма крѣе. пѣтѣ  
отпадаше.<sup>145</sup> и отъ саммихъ отрѣише се востен  
прѣстомъ оироуѣишии се и улановнаго състави-  
нѣа радѣлишии се. Слеуеномъ до конѣа соу-  
щими и недѣиственомъ. и еже дыхати свободно  
ненмоуѣе. въсходеще ради изъ въноуѣа лю-  
тости. позоръ оумиленъ въ истиноу. и мношти-  
внихъ оумиа слѣсамъ виновенно зренѣе.<sup>146</sup> тамъ  
симъ поконъ прѣмѣати оустроенаѣ шковъ оуѣе и хѣ-

<sup>143</sup> инази и могатъ ии людскими. — <sup>144</sup> нема одъ:  
и въсѣи ными до зготовавноу. — <sup>145</sup> отпадиша.  
— <sup>146</sup> винозрѣнѣе.

цять кѣждо. подає на нѣждо днь обманю нѣ тѣхъ  
покою каючимъ. Коприинаа тканїа мегкости ради  
къ священнымъ пѣтєм онѣхъ въздранїю. н мѣра  
благовоина къ прохладженїю възходящаго расп-  
ренїа. постаки же тѣмъ н стронтеам ѿ нолати,  
благаа н добраа моужа соуѣра повѣзѣть вѣсѣмъ тѣмъ  
оу҃гаждати. н оу҃же <sup>147</sup> ѿт недоу҃га тѣмъ оу҃толь-  
вати боазни. нѣ н самъ тамъ уесто прихоща-  
ше. ово оу҃бо лицемѣре се нзкоемоу быти ѿт  
вопнѣ. н смѣ докола нѣмезы дає. ово же н пѣ-  
ственно въ днѣ. Снѣмъ поклинѣ се, обѣмає оу҃срѣ-  
дно. пѣтн страдатеанїє. онѣ, цѣлоує слѣзани.  
словеса оу҃тѣшенїа къ нимъ вѣсѣдоує. н снѣхъ по-  
хѣдаше; шко ради вѣременнаго страданїа. н скоро  
приходнаго. бесконуномоу царствїю сподѣвши  
се. н не тоанко солломонъ ѿ вѣсѣн слакѣ царствїа  
своего красноуаше се. еанко ѿнѣ страдалу҃ьскимъ  
снѣмъ събранїємъ. н многы ноѣн сконуаваше съ  
нимъ вѣсѣдоує. Бѣхоу бо въ нмъ моужїє н со-  
жїствєннымъ нзкымъ сподѣбаше се. Протєє мнѣ  
о снѣхъ сѣписовати. нннѣшнїє некаюуаєтѣ се вѣ-  
мє. нно о снѣхъ трѣбоующоу ѡяснѣнїє оупра-  
жнєнїє н расмотрєнїє. нннѣ же доспѣвши жнтіа  
его повѣмъ конѣцї мѣуєнну҃ьскѣ быти. н томоу въ  
лнцѣ мѣуєннѣкѣ вѣдварати се.

Къ єдиноу ѿт ноѣн по сѣврѣшенїи вѣтрѣ-  
нмѣхъ пѣсєн. Вѣсклоннѣ се на оу҃єднїєном <sup>148</sup>  
тѣго постєан маа снѣмъ прїємааше. н зрїтѣ вели-  
кааго ннколаа тацѣмѣдє ѡбразѡмъ. шкоже н прѣ-

<sup>147</sup> шже. — <sup>148</sup> оу҃единной.

ЖДЕ НАМ СЕ СМОУ. И ПАМЫ НИКОЛАЕ ПАМЫ ОБЫУНАА  
ПОЛСА. ПАМЫ ДОУУША ХОИРЕТЬ<sup>149</sup> БЛАГОВѢСТИТИ. ПРИ-  
ШЕДЬШАА КЪ НИМОУ И ГЛАГОЛЮЩА: „ОУГОТОВИ СЕ  
ПРОУЕЕ СТЕФАМЕ КЪ ИСХОДОУ.<sup>150</sup> ГОСПОДОМЪ БО НА  
СКОРѢ ПРЕДСТАТИ ИМАШИ“. (Ѧ) ДОБРААГО ВЪЗЪВЪЩЕНІА.  
ВЪСТАВЪ ОУЕѦ ѦТЬ СЪНА. СЛЪЗАМЫ РАДОСТЬ СМЪЩАА-  
ШЕ. И НА ЗЕМЛЮ СЕБѢ ПОВЕРГЪ. КОГА БЛАГОДАРААШЕ.  
И ДОБРОМЪ ПРЕСЛАВНІЮ ВЪСТНИКА. ТЪЩАШЕ БО СЕ  
ѦНЪ ЯРНО АЩЕ МОЩНО БЫТИ СМОУ ХОТЪШЕ. ЗЕ-  
МЛЯНЫХЪ ПРЕМЪННИТИ СЕ МЛЪЕ. И СЪ ХРИСТОМЪ  
ЖИТИ ПРОУЕЕ. ТАЖЕ НАСТОЯЩАГО ОБЫУАИ ПРИЗВАЕЪ,  
ПРЕДЪКЪСНОМЪНОУТААГО АРСЕНІА. И ТОМУ МНОГО  
ХЛАТА ПРЕДСТАВИ. „ЖИТІА МОЕГО“ ГЛАГОЛЕ „УЪСТНІИ  
ОУЕ ВРЪМЕ СЪВРЪШИ СЕ ПРОУЕЕ. СЕГО РАДИ СІА ВЪ-  
ЗЪМЪ. СЪХРАНИ МОУЖДЕ РАДИ МОНАСТІРСКЫЕ. НЕ ВО  
ВЪМЪ ХОТЪРЕЕ ПО НАСЪ ЦАРСТВОВАТИ. КАКОГІИ ПРО-  
ИЗХОДНИЕМЪ БОУДОУТЬ.“ И СІА ОУЕѦ ОБЫУАИ РАДИ  
ДАСТЬ. ДРОУГОЮ ЖЕ УЕСТЬ<sup>151</sup> РАДИ СТРАЖДОУЩІИХЪ  
ОНѢХЪ БЛАЖЕННИИХЪ. ПРОУАА ЖЕ САМЪ РАЗДААШЕ. МА-  
ЛЫМЪ ТѢГОВО ДѢЛАНІЕ ВЪДЪЩИИМЪ. МОЩЕ БО ВЪСЕ  
ѦТЬ ТОЛИ ДО ПРАВИЛААГО ТАКА ИСТЪЩАВААШЕ ЯО  
ГРАДОУ ХОДЪ И ТРЪБОУЮЩЕЕ ИЗЫСКОУЕ.

СТЕФАНЫ ЖЕ СЫНЪ ЕГО ПРЕДЪКЪСНОМЪНОУТЫИ, МНО-  
ГАЩІИ<sup>152</sup> ОУПЪВЛЕНЪ БЫЕЪ ЖЕЛАНІЕМЪ ЦАРЬСТВА. ВЪ-  
МОУТРА КРАШАЕ ЗМІА<sup>153</sup> СТРАХОМЪ НЕПОМОУЩЕНІА.  
ТАЖЕ ПРОУЕЕ НЕМОГЫ. ТРЪЯТН СТЪМЛЕНІА ПЛАМЕНЬ.  
МНОГО СЪ СОБОЮ ВОИИСТВО ИМЪЕ И Ѧ НАУЕАЛЫИХЪ  
ВЕДЬМОУЖЪ МНОЖАНШИХЪ. ВЪ АРКАННЪСКОЮ ПРЕХО-  
ДИТЬ<sup>154</sup> ЗЕМЛЮ. ТРИМОУА САНѦМЪ ПОУТЕЙНОМЪ. И

<sup>149</sup> ХОТѢ. — <sup>150</sup> НЕМА РЕЧИ: КЪ ИСХОДОУ. — <sup>151</sup> ЧАСТЬ.

— <sup>152</sup> МНОГАЖИ. — <sup>153</sup> ЗМІА. — <sup>154</sup> НЕМА: ПРЕХОДИТЬ.

ТАМО НА ВЪСЕ ЦАРЬСТЕІА ОПАСОУЕТЬ <sup>155</sup> СЕ СЪДРЪЖА-  
НІЕ. И ОТЬ ОУЛЪСКИЕ ОБЛАСТИ СІЮ ОТЕМАЮТЬ.

УТО ОУЕО КРОТКІ ОНЪ ИКО СІА ОУВІДѢ. ПО-  
СПАСТЬ КЪ НИМОУ МНОГАЦИ НЕМОДЪЖНАА ОСТАВТИ.  
И ВЪ ЕДИНО СЪ НИМЪ ЖИТЕЛСТВОВАТИ. <sup>156</sup> ПО МАЛѢ  
ЖЕ, МОЛНТЕЗ КОУНИО И ЦАРЬСТЕІА ПРИЕМНИНОУ  
БЫТИ. НЪ КАКО ХОТѢШЕ ДОБРѢ ПОСЛОВОУШАТИ СЪКАТЪ.  
ИЖЕ ЕДИНОЮ НА ЗЛО УСТРЪМНЕНІА СЕ ДУША. ДА ИКО  
ЖЕ СЕГО НЕПОВЫНОУЮЩА СЕ ОБРАТЪ. КОЖІЮ ИЖЕ О  
ИМЪ СЪКРЪШАТИ СЕ ПОНОУСТИЕЗ ПРОМЫСЛОУ. ПРЪ.  
БЫКАШЕ МНОЖАНШИНЪ СМАЕ СЕ ДОБРОДѢТЕЛН. ИКО  
НЕ ВЕЗЪ МНОГА ТОМОУ ПРИБЫТЕА ОТЬ ХУДЪШИНЪ ПРЪ-  
СВАНТИ СЕ. ТАЖЕ И ДАВІДА КРОТКАГО ВЪ СЕМЪ РЕ-  
КНОУАШЕ. И СЫМОНЕ ГОНЕНІЕ УСРЪДНО ПОСЪШЕ.  
ТАЖЕ И ИВАНЪ РЪШЕ РЕША ВЪ НИМЪ, СКОМЪ-  
НОЕ ИКО О МНОЗѢ ПОКАЗОУЮЩИМЪ: „УТО ТОЛКОЕ  
УКОЕ ОЖЕ О СИНЪ ЦЕДЕНІЕ. УТО ТОЛКОЕ ОУЛЪЖИ-  
НІЕ И КЪСНІНІЕ. МОЕ КОНИТЕНО ПОСАМЪ. СІЕ КОРИ-  
СТЫ МНОГЫ ИСПЪЛНИ. И СИНЪ КРАПНОЕ ОУЕО СКОЕ  
ПОКАЖЕШИ. СТРАХЪ ЖЕ ВЪ ТОГО КОСЪХЪ ВЪЛОЖЕШИ.  
КЪ ИЖЕ НА ТЕ РАТИ НЕСМЪЗАТИ ПРОУСЕ ПОДЕНЕАТИСѢ.“  
ОНЪ ЖЕ НЕМОУТНО ИЪКАКО ИКО ЖЕ РЕУЕ СЕ НА НИХЪ  
КЪДРАЕЪ. ПОУХО ТАКО КІИ РЕУЕ КРОТКОУО ОЖЕСТО-  
ТАВЛЕТЕ ДУШОУ. И ЗАКОНОУ КОЖІЮ ПОКМНОУЮЩОУ  
СЕ СЪПРОТИВТИ СЕ ПОУДНТЕ С. АПРЕ БАЛГАА ПРЪХОМЪ  
ОТЬ РОУКИ ГОСПОДИЕ. ИКО ЖЕ РЕУЕ ІОХЪ. ЗЛАА ЛИ  
НЕПОТРАНИМЪ. НАСТОЕЩАГО ВО ЖИТІА ДОКРЪИМЪ ДО-  
ВОДНО НАСАДИХЪ СЕ. САЛЕМЪ ШЕЪ ИКО ПОЛОУТИЕЗ И  
ИМЕНЕ ЦАРЬСКАГО. ПОДЪКАСТЬ ЖЕ И ЗЛО ПОСТРА-

<sup>155</sup> ОПАСКОУЕТСѢ. — <sup>156</sup> ПОМА ОДЪ: И ВЪ ДО ЖИТЕЛСТВО-  
ВАТИ.

дѣти вѣснѣ. и нѣкоуѣ уестъ нмѣти дѣстопноу  
тамошнѣхъ вѣшнѣхъ. да не и нѣ намъ оно рететь  
се по правдѣ. еше кѣ богатоу рече се: „вѣспрѣ-  
сѣвъ еси вѣлгѣа своѣ въ животѣ своемъ.“ кѣ снмъ  
онѣмъ оуспрамнѣти се, и ннже нмѣти ѡтноуѣоу ко-  
тѣрѣи люво кѣ нмѣмъ сѣткорнѣи ѡтѣтѣ. нѣо ѡтѣ  
не лн же вѣлжѣннаго нсхода нзѣвѣнѣе нрѣтѣ,  
вѣпражнѣе тоѣо ѡвѣрѣе помнѣсѣ нно ннѣтѣже.  
рѣзѣвъ еше въ сѣкрѣшенн срдѣцахъ<sup>157</sup> и слѣзѣхъ  
уестѣа томянѣа. и обѣуноѣ томоу ннѣнхъ желѣ-  
нѣе. тѣмъ же и вѣлгополоуѣно вѣрѣе обрѣтѣ нже  
снмъ воуѣнно и навѣтннѣкѣ и напрѣсно сѣ многымъ  
снлѣмъ нѣмѣдѣ. ѡтѣца въ роуѣкоу нмѣше женѣоу  
воуѣнно и уѣдѣ. и снхъ оуѣѣ въ нѣомъ градѣ вѣлю-  
домъ творнѣтѣ. тоѣоже въ хѣстѣанѣ<sup>158</sup> градѣ снѣе  
нарнѣмѣ послѣвѣ. по дѣнѣхъ нѣнѣнхъ оуѣдѣвѣнѣа  
горѣанѣоу сѣмѣрѣи осоуѣждаѣтѣ. ѡ неправѣннаѣоу  
осоуѣженѣа. ѡ немнѣоствѣннаѣоу ѡтѣвѣшѣнѣа. како  
нѣпомнѣннаѣа ѡтѣуѣскоуѣю вѣрѣоу. како нѣоуѣщѣдрѣ  
рѣднѣтелноуѣю старѣстѣ. како нѣоуѣстѣдѣ сѣ сѣднѣнѣ.  
како нѣвѣспомѣнѣоу рѣкѣаѣоу въ законѣ: уѣтн ѡтѣ-  
ца и матерѣ. нѣ и хѣлаѣоу вѣлѣнѣкѣ хѣлѣнѣе слѣоу-  
гѣ, како снѣзѣше такоѣа прѣѣмѣе свѣбѣоднѣаѣа  
нѣствѣковѣтн ногѣа. како нѣпрѣлѣжнѣе се грѣдоуѣ-  
ѣе кѣ мнѣоствѣ. како лн на мѣстѣ бѣвѣше. снѣзѣше  
вѣхѣрѣтн на свѣщѣеннолѣжнѣе ѡно лнѣе. нлн како  
дрѣзѣпоуѣвѣе свѣтѣн тоѣо вѣн, свѣонѣа роуѣкѣа  
свѣрѣнннѣа прнѣкоснѣтн се. ѡ вѣхѣмѣстѣа. ѡ нѣп-  
ствѣствѣа. како не нсѣхѣоше хѣлодѣнствѣнѣе роуѣвѣ.

<sup>157</sup> сердца. — <sup>158</sup> вѣвѣчѣнѣ.



КАКО НЕ ѠСЛЫНОМЕ ТЯХЪ ѠУН. АКО ЖЕ МНОГМЪХЪ  
 СМЕТМЪХЪ ПИСАНІА БЫТИ ГЛАГОЛЮТЬ. НЪ КАКО ХОТЯМЕ  
 МЪУЕНИКЪ БЫТИ СЪВЕРШЕНЪ АЩЕ НЕ СИЩЕ. ЕДИНЪ БО  
 ЖДРЪВЪ ІЕСТЬ МЪУЕНИЧЕСТВА<sup>159</sup> МНОЗЫ ЖЕ СЪМРЪ-  
 ТЕМЪ ОБРАЗЫ. И ТАКО БЛАЖЕННУЮ ДОУШУ ГОСПОДЕВИ  
 ПРЯДАЕТЪ, ѠТЪ АГГЕЛЪ ПОДЕМАЕМУЮ И ВЪСХВАЩЕМЪ.  
 МНОГОСТРАДАНОЕ ЖЕ ѠМО И УЫСТНОЕ ТѢЛО. ВЪ СКОИ  
 ЕМОУ ПРИНОСИТЬ СЕ МОНАСТЫРЬ. И ДОСТОИНОУ-  
 ПНО СВЕЩЕННОСЛОВІИ ПОДЕМАЮЩІИМИ ПРОУДОКАЖЕТЪ  
 СЕ.<sup>160</sup> И ГРОБУЮ ПРЯДАЕТЪ СЕ СКОБИЩЕ. ЕМОУ ЖЕ  
 НИУТОЖЕ ТЪУНО. АКО ЖЕ НЪКОТОРОЕ СЛЫЩЕ ПОДЪ  
 ЗЕМЛЕЮ ЗАШЕДЪ. ѠБЛАУЕ О СИХЪ СІА ДОВОЛНАА. АЗЪ  
 ЖЕ Ѡ СВЕЩЕННИШЕ СЪКРАНІЕ И УЫСТИШНИ ѠТЪЦИ  
 НИ ЖЕ СІА НЕПЩЕКАХЪ ВЪ ЗАБЫТІА ПОГРЕСТИ ГЛЪ-  
 БИШЪ. НЪ ВЪ ЖЕЛАНІЕ ПРИВЕСТИ. И ВАШИМЪ ПРЯДО-  
 ЖИТИ СЛОУХОМЪ. АКО ХРИСТОЛЮБИКОМЪ ЖЕ СОУЩЕМЪ  
 И МЪУЕНИКОЛЮБИКОМЪ. АКО ДА НЕ ВЪ ШЛЕХЪ НЪКЫ-  
 НЪХЪ СЛОГИНЪХЪ. ТОЛИКА ѠХОУДЕКАЮТЬ СЕ БОЖЬСТЪЕ-  
 НААГО МЪУЕНИКА ЛИХОМАНІА. КУПИМО И ВАШЕ ВЪЗВЕ-  
 СЕЛАНТИ СЛОУХЫ ТЪЩЕ СЕ. ѠТЪ СЛЫШАНІА ЖЕ ПОВЪСТЕМ.  
 И ѠТЪ ИЖЕ НИИИ ИЗЪЖЕЛАНІИХЪ СЕ МЪУЕНИКА УЮДО-  
 ТВОРЕНІИ. СВЕЩЕННОЕ ОНО И СТРАДАТЕЛЬСКОЕ ТѢЛО. ЗЪ  
 АЗЪ ВЪ СКОИХЪ ИЗДРОХЪ ѠБЩАА МАТИ<sup>161</sup> ЖДРЪЖА ЗЕМЛѦ.  
 ѠУСТЫДѢА ЖЕ СЕ ИЖЕ ВЪ ИЕМЪ ДОБРОДѢТЕЛНІЕ СЛѦ.  
 СЪХРАНИ ТО ТѢЛО ПОВЪЛЕНІЕМЪ СЪЗДАТЕЛЯГО ПОСЛЪ-  
 ДОУЮЩАГО ІЕСТЬСТВОУ ТЪЗНІА ѠТНОУДОУ НИКАКОЖЕ  
 ИМОУЩА. НЪ ТАКОЧО, АКОЖЕ ВЪ ПРЯДАНѦ ПОКА-  
 ЖЕТЪ СЛОВО. ВЪ ПОИИ СІЕМОУ ОБЫТІАИ ЕКАНСІАР-  
 ХУ ЖЕЛАНІЕ СЕ УЮДЪ ИЖЕ И СЪЗДАТЕЛІЮ МЕНУ-

<sup>159</sup> ищества. — <sup>160</sup> проудовождается. — <sup>161</sup> тѣмъ.

РЪУЕМЪ. ПОКАЗЫВАЕТЪ, ТОМОУ ѿТЪ ЗЕМЛЕ ИЗЪЕЗЪ ТѢ-  
ГО ТѢЛО. ѿНЪ ЖЕ ВЪСТАВЪ И ПРИСТРАИВЪ БЫВЪ, НА-  
СТОЯЩЕМОУ СКАЗУЕТЪ ВЪДАНІЕ. ѿНЪ ЖЕ СЕГО ОУКѢ  
ѿТЪЛЮЩАЕТЪ. ДѢЛО БЫТИ РЕКЪ. МНОГОГО СЪНА МЕНЬ-  
ШЕЕ СЕ. САМЪ ЖЕ ВЪ МЫСЛИ МНОГО О СЕМЪ СЪМА-  
ТРАШЕ. И ВЪСЬ ВЪ ОУЖАСѢ ВЪТѢ, ВЪДІИ ИЗВѢСТНО  
МОУЖА ДОБРОДѢТЕЛИ И ЖЕ О ПРАВЕДѢ ТѢГО СТРАДА-  
НІА. И СМЫ ДО КОНЦА НЕОБЪЯВЛЕНОМУ ОСТАТИ НЕКА-  
КОЖЕ СОУДЪШЕ. И ПАКЪ МАЛО ШКО ПРИИШЛИ БЪХОУ  
ДАНІИ ТА ПОКАЗЫВАЕ ЕКАУСІАРХЪ ЖЕЛАНІЕ СЕ. ѿНЪ  
ЖЕ И ПАКЪ ВЪЗВѢСТИ ВЕЛИКОМОУ. ТРЕТІЕ ЖЕ КОУПНО  
ЕКАУСІАРХОУ И НГОУМЕНОУ СТРАШЕННЫМЪ ОБРАЗѢМЪ  
ЖЕЛАНІЕ СЕ. И ПОКАЗЫВАЕТЪ ШКО НЕВЪРОВАВША. И ТА-  
КО ѿ СЕМЪ МНОГОУ ПРОШЕДШОУ СЛОУХОУ, ДАЖЕ И  
ДО АРХІЕРЕА МѢСТОУ ПРИИДЕ. ИЖЕ И ВЪ МНОГѢ СТРА-  
СѢ И ОУДЪВАНІИ БЫВЪ. СЪВЪРАЕТЪ АРХІЕРЕНСКИМЪ ИЖЕ  
ПОДЪ<sup>163</sup> ИМЪ СЪВОРЪ. И ЦРЬКОВНИИ ПРИУТЬ. И ВЪ  
МОАСТІРЬ ПРИХОДНТЬ. ТА ЖЕ И ВЪ ЦРЬКВѢ БЫВЪ.  
ПРЕБОГАТОМОУ ГРОХОУ ПОВЕЛЪ КАМЕНЬ ѿТЪЕТИ, И СЕ-  
МОУ БЫВШОУ. ѿ СЛАДКІЕ ПОВѢСТИ, НЕУЗРЕУЕННАД-  
ГО БЛАГОУХАНІА СЛАДЪ ИСПЛЪНИШЕ ВЪСЪХЪ ЯЕ ИЖЕ  
ВЪ ЦРЬКВѢ ТѢМЪ ѿВРАТЪШИХЪ СЕ. НЪ И ВЪТѢ ЦРЬКВѢ  
ПО ѿВРАТЪШИ ВЪСЪИ. И НИИТѢ ЖЕ ОСТА ѿТЪ ИЖЕ ТОУ  
СЪВРАВШАГО СЕ НАРОДА, ТАКОШАГО НЕНАСЛАДНЪ СЕ  
БЛАГОУХАНІА. И ТАКО СКОУПЕННЫМЪ АРХІЕРЕНСКИМЪ  
РОУКАМИ. И ВЪ КОУЧЕЗѢ<sup>164</sup> ПОЛАГАЕТЪ СЕ, ЗАВЪТЪИХЪ  
ѿНЪКЪ СМЪИЖАІИ, СВѢТЪИШЕЕ ДѢЛО И УБЪТЪИШЕЕ.  
УЗЪТИ СЕ ѿТЪ ВЪСЪКЪ И ПОКАНИТИ. СЪ ВЪРОЮ ЖЕ  
ПРИХОДЪЩИМЪ ДААТИ НЕДѢТѢМЪ РАЗЛЪНЪНЫМЪ ИСЦѢ-

<sup>163</sup> архіерей под. — <sup>164</sup> роуками возносятся и въ ковчезѣ.

аменѣа. Единъ бо нже оу кратъ монастырскихъ про-  
 се присѣдешѣ. ѡгнницею колѣвъ иногда. Зрителнаа-  
 го ѡуію лишень бысть уюкства. и на дѣ къ десе-  
 тымъ лѣтомъ таковою кѣзнію нскоуши се. Врауемъ  
 многаа имѣніа давъ. бѣше бо ѡтѣ нмѡвѣтнхъ.<sup>165</sup>  
 и никакоже възможе полоуѣити оутѣшеніе стра-  
 сти. нѣ и сіа растоунѣвъ бездомнѣ и проситель<sup>166</sup>  
 зстрои се. Съ оувѣдѣвъ яко уѣстное оно тѣло  
 ѡтѣ земаіе нзето бысть. и вѣсамъ предаждѣ про-  
 тивѡу котораагождѡ кѣры, врауекство не на зла-  
 тоу коупоуемо. нѣ оусрѣдіемъ приелаунмѡ. вѣставъ  
 къ црѣковнымъ приспѣ вратѡмъ. и яко же томоу  
 вѣходъ испрашаемъ бѣше. нбо сътыцаахоу се  
 множества на поклоиеніе нестѣннааго тѣлесе. и  
 дроугъ дроуга угнѣтааху стое ѡтѣ вѣнѣ слѣзы нз-  
 ливаше топлѣн бѣе прѣсы роукама. езыкомъ же вѣ-  
 щае молбоу къ мѣхѣнникѣ жени оное нже въ еван-  
 геліи гдѣри подражавъ. да яко же оноу надѣжда  
 непосрамн.<sup>167</sup> Снѣце и тѡго. нбо яко оуже божь-  
 стинаа сътварааше се слоужба. вѣходъ нѣкако по-  
 лоуунѣвъ оудѡбызнѣ. и вождемъ приведень къ све-  
 щенннѣншѡмоу коуѣгоу. главу прѣклоннѣвъ. лице  
 съ ѡуниа на прѣси положиъ светаго. и ѡ уюдесе  
 вѣставъ желаемыи зрѣше свѣтъ потѣмнѣніа прѣвѣла-  
 го нзбавъ се. и нже прѣжде тѡго коуѣрому бѣвъ  
 вождѣ. велнүіа божїа проповѣдааше ходѣ. Стефа-  
 номъ дѣнствѡуемаа. Нѣ и ныи мнозы хрѡми же  
 и раслабѣенныи нѣмы и глауѣсы. такѡвѣнныи стра-  
 стемъ прїемаахоу свободоу. Кѣрою тѡго моуемъ

<sup>165</sup> именитыхъ. — <sup>166</sup> бездомовенъ испроситель. —

<sup>167</sup> непогрѣши.

прикоснухше се. ихъ же и до скоро живыхъ быти  
 рѣше нже снхъ вѣдоушен. и оубо уюдно ли сѣ?  
 никакожъ. Хрїстоу бо оу҃енникъ есть рѣшааго:  
 „дѣла нже азъ творю и тѣ сътворитъ.“ Въ истинноу  
 бо дѣла вѣрѣ дѣстѡнна показа Стефанъ. вѣрѣ  
 оубо оу҃красникъ дѣламъ. дѣла же вѣрою занеуатахъ.  
 и котораа сїа: вѣра, надежда, любовь, незлобіе,  
 простота, милостини, кротость, дѣлготрѣпїе,  
 правосоудїе, сирмыхъ<sup>168</sup> и вдовамъ попеуенїе, еже  
 ѿ благоу҃стїи пѡдвигъ, и еже высоуанше смѣре-  
 нїе. Сїе бо ꙗко же крїла нѣкаа неизреуеннаа  
 проуны добродѣтелиемъ приложнѣ. прѣмирнаа азъ-  
 та достиже. съ мѣу҃енникы оубо вѣдварасе ꙗко ве-  
 ликомѣу҃енникъ. съ благоу҃ствомъ же на земли царь-  
 ствовавшимъ съвѣкоупае се. ꙗко снхъ многими  
 дѣлан прѣвѣзъшѣдъ. съ прѣподобїи҃мъ лихъствоуе.  
 за нже и снхъ нѣкаа ѡтъ великихъ дѣланїи҃мъ при-  
 трѣже тѣмъ поразумѣваемому пѡдѡбе се. моан-  
 твами у҃естими и паметїю смѣртною;<sup>169</sup> слѣсамъ  
 же вѣсѣгдашїи҃мъ и смѣренными мѣдрованїемъ.  
 иъ и съ моудрїи҃мъ дѣламъ съвѣнны въ у҃трогѣ  
 оу҃готова се. Съсѣди бо многы исплїникъ масла  
 въ прѣоудѡвленїю.<sup>170</sup> и свѣтланникъ прѣдставля.  
 сааѣкааго живнха ождаетъ нже въ полоу҃нощи  
 страшнїи҃мъ прїхѡдѣ. и которїе съсоуды слышнѣ  
 вѣзѡблїенны: у҃тробы инѣїихъ, у҃рѣвса алуїюцихъ.  
 плесни наготоуїюцихъ, слѣзы вдовамъ.<sup>171</sup> моужѣ  
 смѣїихъ. снхъ лишенїе оутѣшае Стефанъ. у҃готова  
 къ своего<sup>172</sup> свѣтланника оу҃красенїю. колѣни бо

<sup>168</sup> сирмы. — <sup>169</sup> сиртоносноу. — <sup>170</sup> преодоленїю.

— <sup>171</sup> вдовицѣ. — <sup>172</sup> своимъ.

рѣшени тѣмъ ѡбстояннѣи имоуть тогда на всеуловѣльному ономъ съборни. Страшномуу соудѣи тѣмъ показоюще тѣхъ оупоконенѣи ради тѣмъ монке. и еже ѡтъ страданїа обѣзгунѣи тѣмъ бѣлѣзны. Колѣни езыци единѣмъ гласомъ пѣдыгыше се мужа мнѣостнию<sup>173</sup> и смѣише троубы обѣзуеть. и кже онъ къ нимъ съкрѣвенно теорааше. Сѣа они прѣдъ аггелы и уловѣкы кѣз прѣдставеть. ѡ блаженнаго ѡбѣзусѣи. ѡ добрыхъ потезателѣи Стефанокѣхъ. и помѣже къ снѣшоу женнхоу, моужда иестьстенаа машѣдъ, въздрѣматн се кѣсе творитъ и спатн. нѣ и снѣшоу тѣмъ светѣ дѣше съсоудѣи дѣнствѣтъ прѣславнаа. и елма оубѣ толнкоу въ минншнѣмъ врѣмени славою посрамленъ<sup>174</sup> кѣсть какова и колѣка тогда<sup>175</sup> хотѣща томоу даровати се. кже око невидѣ ни оухѣ слыша, ни на срдѣце уловѣкоу кѣздыдѣше, кже оуготока богъ любѣщнмъ его. Егда же ѡтъ уесты оупразнитъ се по апостолю. егда съ владнкою и женнхѣмъ въ урѣтогъ кѣшѣдъ, дѣбры затвореть се. Уто оубѣ уюдннмъ їосїфъ кѣко ѡтъ братїе проданъ и въ рокъ кѣберѣжнѣ въ образъ хрїстоу. нѣ Стефанъ не заточенъ нѣ<sup>176</sup> едино. нѣ и свѣта лишенїе прїеть. таковѣ кѣзни смѣрътъ быти прѣдпоуѣтннншѣхъ соуждоу азъ. нѣ<sup>177</sup> ли царь Египтоу онъ. и сынъ Срѣбленъ царь. нѣ ѡнъ оубѣ прѣжде ѡбразнаго<sup>178</sup> благодѣти закона и езыкоу владнѣка безбожноу же и сикрннѣноу. Съ же въ самонъ благодѣти. и людемъ

<sup>173</sup> молитвенъ. — <sup>174</sup> прославленъ. — <sup>175</sup> того. —

<sup>176</sup> не заточенїе. — <sup>177</sup> тоо. — <sup>178</sup> не оубо прѣшедъ ѡбразнаго.

избранниимъ. Езыхоу сестоу. царьскому священію. стадоу хрїстова. шже соутъ пауче оногоу мнѣго высоуанша. іокоу многострадааному быкаеть дроугъ. шко же онъ встоуніе. тако и сѣ западніе царє, благоустьїемъ и правдою вьсходѣ.<sup>179</sup> мнлостією же и мезаовїемъ. славою же и богатствомъ зѣло пауче прѣодолеѣ. и шзѣхъ приодолеваеть се<sup>180</sup> мѣ концѣ нєрлєнѣ обонмъ. ѡбѣує шко же и вѣ вѣсѣмъ сице и зѣдѣ лихонмѣствоуєтъ Стефанъ мѣуєннѣуьскою сѣмрѣтію.

Сѣ тѣуниваеть сѣ и нѣ ісоусоу навїнноу<sup>181</sup> нѣзѣто и пауче же зѣло пѣдѣнгомъ нже ѡ людѣхъ. и сѣставляимъ браниннмъ. вѣ нахѣдѣщїмъ взыкомъ и озлоблѣннѣщїхъ божїе дѣстѣланїе ємоу же ѡнъ урѣдомѣланнѣкѣ вѣшє. не ороужїемъ ни лоукѣмъ. ни же вѣ на сїѣ оупѣка когда, нѣ вѣзднїемъ унстѣхъ роукъ. шко же дроугѣ мѣуєн, и молнтѣннїмъ. дѣнствѣмъ.

Давидъ царъ вѣ їсрлїан и кроткѣ свѣдѣтельствѣуєтъ сѣ богоу о нїемъ глаголющѣ. ѡбѣрѣтѣхъ давида їсєєова, моужа по срѣдцѣ моемѣу. нѣ и пѣснѣнопїсцѣ и прѣдѣ ковѣєгомъ нгрѣє. Сѣ же царъ оубѣо и кроткѣ вѣ смѣренїи. и не словѣмъ свѣдѣтельствѣмъ. нѣ дѣланъ вѣ людѣмъ показѣмъ ѡтѣ бога. пѣснѣмъ єже ѡнъ пѣвѣцѣ. ѡтѣ срѣдѣунааго ѣргана вѣспоуцѣаемымъ, и вѣ оушнѣ бога<sup>182</sup> славаѣѣа дѣстѣмѣщїмъ. молнтѣє шко<sup>183</sup> мѣлѣєщѣмоу

<sup>179</sup> превосходя. — <sup>180</sup> приобщается. — <sup>181</sup> стоневается вѣ всѣхъ навѣннѣхъ. — <sup>182</sup> господа. — <sup>183</sup> молнтѣѣ шзѣ шко.

всканцанію. нъ и духовное ликуествоваше играше. не ногами нъ уювствомъ душевнымъ.

Уюдимъ Соломонъ въ премоудрости пате всьхъ иже въ їсраилы царствовавшихъ и въ лѣптоу.<sup>184</sup> нъ женскимъ сластвомъ рабъ бывъ. порокомъ славоу нсказы. Съ же юже оубо по юстьствоу премоудрость нмѣаше. таковаго же порока премоудро съхрани се. желательное бо душе, къ прѣмирїимъ прѣпослалъ бѣше. нъ ли црьковъ създа онъ много златноую и многославноую. нъ законнымъ слоужбамъ въ потребоу<sup>185</sup>, и жестокоу срьдомоу нїсраню въ освещенїе. Съ же божьственнымъ таннамъ благодети храмъ създа въ служенїе и достоанїе хрїстова людемъ въ събранїе моантьвнѣ. что ми къ семоу дѣлоу кїзыуьскыи храмъ многослокимїи. и тѣго стѣны хмтросьаложенїи. и їѡсифовы житнище. нан иже на полн сенарьсцѣ недоверѣ съмышляемныи стѣни стѣпа. нан иже въ ефесѣ домъ много оусрѣднѣ оубо оустроенъ. не на полсоу же сътворшнмъ. бѣше же и по Данїилоу. моужь желанїи лоуушїихъ. и рекнитель по наїи. такова Стефанова исправаенїа. таковаа благоустьїваго цара лиховннцѣ. Сицеки плѣди боголюбзїнїе душе. не съвѣзеть се онъ толкымъ самодръжавїемъ. не оукраде се грѣдннїю, не прѣпоуьте что ѡть видымїихъ пате мыслымнхъ. нъ кнцѣ земаьнааго сего царьствїа. ходатанствнѣ бысть томоу небеснаго царьствїа. и светаа оубо

<sup>184</sup> нема: и въ лѣптоу. — <sup>185</sup> но ли церковнѣю по законнымъ слѣжбамъ въ потреба, нема одѣ: црьковъ до многославноую.

ЕГО ДУША, ВЪ НЕИЗРЕЧЕНИИ ВЪДВАРАЕТЪ СЕ СЛАВѢ.  
 СВЕЩЕННОЕ ЖЕ ТОГО ТѢЛО ЯКО ЖЕ НѢКОЕ МНОГО-  
 ЦИННОЕ НАСЛАДІЕ. ТОГО ОТЬУСТВОУ ИЗЪОСТАВЛЕНО  
 БЫСТЬ. И ВЪСЕМЪ БОГОУ НАСЪ МИЛОУЮЩИХЪ. АЩЕ БО  
 НЕБЫЛО БЫ СИЩЕ. ХОТѢШЕ ВЪСАКО ЯКО ЖЕ ЕНѦХЪ  
 ПРЕСТАВЛЕНЪ БЫТИ. ЕГО ЖЕ БО УСТЬНІЕ МОЩИ И НАСЪ  
 СОУТЬ, ТОГО И ТРЪБЛАЖЕННИИ ДУШИ НЕВИДИМО СЪ  
 НАМИ БЫТИ ВЪРОУЕМЪ. ПРОШЕНІА ЯЖЕ КЪ СПАСЕНІЮ  
 ИСПЛЫНЮЩА И ОТЬ ПРИВЪПАДАЮЩИХЪ СЪБЛАЮДАЮЩИ  
 ЗАБЪ. СЪПРОТЪВЕСИЯ ЖЕ СЕ И ЖЕЛАННЫМИ КАЗНЫМИ  
 КАЗНЕЩА. ТОГО ОБЫТЕЛЬ РАДОУЮЩИХЪ. И НЖЕ КЪ НИИ  
 АГГЕЛЬСКИ УНИИ ОСКРЪБЛЯЮЩИХЪ. И СЛЫШИТЕ О ЛЮ-  
 БЪЗДНИ ОТЬЦИ ПОВѢСТЬ, ИЖЕ И ВАШЕИ ЛЮБВИ НЕ НЕ-  
 ВЪДОМОУ.

НѢКОТО ИКОЕ ЦАРИЦЕЮ ЕЛЕНЮ УЕЛИНИКЪ ПОСТА-  
 ВЛЕНЪ БЫСТЬ.<sup>186</sup> НЕПРАКЕДНО НИ ЖЕ БЛАГОУСТЬЯНО.  
 СЪ ВЪ НАУЕЛѢ ОУБО БЛАГОГОВѢНІЕ И СМЪРЕНІЕ ПРИ-  
 ТВАРАША. ЯКО ЖЕ БЫ РЕКА: ВЛѢКЪ ОКУЕЮ КОЖЕЮ  
 ПРИКРЫВАЕ СЕ. ТА ЖЕ НЖЕ ВЪНОУТРЬ ЖИВОУЩАГО СВѢ-  
 РА ОТЬКРЫВЪ. ЛЮТЬ АБІЕ ПОКАЗОВАША СЕ. И ВЪСАКОГО  
 БЕЗУМЪСТІА ЖНАЩЕ БЪШЕ, ЯЖЕ ВЪ ОБЫТЪЛИ ВЪСА  
 ЖЕВСТВЕНО ОУСКОМЪ. И ОТЬ МИРСКИНИХЪ ТА ПРАВНИА  
 БЫТИ ОУСТРОИТЬ. ПРЕДСТАТЕЛИ ЖЕ ОБЫТЪЛИ. ВЪСАКОЕ  
 ДОУСТѦНИМЕ УЕСТИ ОТЬТОУЖДИ НЖЕ БЕЗУМЪСТІА ИДОЛЪ.  
 ЯКО НИ ЖЕ ПОИЪ ИГОУМЕНОУ ИМЕНЕМЪ ЗВАТИ СЕ. ИЪ  
 И СВЕЩЕННОЕ ОНО ИНОКОМЪ УНСЛО МНОГООБРАЗНЫИ  
 ВЪДАША СЪКРЪБЕМЪ. ЯКО НИЖЕ ПОИЪ СВОБОДНО ПО  
 СРЕДЪ МОНАСТІРА ХОДИТИ. И ДА СЪКРАТНѢ РЕКЪ ТЪМА  
 НАТЕЛСТВОКАШЕ СВѢТЪ И КЛѢКЪ ПАСТІРЬ БЪШЕ ОВЦАМЪ.

<sup>186</sup> ИЪКОТО ВОД ЦАРИЦЕЮ ЕЛЕНЮ НАЧАЛНИКЪ ПОСТАВЛЕНЪ  
 БЫСТЬ.



и многаа нѣкаа и неоутѣшима бѣда вѣсѣхъ при-  
крываше дѹше. таже єдиною томоу гредѹщѹ  
отъ вѣнѣ на кони яко же ємоу обычно бѣше.  
мнозѹмъ же прѣдѣдоущїимъ и послѣдоующимъ.  
полоуднѣнїи же бѣше ѹасъ. егда и братїа шесты  
поахоу.<sup>187</sup> тогда въ тѣ ѹасъ томѹ юже къ вратомъ  
обытѣи блызъ соуцоу. клѣшетъ се томоу хри-  
стоу воннѣ. срѣтає кростїю нже на тѹго людѹ  
трещаго се. и казнє по праведномуу соудѹ то-  
мителя. мнѣше бо се тѹго срѣтъ отъ кони ни-  
звергнути. дѣла же гвоздїа келѣка въ тѹго грѣ-  
танѣ вѣноузнѣти.<sup>188</sup> прохѹдецихъ даже до гроуден  
и стрѣниго сѣставляенїа. и ннѹто же нно отъ него  
слышатѣ бѣше, развѣ коваѹа томоу на скорѣ прѣд-  
ставити молаше ю. да яко же и въ монастырь  
кѣнесенѣ бысть и коваѹъ юже прѣдста. гласъ же  
къ вещанїю отнѹдѣ небыше. прѣстомъ помагає  
тѹго призываше. и юже вѣноутрь праведнѹю на-  
знамѣнавааше казнѣ. и таковымъ злолютьствомъ  
окаанѹюю нзверже дѹшоу.

Нѣ и дроугое вѣшен любен прѣдставаю сѣ-  
дѣтелствоу.<sup>189</sup> паѹє прѣвааго страшненше. єже и  
сѣ вѣше ѹѹи нашн<sup>190</sup> вѣдѣше. и ннїи мнозы хри-  
телиє быше. Юнѣа ѹного глаголю, нже дѣломъ и  
нмє вѹдѣено стежавшаго. вѹдѣено бо юнѣъ неоу-  
моуѣенѹ и днѣїающѹ въ монастырь прїнде. отъ  
нже тогда благѹхѣстнѣъ ѹбладающнхъ послашъ  
бѣмъ къ сѣблюденїю мѣста. междѹсѣенѣ бо тогда  
приаѹѹнѣши сѣ рати. ненадеждѣнїи и ѹвѣстїи пѣлѣ-

<sup>187</sup> братїа же свѣтѹи поахѣ. — <sup>188</sup> вонзѣти. — <sup>189</sup>  
свѣдѣтельство. — <sup>190</sup> єже и самѣ очн нашѣ.

ПОСѢ ТКОРАХОУ СЕ. И КРЪЖЕМЪ МОМАЛА НХЛІАНІА. И  
 ЖКО БЕЖОУМЪ ПО ПИСАНОМОУ. РЕЧЕ ВЪ СРЪДЦІИ СВО-  
 ЕМЪ НЯСТЬ БОГА. РАСТАЯ ЖЕ И ОМРАЗИ СЕ ВЪ НАУН-  
 НАННХЪ. ВЪСА БО ЖЖЕ ВЪ ОБЫТІАИ ВЪ РЪКОУ НМЪ.  
 ОБРАЩААШЕ КМО<sup>191</sup> ЖЕ И КОЛЖ СМОУ БЪШЕ. НГОУ-  
 МЕНУ ЖЕ ТЪММО ЧЕСТЬ НЯКОУЮ МАЛУ ХЛЪБА И ННМХЪ  
 ПОТРЕБЪ ДАДТИ ПОВЕЛЪ. И СЕ НЕ ЕГДА ОНЪ ХОМЕТЪ,  
 НЪ ЕГДА ПРОИЗКОЛИТЬ ДАСИ. И НИКАКО ЖЕ КЪ НММОУ  
 ПРИХОДИТИ. ВЪСЪМЪ НЖЕ ВЪ МОНАСТІРН ЗАПРЪТЪ<sup>192</sup>  
 НЪ И АЩЕ КТО ПО ОБЫУНОМОУ КЪ НАСТОЕЩОМОУ  
 ПОЛАЗЫ РАДИ ПРИШАЛЪ БЫ. НСХОДЪ ОТЬ НГОУМЕНА. ВЪ-  
 ПАДАШЕ ВЪ РОУКЫ ТЪГО СЛОУГАМЪ. ПОДЪБНО ЛО-  
 ВЕНТЬВІИМЪ ЖЪМЪ НАЗЫРЮЩИМЪ И ЖЕЛАЕМІИ ОЖИ-  
 ДАЮЩИМЪ ЛОВЪ. И АЩЕ ОУБЕ ИНОКЪ БЪШЕ ТАКОВІИ,  
 БЕЖУСТЬІА МНОГА ПРІИМАШЕ И ПРЪЩЕНІА. АЩЕ АИ  
 МИРАНИИМЪ, РАНЫ ДОВОДИИ ВЪЗЫМАШЕ. И ВЪ КЛАДЪ  
 НОСЪ ЕГО ОБЪЕМАХОУ СЕ ЛЮТО. НЪ БЛАЖЕНІИ ОНІИ И  
 ВЪ ИСТИНОУ ХРИСТОВЫ ОУЩЕ СЪХРА ОНОГО ПРЪЩЕНІА  
 НИ ВЪ УТО ЖЕ ПОЛАГАХОУ. ПАСТИРОУ ЖЕ ВЪНИМАХОУ  
 ЖКО ЖЕ ЛЪПО БЪШЕ. ВЪРОЮ ТОПЛОЮ И ГОРЕЩИМЪ  
 УСРЪДІЕМЪ. ПИЩУ ПРИНОСЕЩЕ ДОВОЛНО.<sup>193</sup> И ЖЖЕ НА  
 ПОТРЕБОУ ОБИЛНОУ. И НИКАКО ЖЕ ТЪГОВИ ЛЮБЕЪ НИ  
 ПОНЪ ВЪ МАЛЪ ТРЪПЪХОУ РАЗЛОУУИТИ СЕ. И ПРЪЖЕ-  
 ВАХОУ ПРОУСЕ. УАЮЩЕ ЮЖЕ СЪ ВНШЕ ОУТЪШЕНІА  
 ПОМОЩЬ. СЪ НАСТОЯТЕЛЕМЪ ЕДИНО ДРЪЖЕЩЕ. ЕДИ-  
 НОМОУДРЪСТВОУЮЩЕ. ЕДНИИМИ ОУСТЫ, БЪДЫ ОНОЕ  
 МОЛЕСЕ СЕ ПРІЕТИ ОУЛОЖЕНІЕ. МАЛО НХУТО ОТЬ  
 СОУДЪ ПРЪИДЕ ВРЪМЪ. И ПИСАНИИ МА КОНИТЕО ПРИ-  
 ЗКАМЪ БЫВАЕТЪ ЮИЦЪ. НХЪ ЖЕ ВЪ ОБЛАСТИ НМЪШЕ

<sup>191</sup> ЖКО. — <sup>192</sup> запрѣщати. — <sup>193</sup> нама: довольно.

ПОДВИГЪ СЪ ВЕЛНУАНІЕМЪ МНОЗЫМЪ ГРЕДЯШЕ. ЗАКЪЩАЕ-  
НХЪ ЖЕ НАДЪ ВЪЩМН ОСТАВНАЪ БЫШЕ. МНОЖАШЕ  
ПРѢДСТАТЕЛСТВОЮЩАГО ОСКРѢБЛЕНІИ. ЯКО ДА ОУСТРА-  
ШЕНЪ СЕ. ОТЬ ОБЫТЪЛН ОТЛОУЧЕНЪ СЕ.<sup>194</sup> НЪ АЩЕ  
ТѢГО ОБРЪЩЕТЪ ВЪЗВРАТИЕЪ СЕ, СКОБО РЪКОЮ  
ОУБЫТИ ТѢГО КЛЕТВАМИ МНОГЫМИ ЗАКЛИНАШЕ. И ОНЪ  
ОУБѢ ЯКО ЖЕ РЕЧЕ ДДЕНДЪ. НАЗЫРАШЕ ГРѢШНІИ.  
НИУТО ЖЕ БЕСПРАВДОВАВШАГО. ГОСПОДЬ ЖЕ<sup>195</sup> НЕО-  
СТАВЛЯШЕ ЕГО ВЪ РОУКУ ЕГО. ЗАМЕ ЗРЯШЕ ЯКО ПРІИ-  
ДЕ ДЕНЬ ЕГО.

ОМЪ ОУБѢ ТАКО НИМЪ ДОСТИЖЕ ВЪ ПЛЪКЪ. НАЪ  
ЖЕ ГРАДЪ НЪКЪ ОБСТОЕЩЕ ВЪХОУ. НГОУМЕНЪ ЖЕ ВЪ  
ПОДВИЗЪ СІН, НОЩН МНОГЪ СКОУАКАШАЕ МОЛЕ СЕ.  
ТАЖЕ И ВЪ ЕДИННОУ НОЩЬ, ПО СЪВЕРШЕНІИ ОУТРАНИ-  
ГО ПЪНІА, ОСТАЕТЪ ВЪ ЦРЪКВИ. ЕДИННОМУ ПАМЯМО-  
НАРОУ<sup>196</sup> ВЪДѢМЪ. ОТКРЪЗЪ ЖЕ КОВУЕГЪ ВЪ НИЕМЪ ЖЕ  
МЪУСНИКЪ ЛЕЖИТЬ, СЛЪЗАМИ ТѢГО СКУТЪН РОУЦЪ ЦЪ-  
ЛОВАШЕ. И ТАКОВА КЪ НИМОУ НЪЗЪ ГЛЪБНИИ ДУШЕ  
ПРОВѢЩАЕ: „ВНЖДЪ ОБЪЛЮБЛЕНІЕ НАШЕ ЛЮДИ ТВО-  
ИХЪ ХРІСТОВЪ ВОИТЕ. ВНЖДЪ ОБЛАКЪ ПЕТАЛЪ НАСЪ  
ПРИКРИКІИ. ВНЖДЪ ПОСЛѢДНІЕ ПОРАБОЩЕНІЕ ТВОЕ-  
ГО ДОСТОЯНІА. ВНЖДЪ ЯКОЮ ЖЕ ТЫ БОГОУ ВЪ ЖИ-  
ЛИЩЕ СЪЗДА ОБЫТЪЛЪ. СІЮ СКЕРЬНИИ ЮНЦЪ ВЪР-  
ТОПЬ<sup>197</sup> СЪДѢЛА РАЗВОННИКОМЪ. ВНЖДЪ И НЕПРЪМАЛЪ-  
УИ.“ И СІА ОУБѢ ОНЪ НЪЗРЕКЪ, ОТЬ ЦРЪКВИ НСХОЖ-  
ДАШАЕ.

ВЪ ТЪ ЖЕ ЧАСЪ ЮНЦОУ ВЪ ВОИНСТВЪ СПЕРОУ  
СЪ ДРОУГЪ СВОИМИ. ЗРНТЬ КЪ СЫНЪ ЯКО ВЪЗВРАТИЛЪ  
СЕ БЫШЕ ОТЬ ВОИНСТВА. И ПРОХОЖДАШАЕ МОНА-

<sup>194</sup> овде има іошъ: аще ли же не отлучится. — <sup>195</sup>  
не. — <sup>196</sup> попомору. — <sup>197</sup> вертепъ.

стырѣ<sup>198</sup> къ црькви гредѣи. и шко припрать<sup>199</sup>  
 минмондѣть, и въ глаголемая царьская врата вѣни-  
 де, мнѣше се къ столу<sup>200</sup> настоѣщаго<sup>201</sup>. и та-  
 мо того оубыти. съ нже въ роуку его железною  
 палицею. нз'сретаеть его страшнѣ нѣкы моужѣ  
 царьскыни одѣждами оукрашени. ѿт мѣста нзѣ-  
 шѣдѣ ндѣ же кокуерѣ стонтѣ брадою длъгою и  
 просѣдою шко же и написанѣ кѣсть, и оударн его  
 по лицуу и прѣсехъ ламбадою юже въ роукоу  
 имаше. да шко ламбада крѣпкыи оудареніемъ прѣ-  
 ломыти се мнѣше. и полѣ кѣе ѿпасти. Юицоу же  
 въспетѣ ѿбратити се къ бегствѣ. страшнѣи ѿнѣ  
 того постигнзвъ, ударн шко же копіемъ съ остав-  
 шимъ ѿт ламбади, по срѣдѣ ледкѣи въ хрьбѣтъ.  
 и въ десною мыщцоу рекъ: „Се тебѣ мѣзда шко  
 да навикнешн нескѣрепнѣти се на мою обитѣль и  
 людн.“ рикноукъ оубо шко свѣрѣ, нже томоу пѣ-  
 дѣнѣи. и ѿт сына въскоунѣ прѣнимагааше на  
 мнозѣ стѣнкѣ крѣпучаше и роукоу на мѣста по-  
 лагае уесто. шже богопоустноу<sup>202</sup> пѣдеше казнь.  
 ѿбращааше се на десно и на лѣво постеле. соу-  
 щимъ же съ нимъ дроугѣмъ, въ оужасѣ мнозѣ  
 бывшимъ. и шко нзоумленномъ на многы уаси  
 ставшимъ. Едва же послѣ нѣкогда томоу въ се-  
 бѣ пришѣдшоу. въпрашаахоу звѣдати ненадѣжд-  
 наго ѿного прѣнемаганіа вноу. ѿнѣ же и нехо-  
 тѣ повѣдааше истинѣ. и тако пламенемъ зѣлны-  
 имъ дрѣжнимъ послѣднѣи страдаше. да шко же и

<sup>198</sup> въ манастырѣ. — <sup>199</sup> паперть. — <sup>200</sup> нема: къ  
 столу. — <sup>201</sup> овде има: прѣити. — <sup>202</sup> благо-  
 пѣствію.

въ монастырь принесенъ бысть лежа седмь седмиць  
 сѣгнѣвающимъ плътемъ же и костемъ мѣсть про-  
 бодѣннихъ. яко и самыи зрѣти се въноуѣрѣиимъ  
 и тѣмъ подовоимымъ образомъ сѣгнѣвшимъ. яко  
 заосмрадію мзѣ ѡнѣхъ по въсемоу монастырь  
 обрѣтающимъ се стоужати. езыкоу же ѡтпадноу  
 и зѡубомъ расцѣпальшимъ се ѡтъ зѣлааго за-  
 любства и бѣ видѣти нже прѣжде грѣлааго леже-  
 ща подовоено мрътвцоу нздавна бывшомоу и сѣ-  
 ганкшомоу. змнѣено ѡумна видѣніе. и неоуѣ-  
 шимо слѣсамъ наумнаніе. разоумѣти же се оумно  
 тѣнкостию, много страшнѣше, и ѡ уюдо! не бо  
 прѣжде нздасть дѣшоу по ієствства длѣгѣ таже  
 тѣлоу сконстєнномоу подалежати тѣнію.<sup>204</sup> нъ тѣ-  
 лоу сѣгнѣшоу прѣкѣ грознѣ же и неѡбѣумнѣ, въ-  
 ноуѣрѣ дѣша дръжнма бѣ моуждєю. кѣ наказанію  
 проумнѣ. та же и самѣю тоу послѣжде моуждѣно<sup>206</sup>  
 ѡтдасть. ѡ добрааго прѣдстѣтелства. ѡ скороаго  
 проумшлѣніа Стефанова. ѡ сконстєннааго ѡ сконхъ  
 рѣбѣхъ поколѣніа.<sup>206</sup> асїе бо метєже прѣстаахоу,  
 мѣлєи оутолише се. козлогласованіа маѣуахоу по  
 срѣдѣ монастыра вѣкаєма бєзѣннїа ѡтъ срѣдѣ бѣ-  
 хоу. и тѣго сѣлѣунаа чєта ѡтгоннма бѣ. и да  
 сѣлѣкоуѣаь рєкоу. оумнѣи господѣ зємаю люди  
 сконхъ Стефана послає. Слѣшнѣте нже богоеи при-  
 ражающєи се и црьковнѣа възсѣмѣвати жєлающєи.  
 Слѣшнѣте яко же ѡтъ ѡгнѣа ѡтєлѣгантє. да оуцѣ-  
 ломоуѣдрєтѣ вѣсѣ прѣдрєчєннѣе страшнѣе повѣстѣи.  
 пѣує же по писанномоу. Сѣмрѣ брата твоего да

<sup>204</sup> вѣлѣнію. — <sup>205</sup> вѣждєю. — <sup>206</sup> поболѣніа.

ПАКАЖЕТЬ ТѢ. И ѿ СИХЪ ОУБѢ ДОКОЛНО РЕШЕНОМЪ.  
КЪ ПРАЗВІТНЫМЪ ЖЕ ДА ѿБРАТИМЪ СЛѢВО.

СЛАМЖЕ И ТѢГО ВЪСЕСВЩЕННА НАСЪ ПОСТИЖЕ  
ПАМЕТЬ. ПРАЗДНОУНЫМЪ БРАТІЕ ПРАЗДНЬСТВНЫМЪ. И ЛЮ-  
БЪЗДНІИ ПРАЗДНИКЪ ДУХОВНІИ. НЕО ПО СРЪДЪ НАСЪ  
НИИКИ НЕВИДИМО ѿТЪ НЕИЗРЕЧЕННЫХЪ ВЫСОТЪ<sup>207</sup> СЪ-  
ШЕДЪ ПРЪДСТОИТЪ ПО МЪРЪ ОУСРЪДІА КОТОРАГОЖЕ  
ВЪНУШАЕ. И НИУТѢЖЕ ѿТЪ НАСЪ ПРОСИТЬ. РАЗЪКЪ  
ЕЖЕ ДОБРОДѢТЕЛЕН ДРЪЖАТИ СЕ.<sup>208</sup> ПРАЗДНЫМЪ ВЪ  
ФАЛМЪХЪ И ПЪСНѢХЪ ДУХОВНЫХЪ. ВЪ КРОТОСТИ И  
ПРАВДѢ ВЪ ВЪРѢ И НАДѢЖДѢ. И ЛЮБВИ, ВЪ СМЪРЪНІИ  
И ИСТИНѢ. ВЪ ЧИСТОТѢ И МИЛОСТИ. И НИИНЫХЪ ВЪ  
ЕЛНІКЪХЪ БОГЪ ОУГАЖДАЕМЪ ИЕСТЬ. ОБЪИМЕМЪ ЖЕ И  
СВЩЕННЫИ СЫНЪ КОКУЕГЪ. ВЪ ИЕМЪ ЖЕ СКРОУИЩЕ БО-  
ЖІИХЪ ЧЮДЕСЪ. БЛАГОГОВЪННО ПРИКАСАЮЩЕ СЕ ОУСТНА-  
МИ И ѿУМА: РАДОСТИНЫИ СЛЪЗАМИ ТѢГО СВЕТІЕ  
ОКРОПИМЪ СТОПЫ. ВРАГЫ ДО КОНЦА ПОПРАВШЕЕ. И  
ТѢГО ЗЛОКЪЗЪННОУЮ КРЪПѢСТЬ. ЯКО ПЛОУУННОУ ИСТЪ.  
НИИШЕЮ. ЧЪЛОУНЫМЪ РОУЦЪ. НАРДА<sup>209</sup> МНОГОУЧЪННАГО  
БЛАГОГОВЪНИИШЕЕ.<sup>210</sup> ЕЖЕ КЪ БОГОУ ЧЕСТО ВЪЗДЪ-  
ВЛАХОУ СЕ. И КЪ НИШНЫМЪ ПРИСНО ПРОСТЫРАХОУ СЕ.  
ЕЖЕ ОУБѢ ЕГДА МОЛЪШЕ СЕ. И РОУЦЪ ВЪЗДЪВЪШЕ.  
ЕГДА ЖЕ ОУМНЪ МОЛНТВЪ ДЪЛЪШЕ. ПАКЪ РОУЦЪ МИ-  
ЛОСТЬ ДѢИСТВОВАХОУ. Ѿ ДОБРАГО ДѢЛАНІА КРАСИВЪН-  
ШІИХЪ РОУКЪ. МИЮ СВЕТЪНИШИ РОУКЪ СІЕ БЫТИ. ПАЧЕ  
ѾНЪХЪ НА ГОРѢ ПРОСТРЪШНЪ СЕ. КЪ ПРІЕТІЮ СВЪН-  
ЖАЛЕН ЗАКОМА. ѾБЛОБИЗАННЫ ПРЪСН, МНОГЫМЪ БЛА-  
ГОМЪ ХРАНИАЩЕ. ПАЧЕ МАНИМЕ ѾНОЕ РОУЧЪ. ВЪ-

<sup>207</sup> нема одъ речи: ябо до: неизреченныхъ. — <sup>208</sup>  
овде има іоушъ: и ради сихъ богови присвоидиса,  
— <sup>209</sup> мура. — <sup>210</sup> благовоиѣишаа.

СОУАНШЕ ЖЕ И УЇСТНѢИШЕ. ВЪНУАНМЪ ТОГО УЇСТНѢИ  
ВРХЪ БЛАГОУВААНМЪ. И ВЪСЕ ЕЖЕ Ѡ НАСЪ ПОПЕУСИЕ  
ТОМОУ ВЪЗДѠЖИМЪ.

<sup>211</sup> СѢИ ТИ Ѡ НАСЪ СТЕФАНЕ ТВОЕЕ НАМЪ ИЖЕ ВЪ  
ДЪШН ЛЮБѢИ ЗНАМЕНІЕ. АЩЕ ОУВО ПО ДОСТОИНІЮ  
ЕЖЕ НЕДАСТЪ МИ ПОМЫСАНТИ КЛЮУИМЪ ТЕБѢ Ѡ СЕМЪ  
БЛАГОДАТЪ. НА ТЕБѢ ОУПѢВАЕМЪ ВЪ ЕЖЕ Ѡ ТЕБѢ СЪ-  
СТАВНЪ СЛѠВО. ДА АЩЕ ЛИ Ѡ ДОСТОИНАГО ДАЛЕУЕ.  
МНОГА БО ТВОИ УТО ПОДОБАЕТЪ ПОСТРАДАТИ НЕВЪЖДА  
СѢИ ОУМНІЕ ЛИШЕНЪ ТЪНКОСТИ. ТАЖЕ И СЪЛО МАЛНЫ  
ВЪДЪШНЫ Ѡ УСТИ ЛЪТНОМОУ ОУМНОЖЕНІЮ СНЪ  
СЪЗДОСТЪ СЪДЪЛАВШОУ. ѠБАУЕ И БОГОВИ ЛЮБЕЗНО  
ЕЖЕ ПО СНАЪ. ТЫ ЖЕ НАСЪ НАЗІРАН СЕИШЕ Ѡ БОЖЬ-  
СТВЕНІИ И СВѢТАІИ ВОННЕ ИЖЕ ПРАВЕДНО ГРѢХЪ РАДИ  
НАШНЪ ПОДЕНЖУЩИ СЕ НА НЫ ГНѢВЪ БОЖІИ ѠКРА-  
ЩАА, МОЛНТВАМИ СИ ВІДИМНЪЖЕ И НЕВІДИМНЪ ВРАГЪ  
СИЛОЮ СКОЕЮ ѠГОНИ ВСЕБОГАТЕ. ВЪ СТРАШНІИ ЖЕ  
ДЪНЪ СЪДА ЕГДА И ПАУЕ СВѢТЛЪЕ СЪЛНЦА ПРОСѢАШИ  
СЪБЕРЕШИ НАСЪ ОКРЕСТЬ ИЖЕ ТВОЕО ОГРАДИ СТАДО  
НАРЕКШНЪ СЕ. И СОУДІИ БОГОУ ПОКАЗАВЪ БЛАЖЕНІИ  
ОНЪ ИСПОУСТИШИ ГЛАСЪ: СЕ АЗЪ И ДЪТИ ЕЖЕ МИ  
БОГЪ ДАСТЪ. ЕМУЖЕ СЛАВА СЪ ѠЦЕМЪ БЕЗНАУЧАНЫМЪ  
И ПРЕСВЕТЫМЪ И БЛАГЫМЪ И ЖИВОТКОРЕЩЫМЪ ДУХОМЪ  
МИНЪЖЕ И ВЪ НЕИМОУЩІЕ КОНЕЦЪ ВЕКИ КЕКѠМЪ АМИНЪ.

---

<sup>211</sup> Овај свршетакъ у нашемъ рукопису тако е ситниъ  
словима писанъ, да смо га само са помоћу онога  
другогъ преписа на местима прочитати могли, и  
уверити се да е овако, као што овде слѣдуе.

## **СВЕТЫЙ УРОШЪ ПЕТЫЙ,**

**ПОСЛЕДНЫЙ ЦАРЬ СРБСКІЙ.**

*Изъ книги , коя излази у Русиі , подъ именою :  
Житіе славянскихъ святыхъ , преемо редовный  
чланъ Друштва Срб. Слов. архимандритъ  
Враћевиничкій Гаврило.*

Лоза Неманића осушила се, пошто в последни  
нѣна гранѣца издайнички посечена. Младый царъ  
Урошъ завршио в брой прославлѣны србски неза-  
висны владалаца, убіенъ бывши одъ честолюбивоꝝ  
велмужа Вукашина, грабљивца царскоꝝ престо-  
ла. Споменъ овоꝝ невиноꝝ страдалца, цара Уро-  
ша, по имену петоꝝ, а по брою десетоꝝ на пре-  
столу србске државѣ, свршавасѣ у србскомъ наро-  
ду 2. Декембра, у кои в данъ као мученикъ завр-  
шио данѣ живота своꝝ. Престолъ, Мироточцемъ  
Неманьомъ првимъ основаный, славіо се крозь две-  
ста година кралѣвима изъ лозѣ Неманића, а само  
крозь тридесетъ година имао в на себи два цара  
изъ исте лозѣ. Стефанъ Силный, отацъ Урошевъ,  
распространивши свою државу освоенимъ знатни  
областѣй грчкоꝝ царства, узъ царскій венацъ при-  
денуо в себи имѣ цара и као такоꝝ владаше  
за двадесетъ година, истина славно, но нити в самъ  
быо дуговечанъ, нити в имао више наслѣдника  
одъ едноꝝ. Види се, да га в устопцѣ покарала  
правда божія, скративши му данѣ живота, уколико  
в нарушио пету заповѣдь, налажућу: поштивати  
отца и матеръ. Другій векъ обреченъ в само оной  
деци, коя поштую свое родители. Но Душанъ се  
іошгъ већма огрешіо, дигнувши руку на отца  
своꝝ, св. Стефана Дечанскоꝝ, кои в за живота



свогъ толикимъ искушеньяма изложенъ быо. И кадъ се узвисио быо као кедаръ на Ливану, или по казиваню србски историка, кадъ се прославио быо надъ некадашньимъ царевима и предцима своимъ, ко бы мыслио, да ће се тако брзо испунити надъ ньимъ и породомъ му пророштво цара Давида: „*мнѣмъ идохъ, и се не бя.*“

Стефанъ сильный быо е войничкогъ духа и служіо му верно. Побѣда е ишла за побѣдомъ и предала му у рѹке Романію, Македонію са Солуномъ, Тесалию съ островомъ Негропонтомъ. Притеснѣнь месаръ Андроникъ морао е ступити у погоду, којомъ добіе Душанъ дванаестъ найтврѣи македонски градова и къ томѣ место Оридъ, као негдашню столицу србски патриарха. Овимъ побѣдама и прираштаемъ освоены земаля осмиивши се, не буде задоволянъ именовъ краля, него зажели назватисе царемъ, и новый архіепископъ оридскій, Іоаникіе првый, одменившій блаженогъ светителя и лѣтописца Данила, спустио е на главу Стефану царскій венацъ, у присутствіи своію тадашньи србски епископа и високи државны сановника у граду Скопљу, прогласивши Душана не само царемъ Срба, него и Бугара и Грка; самъ пакъ архіепископъ узведенъ буде на достоинство патриарха свеколике Србске државе. Ово се сбыво год. 1340.

Одсадъ се Душанъ подписивао: Божіомъ милости царъ Романіе, Славоніе и Албаніе. Своимъ властелима раздавао е титуле кесара и деспота, по обичаю грчкогъ двора, а смерно име краля задржао е сину своемъ Урошу, роѣномъ у браку съ бленомъ, кѣри грчкогъ цара Іована Кантакузина. Душанъ, овимъ одликованѣмъ државны сановника мыслио е утврдити престолъ сину своемъ, твердо држећи, да ѿй е тимъ довольно обвезао, а не знае, да ће тѣи исти деспоти и кесари лишити сына

нѣговогъ не само престола и царске власти, него и живота.

Ненадно е и неудобно было припаднѣ у Цариграду, што е Душанъ себе прогласио за цара, а архіепископа Іоанникія за патријарха, и затѣ вселенскій патријархъ Калистъ одлучи одъ единства цркве и цара и патријарха, и све остале чланове сабора, бывшегъ у Скопљу, па и цео народъ сръбскій, и то одлученъ, при свеколикомъ настояваню Душана о помиренью съ првосветителѣмъ, остало е на нѣму до смрти, и едва е за владе княза Лазара, обновившегъ распавшу се државу Неманића, дигнуто са сръбске землѣ. И овај догађай съ Душаномъ нѣе быо безъ тайногъ промысла божіегъ. Истина, царъ Стефанъ былше врло издашанъ према црквама и манастирима; алъ тимъ милостивама нѣе могла бити збрисана съ душе нѣгове она капля крви, коя е прснула на ню изъ родителъски жила.

Душанъ е срећанъ быо у войнама, вођенима не само противъ Грка, него и противъ Бугара, и Мацара и Бошняка. Покоривши Босну, запроси одъ Бана босанскогъ Стефана кћеръ нѣгову блисавету свомъ сыну Урошу за жену, захтевајући уедно узъ невесту и областъ Захумлѣ у миразъ; алъ неуступанѣмъ Стефана расквари се просидба, и ратъ се настави између нѣи двоє, коѣ трајаше позадуто, и ако се настаявало о нѣиовомъ помиренью како одъ стране млетачке и дубровачке републике, тако и одъ стране самогъ папе Иннокентія трећегъ, коѣ ништа нѣе оставио непокушано, само да задобіе на свою страну сръбскогъ владоца.

Око овогъ доба испадне за рукомъ Душану добити одъ краля мацарскогъ Лудвика Београдъ, гдѣ се састаю две реке, Сава и Дунавъ; варошъ

не давно населѣну и градъ добро утврѣненъ, и тако садъ Београдъ постане престолна варошь — Србіе. Затимъ сазидѣ Душанъ близу Призрена величолепный храмъ и посвети га Архистратигу небесны сила, узаконивши сваке године одсадъ съ нарочитомъ свечаносѣу праздновати данъ аранѣла Миханла, као покровителя србске войске; къ томе даде изобразити ликъ аранѣловъ на своіой застави съ двоглавимъ орломъ, као знакомъ царства.

Урошу в садъ было веѣъ седамнаестъ година. Отацъ нѣговъ, не успѣвши съ просидбомъ кодъ босанскогъ Бана, запроси кѣрь французскогъ краля Іована сину свомъ за жену, но ни овде не бы среѣнанъ; ерь Стефанъ Душанъ, као верный синъ православне цркви, не хтеде примити услови, французскимъ кралемъ положену, да се, то естъ, и отацъ и синъ подчине Пали, кое в значило: променити веру. И тако се царъ обрати къ влашскомъ кнезу Влади, бывшемъ за онда на гласу, и ожени сина свогъ кѣрю нѣговомъ Бленомъ. Алъ изъ овогъ брака не бы порода ни потомства, и тако се осуеде она лепа наданя за цркви и државу, на коя се могло рачунати према благочестивости србскогъ и влашкогъ народа. И тако надъ несреѣннымъ Урошемъ, нескривившемъ ни гди ништа, мораде се разбити облакъ гнѣва, кои бы имао пасти на главу самогъ родителя нѣгового; алъ в нѣму у замену спремлѣнъ быо другій сляніи венацъ на небу, према комъ в прославлѣнный венацъ Стефана Силогъ, коимъ се красіо на земљи, изгледао таванъ и бледиломъ застрѣтъ. Толико в претежна мученичка смръть Урошева!

Што се распала Урошева држава, томе в кривъ самъ отацъ нѣговъ, поверивши управу земальску іошѣ за живота свогъ шесторици свои

властела, међу којима бјаше и Вукъ или Вукашинъ, деспотъ, съ братомъ своимъ, кнезомъ Угљѣшомъ, кой ће после и устати противъ Уроша. Душанъ као да е сметнуо съ ума ове речи св. Евангеліа: ксако царство само къ себѣ раздѣлаа се, ханствуетъ. Лук. гл. 11. ѓ. 17. Бывши у власти за живота, и одвише се удао у свою силу, непомишляюћи, да синъ не наслеђуе отчина свойства, и не обазревши се на неискусногъ Уроша, за управу малолѣтнаго, и неприправнога. Самъ га е Господъ обложіо томъ слепотомъ, да не види, што му е најпрече было. Рука божія не оставља безъ казни отцеубилца, и ето види се, како собственимъ рукама спрема пропасть свомъ рођеномъ сину, кога е любіо као очи у глави; види се, како несмотреномъ деобомъ подкопава исту ону државу, око кое се тако крваво зноіо, и кою да бы разпространіо, ніе штедіо ни труда, ни жертве, па ни собственогъ живота; да, којой е за любовъ и душу свою огрешіо. — Прикеденъ Господъ и правы суды егѡ!

Царъ и пророкъ Давидъ каже у своимъ псалмима, да човекъ, окалявшій руке туђомъ крви, не може далѣ живити одъ половине наменѣногъ му века. Тако е было и съ Душаномъ. У најбольой снаги, при усиљаваню, свое велике желѣ за распространѣнѣмъ царства остварене видити, усредъ необычногъ труда и подвига на попришту славе и юнаштва, наеданпутъ клону животъ у нѣму, изумру мысли, усану желѣ. Душанъ е пошао на Цариградъ съ войскомъ одъ 80 илада, желећи предвартити Турке, кои су тада увелико притеснили были источно царство. Сви градови Румеліе до самогъ Цариграда были су већ у нѣговимъ рукама; алъ изненадна грозница, изметнувша се иа яку врућицу, застави га у селу Динволи, гди наскоро и премине у 45. години одъ рођеня, месеца

Декембра 1356. лѣта. Владао е света 20 година, и то найпре за четири године као краљ, а после за осталь шестнаестъ као царь. Чимъ, времяне, войска се врати и престану походи. Мртво тѣло Душаново понесу свечано у Србію и положе га у гробницу при храму светы Архистратига, нѣмъ сазиданомъ. Съ тѣломъ сишла е у гробъ и слава нѣгова. Судеѣи по нѣговой даровитости за управу и државу, свакъ бы му радо пожеліо дужій вель, ради обште ползе; алъ е другчіе наредіо високій Богъ, кои спушта венде на главу владоцима. И тако се распадае оно силно царство, кое е имало границе одъ сѣвера къ югу: Дунавъ и данашню Морею, а одъ истока къ западу: Црно и Ядранско море, дакле е имало подъ собомъ Србію, Босну, Далмацію, Албанію, Епиръ, Тесалію, Македонію, Бугарску и Романію.

Урошу петомъ было е 19 година, кадъ е сео на престолъ отца свогъ, о комъ се мисляло, да врло твердо стои. Урошъ е бые тѣломъ виѣненъ, у комъ е сіяла красна душа; нѣгова разборитость са благонаравношћу обрицала е много добра и даваше изгледъ ласкавимъ надеждама. Само му е едне недостајало, а то е рѣшителность и постоянство, а безъ тога нѣ было могуѣно показати свою господарску власть како у старимъ тако и у новоосвоеннимъ областима, простиравшима се одъ мора до мора, кое е само крѣпка и снажна Душанова рука знала држати у строгой подчинѣности и врло нуждномъ единству. Душана су се бояли и нѣгова е државна лозинка была: страомъ управляй. Урошъ напротивъ заменіо е свою господарску строгость неуместномъ благосћу и изгуби царство, силомъ оружія основано. Сношенъ Силнога изтае врло брзо у памети властела, кое е онъ подигао и узвисіо, и не боѣши се кроткогъ

Уроша, почну свакій за себе самовластно господарити, чимъ е започета деоба царства, коя е затимъ подронила целу државу. Богу е угодно было подићи лозу Неманића за кратко време, па е после опетъ понизити; угодно му е было прославити е у свету, па е после оставити неславу, у колико се у лицу Душана навршила мера грешениа. Одна прва година Урошева царства па зло е слутила; несрећный случай навестіо е смакъ царства србекогъ. Гладъ, као казнь съ неба послана, опусти землю одъ едногъ края до другогъ, а у исто време продре изъ Азіе у Европу преко Дарданела страшна сила Османска, заграби предѣле грчкогъ царства и стане стра задавати Бугарской и Србін.

Первый бунтовникъ, уставшій противъ Уроша, быо е деда нѣговъ Сияниша, кога е Душанъ поставіо управителѣмъ Тесаліе, и кои е правдао свой устанакъ тимъ, да е онъ найстаріи и да потоме нѣму припада царство и престолъ по праву старешинства. Рать се заметне. Сияниша продре у Зету и обседне Скадаръ, имаюћи узасе Грке и Албанце, алы га войска Урошева узбіе и Сияниша се повуче натрагъ.

Неки лѣтописци окривлюю царицу блену, мать Урошеву, жену врло честолюбиву, као да е она повдигла подстрекала садъ едногъ садъ другогъ одъ велмука, само да ій завади, па да после она утврди свою власть и дограби себи све градове.

Ніе прошло много времена, дитие се деспотъ Никифоръ Ангелъ, оженившій се сестромъ царице блене, и са знанѣмъ и одобренѣмъ ове преотме већу часть Тесаліе за себе. Овай поступакъ окужи и друге старешине, те се и они стану утврђивати свакій у своемъ граду, одказуюћи тимъ самимъ поданичку верность и оданость младомъ цару

Урошу. На челу овы бунтовника и одпадника было в деспотъ Вукашинъ и братъ нѣговъ кнезь Угљаша, управительи Босне. Одма у почетку опоменише цара Уроша нѣгови приврженици, да се добро узме на умъ одъ Вукашина и брата му Угљаше, предложивши му советъ, да Босну повери омањимъ чиновницима, у кое се може поуздати, да га не ће изневерити; алъ младый царъ безъ искуства, не прими тай полезанъ советъ, него се јоштъ прилюби Вукашину, вешто одъ овога обмануть, позове га къ себи у дворъ, излѣ на нѣга сву свою царску милость и наименоуе га кралѣмъ, мислећи, да е довольно безоцасанъ за свое царско достоинство.

Овако причаю неки лѣтописци; други опетъ наводе, да е Вукашинъ године 1371. самъ себе прогласио за краля Рашкогъ, и узевши тай насловъ, владао е независимо. Садъ е настало оно неореѣно време, да су подвластни ачи были одъ самогъ господара. Цару верни, боѣћи се напасти одъ осиливши се деспота и кнезова, предомисле се и стану о себи бригу водити, видећи, да царъ никаква корака не чини ради укроѣеня одметника, почевши владати на свою руку и на свое име, и зато е свакій грабіо што е могао залапити. Нѣе прошло ни десетъ година, а Србія, јоштъ за живогъ Уроша, распадне се на четири области, една одъ друге независне. Вукашинъ деспотъ узме Босну подъ именомъ краля Босанскогъ, братъ нѣговъ Угљаша као деспотъ задржи Романію, кнезь Гойко утврдисе у Зети а кнезь Лазаръ са зетомъ своимъ Вукомъ Бранковићемъ предузме средину Србіе са Сремомъ и земляма дужъ Дунава. Ови нови господари имали су у рукама власть државну, и докъ се свакій у својој области утврђивао, турске ордіе плчкаше Бугарску. Наскоро затимъ

султанъ Муратъ, синъ Орхановъ, освои Адриано-поль и ту пренесе столицу свое растеће државе, која е пре тога была у Бруси, у Азиѣ. Грчки цареви, Палеолози и Кантакузини трли су се међу собомъ око владе и престола, дозивајући еданъ противъ другога саме оне, кои ће имъ скоримъ главе доћи. Раздробљена Србија нѣ предвидѣла, да ће и њо постићи судбина, подобна судбини грчкогъ царства; нѣ спасила карајућу десницу Господа, која текъ што се нѣ спустила.

Злосрећный царъ Урошъ, не имајући чимъ одупрети се снажнимъ своимъ властелина, и не знајући или не могући осуетити сплетке свое матере, која е виновница свему разстройству царства, рѣши се оставити престола и склонити се кодъ еднoга одъ наймоћниѣ властела и ту живити мирно, не бы ли и земля остала мирна. Што е наумио, то е учинио, и дође найпре кралоу Вукашину, кога прими и одреди му еданъ малый предѣлъ за издржанѣ. Алъ се Урошу ту не свидѣ, еднo што е доста оскудно живио, а друго што е врло притесниъ быо, и зато прибегне другомъ властелину, кнезу Лазару, съ коимъ е и родъ быо, ерѣ е Лазарова жена Милица была изъ рода Неманићевогъ; но ни овде се не могне станити сиромѣ Урошъ, те се опетъ врати къ бездушномъ Вукашину. И ако е царъ Урошъ остао безъ прихода, и ако е тако рећи сиротовѣо, опетъ е зато и оно мало што е имао, радо приносио Богу, украшавајући свете храмовѣ, а у Скоплю, као негдашней столицѣ своѣй, сазидао е нову црkvу и посветио е Бого-родиници.

Нѣгова жалостна судбина яко се коснула срца оданы му великодостойника и зато навале на нѣга, да силомъ оружѣ сметне пре свега Вукашина, као найопаснѣгъ свогъ супостата. Неки



лѣтописци увераваю, да є царь Урошъ послушао тай савѣтъ, и нападиувши на Вукашина, покушао срећу свою, аь га ова изневери и онъ буде зароблѣнь и у станъ Вукашиновъ одведенъ. Предвидивши свою злоуду кончину, науми утећи у Дубровникъ подъ заштиту тадашнѣ Дубровачке Републике, аь му и у томъ бегству лоша срећа бы; потеря га стигне и ту као мученикъ издане одъ руке онѣга, кои є некада быо нѣговъ поданикъ.

Другіє казує о сирти цара Уроша чувеный повѣстописаць србскій, Бранковићъ, и самъ изъ киевевске лозе. Онъ ништа не вели о битки каквой, него само то: да є Урошу дотужало свосити оно пониженѣ и сиротованѣ у стеги кодъ Вукашина, и рѣши се утећи у Дубровникъ. Аь Вукашинъ дозна за то преко свои людій и бежегъ цара єдинимъ ударцемъ буздована састави са земљомъ. Патріархъ пакъ Србскій, Арсеніє четвртый, овако више: да убилаць Вукашинъ ніє убію цара и мученика на путу, водегъ у Дубровникъ, него га є познао собомъ у ловъ. само да га удали одъ матере, и ту у пустошъ месту изврши свою проклету намеру надъ божимъ помазанникомъ и царемъ своимъ. Ово убійство догодило се на волю Косовомъ, на коимъ ће се мало доцнѣе толика чести кривъ србска пролити, да се освети ово царевубійство. И тако младый царъ Урошъ, у пролѣћу свогъ века, издане близу Неродимля, кодъ брдашца, кое се зове Никудинъ. Тѣло блаженогъ мученика буде пренесено изъ доли Косова у обилнѣйшій храмъ Успенія Богоматере, више Неродимля, не далеко одъ места Петрића.

По некоемъ времену, као што Бранковићъ приповеда, почео є царскій мученикъ аялити свое светилище чуднымъ знацима, прострцавшима изъ гроба, и услѣдъ того благоверни Срби ископаю

изъ гробнице нѣгове неиструнувшие мошти, кое се и дандаѣсь сматраю и поштую за свете. Кады су Турци навалили на Србію, ове свете мошти пренесене буду у Сремъ и смештене у Фрушкогорскій монастырь Язакъ, где и данасъ починаю.

И ако в мати светогъ Уроша хотимице радла о пропасти сина, опетъ в зато горке сузе пролила за нѣмъ. Меѣутимъ што в сплеткама желла получить, промашла в; женско господарство нису хтели трпѣти надъ собомъ сръбске старешине, и ако в она была вѣи царска изъ Цариграда. И тако кое одъ туге за синомъ, кое збогъ проигране владе, склони се у монастырь, постане монахиня и треће године по смрти сина умре и буде саранѣна у цркви, кою в подигла у Црној Гори више Жегликова.

Назови влада Урошева траяла в свега десетъ година, до 1367. лѣта. Споменъ овогъ невиногъ страдалца свршава се у сръбскимъ православнимъ храмовима другогъ Декембра, као на данъ нѣгове мученичке сирти. Тако в завршено владарство Неманића, траявше 212 година. Први осамъ владалаца носили су име краля: родоначелникъ Неманя Стефанъ у монашеству Симеонъ; нѣговъ синъ Првовенчанный Стефанъ и унукъ Владиславъ; Урошъ великій, Драгутинъ, Стефанъ Милутинъ, Урошъ и Стефанъ Урошъ Дечанскій, и два венчана цара: Стефанъ Душанъ сильный и последний Урошъ.

Правда божія нѣ допустила Вукашину наслађавати се плодомъ свогъ издѣйства. Само в четири године траяла нѣгова влада, па и та в была узнемиравана непрестаннымъ ратовима. Султанъ Сулейманъ пође на Србію са седамдесетъ влады войника. Противъ нѣга стеку се сви кнезови сръбски са своимъ воиствомъ до шесетъ влады


ратника и слегну се у Косово полѣ. Войску е предводіо Вукашинъ и Угљѣша. Косовомъ полю суђено е было да се двапутъ обліе србскомъ крвљу; ту е запечаћена и слава и несрећа ратоборногъ србскогъ племена. Кадъ се првый путъ ударе войске, Вукашинъ одржи побѣду, повалявши тридесетъ илада Турака. Разстровни турски редови нагну бегати преко реке Марице, алъ ту подкрепѣни новомъ войскомъ, обнове бой у комъ погине десетъ илада Срба. Остали потраже спасенія у бегству и до петъ тисућа нѣи подаве се у рѣци. Угљѣша, \*) Гойко, Реля и многи други витезови пали су на полю битке. Краљ Вукашинъ съ маломъ дружиномъ измакне и у мисли, да е ванъ опасности, спусти се на землю да одпочине; но слуга нѣговъ, бывший му свагда веранъ, полакоми се на нѣгову богату огрлицу и за любовъ те пляче одруби главу краљву. И тако изданца погине издайнички; цареубицу враћено е равномъ меромъ!

Прва битка на Косову догодила се 1370. године, за којомъ е наскоро слѣдовала и друга. — Турци међутимъ нису мировали, него су све жешће налетали на Србию, палећи села и вароши и мирне люде сенићи. Султанъ Муратъ братъ Сулеймановъ већ е покорио быо и Грке, и Бугаре и купио данакъ одъ нѣи као одъ свои поданика. И Срби су му одчасти плаћали данакъ, а садъ е захтевао да и воюю узъ нѣга. Чаша гнѣва божіегъ была е пуна и Господъ е изліе на страдаюћу Србию. Турци унесоше у землю гладъ и поморъ и сместише се у опуштене куће као у свои. Бранковичъ съ горкимъ срдцемъ описуе страдания свое землѣ у трећей кнѣжки свое исторіе, и овако се

---

\*) За Угљѣшу се зна да нѣ погинуо, него се склонио у Свету гору.

изражава о причини тій страдања: „Погледайте съ умиленьѣмъ, узмите добро на умъ, како е праведанъ судъ божій! као што е дозивала Бога крвъ Авеля, исто се тако потушила Богу крвъ краля Стефана Дечанскогъ, и Господъ е услишао гласа нѣногъ! Ако е за неко време и одсроченъ быо жестокий судъ, то естъ, за живота отцеубилца, цара Душана; алъ е доцнѣ извршенъ надъ нѣговимъ наслѣдницима; висока десница нѣ оставила безаконія непокарана! — Ту исту чашу испили су и први у народу кнезови у време цара Уроша, приставши на нѣгово убійство; и не само неверни нѣгови саветници и крвопици, него и савъ тадашній народъ Србскій искусіо е на себи гнѣвъ божій.“ Па и самъ кнезь Лазаръ, имавшій намеру уединити србску државу и све Србе едномъ скиптру подчинити, пао е на истомъ Косову као жертва храбрости и мужества; а ту е издануо и Муратъ царъ турскій на самъ данъ побѣде надъ Србима. Стога е Косово Полъ споменикъ славе и грозногъ крвопролића у Србскомъ Народу, кои съ тужномъ оданосћу споминѣ незаборављно име кнеза Лазара, прослављеногъ међу светимъ божимъ угодницима.



## О КНЕЗУ ЛАЗАРУ.

*Изъ рукописа XVII века кои в у подписанога.*

Іоўніа. вѣ.

шъ блаженнѣмъ и присно поминанѣмъ  
кнѣзю лѣзаре, и ѿже съ нѣмъ извѣиеныхъ  
православныхъ штъ нѣчѣстивыхъ ага-  
ренъ и штъчести житіа егѡ въспомѣнѣ-  
тіе. и о страданіи егѡ, и мѡщен прѣне-  
сѣніе, слово. благослови оче.

Въсѣ оубо страдальчѣсци подвизи просла-  
влени. и чюдимо юсть въсоудъ праведныхъ стра-  
даніе. троудѣ ѡбо поуѣтникомъ, припоуѣтныѣ про-  
хлаждають сѣни. и оутроужденіи приѣмше, штъ-  
поуѣтишьствѣ виаго оуласкавають троудѣ. ѣлма же  
и мыи, ѣко же по поуѣти нѣкоемъ въ житіи сѣмъ  
штъствоуемъ. поуѣты же сего, страданіе мнѡго и  
дарова намъ въсоудъ боги молитвенныѣ сѣни. не тѣ-  
чю житѣнскыѣ, нѣ и доушевыѣ прохладати  
троудѣ. молитвенна бо сѣнь, мѣда сладчайшими  
напоѣнми светыхъ моужіи чюдныими повѣстми  
оупокоиваетъ. и ѿже въ мнѡго печаловнѣмъ поуѣты  
житіа ходѣвшихъ, прѣмъ покѡбитъ различными ш-  
дрѣ. аще бо грѣшнѣ възидеть въ покаѣніа сѣнь,  
тогда въбѣдитъ те въ вѣчныѣ сѣны. аще шѣрѣме-  
ниенъ боудеши житіа сего и богѣтства печалми,  
ѣвѣ ти апостола вѣрѣмъ штѣмаетъ глаголю. ничтѡ  
же въ мѣрѣ сѣи вънесѡхомъ ѣвѣ ѣко ниже изнестѣ

можемы: и аще егдами одрѣжимъ прїидеши повергы  
свѣѣ на моантѣоу, яко шть одра мѣгьна въстанѣ-  
ши. разлѣчана въсѣмъ христось страннопрїѣмца  
и дѣлатель къ всѣмъ спасенію бывасть. промышля-  
еть ко чловѣчьскыи живѣть. яко же свѣи дѣмъ  
дѣмоу владыка. комуѣждо почѣсти противѣоу по-  
даеае подѣмгома. сама во речѣ слзѣѣшнѣ ме про-  
сабѣлю. и хѣтѣи съ мною быти, да възмѣтъ крѣсть  
и грѣдѣтъ по мнѣ. сего ради мнѣзи и ниѣци. и мїр-  
сѣи послѣдоваши, и до нынѣ послѣдѣють, ихъ же  
жїтїѣ на небѣсѣхъ вѣсть, мыи же оуѣо тѣхъ въспо-  
минанїемъ своеѣ чювѣствѣ... зѣаю ѡслаждаема. едї-  
ного бѣ. ихъ страданїа и троудѣи и по христѣ съ-  
морѣтъ прѣдѣ вѣмѣи прѣдѣстѣвнѣ, не мала чѣда васъ  
исплѣню сїкъ трѣвѣлажѣннаго и великаго кнѣза ла-  
зара пѣмѣтъ и страданїа вѣмѣ възвѣстїти хѣщѣ.  
едѣа во аще и мнѣшгѣнѣ и великыѣ насъ повѣсти  
въздвїгнѣти мѣговѣтъ къ жїтїа исправленїю. и прѣд-  
лагѣтъ се оуѣо нѣмѣмъ слѣѣо прочїтающїихъ ради  
пѣлзѣи, а не моужа ради похѣбалы. исплѣнѣ во бла-  
жѣннѣи небѣснѣихъ и а҃ггелскѣихъ пѣхѣбалѣ, коуѣю  
хѣщѣтъ насъ вѣрїннѣихъ, и страстѣнѣи и оумѣи и слѣѣо  
имѣщїихъ пѣхѣбалоу. не пѣче ли блажѣннѣомѣ аще на  
тоо дрѣвнѣаѣ вѣхъ вѣла вѣи дѣсада. нѣ прѣсто юже  
ш нѣмѣмъ начинѣаю повѣствѣ:

Еѣе оуѣо блажѣннѣи сѣи моужѣ вѣлѣторшдннѣхъ  
и вѣлагѣстїѣннѣихъ родїтелїи сынѣи и прѣвѣднаго  
лазара и дрѣга хрїстова тѣзѣонїмѣнство шть родї-  
телїи имѣ имѣѣе. и соупрѣжнїицѣ поѣмѣ. и сынѣовшѣи  
и дѣщѣрѣмѣ штьцѣ: вѣѣѣ, и разлѣчннѣихъ ради до-  
продїтелїи, вѣсїѣе сѣрѣвскыѣ земаѣи самѣодрѣжнѣи

вѣсть. и многыя сестыи. и доухобныя моуже къ  
 шкряпанию жизни своеи наставники. сего и събѣ-  
 тники имѣше. и многая лѣта въ благодѣтельности  
 пробаждае. имѣхъ люде. нищихъ милосуде. старыхъ  
 яко родители почитѣ. среднихъ яко братію. юныхъ  
 яко сынови. цркви обнабавѣ. иные же шть осно-  
 вѣнѣ въздѣлае. и многыя творе милостыи. и  
 веселыи. ихъже нынѣ мыи ни изчисти, ни пи-  
 санию прѣдати възмагавъ. нѣ иже въса добраа  
 назырающѣ зависть. видѣи наше благое, горкыи  
 окомя. и охоче възселенною, и до насъ достиже.  
 простѣрае слѣди скръви, благополучиѣ и наша  
 приврѣже се. встави во великаго и зѣло горкааго  
 вѣсего языка тоурьчскаго амѣрѣ. мѣрѣти имѣ  
 имоуща. иже многы покорѣе языки, и съ вѣсти  
 имѣи прѣде на насъ. мѣрѣ зѣло дѣхѣ и люте све-  
 репо рыкае на влаженнаго сего моужа. и на всоу  
 его шть. кога данною емоу дражавѣ. съи же зго  
 мѣлаше, своимъ довлѣти се. и мирнаа любзати. и  
 съсѣдѣти нѣкогда крѣбовѣнствѣнѣю десницѣ. и  
 сътворѣти миръ съ нами христѣи. не во рече ра-  
 доуетъ се всѣхъ насъ владыка и господь зрѣ на  
 всѣхъ дѣхъ своимъ крѣвѣмъ проливаемомъ. бже яко  
 же слышѣ глаухыи затыкалаше оуши свои и въсь  
 готѣе въ оуѣнствѣмъ и крѣвопролитію. нѣвѣ-  
 дыи окаяныи, яко на се мѣчѣ штрѣ вѣе. яко же  
 послѣжде слабо явѣтъ. съи же влаженныи нѣ сво-  
 имъ смѣд глаголаше. братіе и чѣда. колаше жѣсть наша  
 да вѣнѣ грѣбѣ въсѣхъ въкоупѣ прѣимѣти насъ. неже  
 зрѣти родители и сѣрѣдники наши въ тоуждоую  
 штебѣнѣи землю. нѣ яко же сладкихъ насладѣ-

хшмъ се, сїце и ноужднхъ не штежнемъ. нѣ по-  
 лѣжимъ доушъ свою за дрѣгы свои ѣко же рече  
 господь. шни же вѣси вѣкѣпѣ штежшаше. гѣтovy  
 есмь непрѣслоушати повелѣнїа твоего, нѣ и миш-  
 жайша покажемъ шть ихъ же рекъ ѡси. и бнѣ оубо  
 мнѡгда потерждае ихъ глаголаше ѡмъ. и шнѣ емѣ  
 такѣжде. ихъже нынѣ штабавшемъ слѣва ради сѣ-  
 кращенїа. и прѣчистыхъ тайнъ причестїеши се, и  
 дрѣгы дрѣга лѣзавше. и прѣведныи оубо, прѣве-  
 дноу и тѣи ѡростъ подвигъ сѣ вѣсѣми сїми срѣтаеть  
 шного лютааго войнства начѣлника, на нѣкоемъ зѣло  
 велїцѣ полн. и вѣе бѣонхъ плѣкъ велїкъ зѣлѡ, зѣ-  
 лѡ. сїхъ оубо мнѡжае, р. (100) тѣсоушъ. шнѣхъ  
 же взыкъ не мѣнѣ, т. (300) тѣсѡшъ. нѣ прикло-  
 нїте ми мѣсль вѣшѣ, ш скещѣнныи и воголюбныи  
 сѣвѣре. да сѣлїшите страшныи и чюдныи шны побѣ-  
 вѣсти. срѣтають ихъ ѣко же рече сѣ. и чѣдѣ вѣе  
 вѣхътѣ нѣкыи и тоутѣнъ нескѣзаныи слышаше сѣ.  
 члѣвѣци вѣпїахѣ. конѣ вѣскаахѣ ороужїа вѣкѣ  
 тебѣаахѣ. стрѣлы лѣтехѣ слѣнце застоупающе. трѣ-  
 скѣе шгнѣнныи трѣскаахѣ земли велїи воучаше.  
 вѣздоухъ грѣмѣше. и ѣко же дѣимомъ мрѣчномъ  
 оженвааше сѣ. и войнства шть овсюдѣ дроугъ на  
 дрѣга наскакающе. сѣвѣща сѣ ороужїа и землю  
 озарающе. рѣкы же крѣвен шт вѣсоудѣ. и мнѡга  
 вѣсоудѣ трѣпїа. ѣко же на жѣтеѣ клѣсовомъ, сїце  
 воиншмъ на землю шть бѣстрыхъ ороужїи пѣдаю-  
 щїмъ. и полѣе шно ѣко же ѣзеро нѣкое крѣви про-  
 литїемъ обѣгрено зреше сѣ. и тако лютааго ороуж-  
 ника шного и крѣвопїицѣ, сѣ мнѡжѣствомъ его  
 мнѡгынмъ лютеи сѣмрѣти штѣлаше. тогда же тогда



оубыи мнѣ, и благочѣстивомѣ и блаженномѣ и само-  
 дражавномѣ, великомѣ кнѣзѣ лѣзарѣ главоу штѣ-  
 коше и мншжѣство благорѣдннхъ и благовѣрныхъ  
 христїанъ, прїемъ извѣше. и вѣси коупно вѣнцѣмъ  
 оубѣзѣше се. мншгаци бо и прѣведнїи, вѣ роуки  
 нечѣстивнхъ попоушѣють се. не да шнї прослѣветъ  
 се, нѣ да сїи свѣтлїише вѣнчаны боудѣтъ. и ар-  
 хїерейи штѣ влїжннхъ тѣмо градовъ изышѣ сѣ вѣ-  
 сѣмъ прїчтомъ своѣмъ. и блаженнаго я нѣвааго лѣ-  
 зара тѣло сѣ мншгою чѣстїю вѣ црѣкви погребе.  
 вогомрѣсцїи же шны измѣнати, тако же тѣло по-  
 ждавшѣ. пакы тако же пчѣлы просыпашѣ се, и вѣсоу  
 землю нѣшѣ протѣкше, не вѣ вѣе кѣ тѣмѣ кѣго вѣз-  
 бранїюща тѣмъ. не вѣ злѣва юже не сѣтѣборнше. и  
 вѣе вїдѣти пророчѣское речѣнїе вѣторѣе вѣбѣающе.  
 коже прїидѣше езыци вѣ достоїнїе твоѣ. и негѣчїю  
 осквернїше светнѣе црѣквы, нѣ и шнїю дѣло тво-  
 раахѣ нхъ. и положише троупїа рѣва твоихъ вѣрѣшно  
 птицамъ невесннмъ. пѣти прѣподѣвннхъ твоихъ  
 зѣрѣмъ землннмъ. не окрѣсть іеросалїма тѣкмо  
 нѣ по всѣи землї сїи. и вѣе пѣчь и рыданїе не мѣнѣ  
 прѣвааго вїдѣти. шѣхъ во закалаахѣ. штѣвннхъ  
 же живѣхъ штѣбѣдаахоу на свою землю. и не на  
 рѣцѣ вавлѣнсцїи тако же шны тогда сѣдохомъ.  
 нѣ на вѣ негоже вѣсѣ рѣкы тѣлнѣе же и велнннѣе  
 вѣтнчють, разлѣчѣемн вѣхшмъ и распрѣдѣемн  
 вѣ всоу тѣхъ землю. и мати о чѣдѣхъ плакаашѣ.  
 и штѣць гѣрцѣ рыдаашѣ. и вѣрта вѣрта ошѣемъ  
 слѣзы лѣбтнѣе пролїваашѣ. и сестры крѣтїю, и крѣ-  
 тїа сестры. зрѣще се нѣного нѣнамо штѣбѣднма, рѣцѣ  
 ш вѣнхъ дрѣгъ дрѣгоу оплѣтше, жалѣстнѣ крѣ-

чаахѹ. Ш земаіе растоупивши се живы прїимы въ-  
сѣхъ насъ. и нынѣ инамо штебдимъ, възспѣтъ зрѣше  
дондѣже очима зрѣшїихъ егѡ невидимъ бѣвааше. и  
сїа вѣса и инаа мншжайшаа грѣхъ радїи нашіихъ  
пострадахшмъ. нѣ сїа штабавше, окрѣтимъ се къ  
блаженнаго пѣмѣти егѡже ради нынѣ трыжствѡ и  
прѣзидникъ творимъ. по сїихъ же възсѣхъ егда сѣде  
на прѣстѡлѣ родїтеля своего благочастивымъ кнѣзь  
стѣфанъ, и господинъ възсѣмъ сръбляемъ бысть. съ  
вратомъ своимъ вѣкомъ. и съ матерїю своею, го-  
спогне еугенїе (zic) и съ сѣвѣтомъ светѣйшааго патрі-  
арха шткрѣвають грѡбъ блаженнаго. и възсѣмъ  
цѣло тѣло онѡ обрѣтше, и владодатїю светаго доуха  
сваагооухаваемо, и възсѣмъ чювьства оуслаждающе,  
якоже и нынѣ възсѣмъ видимъ юсть. съ архїерей  
и игоумены и съ чѣстными инобци. и съ вѣсѣмъ  
сиггаїтомъ чѣстнѣ прѣнесше, въ иже шть нїего сѣз-  
данїемъ монастїри, светые егѡ мѡщи полѡжише. егѡ-  
же и свѣтлымъ прѣзидникъ сѣтвѣраемъ днѣньсѣ. Огѡ  
радїи и азъ нынѣ оусрѣдно и съ тыщанїемъ чѣсто  
того въ своихъ словесѣхъ сѣзрѣцаю. и якоже нтѡ  
вѣньцъ пѣтїи задѣть, таже вїсеръ приложивъ, и  
мнѡго цѣнною каменїе, свѣтлѣйшѹ творить дїадїмѹ.  
сїце ѻво и азъ похвалы егѡ вѣньцъ владженїи того  
главѣ слѡвомъ изѣткавѣю, глаголю. гдѣ слѣдкаа егѡ  
очесъ тїхость. гдѣ свѣтлою оустнама шсклѣвѣнїе.  
гдѣ любѣзнаа деснїца, и възсѣмъ швїанѣ простырѣе-  
ма. оувѣи напраснааго прѣмѣнїенїа. како почрѣнѣ  
доверота како окрѣде съ скрѡвище. Како вѣнезаапоу  
штрѣванъ бысть цѣвѣть. вѣистинѹ изѣшѣ травѣ и  
цѣвѣть штпѣдѣ. ѡскѡдѣ истѡчникъ, изѣшѣ рѣка. пакы

въ крѣвь прѣложи се вода. Ш оумилѣнныѣ повѣсти.  
 кто възвѣститъ чѣдомъ, яко осирѣше. нѣ еже въ-  
 сѣмъ хранимое. что кости мрѣтвы. прѣжде сѣмрѣ-  
 ти прѣдпочителнаа мрѣтвость. и скрѣбнаа вѣдѣ  
 нашея пѣмь. ш яко въ гласъ пакы въ рѣмѣ слы-  
 шить се. рахиль плачущѣ не чѣдѣ своихъ. нѣ земля  
 наша рыдаше въкоупѣ и чѣдѣ старыихъ и юныхъ,  
 и въсегѣ възраста, швѣхъ оубо заклѣнїа. швѣхъ же  
 штедѣнїа. и въсегѣ въкоупѣ землѣ запустѣнїа.  
 мнѣша же блаженнаго моужа сегѣ лишѣнїа. шста-  
 вите оутѣшающѣи, шставите не възможете во дѣ-  
 шити. тешко плачѣте шведовѣшїа. ш лютааго исто-  
 пѣнїа, како посрѣдѣ пристѣнїа надеждоу нашѣ  
 истопїхшмъ. како тѣмонѣсныи корабль съ вѣсѣмъ вре-  
 менемъ погрѣзши нагы насъ шстави, ѣже ѣногда  
 зѣло богатыѣ. гдѣ свѣтлое іадрыло онѣ, ѣже доу-  
 хомъ свѣтымъ въсоудѣ распротрѣтѣе. гдѣ твердѣе  
 доушъ нашихъ застоупѣнїе. ѣмже нахожденїа. езы-  
 чьскаа и еретичьскаа безъ боїзни прохѣждахшмъ. едѣ  
 мааа приклѣчшаа се, и въсоудѣ страждемъ. иаи по-  
 вѣждаю се страстїю аще и мааа рѣкоу слѣвомъ.  
 прїимѣте наше вратїе, прїимѣте ѣже шть милованїа  
 слѣзы. плакаше ѣногда тоужди людѣ о патріарсѣ  
 іакоки и тоуждѣю вѣдѣ, свою сътворїше, вгдѣ  
 штца шть егѣпта прѣнесше въсѣ нарѣднѣю вѣдоу  
 тоуждоую, яко свою плакаше днь, ѣ. и ношнї.  
 толїкъ ш нѣмъ плачѣ съпротѣгше. подражайте ѣнс-  
 племѣнныѣ вратїе, и съплемѣнны. бѣшн вѣе тогда  
 страннѣхъ и тоземльщѣ плачѣ. бѣшн да боудѣтъ  
 и нынѣ. понѣже и страсть бѣщаа. дадѣте и мнѣ  
 о сѣмъ рѣши, ибѣ безвѣдно ѣмамъ еже блажити пробѣ

чем сего не бою во се зависти. что во ми горше  
имать съдѣати. призовѣте плачущіе тереміа рече.  
нѣсть во інако полещю ѡтолити, и страстію сръдъ-  
це сворѣпеще се, тѣчію стенами и слъзѣми. слѣ-  
шасте теремінны гласы сътовныи и рыданіа. тако  
всегда града іеросалима запоустѣвша плакала се.  
такъ іна нѣкаа о вѣдѣ проше, и сее рече пѣснь  
сіионскю плачевнѣю. сіа тогда оуво рѣше се, нынѣ  
же мнѣша исплѣни се егда во іавѣ воудеть вѣды  
дѣнство, тогда іавленны вѣвають пѣсны плачущі-  
ихъ. ниневѣскомѣ гласѣ страстію побѣще се, паче  
же шѣ шнѣхъ вѣднѣише волѣнѣюще. вѣмъ нѣким  
теремінъ и дрѣгы гласъ іже въ плѣнѣніи ісраиелевѣ  
сѣтвори. тако на врѣвѣ рече шѣсѣхшѣ органы  
наше. млѣчѣніемъ севѣ же и тѣхъ шсоудивше. своѣ  
творѣ пѣснь сію. аще во вѣждоу изычѣскы мѣтѣжъ  
іеретичскы. вавѣлшнѣ же єсть мѣтѣжъ. и аще вѣ-  
ждоу искоушеніа и вѣды мѣтѣжа радѣ текоуща,  
тогда шнаа глаголю вавѣлшнскаа рыданіа. іхѣже  
сѣдѣше плакахшѣ, вѣдѣшаго насъ шсирѣвше. аще  
врѣвѣ речеша и єже на нѣхъ органы, моѣ и сѣ  
гадѣнъ въ істиноу во врѣвѣ єсть жѣтѣ. дрѣво во  
всплѣдно врѣва єсть. насъ штврѣжѣ жѣзні слѣдъ-  
кыи плѣдѣ. тѣмъже врѣвѣ вѣвѣмъ беспашдноѣ.  
празднѣ и недвижѣмъ лювѣ, шргани на дрѣвѣсѣхъ  
шѣсѣвше. и шщѣрѣю конѣць потрѣбномѣ ш вѣдѣ.  
жѣнскыи плакавѣ, и зѣло горѣцѣ рыдавѣ. и пакѣ  
овратѣмъ се кѣ вѣжѣннаго сѣго светѣи мѣши. и  
чѣстѣи пѣмѣти и празнѣикоу. єгоже радѣ и трѣжѣ-  
ствоуемъ дѣнѣсѣ. ємѣже нѣво по ішѣифоу цѣломоу-  
дрѣ. по давидѣ кротѣсть. по соломонѣ разоумѣ.

паче же высочайши соломѣна сѣи. аще бо и прѣвсхѣждааше мѣрѣ чловѣчскаго ієстѣства прѣмѣдрость соломѣнава (sic) нѣ въ єже потрѣба бѣе имѣти, шѣщѣти се. и іакоже шномѣ поношеніе сице и блаженномѣ семѣ похвала. не тѣчію въ землѣнорудныхъ, нѣ и въ прѣвѣшнихъ сїлахъ. ішсїѣ же въ єгѣптѣ скончавѣ се, сыншмѣ ісраилевшмѣ завѣща. посѣщеніемъ имѣже посѣтитъ васъ господь богъ, изнесете кѣсти моѣ шѣ соудѣ. сѣи же блаженныи никѣмѣже завѣща. нѣ богомъ двѣжимъ нѣвы ісраиль сѣтѣкаетъ се. и не сынове єгѣ тѣчію, нѣ и мнѣгъ наршѣ шѣ всѣхъ окрѣстныхъ и шѣ дѣлныхъ стрѣнъ, свѣирѣахоу се мѣже и жѣны и дѣти. ѡво ѡво вѣдѣти, ѡво же осветити се прикосновѣніемъ свѣтаго тѣлесе. и оуво сынове єгѣ прѣдъ кѣвѣтомъ нѣдѣше и жалосгно іако же сѣрѣны нѣціи прѣкрѣсны поюше и плачюше вѣщаахѣ оувы намъ господине и шѣче нашѣ. шѣнѣан же тыи шѣлоучи се шѣ насъ, мнѣгыѣ скрѣви и напѣсти постѣгоше насъ. сїа и інаа мнѣжайша, рыдающе глаголахѣ. мати же ихъ іако вѣдѣ сїа. пѣдши іако же исполѣу мрѣтѣа надъ свѣтое онѣ тѣло, и на мнѣгъ часъ истѣупѣвши оумѣмъ бѣе. посїхъ же іакоже шѣ нѣкогого главока снѣ възвѣноуѣши. и раздѣрѣши лице и влѣсы свѣмѣ трѣзаающїи глаголаше. оувы мнѣ свѣте мой, кѣко заидѣ шѣ очїю моєю. кѣко почрѣнѣ добротѣ моѣ. кѣко ѡвѣноу слѣдкынѣ мой цѣтѣе. кѣко малѣче мѣмохѣдиши насъ. гдѣ сладко глаголивы ієзѣкѣ. гдѣ медѣтѣчѣвыѣ оустны. ш гѣры и хлѣмѣи и дрѣва дѣвѣрѣнаа, възплачѣте сѣ мнѣю днѣньсѣ. шѣ нынѣ тѣчитѣ ѡчи мой слѣзѣ потѣоки шкрѣвѣа-

ВЛЮБЛЕННЫ. СІѢ И МНШЖАЙШАА СИХЪ РЫДАЮЩИ ГЛАГОЛАША.  
СІА ЗРѢ ВЪСЬ НАРѢДЪ БІЮЩЕ ПРЪСЫ СВОѢ И ПЛАЧЬ КЪ  
ПЛАЧЮ ПРИЛАГАЮЩЕ РЫДАХОУ. И СЪ СЕВѢЩАМИ И КА-  
ДІЛИ СВЕТОУЮ РАКОУ ПРОВОЖДАХОУ. СІА ЖЕ ЗРѢ АЗЪ  
ЕКІВЛЕМА. ХѢТѢХЪ АЩЕ МОЩНО БИ ШТВРѢЩИ СВОЮ  
НѢМОЩЬ. И СВЪЗЫТИ БЕЗМѢРІЮ ВѢДѢ, И НѢКЫ ВЪС-  
КЛІКНОУТИ ГЛАСЬ КЛЮЧИМЪ СТРАСТИ. НЪ ЧТО РЕКОУ.  
КАКО ВЪЗРОУ ДОУШЕВНИМА ОЧІМА, ВѢДЫ ТМОЮ ПОКРЪ-  
БѢНЫИМА. КТО МИ РАЖДѢНЕТЬ ГЛѢБОКЫ СЪИ И МРАЧНИ  
СКРЪБИ ШЛАКЪ. И ПАКЫ ИЗЫДѢТИ СЪМИРѢНІА ЛЪЧЮ,  
ВЕСЕЛѢЩЪ СРЪДЦА ИСТАВШАА ЛЮТѢ СТРАСТІЮ. ТЪЧІЮ  
ТЫИ Ш СЛАДКАА И БѢЩИ И ІМЕ, И ПРАЗНИКОУ СѢМЪ  
ВННОВѢ. ПОСРѢДѢ БО НАСЪ ВѢРЪЕМА БЫТИ ТЕБѢ. ТАКО-  
ЖЕ ТѢЛОМЪ, СІЦЕ ОУБЕ И ДОУХОМЪ, АЩЕ И НЕ ЗРІШИ  
СЕ ШТЬ НАСЪ. НЕ ШГІЕТЬ БО СЕ ШТЬ НАСЪ ЖѢНИХЪ. ВЪ  
НЕВЪХОДИМЫХЪ ІЕСТЬ БЛАЖѢННЫИ. НЕ КЪ ТОМЪ ВЪ ЗРѢ-  
ЦАЛѢ И ГАДАНІИ НЪ ЛИЦЕМЪ КЪ ЛИЦЪ ПРИПОВѢДѢТЬ  
ВОГОВИ О НАСЪ, И Ш ЛЮДЬСКИИХЪ НЕВѢДЕНІШЪ (SIC) ШТ-  
ЛОЖИ КОЖНЫИЕ КОТІГЫ. НИЖЕ БО ТРѢБѢ СОУТЬ ВЪ  
РАИ ХѢДЕЩІИМЪ, ТАКОВЫИЕ ОДѢЖДЕ. НЪ ІМАТЬ ОДѢАНІА  
ТАЖЕ КРЪВІЮ, И ДОВРОДѢТЕЛІЮ ЖІТІА СВОЕГО ИЗЫТКА-  
НАА. ЧЪСТНА ПРѢД ГОСПОДЕМЪ ТАКОВААГО СЪМРѢТЬ. НЕ  
СЪМРѢТЬ БО ІЕСТЬ НЪ РАСТРЪГНѢТІЕ ОУЗАМЪ. ДА НЕ  
БЕСЪМРѢТНОЕ КОУДЕТЬ ЗАБЕ, ТАКОЖЕ РЕЧЕ ІЖЕ БОГО-  
СЛОВІА ТЪЗОИМЕННЫИ ШТАВН ЕГЪПЪТА МЪШЕЛНОЕ ЖІТІЕ  
ПРЪИДѢ НЕ ЧРЪМНОЕ СЕЕ, НЪ ТЪМНОЕ ШНѢ И МРАЧНОЕ  
ЖІТІА МѢРЕ. НА ГОРѢ БЕСѢДѢТЬ СЪ БОГОМЪ. ПО СВЕ-  
ТѢИ ШЪСТВОУЕ ЗЕМЛИ, ВЪ НИИЖЕ ЗРІТЬ СЕ БОГЪ.  
ВЪНИДѢ ВЪ ОБѢТОВАНИИЮ, ИДЕЖЕ ЖЕЛААШЕ. ТАКОВО  
ІМѢЩЕ ОУТѢШЕНІЕ БРАТІЕ ВЫИ ІЖЕ КОСТИ ІУСІФОВИ  
ВЪ СТРАНѢ БЛАГОСЛОВЕННІЮ ПРЪНЕСШЕ. ИЛИ ПЛЪЧЕ РЕЩИ

светоую мощь прѣведнаго съ кѣвчегомъ въ светаа светыхъ положыше. слышите пѣла засвѣдѣтельствоующа. да не скрѣвите тако же прочѣи не имѣиши оупованїа. рѣцѣте иже тамо людѣмъ. проповѣдите добрыѣ повѣсти. възкрѣснѣтъ во мрѣтвѣи рече пророкъ, и възстанѣтъ соущїи въ грѣбѣхъ, и възвеселѣтъ се иже соутъ на землїи. тогдѣ радѣ радуи́те се слышатѣлїе слова. такоже во слѣпце шѣ възтока чїсто възсходитъ, тако и доуша прѣведнаго тѣло шѣтавлѣше съ чїстою свѣстїю сїаетъ свѣтло. прїидѣте оубо и выи, ѡ священныи и светыи свѣсре. и припадѣмъ къ застоупникѣ нашемѣ. егдѣже радѣ праздноуемъ днѣмъ свѣтлѣмъ прѣздникѣмъ. боудѣи оубо милостивнѣмъ молитвникѣмъ къ владыцѣ христѣу о стадѣ своѣмъ. призовѣи и подвижнии апостолы и мѣученикы, и прѣподобныѣ и прѣведныѣ, и помолїи се о цркви. да не прѣстанѣтъ сїа словослѣвїа и трѣжствѣа. да не въздвїгнѣтъ на нѣи глѣбѣ, еретїтѣское и езычѣское нахождѣнїе. прїидѣи нынѣ прїидѣи и станїи посрѣдѣ насъ и прѣдначїиамъ трѣжствѣо. и къ вышнемѣ трѣжствѣоу роуководствѣи насъ. идѣже славити се иже въ трѣици покланїемъ богу. да и мыи стрѣстїи, стрѣсен и грѣхѣмъ разлїчнымъ свободоу оулоучїише, и тамѣшнымъ влѣгъ наслѣдникыи боудѣмъ. О христѣ їсоусѣ господи нашемъ. емѣже слава и дрѣжава и чѣсть и покланїе съ безначалнымъ шѣщемъ и прѣсветымъ и влѣглымъ и животворещымъ доухомъ и нынѣ и присно и въ вѣкы вѣкомъ. аминь.

преписао

А. Вукмановић.

## МУРАТЪ I. НА НИШУ.

*Изъ Феридунъ-бегова зборника турскихъ спомени-  
ка издамога у Цариграду године 1848.*

### I

#### ПИСМО СУЛТАНА МУРАТА I.

писано у Бруси друге половине месеца зилхиде 118  
турске године Караманли-оглу Али-бегу.

Знай да поданици опакогъ Лазара по речи  
коя каже: „демонъ жрмля у срдцу смртника“ — біа-  
ху оставили правый путь привржености и покор-  
ности. путь верности и точне послушности, пре-  
ступаюћи погодбе, коє су пре съ нѣима учинѣне  
и презирући непријателскимъ поступцима власть  
моє наместника безъ обзира на праведне опомене,  
коє самъ се я постарао да имъ пошлѣмъ. Са свое  
стране я имахъ веру у заштиту свевишнѣга, нѣ-  
гова пророка и нѣгова четири избраника, па при-  
зиваюћи ихъ себи у помоћъ, ставихъ се предъ єд-  
ну войску правовераца да изиђемъ на бой овомъ  
невернику непријателю. Поведохъ са собомъ ми-  
логъ сына Баязита съ многомъ пратньомъ везира  
и улеме; па пошто пређохъ морску узину на  
Галиполю, уђохъ у землю овы невалялаца, съ вой-  
скомъ, коя у своемъ ходу приличаше брзимъ стру-  
яма реке валовите или таласима, коє валя море  
безъ брегова, съ войскомъ, коє копля и саблѣ по-  
мрачаваху своимъ блескомъ огнѣне мунѣ.

У првый махъ, непријатель не смеюћи се у бой  
упуштати, повуче се у своя тврда места и на стр-  
мените врхове горске и ту као страшльивацъ кои се



кріе у кутове, стаяше поћуленъ не показуюћи се живъ. За то време мои юначки войници паляху и араху землю односећи неброєный пленъ. За тимъ се кренемо путь Смедерева. Преда мноъмъ иѣаше моя предня войска те обседнемъ градъ Нишъ, твердо место, кое приличаше змаю на кострешеномъ єдовитимъ бодляма. Да ћемо га освоити бїаше намъ обећано речю у корану, где се каже: *„богъ дели победу, и часть славы и дорога гласа приближує се мусломанима.“*

И доиста, после напрезання понавляны безъ одмора за 25 дана, лепа невеста победе одкрїе намъ наипосле свое чаробно лице; оборимо бедеме граду по речи, коя говори: *„понижено бы оно што бїаше узвишено,“* и заузмемо Нишъ подъ свою власть. После тога кренемо се натрагъ дома, мы и наша победоносна войска, коя готово бїаше недарнута и претоварена пленомъ.

Но у овомъ повратку Лаз-оглу запроси одъ насъ милость и понуди се да пригне главу подъ ярамъ нашегъ господарства, плаћаюћи намъ данакъ и признаюћи насъ за свога господара. Узимаюћи на умъ речъ, коя учи да *„богъ прашта прошле погрешке,“* мы предамо забраву нїгове заблуде и оправимо му єдно аманъ-наме (опросну повелю) украшено нашимъ сйнимъ именовъ, и коимъ се обећамо да ћемо се уздржавати одъ свакогъ нападаня на нїга, докле годъ онъ самъ остане у послушности и верности спрема наше особе.

И учинивши овай уговоръ, мы приспемо дома (у Брусу), и ту распустимо нашу войску. Тако вамъ све ово обявлюємо по племенитомъ витезу Айдинъ-бегу, нашемъ поверенику, коме и вы можете по потреби явити все што бысте желали да дође нама на знанъ.

## II

## ОДГОВОРЪ НА ТО ПИСМО.

(После титуле) То є было тренуће врло сре-тно и врло драгоцено, кадъ ми є Айдин-бегъ пре-дао писмо, кое ми є ваше величанство благоволе-ло послати. Оно є сладило мое срце, оно є раз-ведрило мое очи као зракъ светлости. Изъ нѣга самъ дознао да є освоєнъ Нишъ и да се покорно синъ Лазаревъ. Тай милый гласъ чини ми найса-вршеніє задовољство. Я желимъ сретну владу В. В. Нека се оно слави победомъ надъ свима сво-имъ непріятельима; нека поврати у дужность све оне, кои се усуђую подићи се противъ нѣго-вогъ господареня! Нека нѣгови баряци свагда бу-ду осветлѣни светомъ речю, коя вели: *„богъ рас-полаже победама и време осваиваня приближує се.“* Нека милость божія руководи В. В. у свему, што намерава чинити! Нека се победа придружава ва-шой царской узєнђи. Я одправлямъ ово честита-нѣ по господару Кицеру, момъ нећаку, кои ће уєдно имати часть предати вашему величанству ове по-клоне: мисирске матеріє комада 18, карамански ѣи-лима велики 4 пара, мали 5 пари, коня чистого соя 7, соя бедуинскогъ 3, камила 9, мазге 2.

Молимъ В. В. да изволи милостиво примити поклоне вишеизброєне и да изда палогє реченомъ Кицеру кое за добро нађе учинити.

Писано у првой десетини месеца Ребюл-Еве-ля, године 779 у вароши Коняу.

## III

## ПИСМО, КОЕ Є ПИСАО СУЛТАНУ МУРАТУ КНЕЗЪ ХАМИДЪ КАДЪ Є УЗЕТЪ НИШЪ.

Дознао самъ да є много врагова и непріятеля свете Мухамедове вере, међу коима є и без-

божний Лазаръ, съ непріятельскимъ делима пошао противъ правовеераца. Ваше величанство пошло е на нѣи съ многомъ храбромъ войскомъ и войницима испунѣнимъ духа и храбрости. Онда е зло, кое су учинили, пало нѣима самима на главе, ерѣ ихъ е В. В. казнило по речи, коя каже: *„зло се казни змиѣ.“* При свемъ нѣiovомъ брою и помоћи нѣiovи савезника, нису се смели упустити у бой него су се повукли у планине, осведочивши тимъ речъ, коя вели: *„нерадо се бию у отвореномъ бою него се повлаче за утерѣни места и зидове.“* Ђданъ део одъ нѣихъ уѣе у градъ Нишъ прибегавши лукавству свакоякомъ. Докъ е траяла обсада после многи биткій, они покушаю више ноћни излетаня да запале мусломанске убойне справе. Али по оној речи, коя каже: *„самъ богъ подиже да се нико не може надъ нѣимъ узвисити,“* они су были свагда узбіяни и са свимъ у нередъ и бежанѣ обраћани. Онда пошлю гласника да свогъ ѣаволскогъ войсковођу о томъ извести. Али гласникъ тай буде баченъ на дно пакла (убіенъ). За тимъ тданъ део обсађены повуче се у градићъ и науми искати милость (да се преда), да бы претекли да ваше величанство не нареди да се плени и да бы и войницима мусломанскимъ узели законитъ пленъ. Ваше величанство већ е было хтело дати искану милость, кадъ, по срећи, више нѣioви поглавара подбодоше ихъ да непріятельства понове, затискуюћи врећама пунимъ землѣ зидове, кои су были провалѣни, и тако олеть починюћи нападаѣ.

Речъ вели: *„кадъ владалацъ кои пође у несрећу, све што починѣ обрѣе му се на штету.“* И доиста Мусломани као разярени слонови и лавови навале на различне провалине, растуре своимъ ударима оне вреће, коима су рупе на зидовима бѣде затиснуте, и наипосле продру у градъ. Тамо

поташане сабљомъ проклете узбунѣнѣке, узимаю-  
ћи у робство оне, кои су утекли одъ сече, и гоне-  
ћи предъ собою као стадо оваца люде и жене,  
натоварене заостатцима нѣине имаовине. После  
су издали петый део имаовине а међу собою по-  
деле остатакъ, кои в ипакъ было велико благо. Та-  
ко се наврши речъ коя говори: „*помиловно самъ*  
*иъ.*“ А да сређа до врха стигне, докъ се ваше  
величанство дома (у Брусу) враћало, синъ Лаза-  
ревъ пошлѣ посланике съ даровима да моле за  
опроштень, ваше величанство даде га съ погод-  
бомъ да плаћаю данакъ (арачъ); и тако синъ Лаза-  
ревъ изедначи се съ вашими слугама. Свима в по-  
граничними властима было по воли овай славный  
добитакъ, те осташе са свими у миру.

Други народи, кои су се дояко бунили садъ  
су готови приклонити се милости вашего величан-  
ства. Овай скорашный миръ као што в на побе-  
ди основанъ, ако богъ да, олакшаће да се рас-  
праве многи други сукоби и различна друга важна  
питаня, на чему захвалюемъ свевишнимъ съ ода-  
ношћу и признаванѣмъ найискренѣмъ.

Такође одъ срца самъ се обрадовао кадъ самъ  
чуо тай добрый и красный гласъ и хвалио самъ бо-  
га на томъ добру говорећи речъ, коя вели: „*хвала*  
*и слава ономъ, кои намъ дав таке милости.*“ У оста-  
ломъ размишляюћи о речи, коя вели: „*распрости-*  
*ри божія добротства,*“ постарао самъ се, те самъ  
овай красный гласъ объявіо по народу и наредіо  
самъ светковине и явна веселя, коя су за 7 дана  
траяла на велико задовольство свію кои су были  
и кои сви желе вашему величанству срећу и гос-  
подство. Надамъ се да ће свевишный испунити  
нѣине топле молитве, како бы ваше величанство  
идући одъ победе до победе, раширило своя кри-  
ла надъ светомъ као звезда даница, и како бы за

престолъ свой имало найвиша места небеска. Тако да буде!

Съ овимъ честитанѣмъ усуѣуемъ се послати вашемъ величанству по момъ поверенику А. Чогцу (thogdou) два коня бедуинскогъ соя, и молимъ да благоволите примити ихъ као даръ одъ свогъ понизногъ слуге. Нека нѣюве узде почиваю у вашиимъ узвишенимъ рукама исто онако као што е у нѣи снага и милость, нека нѣюва копита у брзомъ трку по воли вашегъ величанства промичу путь славе и победы! Найпосле молимъ ваше величанство да изволи опростити мою слободу и да ми да на знанѣ свое господарске заповести.

#### IV

#### ОДГОВОРЪ СУЛТАНОВЪ.

Приміо самъ поклоне, кое е А. Чогцу имао налогъ поднети подножю могъ престола. Тай посланикъ у исто време изявіо ми е задовольство, кое сте вы осеѣали кадъ сте дознали за среѣнный гласъ да е узетъ Нишъ. А особито ми е то мило што сте похитили честитати ми пре него што сте примили писмо кое самъ вамъ о томе оправіо. Донста ова последня победа не може се изедначити съ другимъ обичнимъ добиткомъ, ерѣ е она, тако рѣни, ключъ, кои ће ми отворити друге градове одъ Румелие. Уздамъ се у бога да ћете ми свагда указивати свою любавъ и да не ћете пропуштати да ми е осведочите знацима оданости. А я ћу опетъ са свое стране знати држати рачунъ одъ ваши услуга, удвояваюћи благу наклоность према вама. Остало што вамъ имамъ явити, казаће вамъ устмено поменутый А. Чогцу. Съ богомъ.

Писано у Бруси у последньої десетини месеца Цемал-Акира 779 године.

## ЖИВОТЬ АРХИЕПИСКОПА МАКСИМА.

*Изъ рукописа XVII века кои е у подписаного.\**

Мѣсеца генѣаріа нѣ.

П а м е т ь ѿ же въ светыхъ ш т ц а  
нашего архіепископа маѣзима нѣваго  
вѣвшаго деспота срѣбляемъ.

Стихъ: новопроцвѣтѣніе ѿвѣль се ѿси маѣзими. новѣ обитель  
швѣрѣль ѿси на невесехъ.

Оѣи блаженны и дѣвны маѣзими, бысть ш т ѣ  
корена благочыстиваго сѣмешна неманы сынъ же дѣс-  
пота стѣфана стѣфанъ же бысть сынъ геѡргіа дѣс-  
пота. сѣи же стѣфанъ мѣдрѣстію и храбрѣствомъ  
прѣвѣсходе мнѡгыхъ. красотѣю же прѣизанѣа, іако  
просѣлѣти се о храбрѣстве егѡ и о рѣзѣме до сѣмого  
амірѣ амѣрата, онъ же вѣждеде вѣдѣти егѡ, коупно  
и сѣ братѣмъ грѣгѡромъ. посилаетъ къ отцѣ ихъ  
геѡргію. послѣти емѣ сыны своѣ на вѣденіе маѣре  
царице. и вѣрою и клѣтвѣю ѡтверѣдивъ вѣзвѣратити  
ихъ мѣрию въ своѣ си, ш т ц ѣ же вѣрѣ ѿемъ. посѣ-  
лаетъ ихъ къ амѣре на посѣщеніе дѣщере своѣ. амѣ-  
ра же весѣло и люкѣвно прѣѣмлетъ ихъ. они же мнѡ-  
гѣ храбрѣсть показаше на кѣнскомъ рыстѣнію. іако  
въ ненавѣсть подѣвѣгнѣти агѣрене храбрѣство ѿ кра-

---

\* Оваѣ се живѣтъ архіепископа срѣбскогѣ Максима  
осимѣ възика готовѣ ни малѣ не разлѣкуе одѣ оно-  
га што е штампанѣ у Срѣбляку. Али ово дѣло  
срѣбске кнѣжѣвности іѡшѣ нѣе штампано възикѣмъ  
кѣнимъ е писано, за то се садѣ овдѣ штампа.

сѡта ихъ. и тако съшивають клевети завѣстныѣ. ш  
 кезакѡннаго сѣвѣта, ш несѣтѣ дръзости. пристѣпа-  
 ють къ царѣ глаголюще, аще пѣстиши здравѣ тѣ-  
 ковиѣ хравѣрце. мы ѹбо послѣжде шть нихъ повѣ-  
 жденны бѣдемъ. аще ли исказиши ихъ, мы земаю и  
 штьчѣство възмѣмъ въ наше достоѣнѣе іакоже и  
 бысть. и тако окѡанны царь скврѣнѣ вѣрѣ свою и  
 клеветѣ прѣстѣпнѣ. оваа брата лишѣтъ сѣнищ  
 ѡчныхъ. и тако къ штцѣ ихъ посѣлаеть, штьца же  
 слѣшавъ и видѣвъ ихъ жалѡсти и рыданѣа недѣ-  
 шимаа испльнивъ се. мнѣгѡа нарицаѣ глаголааше,  
 послѣжде едѣа въ сѣкѣ бѣвъ, повелѣ привести  
 мнѣжѣство йсмайлѣтель сѣдъ на земай рече иска-  
 ти ихъ, дондѣже въсь огрѣзнѣ въ крѣвы ихъ. и  
 тако въ такѡвѣи жалѡсти по малѣ врѣмени житѣе  
 оставлѣеть и ѹнениши сынъ егѡ лѣзарь на прѣстѡль  
 господѣства възвѣденъ бысть. и томѣ едино лѣто  
 царѣствовавшѣ къ господѣ штьхѡдитъ нескврѣнна  
 таа дѣша, и самъ грѣгѡрь штьхѡдитъ въ хиландѣрь  
 влаѣсы ѡстризѣтъ. стѣфанъ же прѣѣмаѣтъ деспѡтѣ-  
 ства сѡнъ. и тако хравровавъ на агарѣне ѡлико мѡщ-  
 но сѣкѣта незрѣѣсмѣ. оставлѣеть отъчѣство и шть-  
 хѡдитъ на западѣ, кесарь же ш нѣмъ ѡвѣдевъ, призы-  
 вѣтъ егѡ къ сѣкѣ жалѡе и любѣзно оучрѣждае дѣве се  
 прѣмѣдрѡсти егѡ. и дѣтъ емѣ въ ѡпокоѣнѣе кѣль градъ  
 йже въ фришлѣ, и тѣ бракѣ съчетаваѣтъ се поѣмляѣтъ  
 сѣкѣ сѣупрѣжнищѣ, дѣщѣрь кнѣза арѣванѣтскаго ар-  
 нѣта хравкраго куръ аггѣлю, и тѣ раждаеть благо-  
 ге и краснаго отрѡка влаженнаго сѣго маѣжима.  
 и въздѣтъ се ѡчитѣ се свѣщенѣми кнѣгами. он же  
 скѡро извѣнкъ богѡдѣхновѣнаа писѣнѣа до концѣ. и та-

но възвараѣтъ се въ дѣборѣ кесаревѣ. вѣсь оубо красотѣ бгѡ и мѡдрѡсти дѣлаѣхѹ се. и ꙗко и самои дѣщере кралиевои въждаѣти красотѣ бгѡ. и вѣдиноу вѣстѡдне къ нѣмѹ рѣци, комѹ вѣсмѣ ѡзъ подобнаа. вѣлжѣны же рече, ѡномѹ иже адѣма и евѣѹ из раба извѣдшомѹ. и тако посрамивъ ю и шть себѣ штраивъ и по сѣмѣ сабѣшавъ ѡгрѣскы краля о нѣмѣ и шъ вратѣ бгѡ ѡшанне. послабѣтъ къ кесарѹ послати ихъ къ нѣмѹ, и тако съ чѣстїю шгнѡщены вѣше. ѡставаляють фривѣлѹ, и вѣзѣмше мѡщи ѡтца своѣгѡ и матери и прихѡбѣтъ къ краю, любѣзно приѣти вѣше кралиемѣ. вѣздабѣтъ ѡмѣ штьчѣство ихъ срѣмѣ, и тако ѡбо доваѣстѣвнѣ хравровѣвше на агарѣне. похваляемѣ вѣхѹ кралиемѣ, давабѣтъ же краля сродницѹ свою сѣмѹ вѣлженомѹ мѡзимѹ ѡменемѣ съвѣлѹ. ꙗко вѣти вѣмѹ въ женѹ, вѣлженны же рече. ѡще хѡщешы вѣрѣшъ ѡстаѣитѣ да вѣзѣмѣмѣ, она же не вѣсхѡте. ѡн же чѣста шть нѣе себѣ съвѣлюдѣ, и ѡтанѣ се вѣсѣхѣ ѡстризаетѣ чѣстныѣ своѣ вѣлсы, прихѡдитѣ въ ѡже шть нѣго създѣнны монастѣрь, написавъ себѣ въ вѣишнѣи ѡеросалимѣ, съвѣла же расказаѣши се штхѡдитѣ къ ѡже шть ныхѣ ѡнокинемѣ и тѣа ѡстризаетѣ вѣлсы. ѡшаннѣ же вратѣ бгѡ и матери и вѣсь вѣлстѣлы мншгѣ плачь и жалѡсть сътворѣше. онѣ же сабѣшавъ христѣ въ ѡевѣнгѣлиѣ глаголюща, тѣѣна ѡстаѣль и нетѣѣннаа вѣспрѣѣтъ. не ѡстаѣль мѡжѣскы поаь конѣчнѹ жалѡсть ѡстаѣвивъ рѡдѹ срѣвскомѹ. по смрѣти же врата бгѡ понѡжденѣ вѣбаетѣ мѡзимѣ кралиемѣ и вѣсемѣ вѣлстѣлы, пакы приѣти дѣспѡтства сѣна. онѣ же не вѣсхѡтебѣ оубѣ прихѡдитѣ ѡноплемѣнникѣ



вѣ домѣ ихъ и штьчьство. иноплеменикъ же ѡнь  
изгнати ихъ. блаженны же маѣимъ възъмъ мѡщи  
ѡтца и брата своего и матеръ. приходитъ радѡль  
стратилаѡтѣ влашскомѣ, христороубецъ же прїѣмаетъ  
ихъ радостною дѡшею и веселїемъ сръдца и тѡѡ  
покой полѡчаютъ ѡко въ своихъ си. ненавидѣи же  
дѡбраа дїаволь въздвїзаетъ рать междѡ стратила-  
ти обѡе дѡкїе. радѡломъ и богданомъ боевѡдомъ и  
близѡ сѣраженїю бѣвшѡ блаженны же маѣимъ ѡко  
крилатъ притѣкъ посрѣдѣ обѡихъ плѣтковъ, и бого-  
мѡдринимъ разѡмомъ своимъ. оутѡливъ ѡба стратила,  
и любѡвїю оутвердївъ, мїрно възвратїше се кѡждо  
въ свои си, славеще бога и оугѡдника єгѡ. ѡба же  
боевѡдѣ любовъ положише кѡ светомѣ. ѡмѡже не  
хѡтещѣ възвѣдше херотонїсаше на прѣстоли архїе-  
рейства влашкааго. и по крѣмени радѡль боевѡда  
штѡдѡйтъ кѡ господѣ, мнѡстїваа тѣа дѡша мнѡ-  
сти спѡдени се. и по нїемъ приходитъ злѡ нрѡвны  
мѡхна боевѡда. светы же призрѣвъ ѡгѡво злѡо ко-  
варствѣ. ѡко прѣдѡти хѡшетъ въ рѡцѣ амїре ага-  
рѣнскомѣ. оухѣщраетъ оуѡе светын, и послаѡетъ  
глаголати некоиъ шть властель ѣже послѡти кѡ кра-  
лю ѡгарьскомѣ мїрнаа сѣтворїти. ѡн же штѡщаеъ  
ѡгѡ сѣ вѡкѡами. светы же тѡи всѣхъ своихъ възъмъ.  
и тѡшно рѣкѡ ѡльтъ прѣхѡдитъ, и тѡко безстраѡа  
кравѡа достїзаетъ, и вѣсѡ ѡже ѡ мїрѣ дѡврѣ ѡстра-  
їаетъ, и кнїгы кравѣви кѡ мїхны послаѡе. к тѡмѣ  
не възвратїти се на свои прѣстоли, нїже пакы ино-  
племѣникъ ѡнь ѡстаѡи ѡгѡ въ свои ѡгѡ мѡнастїрь.  
нѣ испросивъ шть свѣихъ свѡтовъ ѡкшїкъ стефѡна и  
мѡрка мѣсто дѡврѡ и вїдѣнїемъ крѡсна, крѡшѡдѡль

ТАКО ЗОВОМЪ. СЪ ПОМОЩІЮ ІШАННА НѢКТОГО ВОСВОБДИ  
ТЪ ВЪЗДВИЗАЕТЪ БЛАГОЛѢПНЪ ОБИТЕЛЬ. ВЪ ИМЕ БЛАГО-  
ВѢЩЕНІА ПРѢСВЕТЫЕ КОГОРОДИЦЕ. ИНООКЪ МНІУЖЬСТВА  
СЪВРАБЪ ТРЪДОЛЮБНО ПОЖИВЕ И КОГОЛЮБНАА СВОЯ ЧЕ-  
ДА СЪ СЛЪЗЪМИ НАКАЗЪЕ ГЛАГОЛААШЕ, ПОДВИЗАЙТЕ СЕ  
ХРИСТОЛЮБНАА БРАТІЕ И ПОПЕЩЕТЕ СЕ О СВОЕМЪ СПАСЕ-  
НІИ. СЕ ВРѢМѢ СЪКРАЩЕНО ЕСТЬ, И ПОСѢЩЕНІЕ СЪМЪРТНОЕ  
ПРИБЛИЖАЕТЪ СЕ. МНІУГАА ИМЪ О СЪДЕ Я Ш МЪЦѢ Я  
Ш ВЪЗДАНІИ ВЕСѢДОВАШЕ. КЪ ГОСПОДЪ ОТХОДИТЬ ЕГОЖЕ  
ШТЬ МАЛАДСТВА ВЪЗАЮБИ. МѢСЕЦА ГИЕНЪАРІА. НІ, ДАНЬ.  
ПОВѢСТВЮТЬ ЖЕ ВЪСІ ПРѢДСТОЕЩЕМ НА ИСХОДѢ ДЪШЕ  
ЕГШ. ІАКО ВІДѢТИ БМЪ ДВАА АГГЕЛА ВЪ ШВРАЗѢ ПА-  
ТРІАРХЪ АЛЕКСАНДРЬСКИХЪ, АДАНАСІА И КЪРІАА. ВЪ ОБРА-  
ЗЪХЪ КРАСНЫХЪ СІАЮЩИХЪ, И НЕИЗРЕЧЕННЫМЪ СВѢТОМЪ  
ОВАІСТАЕМИ. И РЕЦИ БМЪ ШТЬ КЪДЪ КЪ НАМЪ ПРИДРОШЕ  
БЛАГОЛѢПНЫИ СНИ МЪЖІЕ. ЕГОЖЕ КРАСОТЪ НЕ МОГЪ СКА-  
ЗАТИ, ПО МНІУГЫХЪ ЖЕ ЗНАМѢННИНУХЪ И ВЪ СЪНѢХЪ ШТ-  
КРЪВЕНІА. ВЪ 3-МОЕ ЛѢТО ШТИРКІВШЕ РАКЪ ЕГО, Ш ЧЮ-  
ДЕСЫ ОВРѢТОШЕ ТѢЛО ЦѢЛО И НЕРЪШИМО КЪПНО СЪ  
ОДЕАНІЕМЪ. БЛАГОУХАНІЕМЪ ВЪСѢХЪ ЧЮВСТВА ИСПЛЪНІЕ  
И СУДІВАНІЕ. ТВОРЕ ЗНАМЕНІА И ИСПЪЛАНІЕ НЕДЪЖНЫХЪ,  
СЪ ВѢРОЮ КЪ НИМЪ ПРИТЕКАЮЩИХЪ. СЪВРЪШАЕТЪ ЖЕ  
СЕ СЪВОРЪ ЕГО ВЪ ИЖЕ ШТЬ НИГО СЪЗДАНИИ ОБИТЕЛИ.

Преписао

*А. Вукожановићъ.*

## ТРИ СРБСКЕ ХРИСОВУЛЪ.

*Преписао Ђ. Даничићъ.*

### I

Године 1336—1346.

Краль србскій Стефанъ IV потврђуе некој цркви многа села.

..... дръжен ксифтра царьскаго .....  
маурьтанна писмени избранниче хрисоколи краљевъ-  
ства мн. Село доушнѣа .....ми правниами,  
поуинае пернѣрь ѡдъ прѣслопа, тѣ съ селищемъ  
костѣмъ..... грѣде въ вѣлево, ѡпирающе въ кирь  
васнаево, ѡбъемающе сѣроуиъ и полог... црква  
съ нивнѣмъ, съ вннограды, съ водѣмнѣмъ, с коу-  
пеннѣа..... оуиъзеревѣ конь вѣлоу црквиоу, и  
дроугѣ ексефилиновѣ конь ..... приложи ... даде  
калошнъ пеукопоуль за доушоу, и село то съ  
всамн правниами. Сселище .....ми съ нивнѣмъ,  
съ ливѣади и съ брѣдомъ, а томоу мѣга до прѣ-  
сиальскоу мѣгю ... оноваукоу. Метохъ светѣи  
димитриѣ съ всамн правниами, съ нивнѣмъ, съ  
вино.....нѣмъ, съ коупеннѣмъ и задоушнѣ-  
номъ и съ брѣдомъ ..... оу прилѣпѣ светѣи  
ѡсеѡдори съ нивнѣмъ, съ вннограды и съ людьми  
и съ всамн ..... ѡдъ вѣловоу цркви, ѡдъ светого  
инколе, та оузь доль ѡбъемающе светѣе петкоу,

ѡпирѡюще до свѣт(а)го георгіи, въсходеще на на-  
ковальную, ѡбъемающе варнакову, ѡпирѡюще на  
доубинцову до крѣста, ѡбъемающе... оуши нско-  
деще нзъ тѣскавѣсца поутѣ гра(дѣ)скы, пакы до  
црѣковъ баровой, ѡбъемающе црѣковъ продром..  
кову дворъ въноутрѣ оу градѣ с коукинемъ и съ  
житинцову, коупеница ѡдѣ ексифелина. И дворнища...  
исмани монахицево и гребенарево дворище въ бре-  
дникънехъ банзѣ... и до рѣку... поутѣ, дворнище мнѣ-  
ца конѣица банзѣ ханѣака и инсѣтефла... зин-  
ца на... адоу... ѡдѣ льбеницову. И дровѣга водѣ-  
ница надѣ каленицѣ, нива подѣ еборниемъ... црѣ-  
кен... пилевѣмъ дворомъ, кѣломъ .д.мѣ, тако и  
с кокаувѣмъ дворнищемъ банзѣ..... нѣ, такожде  
и прѣз доль еврѣискы банзѣ арьсемѣ, кѣлоу  
единицову. И нива..... ва кѣломъ... .д.мѣ  
при протонекелеснѣмъ конѣ..... .екъ... нѣуехъ,  
кѣломъ .л.н.с., при попѣ мавриги при барову и при  
стеѣф... дровѣга нива по срдѣзѣ..... и вниуехъ  
панскарева и конѣдрова кѣломъ .п. до поутѣ коуу-  
ковѣ... и до рѣуица еврѣискего и поутѣ ѡберъ-  
шаньскего, и нивнѣ въ ѡбластѣ х(ор)оупаньскнѣмъ  
... хорѣпанѣ до старега поутѣ галанѣкего и до  
ме... и до поутѣ хранианьскего, кѣломъ.....  
нивѣ надъ нею кѣломъ .с. при нѣгыгову, и до того  
поутѣ нивѣ на селищи, кѣломъ... .га и спанѣ-  
доуиѣ и до монопоутѣ и до ганзѣмъ. И нивѣ го-  
лѣмъ... страто. едарѣѣ кѣломъ..... .ге хорѣу-  
паньскоу и до поутѣ крѣвогашкего нивѣ кѣломъ  
мѣ. панснѣсть грѣлѣ..... дѣнѣца драгова и до  
барову и до поутѣ крѣвогашкего и до старега по-

ТОКА ДО .... КОБОУ НИВА СОУ ... ДО РАДОСЛАВА И  
 ХИТРЕША КЪЕЛОМЪ .М. ПЛАНСИЖСТЬ СПАНЬДОУМЪ И ДО  
 ХИТРЕШ .. И ДО СЕЛИЩА ПОЛАТИЦ ... НИВА ХИТРЕШЕ-  
 ВА БЪ ПОГОУ ТОУЖДЕ .... НИВА ПОД... ПЛАНСИЖСТЬ  
 СПАНЬДОУМЪ И ДО ХРАЩАНЬСКОГО ПОУТ .. ДО СТАМА  
 ....МЪДОУМЪ И ДЪДОСАК .. НИВА РА ... ВА ... ТА ДО  
 ПОУТЪ ПЕНЪШКА ... ОБЕРШАНИ НИВА ФЕДОРА ГЛА-  
 КАТА НА МЕ ..... РЕКОМАГО ЖЕРАВЪ И ДО ИГ-  
 ГЫГОУ. МѢСТО ВЪ ГАЛУТАНЕХЪ КОУПЕНИЦА .. НАРЕ-  
 ТОКА КЪЕЛ. .... НЕУКОПОУЛЪ И СТЪЗ ... МАДА-  
 РАКЪ НИВА КОУПЕНИЦА ОДЪ МНШ ... ВЪ ЦАРЕВЪ  
 ЗЕВЪГ ..... ФЕДОХОВА БЪ ИЛЕНЪ .ЦЕХЪ КЪЕЛОМЪ .Р.  
 И НИВА КОУПЕНИЦА ОДЪ КИРИТФЕВЪХЪ ДЪТЕН ОД..  
 .... КЪЕЛОМЪ ..., А ТОУХЪ МЕГЪ РЪКА ГАЛГОРОВЪСКА  
 И БЪЛЕСЪСКА И ПОУТЬ КАКО СЛАЗИ ОДЪ .....  
 РЪКА КОСТАМЪСКА И ДОУНИКУАНЪСКА И ПОУТЬ НАКО  
 ГРЪДЕ ОДЪ ПЪХЛОПА И БЪ ГАН ..... КОУПЕНИЦА  
 ВЪ МАЛЫХЪ ИРАМОРИНЕХЪ ОДЪ Д(А)В(Н)ДА КЪЕЛОМЪ .Р.  
 СТАСЪ ВЪ ВОХОРИНЪ ...ЩЕМЪ И СЪ ЛЮДИНЪ, ЗЕМЛЪ  
 ЗЕВЪГАРЕМЪ Д., ВОДЪНИЦН .В, С ВИНОГРАДЪ, СЪ ПЕ-  
 РИКОЛЕМЪ, СЪ ЛИВАД ... СЪ НИВИЕМЪ, СЪ ВИНОГРАД..  
 СЪ ВОДЪНИЦИЕМЪ, СЪ ЛИКАДАМИ, СЪ ВСАМИ ПРА .....  
 ИЕМЪ СЪ ВОДЪНИЦИЕМЪ, СЪ БРЪДОМЪ, СЪ ЛИКАДАМИ.  
 СЕЛИЩЕ БОУТИНЪ СЪ НИ ..... СЪ БРЪДОМЪ, СЪ ВО-  
 ДЪНИЦИЕМЪ, ЗАСЕЛКОМЪ СЪ ДОЛЪНЫ И СЪ ТАРОНИНЪ ...  
 ... МЪ И ЗИГО...МЪ ДЪЛОМЪ И СПАНЬДОУНЕВЪМЪ  
 ДЪЛОМЪ, А ТОУХЪ МЕГЪ ДО КАТАУЕКОУ ВОДЪНИЦОУ И  
 ДО .. ИГОУРН ЛОУКОУ И ДО ПЪХ(С)ИЛЪСКОУ МЕГЮ. СЕ-  
 ЛИЩЕ МОГЪЛИЦА СЪ НИВИЕМЪ, СЪ ВОДЪНИЦЕ...МЪ, СЪ  
 ЛИВАДИЕМЪ ..... СЪ ВСЪМИ ПРАВИНАМИ. СТАСЪ ПЪ  
 КРИКОГАШАНЕХЪ КОУПЕНИЦА ОДЪ АРГИРОПОУЛА З ГРА-

диниѣмъ, съ вса . . . . Стасъ тоуждере маминотоу  
 съ всѣмъ правниамъ. Селище некрѣгоко съ всѣмъ  
 правниамъ, с . . . . . ци ѿдъ него положиноу.  
 Коупеница ѿ-д-оушинѣхъ положиноу съ всѣмъ правни-  
 амъ, съ водѣнниѣмъ . . . . съ ливадѣ. Въ градѣ  
 метохъ светѣмъ димитриѣ (миснополитовъ панагиръ  
 за . . . дѣнѣ\*) съ никиѣмъ, съ виноград(ы, съ во-  
 дѣнниѣмъ, съ всѣмъ правниамъ. Сселище коуу-  
 ковѣне съ никиѣмъ, съ водѣнниѣмъ, съ виногра-  
 ды, съ всѣмъ правниамъ. Селище маргаритъ съ  
 всѣмъ правниамъ, съ никиѣмъ, съ винограды, съ  
 водѣнниѣмъ, съ планиноу. Сселище дѣлга всѣмъ съ  
 никиѣмъ, съ винограды, съ водѣнниѣмъ, с плани-  
 ноу, съ зимокниѣмъ, съ ѿвоцниѣмъ, съ ливадоу,  
 съ всѣмъ правниамъ, в селѣ ѿбѣждѣнѣхъ полѣ во-  
 дѣнниѣмъ, въ ѿбѣрѣшѣнѣхъ .в. водѣнниѣмъ, цю не да . .  
 н водѣнница подѣ светоу . . . . нѣ . . . оуниѣзѣремъ,  
 никиѣ оу бѣлѣвѣ, цю придаде ѿпснниѣмъ, к(ѣло)мъ  
 .с. н водѣнница на бѣлѣвѣ . . Село келѣвѣци съ  
 никиѣмъ, съ винограды, съ водѣнниѣмъ н съ ли-  
 вадѣмъ н съ моуѣртниѣмъ дѣломъ, съ бѣлѣвомъ, с  
 кирѣ вѣслѣвѣмъ дѣломъ, садокѣ оу горѣцѣ съ горѣ-  
 гнѣвѣмъ дѣломъ, съ нѣгославѣмъ дѣломъ, водѣ-  
 ница въ бѣлѣвѣ герѣгнѣвѣ на уѣрнотниѣмъ стасѣ, н  
 дроуѣга водѣнница коупена ѿдъ моуѣртниѣхъ поло-  
 виноу, а томоу селоу меѣзъ како теуѣ бѣлѣвѣстница  
 до меѣе мраморѣнѣскѣ н до . . лѣнѣнѣскоу н до  
 цѣрквоу . . нн. хѣрѣстокоу н до бранѣлѣскоу ме-  
 ждоу н до мокрѣнѣскоу междоу н до хоморѣнѣскоу

\*) Што е овде заграѣно то е у оригиналу уметнуто  
 въмеѣу вѣста.

междоу и до дръновскоу междоу . . съ ксьми пра-  
 кинами. Село оу боубоуиз хоморъне и заселькы  
 и с тѣхономъ, а тѣмъ селомъ межд. . . царека кла-  
 денѣца, оузлазеще на поутѣ присадьскы и слазеще  
 на крѣвакоу водоу, и ѡбьємлюще всѣ лоукавицоу,  
 слазеще до мрамора, всходеще на крѣхъ роуке-  
 ноу, ѡбьємлеще въсь роукенъ, и слазеще оу доль-  
 ню класоурѣ хоморънскоу, и ѡбѣдржоуще всоу  
 правниоу хоморънскоу, и всходеще на . . оутѣ,  
 и ѡбьємлюще . . . светоу карвароу, и ѡпнрающе  
 на простицоу, и слазеще до рѣкоу до быстрѣскаго  
 сннора, и всходеще на . . . и ѡбѣдржоуще всоу  
 правниоу тѣховѣскоу, и ѡпнрающе въ мегю мо-  
 крѣнскоу, и възлазеще на лютѣ, ѡбьємлюще всоу  
 правниоу ѡрѣхова доло, ѡбьємлюще плаинноу  
 братоню съ ксьми пракинами, ѡбладоующе урѣ-  
 ноушемъ, слазеще въ мецню стѣноу, ѡбьємлюще  
 боутынъ, ѡпнрающе въ мраморъ, и всходеще  
 въ скръкоу, таре оу царевъ кладенѣцъ, ѡдѣ где се и  
 здуело. Стась оу богомилѣхъ сндрофанѣва съ кн-  
 нограды, съ водѣницоу, с пернколеми и съ плаин-  
 ноу. Метохъ оу порѣти манастирицѣ света бого-  
 родица съ людми, съ нивенѣмъ, съ винограды и съ  
 плаиннами и съ вѣдоушемъ и съ мѣломъ и съ ксь-  
 ми правнинами. Селище птици съ плаиннами и съ  
 ксьми правнинами. Селище мо(гы)лица съ людми,  
 с нивенѣмъ, съ винограды, съ водѣницинемъ, съ  
 пернколеми, съ ксьми правнинами. Селище калоу-  
 герѣу коупеница пасарелова съ пернколеми и съ  
 вѣдомъ и съ водоу и съ ксьми правнинами. Село  
 вѣлунѣ, цо (насе)ли светы крадѣ, съ людми, съ

плаиниамн, сънокосомъ и съ есъмн правиниамн, а  
 томоу меръ ѿдъ любохинна . . . . сходеще на пещи-  
 кокъ долъ , излазеще на хридъ , ѿпирающе въ пе-  
 камца и въсходеще на мысловъ връхъ , ѿбладающе  
 мала корыта , въсходеще на дрвмъ , кон иде ѿдъ  
 попадию , ѿпирающе . . . . . хридъ , ѿбъемлеще  
 късь присон , и ѿпирающе въ любекскы долъ , ѿдъ  
 коудъ се поуче . Село къ положъ крѣпен . . метохъ  
 светы никола , що приложн светы краль , съ инен-  
 юмъ , съ винограды , съ людми , съ водъницинемъ и  
 съ рѣкоу , бразда киръ маноплоба , бразда деснолоба ,  
 ливада на старымъ кладеньци , нива никифоровецъ  
 ѿдъ царего кладеньца до того потока и до того  
 и до царека дроума , ко-н-де ѿдъ полатницъ на бьволъ  
 вродъ , лоуцинь винограды подъ хращаны и съ брь-  
 домъ , цръковъ , кою съхтиса попъ михалциъ , въ  
 хтѣтовъ на крѣпеньциъ мѣстѣ . Метохъ въ хлерниъ  
 въ урьтописѣ светы никола съ иненюмъ , съ вино-  
 грады , съ людми , съ водъницинемъ , съ брьдомъ и  
 с рѣкоу , нива оу банию къбеломъ .л.е., нива прѣз  
 рѣкоу къбеломъ .к., нива въ сладькымъ поли къ-  
 беломъ .л., нива въ лоужанехъ поредъ къбеломъ .л.,  
 нива поредъ града къбеломъ .s., нива въ лѣщынци  
 къбеломъ .вг., нива въ гоумнициехъ къбеломъ .к., нива  
 поредъ блатакъ къбеломъ .з., голъма нива къбеломъ  
 .л., нива оу сранего трѣна къбеломъ .г., нива подъ  
 село банъ падикта къбеломъ .ф., нива поредъ тж  
 ѿдъ горьне страноу къбеломъ .д., нива въ моголан-  
 ци къбеломъ .к., нива въ пучекъ къбеломъ .с., ѿдъ  
 поутъ вланикего грьдоуше въ кладороубы и въ кль-  
 басинцоу земаъ къбеломъ .с. и .н. и ливада , стасъ



въ хлахолинъ и водъницѣ. Въ хлѣбницѣ въ мѣнѣ  
црѣкѣ скеты ннкола, кою приложи вѣахо ипи-  
скопъ, с ннениемъ, съ вннограда, съ водъницннемъ  
с пернволемъ, с рѣкоу, съ вѣымъ правннамн црѣ-  
кѣ тоу. водъницѣ въ неколѣнхъ. метохъ въ ка-  
линницѣ мати божнѣ, с ннениемъ, съ лнвадамн, съ  
водъницннемъ, с рѣкоу, съ вѣымъ правннамн црѣ-  
ковъ тж. водъницѣ въ крагоуницѣхъ коупеницѣ ѡдъ  
копрнвоу ннколоу. ннение въ армѣнохорн, що при-  
даде царь, къбломъ .р., до поутѣ, кон гряде въ  
армѣнохор. . н до мегю мотнуннкоу и до рѣкоу  
и до мегю калнннкоу. стась в роснѣ комъпсарннѣ  
. . . . . къбломъ .р., рнбарнѣ въ прѣспѣ въ нненицѣхъ  
нменемъ амартоль и добре, що придаде царь, съ  
вѣымъ правннамн, рнбаръ оу прѣспѣ, що придаде  
краль, оу накольцѣхъ нменемъ сопрѣсть съ кра-  
тнмнн, съ родо-м-оу, съ ловнщемъ, съ вѣымъ пра-  
вннамн. Метохъ въ ѡхридѣ пронафнмен. . црѣковъ  
скеты нѡмъ богословѣцѣ, с ннениемъ, съ внно-  
града, съ ловнщемъ, съ млинн, съ врьтомъ, съ вѣ-  
ымъ правннамн. (С)елнще бѣла воднцѣ съ вѣымъ  
правннамн, що приложи тепцн граднславъ. (С)е-  
лнще костннѣ, що приложи костаньдннъ севасто-  
краторокнѣ, съ вѣымъ правннамн, ѡ-д-оуѣннцоу  
половннцоу с вннограда, съ млинномъ хотѣцевѣмъ  
и съ вѣымъ правннамн. (С)елнще комарьѣнѣ, що  
придаде драгоманъ кастрофнланъ, съ вѣымъ правн-  
намн. (М)етохъ оу прѣспѣ оу любоннѣ скеты нн-  
кола, що придаде ннкола архннєпнскоупъ, съ вѣымъ  
правннннн. (С)ело ѡберьшанъ съ ннениемъ, съ вн-  
нограда, съ водъницннемъ, съ лнвадамн, съ вѣымъ

правниами села того, и въ градѣ виноградѣ бирн-  
вокъ и другы виноградѣ спинахеритовѣ на песнѣхъ  
брѣдѣ. и приложи краль трѣвинноу всоу, що ю по  
метохехъ всѣхъ црѣвнхъ, да зєнра црѣковѣ, а  
ниѣ да нема пєудалѣ ѡдѣ владоуцихъ. И молю вѣ  
ѡ господи, ѡтци и братиѣ, ꙗкоже богъ нзволѣ  
по краљєкѣствѣ ми господѣствоуѣющаго срьпскою  
землею, или сынѣ краљєкѣства ми или ниѣ кто ѡдѣ  
соуродниѣ краљєкѣства ми, сиѣмоу записаному  
хрисоколоу мною, стефаномъ четвѣртѣмъ, богомъ  
поставленномъ краљємъ, сиѣмоу непотворенноу и  
неразоренноу ни до ѣдинѣ урѣте быти. кто ли се  
наиди и потѣшнѣ се разорити си божествѣмъ хри-  
согомъ и ѡтложити или потворити ша ѡдѣ него,  
да ѣ проклетѣ ѡдѣ господа бога вседрѣжитнаѣ и  
прѣхнѣстѣхъ уоудотворнѣе богороднѣе матере ꙗго,  
и .д.хъ ꙗву(ан)г(ел)ствѣ, и ѡдѣ .вѣ светыхъ вѣр-  
хожнхъ а(посто)лѣ, и ѡдѣ .тнѣ. ѡтци сбора ни-  
кенскаго, и да га порази сила уѣстнаго и живо-  
творѣщаго крѣста христова, и ѡдѣ всѣхъ светыхъ  
ѡтѣ вѣка вогооуднѣвшихъ, и ѡдѣ всѣхъ право-  
вѣрнхъ архнєп(искоу)пѣ, пискоупѣ, нгоуменѣ  
стола срьпска... и ѡдѣ мене, аще и грѣшенѣ  
ѣсмѣ, да нѣсть благословенѣ ни оу си вѣмъ ни оу  
придоуци. аминѣ.

Стефанъ въ христа бога благовѣрни  
краль и самѡдрѣжѣ срьблемъ и помо-  
рю и грѣкомъ и бѣлгаромъ.

Печать одкинуть. Оригиналъ на кожи у на-  
родной библиотеци при попечительствѣ просвете

у Београду безъ почетна, по краевина, окиданъ,  
а и што га е, на првой му е половини писмо врно  
ишчилело, те гдешто нисамъ могао прочитати а  
гдешто може бити да нисамъ, добро прочитао.

## II

Године 6888 = 1380 индикта 2.

Лазарь царь сръбскій дав села болници хиландарской.

Мыслымы съзатоу озариныи си мысли боу-  
доушиа прядъзршии божьствени пророци, тамъже  
давидъ веле гласно глаголаше: придоутъ къси  
языци и поклонеть се прядъ токою, господи; иго-  
же събытии зрещи еже отъ языкъ цркви, ижеже  
блгренницею царьскою одѣвъши се крѣпкоу бла-  
дытїию юже отъ реверъ истекъшею, радоующи се  
красоуеть се, и повелѣнии съблюденнїемъ надеждею  
оукрѣпаетъ се боудощи ради жизни въсприетимъ,  
ижеже славы и устн въждаехъ наслѣдникъ быти  
азъ, въ христа бога благоварьшии и самодръжавьшии  
господни сръблемъ и подоумавню, стефанъ кнезь  
лазарь. прииде оубо къ господствоу ми устьиши-  
шии въ иноцѣхъ кѣрь герасимъ, и въспоменю го-  
сподствоу ми за болыицоу нже въ обитѣи прѣ-  
светыи богородице хиландарьскыи въ светѣи горѣ  
афона, о нже тамо въ немошехъ сълещицихъ све-  
тыхъ и устьиныхъ иноковъ, яко да мною въспри-  
моутъ оутѣшенїи и покон. благопрїетоу же мнѣ  
сепоу въспомененню бывшоу, и любовию къ  
светымъ и божьственымъ црквамъ раждигаемъ, и  
съ съзатоу устьиного отѣца нгоумена и въсое бра-

ТНІЕ ВЪСПОМЕНОУТНІЕ КҮРЬ ГЕРАСИМА ИСПЛВННХЪ СИ-  
 ЦЕ: АКО ДА СЕ ДАЕ ОУ БОЛЬНИЦОУ ХИЛАНДАРЬСКОУ  
 НА ВЪСАКО ЛѢТО СТО ОИГНИ ОТЬ МОНАСТІРА ХИЛАНД-  
 АРА ИЗМЕСИ ВЪ ПОТРѢКОУ ИЖЕ ТОУ ВЪ НЕМОЩЕХЪ  
 СТРАЖДОУЩИХЪ. СЕГОЖЕ РАДИ ДАХЪ ОТЬ ГОСПОДЬСТВА  
 МОЕГО ОБИТЪЛИ ПРѢСВЕТЫЕ БОГОРОДИЦЕ ХИЛАНДАРЬ-  
 СКИЕ СЕЛО КЕЛШАНИЦОУ ГЮРГІА НЕННИШНИКЪ СЪ МЕРТ-  
 МИ И СЪ ЗАСЕЛЬЦИ И СЪ ВЪСѢМИ ПРАВНИМИ СЕЛА  
 ТОГО, А ЗАСЕЛЬКЪ МОУ ТОЛАНОВИНА, И ЗАСЕЛЬКЪ МОУ  
 ГЮРГІЕВНИКЪ, НА УЕМОУ СОУ СЕДЕЛИ КРѢТШИН, И ЗАСЕ-  
 ЛАКЪ МОУ РЕСНИКЪ, И СЕЛО КЕЛШАНИЦА ГРАДИСЛАВА\*  
 ТЕПАУНІЕ, И СЪ ЦРКВЕНЮ И СЪ МЕРТМИ И СЪ ЗАСЕЛЬ-  
 ЦИ И ПРАВНИМИ СЕЛА ТОГО, А ЗАСЕЛЬКЪ МОУ ГРАБАЦЪ,  
 И ЗАСЕЛЬКЪ МОУ ГРЫБЫ, И ЗАСЕЛЬКЪ МОУ ШИКОУЪ,  
 И ЗАСЕЛЬКЪ МОУ ОШАТКЪ, И ЗАСЕЛЬКЪ МОУ ЗВІЗДАЛИ,  
 И ЗАСЕЛЬКЪ МОУ СЛАТНИА. СИИ ВЪСА ПРИЛОЖИ ГО-  
 СПОДЬСТВО МИ ОБИТЪЛИ ПРѢСВЕТЫЕ БОГОРОДИЦЕ ХИ-  
 ЛАНДАРЬСКИЕ ВЪСПОМЕНОУТНІЕМЪ КҮРЬ ГЕРАСИМА И  
 СЪ ЗГОВОРЫМЪ ОУЦА ИГОУМЕНА КҮРЬ НЕОФИТА И ВЪСЕМ  
 БРАТІЕ ЛАВРЫ ХИЛАНДАРЬСКИЕ; АКО ДА СЕ ДАЕ НЕ-  
 ПРѢСЪКОМО НА ВЪСАКО ЛѢТО БОЛЬНИЦИ ХИЛАНДАРЬ-  
 СКОИ СТО ОИГНИ. СИИ ЖЕ МОЕ МАЛОЕ ПРИНОШЕНІЕ,  
 ИЖЕ ДАХЪ, И ПИСАННІЕМЪ ПОДОБНЫМЪ ЗДѢ ВЪШЕ  
 ВЪПИСАХЪ, ДА ИМА ХИЛАНДАРЬ И ДРѢЖИ ДО ВѢКА АКО  
 СОУЩОУ СВОЮ БАШИННОУ, НИКЫМЪ ОУКЕМЛЯЕМОУ, ВЪ  
 ПРОСВѢЩЕНІЕ ХРАМОУ ПРѢСВЕТЫЕ БОГОРОДИЦЕ ХИ-  
 ЛАНДАРЬСКИЕ И ВЪ ОУПОКОЕНІЕ ИЖЕ ТОУ ВЪ НЕ-  
 МОЩЕХЪ ЖИВОУЩИХЪ СВЕТАХЪ И УБѢДНЫХЪ ИНО-  
 КОВЪ, МНѢ ЖЕ ВЪ ПОМЕНЬ ВѢУБНЫИ, АКО ДА МО-

\* У препису съ когга око преписахъ стои „Град-  
 диславо.“

ЛНТЕЛ НХЪ РАДИ ВЪСПРННМОУ ПРОЩЕННН МНОГЫХЪ МН  
 СЪГРЪШЕННН. ПО ННЖЕ Н АЗЪ, ВНДЪКЪ ШКО ННУЪТОЖЕ  
 ПОЛЪЗОВА ПРЪЖДЕ НАСЪ БЫВЪШНХЪ ГОСПОДЪ ЗЕМЛЪНОЕ  
 БОГАТЪСТВО, ПО ННЖЕ ОТЪ ННХЪ ВЪЗЕШЕ СЕ Н ННМЫ  
 ПРНПАДОШЕ, ТЪНЮ ОТЪ СНХЪ УАЮТЪ ВЪСПРНМТН, КЪЖЕ  
 БОГОУ ВЪРОУНШЕ, СНМЪ Н АЗЪ РЕВЪННТЕЛЪ БЫХЪ, Н  
 ПРННЕСОХЪ МАЛОЕ ПРННОШЕННН СНН, КЪКОЖЕ ОНА  
 ВЪДОВНЦА ДЪВЪ ЛЕНТЪ НЖЕ ОТЪ ТЕБЕ НЕНЗРЕУЕМЪНО  
 РОЖДЪШЕМОУ СЕ. КТО ЛН ДРЪЗНЕТЪ ОТЪКЕТН УЪТО ОТЪ  
 СНХЪ ВЪШЕ ПНСАНЫХЪ МЪНОЮ, ДА РАЗОРНТЪ КЪГО ГО-  
 СПОДЪ БОГЪ Н ПРЪУНСТАМЪ БОГОМАТН, Н ДА ПОРАЗНТЪ  
 КЪГО СЛА УЪСТЪНАГО Н ЖНВОТВОРЕЩАГО КРЪСТА, Н ДА  
 ПРННМЕТЪ ГНЪВЪ Н ПРОКАЕТНН ОТЪ ВЪСЪХЪ СВЕТЫХЪ,  
 НЖЕ БОГОУ ОТЪ КЪКА ОУГОДНШЕ, Н УЕСТЪ КЪГО БОУДИ СЪ  
 НЮДОЮ Н АРНКЕЮ, Н УЮЖДЪ ДА БОУДЕТЪ СПАСЕМЪНАГО  
 ТЪЛА Н КРЪВЕ ГОСПОДА НАШЕГО ННСОУСА ХРНСТА, Н  
 ДА МОУ БОУДЕТЪ СОУПРННЦА МАТН БОЖНА ЗДЪ Н  
 ВЪ БОУДОУЩЕМЪ ВЪЦЪ АМННЪ. ВЪ АЪТО .,СѦПН.  
 ННЪДННЪТА .В.

ВЪ ХРНСТА БОГА БЛАГОКЪРЪННН СТЕ-  
 ФАНЪ КНЕЗЪ ЛАЗАРЪ.

Съ преписа по руски писаного на свршетку  
 прошлаго века, кои е у народной библиотеци у  
 Београду. Што му е было руски то самъ му про-  
 менио на сръбски да бы было ближе оригиналу.

Одъ ове хрисовулы има у Ф. Миклошића  
 Мопит. серб. (CLXXXV) само изводъ по Ранићу.

## III

Године 1399—1408.

Гргуръ Вуковићъ съ браћомъ Ђурђемъ и Лазаремъ и съ майкомъ Маромъ дае Хиландару село Ораховацъ.

По признанъ речеиномуу милосердию владыи моего прѣлагаго христа азъ рабъ христоу моемоу грьгоуръ вѣлковникъ и братъ ми Ђоуракъ и лазаръ и благоустьникаи и христолюбникаи го-спожда и мати наша мара пишемо въ свидѣннѣ вѣсѣмъ како приидоше къ намъ старыи отъ устьиныхъ и царьскыи лавры хиландарьскыи кѣрь симонъ и кѣрь ѳеофанъ и григоріи и исповѣдаше намъ о ноужди монастырскомъ како соу нмъ тоуръци метохнѣ пооужимали а дроуге попланили отъ междоуособныи рати. мы о томъ съвѣщавни се, и видѣвшии вса краснаа мира сего яко сѣнь мнмо ходеща, и прѣжде насъ бывшихъ господъ, царъ же и краля многыи лѣты господствовавшихъ, и безъ памети бывшихъ, единѣхъ же паметъ нмоуцихъ нже добраа дѣла сътворышихъ, и божьствныи нрѣккѣ въздвигышихъ, тѣмъ же и мы снмъ ревнююцие протнвоу силѣ нашен и принесохомъ матери божнѣи хиландарьскомъ малое снѣ приношеніе: село ораховацъ съ винограды, съ нивами, съ ливадами, съ овоцинемъ, съ врьтовы и съ воденицами, и съ вѣсьми мегѣци и правниами села ораховьца, отъ вѣка и отъ цара стефана даныи. и се мегѣ ораховьцоу: отъ рыбинька нзъ реке мнмо лѣуку станковоу, оузь врьдо на уохлаиноу главоу;

ТЕ НА НИКОУ БОИКА ДИШКОНА, ОУЗЪ БРЪДО МИМО  
 ШОУМОУ НА КОЗМИНЪ ВИННОГРАДЪ, ПОДЪ НИКОУ ПОМИ-  
 КА БОГНИКА, ПРЕКО ПОУТА НА СТАРЫН СИНОРЪ, МИ-  
 МО ХРАНИНОУ НИКОУ, ПОДЪ НИКОУ МИХОНИКА, ПРЕКО  
 ПОТОКА ВРАНИЕСТЪНЬСКАГО НА СЛАВНИКА НИКОУ, ЗА  
 ВРАНИЮ СТЪНОУ, НА КАЛИНЫ ПОТОКЪ, НА КОБМАЮ  
 ГЛАВОУ, НА МИЛАШИНОВЪ СТОУДЕНЬЦЪ, НА ЖИВУНИНСКИМ  
 РОВЪНИКЪ ДО ПОУТА, КОН ИДЕТЬ ОТЪ ЖИВУНИЦЪ ОУ ХО-  
 УОУ, ТЕ НА ПРОКЛЕТОУ НИКОУ НАДЪ ХОУОМЪ, НА ДОУ-  
 БОКЫН ДОЛЪ, ОУПРАБЪ НА ДЪДОВЪ ДОЛЪ, НА ТРЪНО-  
 ВАЦЪ, КАКО ИДЕТЬ ПОУТЬ ОТЪ ШАВНИЦЕ И ОТЪ БРЪШ-  
 ЦЕ. МЕГЪ НА ВЕЛНЫН ДОУБЪ, И ОТЪ ДОУБА ОУ РЕКОУ,  
 И ОТЪ ДОУБА ПАКЪ НА ДЪЛЪ, КОУДА ДРОУМЪ ИДЕТЬ,  
 ОТЪ ДОУБАШНЪ ПО ДЪЛОУ ДО ПРОХОРОВЕ МЕГЪ ПОДЪ  
 ШАВНИЦОУ ДО РЕКЕ. ТО ДА СНИ ВЪСА ДРЪЖИТЬ ХИЛААНЪ-  
 ДАРЪ НЕОТЪЕМЛЯЕМО ДО ВЪКА, И МОЛИМО И ЗАПРЪЩА-  
 ЕМО, ЕГОЖЕ БОГЪ ИЗВОЛИТЬ ПО НАСЪ ГОСПОДЪСТВОВА-  
 ТИ СЕЮ ЗЕМЛЯЮ, НАН ОТЪ СЪРОДЪНИКЪ НАШИХЪ НАН ОТЪ  
 НИКОГО ПЛЕМЕНЕ, СЕМОУ НЕ ОТЪЕМЯЕМОУ БЫТИ МАТЕРИ  
 БОЖИИ ХИЛААНДАРЬСКОИ, НЪ ПАЧЕ И ПОТЕРЬЖДЕНОУ,  
 ЯКОЖЕ И МЫ КИДЪВЪШЕ ЗАПИСАНИИ ПРЪЖДЕ НАСЪ БЫВЪ-  
 ШИХЪ ГОСПОДЪ ЦАРЬ И КРАЛЬ НЕ ПОТВОРИСМО, НЪ ПАЧЕ  
 ПОТЕРЬДИСМО. КЪТО ЛИ ДРЪЗНЕТЪ СНИ ПОТВОРИТИ, ВРА-  
 ГОМЪ НАСТАВЛЯЕМЪ, ТАКОВЫН ДА БОУДЕТЬ ПРОКЛЕТЬ ОТЪ  
 ГОСПОДА БОГА ВСЕДРЪЖИТЕЛЯ, И ДА ПОРАЗИТЬ ЕГО СНАА  
 УЪСТЬМАГО И ЖИВОТВОРЕЩАГО КРЪСТА ХРИСТОВА, И ВЪ  
 МЪСТО ПОМОЩИ ДА БОУДЕТЬ ЕМОУ СОУПРЪНИЦИ МА-  
 ТИ БОЖИИ ХИЛААНДАРЬСКАИ И ПРЪПОДОБНЫИ СНИЕ-  
 ОНЪ И СВЕТИТЕЛЬ САКА ВЪ ДЪНЪ СТРАШНАГО ПРИ-  
 ШЪСТЕНА ХРИСТОВА, И ДА ПРИУТЪЕТЪ СЕ КЪ ВЪСЪМЪ  
 ЕМУЪСТНИКЪМЪ И ПОПЛЮВАВЪШИМЪ НИСОУСА ХРИСТА СЫ-

НА БОЖИЦА, И РЕКЪШНИМЪ: ВЪЗМИ, ВЪЗМИ, РАСПЪНИ ЕГО,  
И: КРЪКЪ ЕГО НА НАСЪ И НА УЕДЪХЪ НАШИХЪ.

ВЪ ХРИСТА БОГА БЛАГОВѢРЬНЫМЪ ГО-  
СПОДИНЪ ГРЪГОУРЪ И ГОСПОДИНЪ БОУ-  
РАТЬ И ЛАЗАРЬ И ГОСПОЖДА МАТИ ИХЪ  
МАРА.

Съ преписа по руски писаного на свршетку  
прошлого века, кои е у народной библиотеци у  
Београду. Што му е было руски, то самъ му про-  
менио на србски да бы было ближе оригиналу.

---



## ЛѢТОПИСЬ ЦАРЕМЬ СРЪБСКИМЬ.

*Изъ рукописа XVII века кои в у подписанова.*

Въ лѣто, ҃сѣмъ (6240=733) штеуѣпи рѣмь  
штъ православіа. съ прѣчимъ западнѣмъ странами.

Въ лѣто, ҃ѣтѣ. (6360=852) написаше се наша  
словеса кѣрилосъ философъ оучителемъ езѣка вѣль-  
гѣрскаго. при цари мѣхѣлѣ, и матери егѣ деодорѣ,  
иже сѣтвердѣше клѣнѣти се светымъ иконамъ.

Въ лѣто, ҃сѣмъ. (6647=1139) назва се немѣ-  
на господѣнь срѣблемъ и царѣствова лѣтъ, мѣ. (42).

Бысть же великѣи жоупѣнь штъ племена вѣль-  
гѣчѣстѣваго и кѣренѣ вѣтѣмъ. прѣвѣноуѣкъ констѣн-  
тѣе сѣстры великаго констѣнтина, штъ племена рѣшѣ-  
каго господѣства, и сѣрѣдѣства деоустѣ кѣсѣара.  
Бысть же егѣ въ захлѣмѣю тѣхѣмѣль, и стрѣа чюдѣ-  
мѣль. сѣхъ же родѣтель вѣла оуѣрошь емѣже вѣлѣсы  
вѣлѣы вѣрѣхѣ главы егѣ. и матери ихъ ѣнна, дѣщи кра-  
лѣ франѣчаскаго. Егѣ же родѣтели и прѣдѣды  
немѣне, вѣльгѣчѣстѣваго констѣнтѣина, и лѣкинѣа моу-  
чѣтели штъ нѣможе моуѣчена бысть дѣщи ирѣна  
моуѣченица. Тогдѣ царѣ констѣнтѣинъ въ цари градоу  
оуѣстрѣмѣи се на лѣкинѣа мѣчѣтели, и сѣраженѣю кѣвѣ-  
шѣ. Вѣдѣвъ же сынъ егѣ вѣла оуѣрошь, и штеѣже  
въ землѣ захлѣмѣю. и штѣтѣдѣ въздѣвѣгъ се стѣфанъ  
немѣна прѣйде въ отѣчѣство рѣшко въ црѣковь свѣ-  
тыхъ апѣстоѣлѣ пѣтра и пѣвла и тоу крѣсти се,

ЛѢТОПИСЬ. И ТѢ СЪЗДА ЦРКОВЬ СВЕТАГО ГЕОРГІА, ШТЬ ДВА СТАЛПА. И ОУ ТОПЛИЦИ ЦРКОВЬ СВЕТАГО НИКОЛА. И ПРѢМО КОСАНИЦЕ ХРАМЪ ПРѢСВЕТЫЕ. И ОУ ШИРОУ ЦРКОВЬ СВЕТАГО НИКОЛА. И ХРАМЪ ПРѢСВЕТЫЕ БОГОРОДИЦЕ СЪЗДЕНИЦЪ ИДЕЖЕ И МОЩИ ЕГО ЛЕЖЕТЬ. ТАКОЖДЕ И БРАТІА ЕГО СТАРѢЙША НАЧЕШЕ ЗИДАТИ СЕТЕПЕ ЦРКВЫ. ДАВИДА СЪЗИДА ЦРКОВЬ НА ЛІМѢ ПЕТРА И ПАВЛА ШТЬ ДВАА СТАЛПА. ОРАЦИМІРЪ СЪЗИДА ЦРКОВЬ НА МОРАВИ. ПРѢСВЕТЫЕ БОГОРОДИЦЕ ШТЬ ДВАА СТАЛПА. ПРЪВОСЛАВЪ СЪЗИДА ЦРКОВЬ ОУ ВЪДІМЛИ СВЕТАГО ГЕОРГІА ШТЬ ДВАА СТАЛПА. СЪЖЕ СТЕФАНЪ НЕМАНА ВЪСТЪ МАЛДЕН ВЪ БРАТІИ СВОЕИ. И ВЪСТЪ САМОДРЪЖАЦЪ ВЪСѢХЪ СРЪВСКЫХЪ, И ПОМОРСКИЕ ЗЕМЛИ И ПОМОСРІА ДІШКАІТІЕ И ДАЛМАТІЕ. И ТРАВНІЕ, И ЗХЪЛМІЕ. СЪЖЕ СТЕФАНЪ РАСІПА ГРѢКШМУ ГРАДЪ СРѢДЬЦЪ И ПЕТРЪНИКЪ И СТОБЪ И ЗЕМЛЯНЪ И ВЕЛБОУЖДА И ЙНЫЕ И ГРАДЪ ПРИЗРІНЪ, И ГРАДЪ СЛАВНЫИ НИШЪ. И ДРОУГІЕ ГРАДОВЕ, И ЗЕМЛЮ ПРІЕТЬ. СЪИ ЖЕ СТЕФАНЪ, РОДИ, Г. СЫНЫ. А. СЫНЪ ЕГО СТЕФАНЪ ИЖЕ ВЪСТЪ ПРЪВОСЛАВНЫИ КРАЛЬ, Б. СЫНЪ ВЛѢКЪ ИЖЕ ВЪСТЪ ВЕЛІКЫИ КНѢЗЪ. Г., СЫНЪ РАШКО НАРЕЧЕНЫИ САВВА. ИЖЕ ВЪСТЪ А. АРХІЕПИСКОПЪ СРЪВЛЯЕМЪ.

ВЪ ЛѢТО, 2485. ПОСТРІЖЕ СЕ СТЕФАНЪ НЕМАНА И ШТИДѢ ВЪ СВЕДЮ ГОРЪ, И СЪЗИДА МОНАСТІРЪ ХИЛАНДАРЬ, ХРАМЪ ВЪВЕДЕНІЕ БОГОРОДИЦЕ.

ТОЖДЕ ЛѢТО ШКРАЛИ СЕ СЫНЪ ЕГО СТЕФАНЪ И ЦАРСТВОВА ЛѢТЬ, МѢ. ИЖЕ ВЪСТЪ, Б. ЖОУПАНА. СЪЗИДА ЖЕ ХРАМЪ ВЪЗНЕСЕНІА ХРИСТОВА ОУ ЖІЧИ.

ВЪ ЛѢТО, 5727. (6727=1219) ПОСТАВИ СЕ САВВА АРХІЕПИСКОПЪ. СВОИМЪ ЖЕ РОУЖНОЛОЖЕНІЕМЪ ПОСТАВЛЯТЬ, А. ЕПИСКОПА ВЪ ХАЪЛМСКОЙ ЗЕМЛИ, ВЪ ХРАМОУ

прѣсветыѣ богородицѣ. Ё-го епископа оу стонѣ діо-  
кантианскомѣ помѣрїю, въ храмѣ архангела ми-  
хайла. Ѓ-го въ дѣбрѣ, оу светаго никѣли. Д-го оу  
воудинли оу светаго гошргїа. Е-го въ ресавѣ оу  
светыѣхъ апостолѣ. Ѕ-го оу стѣдѣнїи въ храмѣ прѣ-  
светыѣ богородицѣ. Ъ-го ѡ призрїнѣ, въ храмѣ прѣ-  
светыѣ богородицѣ. Ў-го ѡ грачаници. А-го ѡ топлї-  
ци въ храмѣ светаго никѣли. Ї-го ѡ враничевѣ. Аї-го  
ѡ моравицахъ въ храмѣ светаго архїапа. Вї-го ѡ  
вѣльградоу въ храмѣ прѣсветыѣ богородицѣ. по-  
велѣ же курь савва дрѣжати твердѣ светѣю вѣрѣ.

Оуиже стѣфанъ рѣди, Д. сыны. прѣвыи сынѣ  
его радославъ. Ё. сынѣ прѣдиславъ. Ѓ. владиславъ.  
Д. стѣфанъ. иже высть сѣи стѣфанъ, А. оурѣшь.

Въ лѣто ҃҃лѣѢ. (6732=1224) прѣстави се прѣ-  
вовѣнчанїи крѣль стѣфанъ.

Тѣжде лѣто окрѣли се сынѣ его радославъ, и  
царьствова лѣтъ, Аї.

Въ лѣто ҃҃ѣѣ҃г. (6743=1235) прѣстави се  
крѣль радославъ.

Тѣжде лѣто шкрѣли се анеѣи его драгославъ  
нареченїи хрѣпѣи крѣль и царьствова лѣтъ, Лѣ. сѣзи-  
дѣ же црѣковѣ споѣани храмѣ сѣшѣствїѣ светаго  
доуха. сѣиже драгославъ рѣди, Ё. сына. А. сынѣ  
его драгѣтинъ. Ё. милоутинъ, иже высть сѣи мило-  
тинъ, Ё. оурѣшь.

Въ лѣто ҃҃ѣѣѣ. (6778=1270) прѣстави се  
драгославъ хрѣпѣи крѣль.

Тѣжде лѣто шкрѣли се милоутинъ и царьство-  
ва лѣтъ. Мѣ. много сѣи въ милостѣни высть и мно-  
гими странами шевладѣшь. сѣзидѣ же црѣковѣ све-  
таго прѣвомоученика стѣфана банска, идѣже и мѣщи

его лежѣть. и оу призрѣнѣ мнтрополію свѣтаго моч-  
ченіка стѣфана. и оу скѣпїю храмъ свѣтѣю троицѣ.  
и въ цариградоу цркви мнѣгы, и бѣлнице, и хроу-  
сѣволю оутвѣрждѣвъ, дасть его въ шѣласть хмлянь-  
дарѣ. Ѣзи же стѣфанъ рѣди, Ѣ. сына. Ѣ. сынъ его  
стѣфанъ. Ѣже высть стѣфанъ, Г. оурѣшь. Ѣ. сынъ  
его константинъ. сѣи же стѣфанъ мнѣгы скрѣви и  
шзловленїа прѣтрѣпѣ шѣ шѣтца своего.

Въ лѣто, ̑шкѣ. (6825=1317) прѣстави се  
милѣтїнь крѣль.

Тѣже лѣто шкѣли се сынъ его стѣфанъ, Г.  
оурѣшь. и царствова аї. лѣтъ. сѣзидѣ же храмъ  
възнесенїа христова дѣчѣни, идѣже и мѣщи его ле-  
жѣть. сѣи же стѣфанъ родї Ѣ. сына. Ѣ. сынъ его  
стѣфанъ Ѣже высть. Ѣ. царъ срѣбленъ, наричѣтъ  
се доушѣна. Ѣ. сынъ сѣмешнъ кѣ грѣчкѣи землї  
въ градоу трикѣль, и царствова тѣмо, и конѣца  
примї.

Въ лѣто, ̑шли. (6838=1330) оубї крѣль  
стѣфанъ, михѣйла цара вѣлгѣрскаго на вѣлѣоуждѣ. и  
прїими вѣлгѣре.

Въ лѣто, ̑шмѣ. (6844=1336) прѣстави се  
крѣль стѣфанъ, оудѣви бѣ сынъ его въ градоу  
звѣчѣнѣ.

Тѣже лѣто вѣцари се сынъ его стѣфанъ доушѣ-  
на и царствова лѣтъ. Ѣ. сѣзидѣ же храмъ архї-  
стрѣтига михѣйла оу призрѣнѣ. сѣи же стѣфанъ рѣ-  
ди сына оурѣша.

Въ лѣто, ̑шзѣ. (6865=1357) вѣцари се сынъ  
его оурѣшь, вѣоро лѣто высть глѣдна гѣдина.

Въ лѣто, 5шзѣ. (6867=1359) прѣидоше тоу рци на калипблю.

Въ лѣто, 5шзѡ. (6869=1371) оубѣ царь штманы хрѣброга мамчѣла, и прѣими перитѣрь.

Въ лѣто, 5шѡ. (6870=1372) прѣстави се царь оубошь декемврѣа.

Тѡжде лѣто ѡбѣ штманы крѣла ѡкашина, и дѣспотѣ оуглашѡ въ македонѣи на мѣрици септемврѣа. кз. и прѣими дренѡполе.

Тѡжде лѣто примѣи начѣлство срѣбское кнѣзь лѣзарь.

Къ прѣжнимъ възвратимъ се. великаго жоупана стѣфанъ великы кнѣзь, братъ прѣвовѣнчаномъ крѣлю и светомъ сѣвѣ. сѣи же влѣкъ рѡди сына дмѣтра жоупана ѣже бысть ѣнокъ, нареченныи давидъ, сѣзидѣ же светаго боготвлѣнѣа на лѣмъ. сѣи же дмѣтръ рѡди сына вратка ѣже бысть великыи кнѣзь. сѣи же вратко рѡди сына вратѣсава, ѣже бысть тѣсть кнѣзь лѣзарь. сѣи же вратѣсавъ рѡди дѣщери милицъ, ѣже бысть монахѣа. сѣа же милица бысть шть племѣна благочѣстѣваго сѣмѣшна неманѣ. възданѣ же бысть въ жѣнъ кнѣзь лѣзарь. сѣи же кнѣзь лѣзарь ходѣи въ иеросалимъ и въ светѡю гѡръ. бысть же штьчѣство егѡ грѣдъ прилѣць штьць же егѡ прибаць. сѣзидѣ же великыи храмъ раваницъ идѣе мѡщи егѡ лежеть. сѣи же лѣзарь рѡди, ѣ. сына, и дѣщери ѣ. а. егѡ сына стѣфанъ ѣже бысть великыи дѣспотъ, срѣбскѣи земан, зѣтскѣи, восѣанскѣи и оугрѣскѣи. ѣ. сынъ егѡ влѣкъ ѣже бысть дѣвѣственикъ не имѣѣе жены. а. дѣщери егѡ мѣра, ѣже данѣ бысть влѣкъ вранѣковѣѣ. б. дѣщери данѣ оу зѣтѣ за вѣш-

шѡ. г. царѡ шимманѡ влѣгáрскомѡ. д. на оутрѣхъ эл  
загáреѣа цѣлиша. е. дѡна высть царѡ папáзитоу.

Тогда расѣпа кнѣзь лáзарь, никѡлѡ жѡпáма, и  
ѡсáѣви ѣго.

Въ лѣто, ѡшпз. (6887=1379) расѣпа кнѣзь  
лáзарь радѣча вранковѣа оу враничѣвѡ.

И дроу́ге лѣто высть кѣропáсь.

Въ лѣто, ѡшпá. (6889=1381) оуѡи черепѣ  
витомѣрь тоу́рце на доуврѡвнице.

Въ лѣто, ѡшѡд. (6894=1386) помирáче слънце  
но въсѣи землѣи, гѣнварá д.

Тѡжде лѣто примѣ царь моу́рать повѣдѣнь (вѣс)  
и дроу́ге градѡве, и плѣни влѣгáрскоу землю.

Въ лѣто, ѡшѡе. (6895=1387) повѣже царь моу́-  
рать испрѣдъ кнѣза лáзара, шть плочникá ис-тоуѡмѣ.

Въ лѣто, ѡѡѡз. (6897=1389) высть же сѡнѣтѣю и  
сѡражѣнѣю на кѡсовѡ. тоу погыѡе царь моу́рать, и кнѣзь  
лáзарь шть нѣго влáжѣнныи конѣць прими, моу́ла еѣ.

Тѡжде лѣто одѣспѡти се сынъ егѡ стѣфанъ и  
царѡствеѡка лѣтъ ѡн. сѡи же стѣфанъ сѡзѣда великы  
хрáмъ светѡю трѡицѡ на ресáвѣ.

Въ лѣто, ѡцá. (6901=1393) примѣ царь па-  
пáзитъ трѡвѡ и дроу́ге градѡве. нюлá. зѣ.

Въ лѣто, ѡцѣ. (6903=1395) разѡи жѣрчѣта  
ковѡда влáшкы царá папáзита на рѡвѣнахъ, и по-  
гыѡе мáрко кралѣвѣи, и кѡстáдинъ, и драгáшъ.

Въ лѣто, ѡцá. (6904=1396) разѡи царь ва-  
пáзитъ крáлѣи жигмоу́нта на никѡполю и трѣтѣе лѣ-  
то по томъ изгѡрѣ раваница.

Тѡжде лѣто примѣ царь папáзитъ вѣдѣнь и никѡпомѣ.

Въ лѣто, ѡцз. (6907=1399) прѣстáви се влáкъ

кранковикъ. шктомеріа. ѿ. сѣнже рѣдѣ ѿ. сыны. ѿ. сынь его ѿюраѣ ѿже высть дѣспоть, б. сынь грагоура, г. лѣзарь.

Въ лѣто, ѿци. (6910=1402) царь дѣмѣрь оуви царѣ паѣзита подѣ тангѣромѣ. издѣде во его дѣспѣта стѣфанѣ.

Тѣжде лѣто сѣзѣ дѣспоть ѿюраѣ вѣзковѣна оу цариградоу.

Въ лѣто, ѿцаѣ. (6911=1403) рѣзѣ дѣспѣта стѣфанѣ моуѣсю на триполю. ноемеріа, кѣ. и тѣ лѣто плѣни стѣфанѣ сѣтницѣ. тѣже лѣто ѿкраде рѣдѣ ѿюраѣ оу цариградоу.

Въ лѣто, ѿцаѣ (6914=1406) прѣстѣви се кнегинѣ мѣлица иночскѣ еуѣиѣна, мѣти стѣфанѣ дѣспѣтѣ ноемеріа, аѣ.

Въ лѣто, ѿцаѣ. (6914=1406) прѣстѣви се грагоура вѣзковикѣ. и дроуѣго лѣто плѣни воуѣнѣ сѣ тѣрци сѣзѣвѣ.

Въ лѣто, ѿциѣ. (6918=1410) заклѣ моуѣсѣ, вѣзѣ кнежѣка. ѿ лѣзара вѣзковѣка, сѣстричѣка мѣ. вѣрата же ѿюргева оу пловѣнѣ, июліа, сѣ. и оудѣви мѣсѣ вѣрата сѣ чѣлѣпѣю.

Въ лѣто, ѿцѣ. (6920=1412) хѣдѣ моуѣсѣ подѣ нѣво вѣрѣдо, и дроуѣго лѣто рѣзѣ моуѣсѣ дѣспѣта стѣфана на вѣзѣнницѣ. и рѣсѣна кроушѣвѣцѣ, и пѣтроуѣсѣ и дроуѣга гѣрѣдовѣ. и вѣзсѣчѣла рѣдѣ хѣристѣанскаго изѣсѣчѣ. тѣжде лѣто дѣндѣ ѿюраѣ изѣ сѣлоуѣна.

Въ лѣто, ѿцѣвѣ. (6922=1414) загѣлѣ царь моуѣсѣ шѣ вѣрата кѣрѣшѣ и шѣ стѣфана дѣспѣта.

Въ лѣто, ѿцѣзѣ. (6927=1419) прѣстѣви се

мѣрчѣта воевода владимиръ. и по томъ дроуго лѣто плѣни царь кришчѣа владхѣ.

Въ лѣто , ҃ѡцл. (6930=1422) оумре владѣша господинъ зѣте.

Тѣжде лѣто змре соультанъ кришчѣа. по томъ дроуго лѣто ходи дѣспоть стѣфанъ подь скѣдари.

Въ лѣто , ҃ѡцл҃. (6933=1425) прѣстави се мѣра владковѣца. и дроуго лѣто ходи моурачь подь кроушѣваць, и плѣни срѣвае.

Въ лѣто , ҃ѡцл҃е. (6935=1427) прѣстави се стѣфанъ дѣспоть, июліа, дї. мишѣа плачь срѣваеми шстави.

Отефанъ же великий дѣспоть , тако вѣсти смѣ вѣзъ сподствѣа (зіс) вѣроучаетъ дѣспѣтство сестричкѣа своѣмъ гюргѣа владковѣцю.

Въ лѣто , ҃ѡцл҃с. (6936=1428) штеврѣе се вѣрѣміа оу голѣвѣцѣ, и даде се тоурицеми и плѣнише враничѣво.

Тѣжде лѣто шдѣспѣти се ѣюраѣа владковѣкѣа и царьствова лѣтъ .кѡ. сѣи ѣюраѣа рѣди .г. сыны, и дѣщери .б. ѡ, сынъ егѡ гѣргоури .б. стѣфанъ .г. лѣзари. ѡ, дѣщѣи егѡ мѣра, иже дана вѣсть въ женѣ царѣа паѣзѣитѣ .б. дѣщѣи егѡ дана вѣсть оу немѣце за шрхѣліа.

Въ лѣто , ҃ѡцлн. (6938=1430) приими царь моурачь солѣна.

Въ лѣто, ҃ѡцмѣа. (6941=1433) помрѣче слѣнце по вѣсѣи землѣи, июліа зї.

Въ лѣто, ҃ѡцмѣд. (6944=1436) царь моурачь плѣни срѣвае. и расїи шстрѣвѣцѣ, и монастырь раваницѣ. тѣжде лѣто змре краљъ жїгмоуць.



Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6945=1437) ходи царь моу-  
ратъ подь сибинь, и выстъ заи помедѣльнинь.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6947=1439) примй моуранъ  
(sic) смедерѣво. и дроуго лѣто ходи моуратъ подь  
сѣлѣградъ.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6949=1441) примй хадомъ  
паша ново вѣдо, и дроуге градѣе. тожде лѣто  
свѣя моуратъ царь грѣгѣра и стѣфана на вѣскр-  
сеніе, и мѣсеца маіа шлѣпи.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6952=1444) извѣде дѣспоть  
крѣпа владислава и танкоула на заатицѣ. тожде  
лѣто развѣ дѣспоть и танкоула хадѣмъ пашѣ оу  
кѣновици. и то лѣто врати моуратъ дѣспотѣ сме-  
дерѣво и вѣсѣ сръбскѣ землю. и дроуго лѣто ѡвѣ  
моуратъ крѣпа владислава на вѣрновѣ.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6955=1447) шжені се дѣ-  
споть лѣзарь, и постаѣи се дѣспѣтомъ.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6957=1449) развѣ ашма  
томаша крѣпа. тожде лѣто развѣ мѣратъ танкоула  
на косовѣ и оумрѣ царь мѣратъ.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6961=1453) примй царь  
мѣхмедъ цариградъ.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6962=1454) плѣни царь мѣх-  
метъ сръбле, и расіпа шстрѣвицѣ. тожде лѣто ѡвѣ  
дмитарь радѣвицѣ пѣтра ковачѣвица подь сребрѣ-  
ницѣмъ.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6963=1455) оухѣти танкоула  
ферѣзъ вѣга оу крѣшѣвицѣ. тожде лѣто примй мѣх-  
метъ ново вѣдо и призрѣи и вѣхорь и дроуге гра-  
дѣе. и мнѣшѣство рѣда христѣанскаго порѣзи.

Въ лѣто, ̑ѣѣѣ. (6964=1456) оухѣти мнѣхъ.

иаа слагивши дѣспота ѿрѣа оу кѣпникѣ и свеза га оу вѣльградоу. въ то лѣто пави сѣ шпашита звѣзда. и чоума высть по вѣсѣи землѣ. тоже лѣто развѣи ѿнкоуль, цѣра мѣхмета подѣ вѣльградомѣ. и то лѣто ѿмрѣ ѿнкоуль оу вѣльградоу стеномѣ.

Въ лѣто, 5935 (6965=1457) прѣстави се ѿрѣа дѣспотѣ, декемвриа .кѣ. тоже лѣто закла лѣслобѣ шрѣла кнѣза немѣчкаго ѿ вѣльградоу. и то лѣто закла владѣславѣ лѣслоба оу боудимѣ.

Въ лѣто, 5936 (6966=1458) прѣстави се дѣспотѣ лѣзарѣ.

Въ лѣто, 5937 (6967=1459) примѣ царѣ мѣхметѣ смедерѣво вторѣи поутѣ. и то лѣто примѣ махмѣтѣ пѣша вишесавѣ, и голоуваца, и рѣсавѣ и жрѣбѣнѣ, и вѣлѣ стѣнѣ. и то лѣто высть кѣропѣсѣа. и то лѣто свеза матѣашѣ мѣхѣла слагивши ѿ вѣльградоу.

Въ лѣто, 5938 (6971=1463) примѣ царѣ мѣхметѣ трапезѣнтѣ. и то лѣто ходѣ на амѣрѣю.

Въ лѣто, 5939 (6972=1464) идѣ царѣ мѣхметѣ на воскѣ (sic) и оухитѣ крѣла стѣфѣна, и примѣ повѣбѣцѣ, и ѿице, и дроугѣ градовѣ восѣнскѣ. и прѣидѣ въ скѣпѣе, ѿула зѣ. и то лѣто прѣстави се ѿшма шѣура ѿрѣа дѣспота.

Въ лѣто, 5940 (6973=1465) изнѣвѣри се царѣ мѣхметѣ градѣ ѿице.

Въ лѣто, 5941 (6974=1466) ходѣ царѣ на арванѣсе на скендѣрѣ вѣга, и прѣдѣ нимѣ повѣже. и градѣ свѣида конѣюхѣ. и пакѣи ходѣ на арванѣсе.

Въ лѣто, 5942 (6980=1472) ходѣ ахматѣ на карамѣновиѣа. и оуви га и оузѣ мѣ рѣзницѣ. и

ТО ЛѢТО ХОДИ ХАДОМЪ ПАША ПОДЪ СКАДАРЬ. И ТО  
ЛѢТО УМРѢ РАДОУЛЬ ВОЕВОДА ВЛАШКЫ. ТОЖЕ ЛѢТО  
ПОИДЕ МЕХМЕТЪ ПАША НА СТЕФАНА МОЛДОВЬСКАГО, И  
НИЧТОЖЕ НЕ ПОЛОУЧИ РАЗБІЕНЬ ОУТѢЧЬ, А ВОМСКОУ МЪ  
ВЛАСЫ МЪЧЮ ПРЕДАШЕ И ПОРОВИШЕ.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦПѦ. (6981=1473) ХОДИ ЦАРЬ НА  
ОУЗОУНЬ ХАСАНА ПРЕЗЪ МОРЕ, И ОУБИ ГА, И ПРИМИ МЪ  
ГРАДЬ. И ПРЕИДЕ РѢКЪ ЭФРАТЬ.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦПД. (6984=1476) ПРИМИ КРАЛЬ  
МАТЕАШЬ, И ВСУКЪ ДЕСПОТЬ. ЗАСЛОНЬ ГРАДЬ НА СѦБЕ.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦПЗ. (6987=1479) ХОДИ ЦАРЬ ПОДЪ  
СКАДАРЬ И НЕ ПРИМИ ГА, А ДРИВОСТЬ ПРИМИ, И КРИНЪ.  
И ПАКЪ ПРИМИ ГА ДРОУГО ЛѢТО, И ПО ТОМУ ДРОУГО  
ЛѢТО УМРѢ ЦАРЬ МЕХМЕТЪ. ТОЖЕ ЛѢТО ПЛѢНИ ВОУКА  
ДЕСПОТЬ ВРАНИЧЕВО.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦСВ. (6992=1484) ХОДИ ЦАРЬ ПАШ-  
ЗИТЬ НА КАРАБОГДАНА. И ПРИМИ КИЕЛІЕ, И ВѢЛЬГРАДЬ  
НА МОРЪ ГРАДОВЕ СТЕФАНА МОЛДОВЬСКАГО.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦСГ. (6993=1485) ПРЕСТАВИ СЕ  
ВОУКА ДЕСПОТЬ.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦСД. (6994=1486) ЗАГЫБЕ ВОЕВОДА  
ДМИТАРЬ ТАКШИНЬ ОУ СМЕДЕРЕВЪ.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦСЗ. (6997=1489) ПРЕСТАВИ СЕ  
ВОЕВОДА СТЕФАНЪ ТАКШИНЬ ОУ ВѢЧЪ.

ВЪ ЛѢТО, ҃СЦСИ. (6998=1490) ОУМРѢ КРАЛЬ  
МАТЕАШЬ ОУ ВѢЧЪ.

ДОЗДЕ ҃С. ЛѢТО.

ВЪ ЛѢТО, ҃ЗАГ. (7011=1503) ПРЕСТАВИ СЕ ИШ-  
АННЪ ДЕСПОТЬ СЫНЬ БЛАГОЧЪСТИВАГО СТЕФАНА, ДЕ-  
КЕМБРИ Г.

Въ лѣто, 737. (7017=1509) оумрѣ радоуль  
воевода влѣшкы.

Въ лѣто, 738. (7018=1510) оуби дмитръ  
ѣкшикъ мѣхнѣ воеводѣ оу сѣвинѣ.

Въ лѣто, 739. (7019=1511) высть вси цѣра  
паѣзита съ сыномъ селѣмомъ.

Въ лѣто, 740. (7021=1513) оудави цѣрь се-  
лѣмъ, коурта, и дѣмѣта. и вѣсѣ братѣю своѣю, и  
вѣсь родъ свои до корѣна. тѣже лѣто 741 мѣхметъ  
вѣгъ, влѣда воеводѣ на влѣсѣхъ.

Въ лѣто, 742. (7024=1516) оумрѣ крѣль влѣ-  
дѣславъ.

Тѣже лѣто прѣстави се мѣзѣмъ владѣка, братъ  
ишѣнна деспѣта гѣнварѣ .иѣ. дроугѣ лѣто примѣ  
цѣрь селѣмъ мѣсѣрь.

Въ лѣто, 743. (7028=1520) оумрѣ цѣрь  
селѣмъ.

Въ лѣто, 744. (7029=1521) цѣрь соулимѣнъ  
сынъ егѣ примѣ вѣчь.

Въ лѣто, 745. (7031=1523) примѣ цѣрь соу-  
лимѣнъ родѣсь.

Въ лѣто, 746. (7034=1526) ходѣ цѣрь соу-  
лимѣнъ на лѣсѣша крѣла. и оуби га на мѣуѣчѣ  
и примѣ мѣ воудѣмъ стѣлѣнѣ грѣдѣ. и вѣсѣ землѣю  
дѣгрѣскѣ расѣпа.

Въ лѣто, 747. (7037=1529) ходѣ цѣрь соу-  
лимѣнъ на вѣчь, и не полѣучѣ ничѣдѣ.

Въ лѣто, 748. (7049=1541) оузѣ цѣрь соу-  
лимѣнъ воудѣмъ.

Въ лѣто, 749. (7060=1552) примѣ дѣмѣтъ  
пѣша тамѣшварѣ, июла .кѣ. и тѣ лѣто примѣше и

липоуѣ и инѣ градоуѣ. и то лѣто на есень тѣмъ се  
шпашита звѣзда.

Въ лѣто, 733ѣ. (7062=1554) высть кѣро-  
пѣсха.

#### ДОДАТАКЪ.

Въ лѣто, 733ѣ. (7169=1661) помръче сьлнце  
въ полѣ днь и выдеше се звѣзды. мѣсеца марта  
.к. днь. въ срѣдѣ крѣстопоклоненѣ чьстнаго поста  
и высть мрѣкѣ .а. часъ и выше: ∞

И пакы помръче сьлнце. въ лето, 733ѣ. (7171=  
1663) месеца юуна (или юула? тешко се виде  
остала слова послѣ юу . . .) .кѣ. днь .г. часъ  
днь. и ста изощрено тѣко чрьно .а. часъ и тогда  
се выдеше звѣзды.

За ово седамъ година моего професорованя,  
збогъ слабости здравля сваке године морао самъ  
лѣто провести ѣгоуѣ подалѣ одъ Београда. Исти-  
на да е главный узрокъ одласка моего бываю по-  
правлянѣ здравля, али поредъ того я нѣсамъ мо-  
гао у путованю своемъ задржати се да опетъ су-  
сретаюѣ ми се споменики старине српске не пре-  
гледамъ и штогоуѣ о нѣма у свою путничку кнѣгу  
не забилѣжимъ.

На овай начинъ скупно самъ у путованю сво-  
ме 1854, 55, 57, и 1858 год. по югозападной Србѣ,  
а 1856 по Фрушкой Горѣ, различне натписе са  
старинѣхъ црква и манастира, многе записе изъ  
различитиѣхъ кнѣга по црквама и манастирима, а  
неѣ написавши и повеѣе комаде рукописа препи-  
сао ихъ цѣле.

Све ово я самъ мислю временомъ довести у  
редъ и издати у особенѣ кнѣзи, али засада мо-

раюћи збогъ слабости очію одрећи се свакогъ књи-  
жевногъ рада, а поредъ тога желећи да се баремъ  
важніе ствари изъ мое збирке наштампаю пошлѣмъ  
Друштву Српске Словесности нешто, съ молбомъ да  
бы оно то наштампало у своје Гласнику. Друштво  
прими послате му рукописе и нареди да се штампаю  
одмахъ у идущемъ Гласнику, и тако садъ штампаю  
се у XI кнѣзизі Гласника: 1) Слово кнезу Лазару;  
2) Слово Архиепископу Максиму; и 3) Лѣтопись  
царемъ српскимъ. Ова сва три комада іошъ 1852  
год. я самъ переписао изъ едне мале србульнице пи-  
сане одъ прилике у почетку XVII вѣка, и нахо-  
дивше се у приватниѣмъ рукахъ. У србульницѣ ис-  
той находе се различите молитве изъ Требника,  
кое су понайчешће потребне свештенику у раз-  
личниѣмъ приликама, а ова три комада находе се  
управо у срединѣ исте србульнице, исписани еданъ  
за другиѣмъ али у ономъ реду: найпріе лѣтопись,  
за нѣмъ слово Максиму, а послѣе слово Лазару.  
Као што самъ онда мислио више на лакше читанѣ,  
а не на вѣрность одговараюћу изгледу споменика,  
я самъ и переписао сва три ова комада попуњава-  
юћи сва скраћеня и све надметке сводио у врсту.  
Премда самъ доцнѣ видіо и увѣрио се да е за на-  
уку наше филологіе засада одъ приеке потребе, да  
се оваки споменици переписую и штампаю онако,  
какошто су се нашли, али за сада ови комади  
штампаю се онако као што самъ ихъ я переписао  
іошъ у 1852 год.

Да е у наше вриѣме приеко потребно штам-  
пати све оваке споменики онако управо какошто  
се нађу, навели су ме поредъ другіѣхъ досадъ  
штампаніѣхъ споменика особито іошъ жичкій на-  
писъ и копривничкій лѣтопись, кое е Шафарикъ,  
какошто се мисли найвѣрнѣе штампао у своимъ  
достопамятностѣхъ. 1851. у Прагу. — Познато е да

е Шафарикъ добио на неку прилику факсимилирану копию жичкогъ надписа, па опетъ споређуюћи оно што е штампало Шафарикъ са самиѣмъ натписомъ у Жичи, я самъ нашао многе ерове у Шафарика, а у натпису на зиду ихъ нема. Нашао самъ на много мѣста дебеле ерове на зиду а у књязи Шафариковой нема ни еднога, нашао самъ на зиду у многѣмъ речима ъ а у Шафариковой књязи свуда стои оу.

У Шафарика стои наштампано доубоко гам, а на зиду стои доубокогане, тако у Шафарика на страни 7, у врсти 5 стои батина, вр. 7 даша, вр. 16 крашмиръ, а на зиду е: батина, даша, крашмиръ; у Шафарика одмахъ у почетку у врсти другой стои божиє, а на зиду е божиини. Я нисамъ могао споредити цео надписъ те да видимъ колико и какнехъ јошъ разлика има између самога натписа на зиду и онога што е штампано у Шафариковой књязи. Али изъ ово мало споређенихъ врста види се да бы натписъ жичкій требало јошъ едномъ людемъ преписати и наштампати. Друштво Српске Словесности учинило бы велику услугу историі езика српскога, кадъ бы што пріє натписъ жички највѣрнѣ преписало и у своме Гласнику штампало, онако као што е на зиду. Што се тиче пакъ копривничкогъ лѣтописа одъ 1453. штампаногъ такође Шафарикомъ, я самъ имао прилику споређивати штампано Шафарикомъ са ониѣмъ истиниъ рукописомъ наодећимъ се у манастиру Крушедолу, изъ кога е Шафарикъ копию за себе правіо. Нашао самъ опетъ разлике у еровима дебелиѣмъ и танкиѣмъ а тако исто ъ и оу и паєрцима, кои су кодъ Шафарика поизостављани. Особито јошъ важно е што е кодъ Шафарика па неколико мѣста испропуштано или другчіє наштампано по неколико речи и по цѣла врста, безъ чега се управо

у лѣтопису што в Шафарикъ издао и не разумѣшта ли в то лѣтописаць хтео да каже. Тако на страни 51 врсти 27 послѣ рѣчи „боголюбивъ“ пропуштено в „милостивъ, благо, кротивъ.“ На истой страни у врсти 34 у Шафарика стои „благоуствивно“ а у рукопису „благоуствно.“ На страни 54 врсти 18 послѣ рѣчи „пострада“ изостављена в цѣла врста „Подобно же и сѣ“ отъ своего хранила пострада.“ Па опетъ на истой страни а врсти 20 послѣ рѣчи „его“ пропуштена в цѣла врста „посади же и сѣршиз его сѣ престоли отътѣства своего.“ На истой страни юшъ у врсти 22, у Шафарика стои „брани“ а у рукопису стои „страшн.“ Засада споминѣмъ ове разлике и погрѣшке као важнѣ само.

Обадва овѣ споменута слова сада штампую се првый путъ колько ми в стваръ позната. Истина да в слово Максиму онако исто, осимъ малѣхъ разлика, као што в штампано у Србляку рускимъ црквениемъ езикомъ 1765 год. у Москви, али за езикъ нашъ оно изъ Србляка слово као и цю Срблякъ ние ни одъ каке користи и нема никака значеня. Лѣтопись пакъ може быти да ѣ имати врло мало штогоѣ што ние досада познато изъ штампанѣхъ веѣхъ досада у различитѣхъ кнѣигама, и особито у Шафариковнемъ достопамятностехъ, али я мислимъ да оваке ствари за сада треба штампати колько ихъ се гоѣ ѣ наѣ, те ѣ се тако само моѣи временомъ издати уредно и критично разраѣени зборникъ српскихъ лѣтописа.

Београдъ 9 Маѣа 1859.

*А. Вукомановић.*



## ЗА ЦРКВЕНУ ІСТОРІЮ СРБСКУ.

*Изъ рукописа XVII века у библиотеки Друтва  
Србске Словесности.*

Сказаніе о архієпискупехъ србь-  
скихъ нже въ пекни бывшихъ.

архієпискупъ сава прьвосветитель.

архієпискупъ в. арьсеніе.

архієпискупъ г. сава в-го.

архієпискупъ д. еустатіе.

архієпискупъ е. никодимъ.

архієпискупъ з. даниаъ.

архієпискупъ з. іѡанникіе.

архієпискупъ н. ефреъмъ.

архієпискупъ ѳ. спиридонъ.

архієпискупъ і. іаковъ.

архієпискупъ ал. еустатіе.

архієпискупъ вл. сава.

до зде быше архієпискупнъ въ пек(н) до ца-  
ра стефана, и поставлюют се патріарсін. и зде  
изъвнмъ како быше и како се поставише.

Благоустьникъ царь стефанъ възимаєть власть  
и наущество въ земай ѡтауства своего и поста-  
вляетъ скога логофета на прьстоле светаго сави  
архієпискупа курь іѡанникія, и прьвмьсть въ архіе-  
пискумство .м. азть. тогдаже гѡсподинъ краю сте-  
фанъ въ томъ врѣменїи прїемьшъ многїи земле и

градоу грьусиѣ, прѣво прѣсть градъ славыи охридъ и градъ славыи прилепъ, идеже и царски дворъ себе въ прѣзивианѣ съгради и въздвиге, и градъ славыи костуръ, градъ стрѣмицѣ, градъ хлериинъ, градъ железницѣ, градъ водниъ, градъ тѣмрени. сѣа вса прѣсть въ .г. лѣта ираластва своего, и кени-та се на царство оу граду сѣопѣи, архіепискупѣ кури ѿданикиа постави патриархомъ, и пожня въ свѣтительстве на прѣстоле свѣтаго сави лѣтъ .51. и мѣсѣцъ, и съ миромъ успе о господи мѣсѣца сѣк(тебра) .г. днѣ, въ .3. часѣ моци.

о поставленіи втораго патриарха сръбляемъ кури сави.

И по прѣставленіи патриарха кури ѿданикуа стефанъ царъ събра съборъ сръбскы и грьускыи оу градоу сѣрѣ. и постави савѣ патриархомъ на прѣстоле свѣтаго сави. и прѣзивиающѣ же ему въ домѣ спасѣвъ, сыже царъ стефанъ кени-та се на царство и патриарха сѣбѣ нзѣбра сръбляемъ не по законѣ ни съ благословеніемъ цареградскаго патриарха, якоже подобаетъ, нѣ понска благословеніе бесунно на архіепискупѣ\* трѣновскомъ и на архіепискупѣ охридскомъ, и съборомъ сръбскимъ. сице выжари се и постави патриарха, якоже не подобаетъ. Сицева повѣсть о цари стефанѣ. Мужъ же великъ и въ крѣпости силенъ, и въ прѣмудрости силеннѣиши, богоданнѣю власть възпріемъ распро-странѣет се къ востоку и западу и сѣверѣ и югѣ,

\* Прво е стало „патриархъ“, па е онда онако по-прављѣно.

гради же грѣѣтскыя не мало възспрѣеть. заимидеть же се и тѣ общаго врага. възвншае се срьдчѣмъ, и прѣродитѣлнѣ власть краіевѣства оставль, царскы сынъ възделекъ, възвнша се на царство, и по сѣмъ оставиеть еже ѿтѣ прѣродитѣлѣ и свѣтаго савы прѣданное емѣ архіепискупѣство ѿтѣ патрїарха цариграда, поставиеть себѣ поснлѣмѣ патрїарха іѡаннѣва. таже съ савѣтомъ сего ѡтгонити науесть цароградскіе митрополити нже подѣ области тѣоу градехъ, и биваетъ бѣда и злоба не мала. патрїархъ бо царствѣющымъ градоу тогда възселѣнѣскы куръ калестъ поснлаети отлѣуаетъ царѣ съ патрїархѣмъ іегове архіереѣмъ. семѣ же бывшѣ на раскланіе приходитъ царь, и понска о злобе сен раздрѣшеніе, и не възможе обрѣсти сѣна ради и градовъ. и по сѣмъ раздрѣшае се ѿтѣ житїа сего и грѣбѣ прѣдае се, злобѣ же сїю не погрѣбеннѣю оставль.

По сѣмъ же прїесть царство сынъ его хрѣшъ, и мало благодѣнѣствовавъ и бѣдѣ прїесть великѣ ѿтѣ властѣль сконхъ, и мало лѣтъ царствова, и тѣ ѿтѣ жнзни сен прѣстави се, ннѣтоже ѡ прѣдреуѣннѣнѣнѣ злобе сѣтворѣ.

Царство же его прїесть іединѣнѣ уесть князь ладарь, другѣю же уесть вѣлкашинѣнѣ, нже на краіевѣство дрѣзнѣкѣ, ннѣесоже не брѣгъ ѡ проклѣтн свѣтаго савы, грѣуаскїе же страны и гради прїеъмѣ оуглѣша. и по сѣмъ сѣвѣкѣплѣше се нзѣдоше въ македонїю, и ѿтѣ тѣракѣ хѣбїеннѣ быше, и тамо сконѣуаше се. Уѣстивши же старѣць куръ нса на злобѣ сен не раздрѣшенѣное видѣвъ, ревѣно-

СТІЮ РАЖДЕТЬ СЕ БОЖЬСТВЕЮЮ, ПРІНДЕ НЪ КИЗЪХЪ АЛХА-  
РЪ, И СКАЗУЕТЬ СМЪ О ВЪЩИ. КИЗЪ ЖЕ АЛХАРЪ, БОГОЛЮ-  
БИКЪ СМ, И МНОГЫМИ ДОБРОДѢТЕЛЬМИ УКРАШЕНЪ, СІА  
САМШАВЪ НЖЕ О ПРѢДРЕЧЕНЬИХЪ ЗЛОБЪ, КЪ МНОЗЪ НЕУА-  
ЛИ БЫСТЬ. ПОСЛАЕШЪ СТАРЬЦА К҃УРЪ ИСАІЮ ВЪ ПАТРІ-  
АРХЪ СРЬБЬСКОМУ СЛВѢ, И ПРІИШЪДЪ ЕДВА ОУМОЛИ ЕГО  
О СЪМЪ РАЗДРЪШЕНІИ. ОМЪ ЖЕ ПРЪКЛОНИВЪ СЕ И МОЛИ  
СТАРЬЦА ИСАІЮ ПОИТИ ВЪ ЦАРНГРАДЪ ПОНСКАТИ О  
СЕМЪ РАЗДРЪШЕНІЕ. ОМЪ ЖЕ СЕМЪ ПОВНИВЪ СЕ ЯКО  
ПОИТИ, И ПРИШЪДЪ КЪ КИЗЪХЪ, ВЪЗЪЯТЬ ОТЬ НЕГО НЖЕ  
НА ПОТРЕБЪ ДОВОЛЬНАА, И ТАКО ЕМАЕШЪ СЕ ПОУТИ.  
НОЕШЪ ЖЕ СЪ СОБОЮ УЪСТНАГО ВЪ ДОБРОДЕТЕЛИХЪ  
БЫВШАГО ПРОТА СВЕТИЕ ГОРЫ К҃УРЪ ФЕОФАНЪ И ДВА  
УЧЕНИКА СНАЖЕСТРА И МИФОМЪ, СЪ НИМИ И НИКОДІ-  
МА ГА(АГОЛ)ОМЪ ТЛКОВАТЕЛЪ, И СЛВОРЪ ВЪСЪМЪ ОПО-  
ВѢДАЕШЪ, СТАРОМЪ ЦАРНИИ К҃УРЪ ЕЛНСАВЕТИ И ВСЕМЪ  
СВѢЩІИМЪ КЛАСТЕЛОМЪ. ТЪЖЕ ВЪ СВЕЩЮ ГОРЪ ВЪШЪДЪ,  
И ОТЬ ТОУДОУ ВЪ КОРАБЛѢ ВЪШЪДЪ, ЦАРСТВУЮЩАГО  
ГРАДА ДОСТИГЪ, СТРАХЪ И БѢДЪ МНОГЫЕ ПРІЕШЪ, ЦАР-  
СТВУЮЩЪ ТОГДА КАЛАКЪНЪ ПАЛЕОЛОГЪ И СЫНЪ ЕГО  
К҃УРЪ МАНОМЪ, ПАТРІАРХЪ К҃УРЪ ФИЛОФЕЮ, МУЖЪ ДО-  
БРОДѢТЕЛЬНЪ И ПРЪМЪДРЪ. ТАЖЕ УВѢДЪНО БЫСТЬ ПРИ-  
ШЪСТВІЕ СТАРЦА ИСАІЕ И КИНА, ИЕЖЕ РАДИ ПРІНДЕ, И  
ПРІЕШЪ СЕГО ПАТРІАРХЪ И КАСЪ СЪБОРЪ, ЯКОЖЕ ІЕСТЬ  
ЛЪПО, СЪ УЪСТІЮ МНОГОЮ. ТАЖЕ СЪВЪЯТЬ СЪТВОРЪШЕ О  
СЕМЪ, ПРАЩАЮТЪ ПРЪЖДЕ БЫВША ЗАПРЪЩЕНІА И  
ОТАУЧЕНІА ЦАРА И ПАТРІАРХА И ВСѢХЪ ЖИВНЪХЪ И ПРЪ-  
СТАВЛЪШНХЪ СЕ, И ПРІЕМАЮТЪ ВСѢ АРХІЕРЪЕ ВЪ ПРІОБ-  
ЩЕНІЕ И СЪСЛОУЖЕНІЕ. ВЪКЛАЕШЪ ЖЕ ЗДѢ НЕУТО ЛУЧЪШЕ  
РАДИ СІНЪХЪ ПРИШЪДЪШНХЪ, ПАЧЕ ЗА К҃УРЪ ИСАІЮ, ПО  
ИЕЖЕ БЪ СЪЛЪ ВЪЗЛАЮБАЕМЪ ПАТРІАРХЪХЪ, ТОГО РАДИ

дають не и тому нмѣти архієпископа сръбляемъ, нѣ патріарха самогластна и никимже обладаема, еди-  
нѣ о сѣмъ давьше заповѣдъ, яко аще укрѣпѣть се  
сръбляе, и грѣускыѣ пакы странн прїимуть, митро-  
политъ и поменъ тѣхъ рекьше патріарховѣхъ да не  
прїиметь, якоже и съборьма повѣлевають правила.  
и сѣмъ бывъшѣ, напискують къ потвържденію снѣ-  
гелѣа и ѡтпущаютъ его съ любовію и уастію и са  
имы дѣа уловѣка нзѣбраньна къ лѣуышѣмъ нзѣвѣ-  
щенію въ священномнощехъ курь матфеа и курь  
моксеа, нже прїишдѣше въ призрѣнъ яко ѡтъ ли-  
ца патріархова, и вышдѣше въ црьковѣ царствъ,  
служише и приобѣщаше се свѣтнтелюмъ и священъ-  
никомъ сръбьскымъ ѡтауєннымъ прѣжде.

Въ тоже врѣме прѣстави се сава патріарахъ,  
прѣбывши на прѣстоаѣ свѣтаго савен .к. лѣтъ и  
.в. мѣсець, и сконьча се мѣсеца апрѣлѣа .кѡ. днь  
на антїпасхѣ въ .г. уасъ днь.

Сїнже пришдѣше нзъ цариграда, працюють  
цара стефана, їоаннѣа патріарха и савѣ патрі-  
арха и хроша цара и всѣхъ малихъ и великихъ, и  
бываєть радѡсть велика и веселїе, съединише во  
се оуды къ главамъ и прїєтъ пакы црьквы своє бла-  
гозпїе. и тако быше сръбляемъ патріарсы:

патріарахъ .г. ефремъ.

патріарахъ .д. спиридѡнъ.

патріархъ .е. даниль.

патріархъ .з. савва.

патріархъ .ж. курїилъ.

патріархъ .и. никѡнъ.

патріархъ .ѡ. арьсенїе.

ПАТРІАРХЪ .І. НИКОДИМЪ.  
ПАТРІАРХЪ .АІ. МАКАРІЄ.  
ПАТРІАРХЪ .ВІ. ПАУЛЪ.  
ПАТРІАРХЪ .ГІ. АНФОНІЄ.  
ПАТРІАРХЪ .ДІ. ГЕРАСІИМЪ.  
ПАТРІАРХЪ .ЕІ. САВАТІЄ.  
ПАТРІАРХЪ .ЗІ. МИКАНУРЪ.  
ПАТРІАРХЪ .ЗІ. ІОАННЪ.  
ПАТРІАРХЪ .НІ. ПАУСЕН.  
ПАТРІАРХЪ .ФІ. ГЛАВРІНАЪ.  
ПАТРІАРХЪ .К. МАХУМЪ.  
ПАТРІАРХЪ .КА. АРЬСЕНІЄ.

Речи самъ у рукопису скраћене исписао цело  
и ставляю њ где место нѣга у рукопису стонъ.

У Београду месеца новембра 1858.

*В. Даничићъ.*

---

## **ШТА Ђ ПИСАО ВИСОКІЙ СТЕФАНЪ.**

Старе кнѣиге кажу да є деспотъ високій Стефанъ, синъ кнеза Лазара, писао кнѣиге: „многа писанїа прєкызѣ отъ грѣхъсмыиныхъ писанїи, наѣче нѣихъ прѣжде вышєиныхъ того“ (Шафар. *Рамátky dřev. písemn. jihoš. okázky obč. písemn. 62*). Ђ ли се одъ дела нѣговихъ што до насъ дохранило?

### **I.**

У Београду у народной библиотеци при попечительству просвете има еданъ рукописъ на хартїи у 4 одъ више руку, за кой мыслимъ да є изъ XV века. У нѣму су различне богословске ствари, а међу нѣима еданъ акростихъ „деспота Стефана.“ Ано є овай рукописъ тако старъ као што се мени чини, онда јошгъ може быти да є у нѣму овай акростихъ писанъ рукою самого деспота. Акростихъ гласи овако:

**к р а ю г р а н е с е с е м о у : с л о в о л ю б ѣ в е .**

.а. Стефанъ деспотъ сладуаншомоу и любѣзньишомоу и срьдѣца моего неѡтлоуѣшномоу и много соугубо вѣждезньишомоу и въ прѣмоудрости обєнѣшномоу, царствїа моего нескрьнемоу .їме рекъ. о господи любѣзньное цѣлованїе, вѣкоупъ же и милости нашею нескоудном дарованїе.

.в. Дѣто и весноу господь създа, икоже и пѣвѣць реує, въ нѣхъже и красоти многыє, пѣтицямъ

снорюе и веселѣа испльнь прѣлѣтанїе, и горамъ  
връхы, и лоуговѣмъ пространства и польскыи  
ширѣти, и въздоуха тмькаго днєвнымн нѣїмн гла-  
сы оглашенїе, земљанѣа же дароносїа еже цвѣтовѣ  
еже благоуханїа и злагоноснѣе, нѣ и самого уло-  
вѣуьскаго їестства обновленїе и възыгранїе <sup>1</sup>  
достойно кто исповѣсть.

.г. Обѣае всѣа силѣ и нѣа уюдоуѣлїа божїа,  
ѣже и острозрительнымъ оумъ съзрьцовати не до-  
вѣиеть, ѣлюбовь прѣвѣсходитъ. и не уюдо, богъ  
бо ѣлюбовь нменѣиеть се, ѣкоже реуе їѣданъ гро-  
моуь.

.д. Вѣсакѣа лѣжа вѣмѣщенїа вѣ ѣлюбен не  
имати, канѣи бо тоуждїи ѣлюбе реуе ѣвелоу: нзмѣ-  
дѣвѣ на полїе.

.е. Остроу нѣкако и бнстрѣтеуьнѣу дѣло ѣлюбеуе,  
вѣсакѣу добродѣть прѣити могуѣе.

.с. Лѣпотнѣ снїу давнѣу оукрашають ѣко мѣ-  
ро, реуе, на главѣхъ сѣхѣдѣеуе на брадоу дароноу,  
и ѣко рѣса дѣрѣмоньскаѣа сѣхѣдѣїа на горы сї-  
ѣоньскїе.

.з. Юношѣ и дѣвѣ, кѣ ѣлюбѣамъ прикладїи,  
ѣлюбовь вѣзлюбнѣе, нѣ правѣ и нѣзазорнѣ, да не  
нѣкако юноуьстко и дѣвѣстко повѣрднѣвѣше, нмѣ-  
же їестство наше кѣ божѣственѣоу прискѣет се,  
божѣственѣе негѣодоуѣеть. не ѣскрѣблѣнѣе, реуе апо-  
стоуь, доуха скѣтаго божїа, нмѣже знаменѣсте се,  
мѣвѣ ѣко вѣ вѣмѣщенїи.

<sup>1</sup> Где што е писмо ишчилѣло, па га е неко поно-  
вно; тако е и овде, али за цело нислѣмъ да е погрѣш-  
но што е место ѣве рѣчи ставлѣно „възыграти“.



.и. Бяхомъ въкоупъ, и дроуѣ дроуѣ елиѣ, или тѣлесн или доухомъ, нѣ аще горы, аще рѣки расцѣпише насъ, давидъ да речесть: горы гольвоуи-ские да не сынѣтъ на васъ ниже дѣждь ниже роса, яко саоула и їоанифана не съхранисте. ѿ беззаконїе давидово, слышите царїе, слышите, саоула ли плауешн обрѣтеньими? ѿбрѣтохъ бо, рече богъ, давидъ, моужа по срьдцоу моемоу.

.ѡ. Вѣтри же да приразеть се рѣкамъ и да изыскноуѣтъ, якоже при моуѣсен море, якоже прїїсоуѣса соудимъ кїѣмъта ради їѡрьданъ.

.ї. Еше да съвъкоупнимъ се, еше да оузримъ се, еше любовнѣхъ да съеди(ни)мъ се о томъ самомъ христѣ боуѣ нашемъ, ѣмоуже слава съ ѡтъцемъ и съ светымъ доухомъ въ бесконъуѣныѣ вѣны. аминъ.

## II.

Друштво Србске Словесности има рукописъ XVII века на хартїи у 8. У нѣму су различне ствари, између осталихъ и оно што е напредъ у овомъ Гласнику штампано и за „дрѣвену историю србску“, а на другой страни листа 127 има ово:

Мудрѡсть и пророуаствїе скетаго  
стефана лазаровиѣа.

Съплатѡхъ слово полагаю въ разумевающїимъ и вѣнимающимъ гаданїа, о еже събити се всакомъ пророуаствѣ до прииастѣа господнѣа. събрахъ ѡтъ всехъ пророкѡ и приложнѣхъ здѣ въ кратѣѣе изрѣци. сїи рече. на згрехъ слышѣхъ яко клѣплютъ развѣзъ памѣцѣтъ и риклѡтъ и гласи испѣцѣають, крила потресѣають съ старнїцѣю лисицѣю, еже паде и съ-

рѣши се, и придонесе два мужьстенаа да ю хотять въздвинуть съ срьбниомъ палѣтѣниомъ и алмазскими копѣемъ...

Штета што не можемо знати шта е далѣ, ерѣ е еданѣ листѣ одсеченѣ. А на листу кон иде иза нѣга стое загонетке, за кое се веѣть не зна за цело есу ли и оне деспотове. Али ѣу и нѣхъ исписати, ерѣ е и ово напредѣ наликѣ на загонетку, па се може мислити да су му оне наставакѣ.

Првой кон иде нема почетка:

ЕДИНЬ. ПО НИЖЕ ПРѢКО ДВА И ПОСЛѢ ЕДИНЬ Ї ЕЩЕ ДВѢ СТЕ И ПЕТЬ И НЇ ЕДИНЬ И ТОЛКО И ТАКО.

С З Л О Х У И.<sup>1</sup>

НЕМѢ ПОКАНСАРЬ КНИГН НЕСПИСАНІЕ КА ГРАДѢ ПРИНОСИТЬ И ГРАДѢ СТОЮ И НѢ НМН ПУТИ КА СЕБѢ.

С П А В У Н Г И.<sup>2</sup>

НЕБО БѢ А ЗЕМАЮ НЕ БѢ, СЕЛѠ БѢ И ПУТИ НЕ БѢ.

МУЖЬ МОИ ѠТЫЦЬ ТВОИ, И ѠТЫЦЬ ТВОИ ѠТЫЦЬ МОИ, АЗ ЖЕ МАТИ ТВОЮ СЕСТРА ТИ СЕ НАРѢКЪ. БТОЛ Н Р О В Ъ С Ъ Ц И Н Т Е Д И С Ю О Н С (И) Р П Ъ С Ю И Р Е Ц А Д.<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Што е штампано овако раставлѣннѣ словина то су одгонетлаи. Прва два одгонетала стое на среди, и мислимъ да су предѣ загонетками своиѣ. Трекој, кадѣ се не бров она безѣ почетка, одгонетлаи стое иза нѣ. А како се може читати оваи први и други и последни одгонетлаи, види у другомъ чланку о „тайной буквици“.

<sup>2</sup> Види далѣ чланакъ о „тайной буквици“.

<sup>3</sup> Овоже одгонетлаю треба сваку речъ читати съ десна на лево. Само после прве три речи треба читати шесту па пету па четврту. Дакле: дѣтъ сътвори дѣтищѣ съ присною си дѣщерю.

И сїе глагола нїшад акотол<sup>1</sup>: кто не рождь се  
и поеть нскрїною си матерь мѣжа. а. а в е  
а м а д а.<sup>2</sup>

Бахъухамъ нерождень, свещеникъ неосве-  
щенъ, діаконъ христа ѿтержень, певаць блаудникъ.  
Тлькь семъ: ф з ф з в к і з ф ф в к и ф ц ъ ф к о ѡ ф л о  
в з ф н з ѣ к ц і ф л п ѣ.<sup>3</sup>

Речи самъ у рукописима скраћене исписао це-  
ле и ставляо ѣ где место нѣга у рукописима стон:

У Београду месеца новембра 1858.

Ђ. Даничићъ.

---

<sup>1</sup> Ове су две речи и у загонеци писане съ десна на  
лево, може бити за то да се не бы по њима по-  
годила предня загонетка. А кадъ се читаю съ де-  
сна на лево, излази: дѣши лотокѣ.

<sup>2</sup> И ово се чита съ десна на лево, дакле: в дѣ-  
ша е в а . ѣ.

<sup>3</sup> Види далѣ чланакъ о „тайной буквици“.

---

## ТАЙНА БУКВИЦА

У СТАРИМЪ РУКОПИСИМА.

*Читао у Друштву Србске Словесности 22 апр. 1859  
Б. Даничићъ.*

У неколико самъ рукописа налазио на записе словенскимъ словима писане, коя се не могу прочитати кадъ имъ се слова читаю обичнимъ гласовима своимъ. Три така записа знамъ да су до садъ већъ и штампана: еданъ у В. С. Караџића Даница 1826 стр. 10, другій у истой Даница на стр. 20, а трећий у Ф. Миклошића Monumenta serbica стр. 19. Неколико речи тако написанихъ има и у загонеткама Стефана високогъ штампанимъ у овомъ Гласнику напредъ на стр. 169, 170.

Може бити у такимъ записима што знатно; како ћемо ихъ прочитати?

1. У рукопису изъ коега е напредъ у овомъ Гласнику штампанъ животъ Стефана Дечанскогъ има на другој страни листа 128 записъ тако писанъ, па е исподъ нѣга неко кон е знао тайну подписао слова коя кадъ се прочитаю обичнимъ гласомъ своимъ даю смисао и тако показую кон гласъ има кое слово у тайной азбуци, кое се назажу у томъ запису.

Ево записа заедно съ подписанимъ словима коя се могу прочитати:

ШЕПЛЕШЕ ШПЦКЕ НАКОНХАНЪШЕШЕ  
СИ ПИСА Г Г ПОМАКЗКОКЪСИШ

Шта е подписано исподъ оба и и исподъ џ не могу разабрати.

Одавде дакле дознаемо за десетъ слова на-  
навъ имъ е гласъ; дознаемо да

у тайной буквици		в	гласи	и
—	—	є	—	и
—	—	з	—	г
—	—	и	—	в
—	—	к	—	п
—	—	л	—	о
—	—	п	—	к
—	—	х	—	ш
—	—	ѡ	—	с
—	—	ѳ	—	д
а	—	ъ	остае	ъ

Одавде се за неколико слова види да су по  
два променила међу собомъ свое праве гласе и  
тако постала тайна: в е у тайной буквици и, а и  
е в; к е п, а л е и. По томе кадъ у тайной аз-  
буци е гласи и, можемо мислити да и

и гласи є

о чему ћемо се јошъ уверити; тако намъ остае  
у овомъ запису само едно слово џ, кога не знамо  
прочитати, а остало све гласи:

СМЕ ПИСА ГЕ.ГН МОА БУКОЪ СНИЪ.

Овај е записъ овако тайномъ буквицомъ пи-  
санъ јошъ године 1543, ерѣ до нѣга однахъ стои  
настављено истомъ рукомъ: ѡтѣ вѣтна е лѣто .џџџ.  
а ѡтѣ рождѣства христеа .џџџџ. (1543).

2. Истыи овај записъ одъ исте године има  
јошъ у едномъ рукопису, и то у ономъ изъ кога  
е у овомъ Гласнику напредъ стр. 166—168 штампано  
„слово любе“ деспота Стефана, али нема исподъ  
нѣга подписано како га треба читати. (Ваља на-  
поменути да е у оба та рукописа само ове запи-  
се писао „МОА БУКОЪ СНИЪ.“)





гласъ дознати изъ смисла. По ономе што знамо можемо

записъ: хѣци нскихъ епископъ ѿѣниѣ(и) ... ѡ. ѡсвѣщен  
прочитати: шире и ѿиѣ николъ | стѣна(и) ... ѡ. го ние

Изъ смисла се види да последня речъ „го-ние“ не може ништа друго бити него „годниѣ“, одакле дознаемо да у тайной буквици

ѡ гласи ѡ.

и в у запису у речи стѣна(и) надметнуто надъ край-  
нѣ слово и задржанъ му правый гласъ. Изъ смисла се види у речи николъ(ѡ) да

ѡ остав ѡ,

као што смо видели да и сложено ѡ остав ѡ.

7. Седмый самъ записъ нашао на хартии коя е прилеплѣна на предню корицу изнутра у рукопису подъ бр. 26 у библиотеци друштва сръбске словесности. Ево га:

Сѣа книга житіе свѣтаго крстѣна ѿкаго ние пона  
ѿѣниѣ 1748.

Овде нема ни єднога слова коєму не бысмо знали тайнога гласа. Само се валя опоменути да се ѡ и у правой буквици у гдеоимъ рукописима чита као ѡ. Тако ѣмо

речъ: ѿѣниѣ

прочитати: стѣна, т. е. стоина.

8. Осмый самъ записъ нашао у рукопису друштва сръбске словесности подъ бр. 24 на другой страни листа 285. У нѣму имамо єданъ путъ в надметнуто надъ ѡ. Често у рукописима треба два пута читати слово надъ коимъ в друго надметнуто а у тайной смо буквици веѣъ видели да се где-што надмеѣе слово съ правимъ гласомъ своимъ. За то ѣу преписуюѣи овай записъ место єднога ѡ ставити два и меѣу нѣихъ ѡ, кое ѣу съ єднимъ ѡ заградити. Юшъ има у овомъ запису ѡ, коєга у преѣашнѣимъ записима ние было. Знаюѣи да не-







една речъ тайномъ буквицомъ, и то на стр. 10 у врсти 4. У нъой имаю само 4 слова, одъ коихъ су само 2 тайна **ѣ** и **ѣ**, коима гласове знамо; а друга су два **ѣ** и **ѣ**, за коя се може изъ смисла за цело дознати да е прво **ѣ** написано место правога **ѣ**, а другомъ оставлѣнъ правый гласъ. У томъ се запису говори како е царъ Мехмедъ прошао на Бечу, што дакле каже:

конскѣ мѣ ксѣ оуѣрѣи **ѣѣѣѣ** преддодоме  
ниѣ ништа друго него " " " " **мѣѣѣѣ** "

Овай е записъ писанъ године 1683.

13. Запису у В. С. Караѣиѣ Даници 1826, стр. 20:

**нннннннннн**

знамо само ове гласе: **нннн** **с**

Видѣи по два еднака гласа еданъ за другимъ можемо мислити да е писацъ скраћивао речи, по томе **нн**=**нн** ямачно не ће бити ништа друго него **нн**, а **нн**=**нн** може бити да е **нн(а)**. — Знаюи да **ѣ** у тайной буквици гласи **ѣ**, а по томе да и **ѣ** може гласити **ѣ**, можемо мислити да е свршетакъ овоме запису -**сѣ**, а то да е скраћено -**сѣ**, кое може бити да е завршетакъ речи коіомъ е писацъ хтео казати одакле е. Остала три слова **ѣ ѣ ѣ** су ни тайна, а може бити да нису разговетно написана у рукопису, па записъ ниѣ добро преписанъ. Овай е записъ одъ године 1567.

Додаћу азбучнимъ редомъ сва тайна слова коима гласе дознамо:

у тайно	буквици	Б	стои место	ѣ
—	—	В	гласи	Н
—	—	Г	—	З
—	—	Є	—	И
—	—	Ѕ	—	Д

у	тайной	буквици	Ѹ	гласи	Г
—	—	Н	—	Б	
—	—	К	—	П	
—	—	Л	—	О	
—	—	И	—	Е	
—	—	О	—	А	
—	—	П	—	Ѣ	ков гласи и Ѣ.
—	—	Р	—	Ц (?)	
—	—	С	—	Ѧ	
—	—	Ѫ	—	Х	
—	—	Ф	—	У	
—	—	Х	—	Ѫ	
—	—	Ц	—	Р	
—	—	У	—	Б (?)	
—	—	Ѧ	—	С	
—	—	Ѫ	—	М	
—	—	Ѧ	—	Т	
—	—	Ѧ	—	А	
—	—	Ъ	остае	Ъ	
—	—	Ь	—	Ь	
—	—	Ѫ	—	Ѫ	ков гласи и Ѫ
—	—	Ю	—	Ю	
—	—	Ѫ	—	Ѫ	
—	—	Ѫ	—	Ѫ	

Мислимъ да е погрешка што у едномъ запису (подъ 12) Ѣ гласи у, као што е погрешка што е слову Ѫ остављенъ правый гласъ.

У овимъ записима нема свију гласова кое има езикъ коимъ су писани; по томе за сва слова праве буквице јошъ не знамо како су се писала тайно. Али нема више него три гласа потребна србскомъ

езику, која не знамо како су се писала тайномъ  
буквицомъ а то су ж, ш и ф.

Између овихъ тайнихъ записа за које се зна  
кадъ су писани најстарији е јошъ одъ године 1543,  
а најмлађи одъ године 1748. Сјвише е страна за  
народъ србскиј знатно што е ово тако стара стваръ  
и што се тако дуго држала

Б. Даничићъ.

---

## ФЕРМАНЪ

СУЛТАНА МАХМУДА, СИНА СУЛТАНА МУСТАФЕ-ХАНА,  
СРЕБСКОМЪ ПАТРИАРХУ АРСЕНИЮ

одъ године турске 1143, а после Христа 1731.

*Съ турскогъ оригинала, кои е у Карло-  
вачкој архиви.*

*(ЧАТЪ).*

Налогъ, кои е у овомъ момъ високомъ ферману, ово е:

Срећно ступивши на высокій престолъ царства османскогъ, (кои е и калифатъ) разаслао самъ високе фермане да се сви берати понове. У кога е овај мой ферманъ царскій, избраний између месійногъ народа Арсениѣ патриархъ пећскій и околны места, кои су подъ њимъ, поднесавши свой бератъ молио ме, да му се понови. Пошто се на ту молбу његову тевтери епископски прегледаше, нађе се, да е пећска патријаршія са својомъ околиномъ овоме патриарху Арсенију дана съ погодбомъ, да у име махтуа дав сваке године по 70.000 акчи и 100.000 акчи, нао даръ за бератъ; и пошто истый патриархъ махту што припада и 100.000 акчи у готовомъ новцу азиѣ мојој положи, я му 19. Ребаулевела 1143 године овај ферманъ издадохъ и наложихъ, да га ђаури, попови, калуђери, владике и митрополити, кои живе у Пећи и у околини, Крушевцу, Лесковцу, Урђубу, Косову, у окупзѣма вучитрискогъ санџака, у окупзѣма и околини смендерскогъ санџака, Приштини, Новомъ Брду, Якови и околини, Ђустендилу и око-

лини, Дупници, Казанлуку, Ихтиману, Самокову, и околини нѣговой, херцеговачкомъ санџаку съ околиномъ нѣговомъ, Ушћубу, Вранѣи, Егридере-Паланки, Калканделену и околини, Нишу и околини нѣговой, Радомиру и нѣговой околини, Новомъ Пазару, Новой Вароши, Трговишту, Протиѣу, Митровици и нѣной околини, Пріеполю, Таслицы и нѣной околини, Ужицу, Рішави и околнимъ окружи-ма, нахиѣма и селиѣма, а тако исто и свештенство латинске цркве у Босни, по канону и по нѣлинимъ невалялимъ законима и вери, сви дакле велики и мали кои живе у горе реченимъ местима да га за свога патріарха признаю и да слушаю нѣгове речи кое се тичу нѣлове вере, и нѣму се обраѣаю за све ствари кое се тичу закона; далѣ:

1. Да оны горе речены 70.000 акчи у нѣе мах-туа на годину не изоставляю азни предавати.

2. У патріаршіи овой не ће се смети нико у послове патріархове мешати и у личность нѣгову дирати.

3. Нико не ће смети узнемиравати овога Патріарха нити нѣгове већиле, ни владике ни митрополите, кое онъ съ своимъ бератомъ буде одређивао, да купе одъ народа, попова и калуђера, кои живе у нѣговой патріаршіи, мирію, таксе за визитаціѣ, милостинѣ, таксе кое се за прво и друго венчанѣ даю, после тога 12 акчи одъ сваке куће и по 1 цес. дукать одъ свакогъ попа за патріарха, и 12 акчи одъ куће и по 1 дукать одъ попа за митрополите.

4. Зани и тимариоти, кои су у области патріарховой, не ће смети казати за оне христіѣне кои се на нѣлинимъ читлуцима, селиѣма и кишлацима налазе, и живе, да су то нѣлини момѣи, башчовани, и слуге, да бы ихъ тимъ ослободили одъ горе назначены такса.

5. Патріархъ ће имати властъ по досаданѣмъ обичаю све иманѣ коє после смрти попа, калуѣра, калуѣерица, владика и митрополита заостане, узаптити, а да се у то смею мешати бейтул-маан, войводе, субаше, тимаріоти, займи и остале цивилне власти.

6. Митрополіѣ се не могу никоме дати на предлаганѣ кадинно, него ће се давати само на предлаганѣ патріархово, и ово предлаганѣ треба да буде потврђено патріарховимъ печатомъ.

7. Попови, калуѣери, владике и митрополити могу на смрти свое иманѣ завештати сиротинѣи свое цркве и патріарху, и тада вреди сведочба ѣаурска на суду.

8. Ако каква ѣаурка одъ своѣ мужа побегне или се мужъ узхте другомъ ѣауркомъ женити, а прву пустити, онда у расправлянѣ и суѣненѣ тихъ ствари нема се нико другій мешати осимъ реченогъ патріарха и нѣговы владика, кои имаю мой берутъ.

9. Сеоски попови не смею ѣаурину, кои ние по цѣиновомъ закону за женидбу, допустити да се ожене безъ одобрена патріархова.

10. Займи, тимаріоти, спахис, яничари, и остали богаташи не ће смети нагонити патріарха и нѣму казати оно што є поганичкой вери противно, као: отерай овога попа, а нѣгову цркву подай овоме; или: ову жену съ тимъ и тимъ ѣауриномъ венчай.

11. Ако митрополити, владике, попови и калуѣери не бы хтели патріарху потребну мирію и остале таксе и ресуме положити, па бы ихъ онъ морао збацити и друге люде на нѣова места поставити, онда ће онъ ту стваръ и мени явити, и потребно предложенѣ учинити, и я ѣу по томъ нове



потвърдити своиятъ бератомъ, защото ми они даръ за берать положе.

12. Кадъ бы патріархъ каквомъ владици, митрополиту, калуђеру, или попу, за какву кривицу и преступъ узео чинъ и браду му обрѣао, у то се нема нико другій мешати.

13. Ако бы се кои митрополитъ, владица, попъ или калуђеръ противіо и не бы хтео патріарху мирію и остале таксе платити, онда ће онъ то мени явити а я ћу онда дати потребный ферманъ, по комъ ће му мирію и остале таксе власть наплатити и предати.

14. Патріархъ или митрополити кадъ пођу, да годишню мирію одъ ђаура купе, могу путуюћи крозъ опаснія места хальине променити, а и оружѣ носити, и онда ихъ не смею узнемиривати и у миріи оштеђавати они, кои ђупрѣ и друге богазе чуваю, ни остали мирмирани, мирливе, мутеселими, войводе, субаше, займи, тимариоти, спаѣв, яньчари и цивилне власти, и то не само нѣи, но ни нѣове момке и люде кои съ нѣима путую.

15. Кадъ бы реченый патріархъ или митрополити, кои имаю мой берать, изашли у села, кои су у реченой патріаршіи да мирію и остале ресусе купе, онда цивилне власти, емини, кадѣ и наѣби не ће смети казати имъ: докъ ми толико новаца не дашъ, не ћу те у моя села пустити да мирію купишъ.

16. Ако бы патріархъ по своіой поганичкой вери каквомъ ђаурину афорозъ учиніо, у то се нико другій не може мешати.

17. Именованный патріархъ има власть венчати и развенчати по своме закону, и двоє венчано кадъ се сваде помирити, у цркви заклети, и афорозъ учинити, и за то га не смею кадѣ и наѣби гнобити.

18. Кадъ бы патріархъ изашао да купи свою мирію, онда му не смею цивилне власти казати, да га оглобе: „твой су люди наоѣ псовали“, или: „мы смо ти дали новаца у займъ, дай намъ сада врати, ерѣ ћемо те глобити“.

19. Патріархъ купеѣи мирію може по досада-шиѣмъ начину водити и ясакѣв, а да га у томе не може нико узнемиривати, и нико му не сме казати: „мы ћемо наше люде за ясакѣв дати, и ако ихъ не примишъ, не ћемо те пустити у наша села и нахию да мирію купишъ.“

20. Патріархъ може носити штаку и друге сво-ме чину пристойне ствари, и у томе га нико не може узнемиривати.

21. Манастирски и црквени веѣили, кои мирію купе, не смею мирію повести ни упропастити.

22. Патріархъ има власть на свакогъ оногъ калуѣера, кои нема цркве, него коевкуда тумара и сплетке прави, пазити и оваково тумаранѣ забра-нити му.

23. Арсеніе патріархъ докле годъ буде на го-дину по 70.000 акчи царской азни плаћао, моѣи ће, као што су и преѣашњи патріарси чинили, съ ономъ истомъ погодбомъ све, што црквама као закупъ припада, а на име: винограде, башче, чит-луке, воденице, чаире, ѣиве, родна и неродна дрва, аязме, манастире, куѣе, дуѣане, стоку и друге све ствари држати, а да га нико у томе не сме узнеми-ривати.

24. Патріархове парнице, коев буде имао, у Ца-риграду ће се расправляти.

25. Мирмирани, миралиеве муселими, войводе, субаше, баждари, мартилозбаше, займи, тимариоти, и други люди кои стое на ѣупріама и богазима, не смею конѣ и мазге, коев патріархъ и ѣѣгови люди ашу, дирати и забранѣивати имъ да ихъ не ашу,

єдиномъ речю не сме нико никако мирію патріархову отимати.

Тако нека се зна и моме светомъ знаку верує.  
Писано у Константиніи.

---

Оригиналь є писанъ у свитку на хартіи 3 педи широкой, и 8 педи дугачкой, врло лепо, тако да султанскій хать или тура, знакъ имена султана, найбогатіє златомъ и разнобойнимъ цвѣтємъ исписанъ и украшенъ, самъ има четири педи дужине; а текстъ є тако писанъ у 35 врста, да є свагда єдна црвена нарминомъ писана, и єдна црна тушомъ писана врста горе и доле златномъ врстомъ ограђена; има дакле свега црвены врста 9, црны врста 8, а найфиніимъ златомъ писаны врста 18.

---

## **ИЗВОДИ**

*изъ турскихъ документовъ у Карловачкой архиви.*

### **I.**

На предложенъ патріарха Арсенія султанъ Махмудъ давъ 1146 г. (турске) брать митрополиту да може по своіой епархіи путовати и мирію купити, и узъ то препоручуе ѣвима турскимъ властима да митрополиту не сметаю у томъ послу.

### **II.**

Султанъ Махмудъ синъ султана Мустафе бератомъ одъ послѣднѣгъ Муарема 1147 г. (турске) потврђуе како му се патріархъ Арсеніе жаліо на неке люде, кои тражише одъ нѣга некій дугъ, за кои е истый патріархъ на суду доказао да ние истинить, и како е на ту жалбу добио пресуду одъ турскогъ суда, коіомъ е ослобођенъ одъ дуга за кои е парница была; сврхъ тога султанъ наређуе пећскомъ кадин да ту стваръ добро извиди и люде кои дугъ траже одъ тогъ траженя одбіе.

### **III.**

Султанъ Махмудъ синъ султана Мустафе, 1148 (турске) године 10. Сафѣра, бератомъ потврђуе Ђорђа за нишкогъ митрополита, когѣ е патріархъ Арсеніе поставіо по смрти нишкогъ митрополита Панћелоса. За овай е брать платіо новый нишкій митрополить султану у име пешкеша 4.000 акчи (аспри).

## IV.

Нишкомъ митрополиту Їорђу дає султанъ преписанъ ферманъ да га собомъ носи кадь по епархіама своимъ путув купеѣни мирію, да му не бы турске власти досађивале.

## V.

Султанъ Махмудъ синъ султана Мустафе, на предложенъ патріарха Арсенія 1148 године (турске) дає беретъ, у коме препоручує свима турскимъ властима да не чине никакве сметнѣ митрополиту нишкомъ кадь бы по своіой епархіи пошао да купи мирію, и допушта митрополиту да на томе путу може носити и патарицу епископску.

## VI.

Абдула паша, валія румелискій, године 1148 дає бурунтію патріарху Арсенію да може њѣи по епархіама своимъ, коє су у подручю истога паше, и мирію купити и народъ у вери обучавати.

## VII.

У берату се дає право патріарху да може наплаћивати одређене таксе одъ люди кои се жени и то: кои се првый путъ жени да плати 400 акчи, кои се по другій путъ жени, да плати 800 акчи, а кои се по трећій путъ ожени, да плати 1200 акчи. Кои бы се одъ свештеника успротивіо плаћаню ове таксе, патріархъ има право узети му чинъ и обрјати га.

---

## **РУКОПИСЬ**

### **АРХИЕПИСКОПА НИКОДИМА.**

*Читао у Друштву Србске Словесности 13 мая 1859  
Б. Даничићъ.*

У народной библиотеци при попечительству просвете у Београду има рукопись на кожи одъ 180 листа величине као што е садашня оманя четвртина. У нѣму е као што прве речи на другомъ листу кажу:

**ТИПНИКЪ ЮР(ОУ)С(АЛН)МСКИМЪ СВѢТАГО СЛВН.**

Иза тихъ речи иде овай знаменитый предговоръ:

Божьствьныхъ пророкъ проречеишъ скръш(е-  
ниѣ) приѣше, ꙗкоже бо рече нсана съти се. . .  
приде бо съзъти твои, и възведи ѡкръсть ѡуи скон  
и вниждъ събраньна ти уѣда, пондоути бо ц(а)рниѣ  
въ съзъти твоѣмъ и ꙗзыци въ зарн встока твоѣ-  
го. прьвомоу оубо нз(ран)лю нзнемогшоу некръ-  
ствомъ рече тыжде пророкъ ѡтъ лица господниа  
глаголе: нарекоу не люди мое люди мое, и не  
възлюбленіе мое възлюбленіе; ндѣже рече се  
нимъ: не люди мои есте вы, тоу нарекоути се сы-  
нове бога живаго. видимъ бо ѡ насъ велика божниа  
смотрениа милосрдіе, ꙗви бо намъ новаго авра-  
ма, свѣтаго нашего господниа снмѡна и новаго  
миротоуѣца въ новорожденнѣмъ нз(ран)лѣ, рекше  
въ сръпъцѣи земли, ѡтъ того бо намъ все-

краснь плодъ сынъ его кѹрь сава божьствомъ  
 многими поти и троуды ѡтвѣрьгъ пльтскою те-  
 жести яко нѣкон небопарны ѡрьль въ породу при-  
 шдѣ, породѣ, еже есть ѡбнови, не тѹню себе  
 нь и коу срьпскоу землю доухомъ светымъ яко  
 нѣкамъ устьнамъ плула ѡтъ всѣхъ красныхъ цвѣ-  
 тѣхъ сѣрабѣ, и испльни своѣ ѡтъѹство . . . . ски-  
 нѣ и самодрѣжавнымъ вѣнцемъ . . . . стѣ оукра-  
 снѣ, и правокѣрною вѣрою оутвѣрднѣ, и вели-  
 кымъ архiereѣнскимъ саномъ поухѣ; подобе же  
 се боговѣдѣюу монсею, умоуже хотещоу створи-  
 ти скниню, рече умоу богъ: створиши вса по  
 ѡбразѹ явленн(о)мѹ ти на горѣ, тако и съ богобла-  
 женни оуучитель нашъ сава, вѣдѣвъ нже въ светѣхъ  
 градѣ нѣр(оу)с(али)мѣ ѡбразѹ цркви славнаго снѡи  
 и светаго савы нѣроусалимьскаго, въ тѣже ѡбразѹ  
 створи сию великоу црквѣ. ѡбрѣтохомъ же въ  
 светыхъ его словесехъ, еже ѡстави намъ въ оу-  
 чѣшениѣ, яко рече: молю по мнѣ хотещихъ бѣ-  
 ти, за маловрѣменьныѣ ради жнзни недокончани-  
 на мною, испльните. тѣмъже оубо азъ смѣренн  
 никодымъ, многостно вседрѣжителѣ бога и молн-  
 твами светаго савы и светыхъ хтиторъ и светыхъ  
 светитель срьпскыѣ земли възведенъ быхъ  
 на си светын великын прѣѡсвещеннымъ прѣстолѣ  
 архiereп(нско)пнѣ срьпскыѣ земле, потѣшахъ се,  
 аще възможно, нѣyto мало испльнити въ дѣни  
 богомъ хранимаго светороднаго прѣвнскоаго и  
 крѣпкаго самодрѣжца и храбраго краля стѣфана  
 оуроша. бывши оубо нѣкон распрѣ вели по нскоу-  
 шенню стараго злодѣя, и разньствоу бывшоу ме-

ждоу господиномъ ми прѣкысокинымъ краа(е)мъ оу-  
рошемъ и междуу братомъ моу краа(е)мъ стѣфа-  
номъ, мнѣ же тогда соушоу нгоуменову устьнаго  
монастира светые богородице хиландара нже въ  
светѣхъ горѣ, нзколеннємъ обою братоу и сеора  
сръпльскимъ земле посланъ быхъ въ новн рни, въ  
царьскыи градъ, тогда царьствоу правокъри-  
моу цароу кұрь андроннкоу доущѣ ангелоу ко-  
минноу палеологоу и сыноу юго цароу кұрь ми-  
хилоу и вьноукоу юго цароу кұрь андроннкоу,  
правешоу же прѣстолю вьселеньскыи патрнрхоу  
царя града кұрь ннфоноу, тьгда же тоу соушоу и  
патрнархоу светаго града нєр(оу)с(али)ма кұрь  
афанасию и антиѡхинскому патрнархоу, вндѣвъ же  
и поклоннє се мензрєуєнньнымъ благымъ соущимъ  
тамо и оуставъ троудолюбьзнымъ тѣхъ моужн, дръ-  
жещнхъ типикъ по обьудю светаго града єр(оу)с(а-  
ли)ма, по оустакоу светаго сави поустннежитєа,  
прнємъ же оутѣшеннє доуховьно и смиреннє и  
єдннѣство юже єдннѣствовати по словєсн бogo-  
ѡтца братома вькоупѣ и всѣхъ сръпльцѣхъ земли.  
югда же вьзведєнъ быхъ на сн светын великын  
прѣстолю светаго савнн, всегда нмѣхъ въ оумѣ па-  
мєть подвнга и троудѣ ѡнѣхъ блаженныхъ и усть-  
нынхъ моужнн, паує же и оуунтєа и наставннка  
нашего светаго сави вьслѣдѣствоуєє словєсемъ, потѣ-  
щахъ се понѣ малое снє приложити, послахъ въ  
царьскыи градъ въ монастирь светаго прѣдтєує и  
крѣстнтєа нѡана, и прннесєнъ ми бмѣсть сн ти-  
пикъ єр(оу)с(али)мьскы, и прѣложнхъ и въ нашѣ  
єззыкѣ ѡтѣ писмєнъ грѣуьскаго єззыка. слышнмъ



же господа нашего, рекшаго въ свѣтъ нго  
 юу(ан)гелн: аще би вѣдалъ господинъ домоу къ  
 ни уасъ татъ придетъ, бѣталъ би оубо, и не би далъ  
 подмопати домоу своему. бдите, яко не вѣсте къ  
 нѣже уасъ господъ нашъ придетъ. пророкъ же ре-  
 уе: оусноуше сномъ своимъ, и не обрѣтете ни-  
 уесоже. немощъ же уаовѣуьскою скѣсть владыка  
 нашъ, нь любещимъ бога вса поспѣють се къ бла-  
 го. не новихъ бо нѣкихъ кънесохомъ, нь свѣ-  
 тыхъ оуставъ и ѡбнуанъ аври свѣтаго савн, къ нѣже  
 ѡбразъ подобенъ и снѣ свѣта црѣкн създана  
 бысть, да якоже мѣсть къ ѡбразъ създаннъ, аки  
 мѣсть да подобентъ се и оуставомъ на савнословие  
 богоу, якоже видѣхомъ въ царьствѣхъ градъ ти-  
 ннхъ свѣтаго савн. яко оубо мѣсть противоу  
 мощнн, подвигнѣмъ се еже бѣти и трѣзвѣти се  
 къ савнословие богоу. мын оубо потѣчимъ се  
 брати се съ мѣствомъ и ѡбнуаемъ пльтскимъ.  
 благи же дародатель и подвнгодавѣцъ, всемоген  
 богъ, вѣди немощъ нашоу, ть подастъ намъ мощъ  
 доуховноу, нь аще прѣкѣ троудъ покажемъ. вса  
 бо дѣла добра съ троудомъ сыннскאותъ се. якоже  
 бо олово, къ уесомоу боудеть приквзано, долоу  
 къ глаубенноу вѣкуеть, тако акиность и сынъ къ  
 глаубенноу геонн своднтъ доуше наше. бѣннне же  
 и молнтѣа крнлома доуховннма насъ на высотоу  
 възноснтъ, якоже свѣтыхъ жнтнхъ швѣ намъ ѡ томъ  
 нхъясннше. нь оубо молю, ѡцн и братнѣ, нхже  
 богъ сподобнтъ быти пастнре и оуунтеле словес-  
 снаго христова стада, помннте мѣ къ свѣтыхъ си  
 молнтѣахъ, доухъ же свѣты оутѣшнтѣа якоже

КОМОУЖДО ВАСЬ ДАСТЬ, КЪ НЕЖЕ ЗВАНЬ БЫСТЬ, КЪ  
ТОМЪ ПРЕБЫВАЮТЬ. И ВАСЬ УЕДА БОЖЬСТВЕННА МОЛЮ,  
НЕ ЛѢНИТЕ СЕ Ѡ СВОЮМЪ ДАРѢ КОМОУЖДО ВАСЬ, ЯКО  
ДА БИ ВЛАДЫКА НАШЪ ПРЕЗРѢЛЪ НАША ПРЕГРЕШЕННИ  
И КЪ ѠНЪ СТРАШНИ ДНЬ СОУДЪ СПОДОБНА ДЕСНАГО  
СТОЯНИИ СЪ ОУГОЖДЬШИМИ КМОУ, КМОУЖЕ СЛАВА  
ѠТЦОУ И СЫНОУ И СВЕТОМУ ДУХУ, НЫНѢ И КЪ ВСЕ  
КЪКЫН КЪКОМА АМИНЬ. Ся же типикъ написанъ бысть  
кЪ АЗТО .,с.Ѡ.кз. (6827=1319), сльнѣуьнаго кроу-  
га .кг., лоуѣнаго же кроуга .с., индикта .в.

У овомъ драгоценомъ споменику сръбске књи-  
жевности има и записа важныхъ за исторію на ви-  
ше места. Ево ихъ:

На првой страни листа 33, где в мѣсець сеп-  
тембарь:

Мѣсеца сего .г. прѣстави се прѣвѣ патриархъ ѿманиинъ.

На другой страни листа 54, где в мѣсець окто-  
барь:

Мѣсеца ѡк(тебра) .ки. прѣстави се архимп(иско)пъ  
скеты арсѣинъ.

На другой страни листа 63, где се починѣ  
мѣсець декембарь:

Мѣсеца сего .в. днь прѣстави се царь оуросъ .в.  
сръбскыиъ.

На другой страни листа 68:

Мѣсеца декемра .ѡ. прѣстави се архімп(иско)пъ  
даниль.

На првой страни листа 69, где в мѣсець де-  
кембарь:

Мѣсеца сего .к прѣстави се .д. царь стефанъ сръ-  
бскыиъ I гркомъ.

На другой страни листа 77, где в мѣсець  
януарь:

Мѣсеца сего .д. шметъ скетаго сѹстаѹна архиеп(иско)па сръскаго. слоужба скетитѣльска.

На другой страни листа 83, где в мѣсець януарь:

Въ .дѣ. иже въ скетныхъ о҃тцѣхъ нашего прѣкаго архиеп(иско)па сръскаго скетаго сакѣ.

На првой страни листа 91, где в мѣсець фебруарь:

Мѣсеца сего .г. прѣстави се архиеп(иско)пъ ѿмѣнъ.

Мѣсеца сего .кѣ. прѣстави се архиеп(иско)пъ скети сакѣ кѣторѣ.

На другой страни истога листа:

Въ .гѣ. прѣподобнаго о҃тцѣхъ нашего прѣкаго сѹмѣсѣна мѹротоу҃ща сръскаго.

На првой страни листа 105, где в мѣсець априль:

Мѣсеца сего .кз. прѣстави се архиеп(иско)пъ скети ѿмѣнѣнѣнѣ.

На другой страни истога листа:

Мѣсеца сего .кѣ. прѣстави се .кѣ. патрѣархъ сакѣ.

На другой страни листа 107, где в мѣсець май:

Мѣсеца сего .кѣ. прѣстави се архиеп(иско)пъ скети никодѣнѣ.

На првой страни листа 110, где в мѣсець юнѣ:

Мѣсеца сего .кѣ. прѣстави се иже въ скетныхъ патрѣархъ .гѣ. сѣрѣмѣ.

На првой страни листа 116, где в мѣсець юлѣ:

Мѣсеца сего .кз. прѣстави се архиеп(иско)пъ сакѣ.

На првой страни листа 121, где в мѣсець августъ:

Мѣсеца сего .зѣ. прѣстави се архиеп(иско)пъ .кѣ. сѣрѣлѣтѣе.

Листъ в 10 и 176 у дну подсеченъ: ямачно в было што написано, па него одсекао.

На првој страни листа 14 има молитва за жива владоца, и у нjoj се споминѣ краљ Стефанъ Урошъ:

Спаси господи люди свои и клягослови достойнии свои, и посети миръ свои милостию и щедрѣтами, и оуцрпшии дрѣзикоу краля нашего стѣфана оуроши итд.

На другой страни истога листа има молитва у којој се споминѣ и краљ Стефанъ Урошъ и архиепископъ Никодимъ:

И мѣ молимы се за отъноушении грѣховъ краля нашего стѣфана оуроши и архиеп(иско)па нашего никодима и исцѣли оу христѣ брати нашем итд.

За възикъ сръбскій има у овомъ рукописеу писаномъ пре 540 година много знатнихъ ствари.

1. а стои место странѣга о: въ гильгатахъ 56; манастирь 39; 75, 90 (и на много другихъ места), охтаниъ 45; — место и: парамии 79, 99, 132; — место е: въ матафрастѣ 85. — Међу два сугласна слова има по данашнѣмъ говору уметнуто а у 2-гомъ пад: мн; па е юшъ и на краю додано а: сира и шѣца не имми 42, сира не въноушам ни ми 175. Тако е а уметнуто по нарѣдноу говору међу р и д: сарадскѣ 73.

2. е стои место а: талелам 108 (20 мая), мавеси 117, генькарь 18; — место и, па кадъ е у почетку речи добия юшъ j(i) преда се: крими 104 (16 апр.), испаноуи 10, 17, 68, 112, 121, 144; крмось 10, лекетниъ 31, паремии 110, паремию 132, коренѣомъ 125 (има на више места н. п. 37, 53 исписано само корѣ, а остало скраћено); — место о: на иврѣданъ 77, въ иврѣданъ 79, 80, 81, октебрь 49.

3. и место е: манахара 117; — место странѣга о: микнута 113, милафни 51 (10 окт.); тако мислимъ да и у имену славинкестръ 77 стои гласъ и (писанъ

словима **ми**) место страногa **у**, па **е** онда међу два самогласна **и** и **е** уметнуто **в** да не буде зева.

4. о место а: полата 69, сотона 173, олтара 12;  
— место в: китаѣмъ 73; — место оу: шлюна 110,  
пророка симона 121 као што и данасъ народъ го-  
вори, оиофрнх 109 (12 юн.), на херокимаъ 90, на  
херокимаъ 144, на херокимскомъ иѣси 23, агатогела 87  
(гледай § 19).

5. оу место о: камоуи 17, ипакоуи 66, 71, 152, проспоу 129, фроспоуре 156, проскоумиди 70, 78, 93, 103; на листу 89 добро се види да є было написано трифоуи, па є неко састругао у; — место страного в: оуностаь 125, трноупостаснаго кожьстка 34, ноум-фодоры 37, хроусанта 95, искоумень 7. — Има оу по народномъ говору место въ: оу всемъ годици 18, утемъ оу светомъ ифреми 127, оу метафраста 88, оуке-дении скетыж вогородице 18, 61, оуториинь 99, 145\*, пооутаракъ 23.

6. предъ р избачено є страно е, па р постао самогласно: сръгнѣ 50, сръгнѣ 50; овако се избацує самогласно и између д и м: дмитриѣ 54, дмитриѣ 54, то чинимо и данасъ говорећи *Дмитаръ*; — и се избацує и између т и м: тмиѣ 21 (два пута), и то чинимо и данасъ у тој речи, па међу т и м уметемо а: *тамяѣ*; — избацує се о у имену њаѣ 35, њаѣ 37, као што се и говори *Јаѣ* место *Јоаѣ*.

7. у почетку речи одбацују се самогласна а: *дѣвѣстра* 115, по *идѣфорѣ* 119, као што се и данасъ говори. — *полонина* 67, *отъ покадѣписи* 167, *въ покадѣписи* 107, *идлогу* 145, на *идлоги* 16, 40; — е: *кадѣрине* 62, кое се и данасъ чини у народномъ говору.

8. а има и на овакимъ местима: арстиини 106, свастини 68, жлтиини 108 (Heleneae), степѣли 14, 15,

\* Исписано в само оцто, па в надметнуто. и.

54, 63, 103, 114, 118, амьдрѣ (2-гій пад.) 63, амьдрѣ (5-тый пад.) 63, едѣм (2-гій пад.) 121, мафѣтѣм (2-гій пад.) 120, нюдѣмъ 117, мѣсѣм 110, тѣсѣм 108, корѣм (каагаго) 31, 32, 65.

9. domehe се *j* (i) у почетку речи предъ самогласнимъ а: правъ 110, микита 120; — предъ е: ие-генна 66, 86, нудѣмъ 34, испостиларъ 17, оу съор-нымъ микстолнмъ микокле 105, исп(иско)пл 73. Да не бы было зева стои *j* (i) измежу два самогласна у имену: снлоуина (2-гій пад.) 116 (30 юл.), где е узето самогласно оу место латинскога *v* а грчкога *ou*.

10. гласъ се *j* предъ самогласнима често на-лази иза сугласнихъ у коима е шуштанъ: врюю 55, уюдотворци 55, притую 94, проую (4-тій пад. жен.) 92, мтежю 24, нрюфимъ 87, ждюрю (3-тій п.) 50, и по-сле *p* у: затворима 32. А често га нема иза и и где бы требало: слоууаръ 16, раздрѣла 156, зоблоуѣ 119, мѣлаше 67, погоуѣлаж 173, раснолавлѣмъ 29, дивлахоу се 110, римланомъ 151, истъмълають се 152, въсхваля-емъ 115, коладъ 72, краа 5, покламаннж 147, покламаню-ци се 141, скрѣли 108; — тако га нема после *p*: чара 109.

11. гласъ *h* по народномъ говору има у овомъ рукопису место словенскога *шт*, писанъ словомъ *к*: веке (plus) 25, 139.

12. у *б* е претворено и иза *м*: амѣада 11, 12, (на врло много места); олимъгинды 116, олимъи 57 (10 нов.); поменн 104 (10 апр.); — тако и место *в* (странога *β*, *b*) иза *м*: молиткоу зламѣвиноу 78, 100, 135, 137; амѣросни 65; — иза *м* посталога одъ *в*, дакле *ме* место *вв*: амѣакоумъ 63; — е овако по-стало одъ *в* остае и кадъ се избаци *м* кое е учинило промену: отуда мислимъ да е: пожеръ 87, 88, 149, сентеъръ 29, декеъръ 18, као што данасъ у народ-номъ говору остае *д* место *т* и кадъ се избаци и испредъ нѣга у имену *Костадинъ*.

13. да не бы было зевъ, странно се *ou* (и) предъ самогласнымъ претвара у в: *генъкаръ* 18, *фенъкаръ* 19; у последнѣй в речи испредъ *р* изъбачено *ѣ*, кое одговара страномъ *β*, *b*.

14. у г претворено *є* к иза в: *панъграмъ* 114, — у почетку се речи *страно* *ј* стврало у г, кое в ямачно гласило *ђ*: *генъкаръ* 108; *фѣръ*, *є* было ямачно, онако као што намъ данасъ у, *страннимъ* речима *ѣ* *ђ* поставе юшъ тврђе *и*: *ценерао*, *цардинъ*; — г има и место страногоа предъ самогласнымъ в: *ѣ* *тѣмъ* ги 96, 134, 136, ту *є* г дошло место д ямачно за то, што *є* гласило *ђ*, као што гласи данасъ у имену *ђрнисивъ*; — г долази међу два самогласна да испуни зевъ: *пандоугинъ* 43, 44 (и на, више другихъ, места), *адидоугинъ* 28, 35, *ивгоу* 99, (где *ѣ* стои место *г*), *исоусъ* *пангина* 31, 56 (*пангина*).

15. у д *є* претворено т иза в: *андонинъ* 19, 84, *андонинъ* 52, *востандина* 54, *ностандина* 114; — после в имамо уметнуто д: *мѣнда* (2-гій пад.) 98; тако и *самидѣ* 36, 45, 80, 90, 106, 161 (колико самъ годъ пута нашао *є* надметнуто д); тако се данасъ умеће *ту* глаголу *иментовати*; — нашао самъ д место *г* и у предлѣту *одъ* 54, 158 по садашнѣмъ говору.

16. и имамо место страногоа *х* *ch*: *паси* 30, 144, *паси* 152, 154, 162, отуда *паси* 102, кое има и у данашнѣмъ црквенимъ кнѣгама; — в место в: *сентевъ* 10, 29, 31, 49, 117.

17. л место *р* као што се и данасъ говори: *глигоринъ* 48, 60 (три пута), 61 (два пута), 74.

18. у м претвара се к предъ *ѣ*, ца се онда, као што *є* веѣъ казано, иза м претвара и друго в у в: *амѣноуца* 63; — *ѣ* *є* додано предъ в, место коега стои *ѣ*: *амѣфимъ* 62 (26 нѣц.), у томъ имену и, данасъ умећемо и *говореѣи*, *Амѣпѣи*, *ѣмѣфимъ* (2-гій пад.) 51 (13 окт., данасъ *идѣимъ*); — *ѣ* се *мѣо*.

ставля изъ с а предъ с: сентекрь 29, 31, 49, 117, пошерь 87, 149, денекрь 19.

19. н в избачено: костанътинъ 108, 39, 58, 60, 93, 106, као и данастъ у имени *Коста*, логинъ 52, ага-тогда 87 (23 ян.); — а уметнуто с: номъдрать 94 (10 марта), андринъ 122 (26 авг.).

20. н има место ф: пидимонъ 62, пидиноу 59, пилософъ 109, покын (2-гій пад.) 115, потни (2-гій падежъ) 120, 90, коницати 69, пенталинь 77, неопинъ 86, просноуре 129, сепоини 63, тропина 43, тешина 51, сеопинъ 115, сеопиникъ 93, тропинъ 104, килипанни (2-гій пад.) 108. — ф место н: фамъфамн (2-гій п.) 51 (данастъ: нанулы, 13 окт.), фдохини 107, фаремни 79, фелагинъ 51, фиглинъ 55, фудн (2-гій пад.) 104 (15 апр.), агафинъ (2-гій пад.) 94, агрифа 106, мумфинъ 62, архифъ 92 (19 феб.), афондливси 16, н-фринъ 49, фалифа 51, харддальфинъ 91, миламфинъ и млам-финъ 51 (10 окт.), мфимъ 55, амъфлинъ 55 (31 окт.), — н у две словенске речи: етефениъ 17, манастира веоу-симифакиминъ 75 (29 дек.). — У еднимъ речима обое едно место другога: авестоль нъ пидифис(пемъ) 144, 36, фамъпизамн (2-гій п.) 91 (16 феб.), ферпиринъ (2-гій п.) 57, фросноура 156, мифидинора 55 (2 нов.), мфипанинъ (2-гій пад.) 152. — Место агрининъ пише овако: агринининъ 16, 18, 19, 20, 35, 85, агрифининъ 18, 19, 58, 85, агрифина 110 (агрифинина 11), агрифинъ 101, 102, 127. — ф има место ф: логофеть 29, место т кифининъ 104 (9 апр.). — ф место т: лефномъ 37 (12 септ.), подикифа 82 (9 ян.), тифа 103, фимфоеу 73, 76, фимфоеи 92, 106, и еданъ путь у словенской речи: факже 95.

21. х место н предъ т: фхтанъ 45.

22. с место т предъ самогласнимъ нм: домесин-на 82 (10 ян.). т в нвосталъно после н: тефарона 108 (27 мая).





мао што се и говори: ризданише га 135, аи ли га мѣсть 169. Тамо по народномъ говору имаю и придеви одређени а после г, а о или е предъ г: дѣшнѣмъ аи(о)стољскога 17, великига 20, 135, 142, тетрътога 32, 71, редовнега 133, 142, 158, врьхокнега 174. — Овде ђу споменути да рукописъ нашъ има по народномъ говору а и у *ништа*: ниша къскръсна не помиъ 68, не помиъ ниша 164.

29. женскій 2-гій пад. ед. има доста често по народномъ говору е место словенскога ѣ (место словенскога ѣ, у овомъ пад. сви сръбски рукописи имаю е): поке неѣале 157, соѣботе лѣзареке 139, ѣоме 113, мѣрише сестре великаго касилина 115, магдалине 115.

30. у 3-ћемъ и 7-момъ пад. ед. женскомъ прилози имаю по народномъ говору он место словенскога ѣи и ни: на прѣшѣдшомъ агринишѣмъ неѣалскои 24, на херовишѣмъ пѣсин 23, по слоужѣи ксион 143, великион 175, дроугон 169, прѣкон 175, сирион 177, южнион, сѣвернион странѣ 169.

31. у 7-момъ пад. ед. муш. по народномъ говору има омъ место ѣмъ: къ скаѣи илепѣлномъ 130.

32. у посесивной заменици по асимилацији одъ ом поставѣ оо (= ѳ) са свимъ као данасъ: на скоомъ мѣстѣ 131.

33. наставакъ е тѣ трећега лица сад. вр. доста често одбаченъ: неѣтроѣи п не приема 177, има 23, 28, 33, игда ѣтноѣстинъ лѣтоѣргѣи 151, покеѣѣѣи и вѣше 172, игда се слоѣѣи 167, кои годѣ се дѣѣи слоѣѣи 93, аи се прилоѣѣи 23, 50, аѣе се прилоѣѣи 32. — Тамо и у мн., али само одъ глагола быти: соѣ 90, 146, 163. — И мѣсть има по народномъ говору безъ наставка тѣ, уѣѣ кои однада и с: гдѣ ѣе коли прѣдѣстѣѣи. Тако и кадѣ е то лице сложено са ѣе: ѣѣ, коѣму се ѣѣ (= источ. ѣе, зап. ѣи) данасъ у западномъ и источномъ говору народномъ ѣѣѣѣ еѣанѣ

путъ, додае и, као да се заборавило да е оно већ у самоме ми и ме па се говори: *није мје*, као што се у *озго* и *оздо* заборавило шта значи: (предлогъ съ узъ другій падежъ) на му се додало шетого значења *од*, коме е *д* одбачено ради сугласнихъ слова коя иду за њимъ, а већ се заборавља и оба предлога, шта значе у тимъ речима, па се — јошъ еданъ путъ додајући *одъ*, дакле три пута једну *ни* — као изричући — говори и *одозго*, *одоздо*. Где се по источномъ говору говори *није*, узето е изъ западнога говора; а јужно *није* могло е постати по правду одъ и.<sup>\*</sup>

34. у другомъ се лицу ед. сад. вр. опетъ по народномъ говору одъ наставка ми одбацуе: *пишахъ* 174, *обратишъ* 150, *покихъ* 146, *створишъ* 172, *оградишъ* 172, *оцлотишъ* 171, 177, *хоћешъ* 88, 157, 158, 171, 176.

35. у првомъ лицу мн. сад. вр. налази се по народномъ говору о на крају: *исмо* 30, *покидашме* сс 141 (два пута), *иснамо* 14, 15, 16. У последњимъ е и уметакъ и између личнога наставка и основе избаченъ као што се чини и у народномъ говору.

36. За реченикъ има у овомъ рукопису прекраснихъ ствари. Између много речи споменућу само

\* Што е 1857 године еданъ књижевникъ у „Срб. Новинама“ бр. 137 доказивао да е *није* сложено одъ савеза (conj.) *ни* и *је*, то е исликнъ да не може бити, еръ, простоме порицању не приличи копулативный савезъ *ни*, којимъ се по две и више поимцаи поричу а не само једна; простомъ порицању треба само прилогъ (adv.) *не*. Осимъ тога — што е глардо, — после савеза *ни* не бы могло стати скраћено *е*, него бы морало бити цело *сегъ* као што после *иѣга* не стоје друге скраћене речи (*ми* *ме* итд.) него цело (*мени* *мене*).

неколько, кое су народне србске па е врло знатно што се налазе у овой црквеной кнѣзи:

ино (vi) 23, и на више места.

годише (аппис) 16, 21.

дори: дори до мѣсяца 79.

драга: отъ мѣсяца драгаго. Изъ псал. 20, 4, где у данашнѣмъ псалтиру стои устѣнаго=устѣнаго.

ѹи, кое се додае демонстративнимъ заменицама: тѹи дѣнь 25, 103, тѹи недѣля 159, тѹи кнѣгоу 154, тѹи 28, 79.

краа, поминѣмъ га за то што га рукописъ нашъ има у стиховима изъ псалтира: господи спаси краа и оуслыши ны 5 (псал. 19, 10); силою твоею възвѣситъ се краа 5 (псал. 20, 1); ино краа оуниамъ на господа 5 (псал. 20, 8); дѣнь на дѣнь краау приложени лѣта 8. Мислимъ да е у овимъ стиховима ова речъ само за то што су применѣни владыоу, кои е онда бѹо краа.

одѣ 25, 39, 90, 123, 142.

поетѣ (initium) 23.

вразъ: вразъ ксе лѣта 174.

ре, где е р постало одъ ж (нао *морѣ* место *морѣ*), и кое се додае некимъ речима да бы лѣто было ово што значе: нѣморе 19.

нгоу 107, 152, 174.

Не могу се растати съ овомъ драгоценѹу нашомъ, старіомъ одъ шиматовачнога апостола, а да не додамъ іошъ само тропаръ на цвѣти, да се види како га е превѣо архиепископъ Никодимъ (на листу 143):

ѢЩЕ ВЪСКРЪШЕННІЕ ПРѢЖДЕ СВОЕ МОУКЫ  
ИЗЪИЩАЕ ИЗЪ МРЪТВЫХЪ ВЪСКРЪСИ ЛАЗАРА ХРИСТЕ  
БОЖЕ НАШЪ, ТАКЖЕ И МЫ ТАКО ѢТРОЦИ ПОБѢДНЫЕ  
ѢБРАЗЫ ПРИНОСЯЩЕ ТЕБѢ ПОБѢДИТЕЛЮ СМРТИ ВЪЗ-  
ОУПНІЕМЪ: ѢСАНЫА ВЪ ВЪШНЫХЪ БЛАГОСЛОВЕНЬ ГРЕДІ  
Ѣ, ИМЕ, ГОСПОДИ.

## РАЗМАТРАЊА О СТАРИМЪ СРБСКИМЪ ПРАВИМА

на основу старихъ писменихъ споменника и  
Душановогъ законика

*написао Др. Никола Крстићъ, редовный чланъ Друштва Србске Словесности, професоръ права при  
лицею Княжества Србскогъ.*

### III.

#### О ЦРКВЕНИМЪ ЗАКОНИМА.

У правномъ животу негдашнѣ србске државе знатно место заузимаю закони, кои се тичу цркве са сваке стране. Ти намъ закони представляю у поединимъ цртама многе занимљивости изъ ондашнѣ црквено-правне организаціе; упознаю насъ съ некимъ новимъ особитостима нашега прошлога живота; уче насъ, да сазнамо оне наредбе, коима су ради были наши стари утврдити православну веру, распространити іой власть, и увеличати іой славу. Бдномъ речи ови закони, које ћу укратко црквенима називати, показую намъ у новимъ појавима јавниъ животъ србске државе, и излажу намъ нову струку законодавне деятельности нашихъ старихъ.

Проматрајући, и испитујући ове законе доволно се уверавамо, како мало могу учинити законодавне власти, да се укину зла, укоренѣна у духу времена; како добра воля поединихъ людій, па были ови и сами владоци, врло редко, и само мало може одклонити и уништити зла, која су се у народу, поединимъ круговима држављана, државной

и црквеной управи съ временомъ завела и утврдила, и коя владаюћи обичаи трпе, и подпوماжу. Србски извори ясно сведоче дела србскихъ владаца и властеле, коима су они хтели, да православну веру утврде, уздигну, прославе; а заоставши правни споменици увераваю насъ, да су, при свемъ лепомъ стараню црквенихъ, и грађанскихъ властей, одъ пређашњихъ времена у србскомъ народу было многе мане и пороци, и да су врло яко заузела ма зла у црквенимъ делима и у народу, и кодъ самихъ црквенихъ властей.

Бсть, была су злоупотреблѣня у ондашњој нашој црквеной органинаціи, то се не може претанти, о томе у законима довольно и ясныхъ сведочба имамо. Али кадъ помислимо, да су у то доба у црквенимъ организаціама своју земаља владала многа зла, и кадъ се сетимо, да су ове врсте зла кодъ другихъ народа была јошъ већа, него кодъ насъ; онда ћемо у нешто извинити ондашњи наше незгодно станѣ.

Да бы лакше могли промотрити законе, што се односе на цркву, црквена лица, црквено иманѣ, и у обште на црквене предмете, морамо црквене законе проматрати по главниимъ предметима, коихъ се тичу. По овимъ предметима изложићу најпре законе, кои су имали одржати и утврдити православну веру; далѣ законе о црквенимъ лицима; и напоследку законе о црквеномъ иманю, О свимъ овимъ предметима придржаваћу се само домаћнихъ извора; да не бы случайно преобширанъ постао.

#### І. Закони чисто и строго црквени.

Рекао бы да е Неманя быо првый, кои е у србској држави поставіо законе за обрану православне вере одъ распространѣннихъ ереси. Пре Неманѣ не налазимо никаквогъ репштелногъ политич-

ногъ и религіозногъ парактера на кодъ србскихъ државныхъ властей, на кодъ србскога народа. Унутрашнѣ борбе србскихъ држављана изжећу себе, подпальивање себичнимъ тежњама поединнихъ лица изъ разнихъ србскихъ владалачкихъ породица; и нападања разнихъ странихъ народа на србену државу јошъ нељку, одржавала су србскій народъ у непрестаној привремености политичнога стања, и нису дали, да се србска држава стално утврди, развије, и осли. Србскій народъ у ово време забављаше се спољашњимъ и унутрашњимъ ратовима; србски владоци узъ бригу о овимъ ратовима морадоше се старати, да утемелѣ и утврде своју владу; да обезбеде будућностъ своимъ породицама. У оваквомъ стану нѣ могао имати ни србскій народъ, ни нѣговъ владалацъ сталне државно-политичне цели; народъ се стараше, да одржи свой физичкій животъ; нѣгови владоци тежише да се утврде у власти, коју су задобили. Што е политичкій животъ бмо овако привременъ и неизвѣстанъ, то е единъ узрокъ, те се пре Неманъ политичке, и религіозне идее у србској држави у некомъ опредѣльномъ правцу не моглоше развити, да се државный и религіозный животъ у Србији не могаше утврдити. Непрестани немири, кои владаху у Србији и суседнимъ земляма, не даше людма, да се упуштаю у религіозна проматрања. Што државна организација нѣ была добро уређена, то е сметало, те се религіозно јошъ неутврђено уверењ нѣ добро развијало; то е крчило путъ погрешной религіозной науки; и јко е помагало, да се разне погрешне религіозне науке у србскимъ пределима распростране, и нешто утврде.

Другій узрокъ неподпуногъ развитија религіознихъ идеја у комъ опредѣльномъ правцу есу непрестана религіозна комешања, која су непомало ве-

која сијмо потресала и истоку и западъ, па тако све Србѣн суседне земљѣ. Одъ четвртогъ века, кадъ се у Александрији появила аріева ересь, коју се после далеко по истоку и западу распрострањила, и коју су се у свези са другимъ сроднимъ ересима у Бугарској и у Босни многи придржавали, растрзавала су више стотина година христову цркву непрестана неспоразумљива, коју су се у недрима христове цркве појављивала едно за другимъ. Поглавице поединихъ расколничкихъ секта прокламишау еданъ другогъ; и стално се држећи својихъ погрешнихъ наука упињаху се са свимъ средствима, да њихова наука преоблада надъ наукомъ њиховихъ противника. Човеку се стужава, кадъ, читајући историју црквену дозна, како су збогъ незнатнихъ узроча поедини люди, имајући у рукама властъ, и употребљујући удесне околности, чинили у цркви расколе; како су на зло употребљавали важностъ положаја, у комъ се налазише; како су по својимъ себичнимъ целима кварили, и променјивали божанствену науку, наменјену да усређи люде. Препространъ бы быо, кадъ бы се упустіо у описивање црквенихъ догађаја онихъ времена; овимъ, што самъ рекао, хтедохъ напоменути, какво е зло было онда станѣ, у комъ се црква Христова на истоку и западу налазила.

Осимъ тога, што су расколи скоро непрестанце постојали на све стране, заподеле су се распре о разнимъ предметима јошъ у прва времена хришћанска између истока и запада. Починући одъ прве распре, која се јошъ другогъ века између истока и запада появила о томе, кадъ треба славити ускрсъ, растао е број распрѣ непрестанце, а ове распре вођене су съ огорченјемъ, које властолюбиви римски епископи, и погрешке обе супарничке стране непрестанце подпалјива-



ше. Распра, која се између епископа цариградскогъ и епископа римскогъ заподела о првенству год. 381. растла е одъ дана на данъ све већма и већма. Покушавало се много пута, да се завађене стране измире, и изравнаю, али ови попушан остадоше безъ успеха. Распре су ове о првенству лсанъ доказъ, како е гадно: своелюбие кадро общте ствари употребити на постизанъ своихъ приватнихъ користей, не мотрећи на рђаве последке кои могу одтудъ настати за общту стварь.

Расколи и распре између Рима и Цариграда произвеле су велико колебанъ кодъ разнихъ народа. Особито оне землѣ, кое су у близкомъ суседству биле Риму или Цариграду, искусиле су збогъ тыхъ распрій веће потресе. При оваквомъ усколебаномъ станю, кое е одъ 4. па до 11. а гдѣде и до 13. века трајало, нѣ чудо, што видимо, како поедини владеоци, па и читави народи примаю садъ едну садъ другу веру, по околностима, у коима се кадъ налажаху. Лично уверенъ, лично пріятельство, или лична мрзость поединнихъ владалаца, као и приватне користи, кое црквени и светски великодостојници постићи желяху, бяху знатни разлози, кои ихъ приволеваху, да садъ едну, садъ накъ другу религіозну партаю у своимъ областима трпе, подпомажу, и могућнимъ начинима укрѣпљаваю. При овако усколебаномъ станю науміо е Неманя, да се држи православне вере, и да ю брани; и у свему нѣговомъ животу и деланю у овомъ погледу не опажа се никакво колебанъ. Требала е строгость за то, да се сръбскій народъ сачува одъ ереси, кое су га са своју страна окружавале, а кое су у непрестанимъ распрама између Рима и Цариграда имале и налазиле велику и живу подпору.

Изъ црквене исторіе знамо, да се Аріева наука, поставши у Александриѣ, за неколико стотина

гедина распрострла лѣо на истоку и на западу; и да е дала повода многимъ новимъ врсима, кое се у главной науки лжемеу себе слажу; а у поединства, и до нѣмѣу разлику, и кое су, особито у Босни и Трациѣ, имале доста присталица.<sup>1</sup> Познато е уедно и то изъ црквене исторіе, да е ересь Богумила постала у почетку 12. века у Вугарској. (Ленаръ Ваоніе, основатель ове ереси, было е у Цариграду 1118 одъ цара Алексе Комнениковъ лѣно спадѣнъ, нехотећи свою лажну науку цорѣи). Србїя е тако лежала у средъ оныхъ земаля, у коима су ереси поглавито владале. У Србїи за време Неманѣино была е меу властеломъ разпространѣна лажна наука аріеваца. Нѣо што пише св. првоженчанинъ краљ, Неманю е найпре извѣстїо ченїи войниинъ, да се у нѣговој држави похитѣ распространити лажна религіозна наука; а у томе га е упречила нека властелеска нѣи, коя е уда-та была одъ некогъ еретина. Ню е Неманя предъ самъ саборъ извѣо, да тако донаме скупљенинъ црквенинъ и оветскимъ властелима, да се занста у земљи распространити лажна црквена наука. Одъ туда, што св. краљ велѣи,<sup>2</sup> да су ти еретици при-

<sup>1</sup> У Босни ея знаше еретици Богумили, и Патерени. Као што е Аріеизе у Србїи гонїо Неманя; тако су Пана, и по нѣковимъ наговорима босански, и маѣарски краљѣи у Угарској и Босни гонили богумиле и патерене. Види Майковъ: Исторїа Србскогъ Народа. Београдъ 1858. Fessler: Geschichte des Ungar. Reichs, II. 247. Wachsmuth Geschichte der politischen Parteien. II. 420.

<sup>2</sup> Животъ св. Симеона, написанъ нѣговимъ синомъ Стефаномъ, првоженчанинъ краљѣи; а печатанъ одъ Р. Шафарика: у делу: Památky drevního písemnictví Jihoslovánuv. Prag. 1851.

носили хулу на св. духа, да су разделили неразделное божанство, и да дотична кѣи властелска нѣ могла трпѣти сирада глѣхкихъ нечумиръ увиѣа се, да е у Србїи распространѣна была ересь Аріева, у свези са старомъ незнабожачкомъ религіомъ; ерь „глухи кумири“ кое св. првовенчаный краль споминѣ, и „бѣсовскіе храми“ кое наводи Дометіанъ, заиста немогу друго значити, него послѣднѣ остатке негдашнѣга незнабоштва.<sup>3</sup>

Може быти, да е у Србїи было и пристаица богумилске ереси; али се у нашимъ изворима о томе ништа не споминѣ. Чудно е, што се не споминѣ у изворима, да е Неманя быо противникъ пристаицама римске цриве; а може се узети скоро за известно, да е у ово време было у Србїи люди оданихъ римскимъ црквенимъ обредима. Узрокъ тога у томе можемо тражити, што су се римскихъ обреда придржавали западне србске области, кое су у ближнемъ додиру съ Римомъ были; и тако пристаице тыхъ обреда нису были распространѣни по свему народу, па ихъ зато вальда Неманя нѣ сматрао за опасне православной вери. Далѣ Неманя самъ истомъ у 30. години примивши обредѣ православне цриве нѣ вальда быо решителный противникъ онихъ обреда, коима се навикао быо у годинама свое младости. Напоследку Неманя е быо великий државникъ; србску државу истомъ е основао; заузимаѣмъ разнихъ грчкихъ градова веѣхъ е живіо у неприѣтельстве съ Грцима; морао се дакле чувати, да у пріѣтельстве остане съ осталимъ суседима; а добро е знао, да бы гонеѣи послѣдователѣ римске цриве задобіо у римскимъ папама, и нѣима ода-

<sup>3</sup> Майковъ. 19, 20; Гласникъ Друштва Србске Словесности VIII. 155. Ранѣ: Исторія Србскогъ Народа II. 406.

нимъ владоуцима велике, неумитне, и вечите не-  
пріятелѣ. Оваквихъ непріятеля требало се дакле кло-  
вити, и Неманя се занста одъ нѣхъ и сачувао; а  
ипакъ нѣ одъ православне вере никада одступіо.

Арієва ересь, као што ю самъ св. краљ на-  
зива, морала є яко распространѣна быти међу  
властелима; ерѣ св. краљ вели, да є была велика  
распра на сабору, кадѣ є Неманя почео противъ  
ове ереси говорити: „си же глаголющоу скетомоу се-  
моу, и распрѣ велицѣ выхъши“. Но Неманя нѣ хтео  
сврнути съ пута, коимъ є пошао, него изобличив-  
ши кривоверѣ властела „и събсѣдохомъ се съ ске-  
тичюушимъ си, иже ѣмъ, и съ устыици уръшци, и  
съ кельможамъ сконми, и ми малѣ ханьситѣ, посла ва  
мъ, въоружениѣ отъ славыиныхъ сконхъ „...“ и ѣмъ  
ижеде и дроугыхъ казиныи раздѣлимыи показа, нмыхъ  
ѣземльстени отъ владѣуцтении сконго, и домоке вѣхъ  
и нмѣнии нхъ въсе съкельмоуицѣ, раздѣмъ пронажѣнѣвыи  
и нмѣнии, оууицѣю же и владѣицикоу нхъ изъицѣ оуѣ-  
за оу грьтани иго, неиспокудѣи христа сына кожицѣ,  
и нмѣи иго неустыиции ижеде и того къ изъгнаннии  
сѣтвори, запрѣи неиспокудати ни поменокати отъ-  
ноудѣ трѣиастаго имени.<sup>4</sup>

Као што се види изъ овогъ што рекохъ; Не-  
маня є врло строго казнио еретике, желеи тимъ  
начиномъ уништити свакиѣ трагѣ *кривоверю*, и  
стати на путь расколима, кои бы могли настати.  
Ово є тимъ лакше было учинити, што се ересь  
само међу властелима држала а у самъ народъ она  
нѣ была продрла. Неманя се тимъ начиномъ др-  
жао свогъ религіозногъ правца: бранити и подпо-  
магати православному веру, и зидајуи на све стра-  
не цркве, и подижуи манастире, а уважавајуи  
и подпомажуи црквене власти быо є достойный

<sup>4</sup> Рамѣку: Животъ св. Симеона одъ краля Стефана.

предходникъ св. Саве у заведењу народне хієрархіе, и првиъ в прокрѣю путь народномъ религіозномъ развитку. Да се ніе Неманя тако ревностно и решително заузео бы за православну веру; зацѣта ни св. Сада небы бымо могао оцаке много учинити за нашъ народъ, колико е учинио.

Оно, што е Неманя урадио, было е за Србін одъ велике користи. Кадъ Неманя постави онако строга наредба, еретичи тако умумоше, да ѿишъ подъ Неманьомъ, а и после нѣга никадъ више никаква трага неналазимо. Ніе веровати, да е Неманя самъ пронашао, и изкоренію све еретике, ерѣ као што се изъ говора св. краля извести може, Неманя ніе ни знао, да ѿишъ има у нѣговој држави, па е тимъ манѣ могао знати колико ѿишъ има, и где се састаю и т. д. Но почемъ е ересна наука распространѣна была само међу властеломъ, и то по свой прилици само одъ есера; властели сами оставише се лажне ове науке, повратише се у крило православне вере, и обгрлише е оа найвећомъ любви. У србској држави у време Неманѣ I. морао е бити малый брой еретика, а то се одтудъ увиђа, што се еретичи после Неманѣ I. неоявлюю; а србске државне околности доста су были повольне, да се ересъ међу Србима развиє, утврди и распространи<sup>4)</sup>.

<sup>4</sup> Бреску науку подпомагаа е особито та околностъ, што су еретичи у босанскиъ бановима одъ времена Неманѣ I па до самогъ 15. века нешто трпѣлци, а нешто и покровительствовани были. Баџиди Кулиѣ и Нинославъ јавно су брадили патарене (Майковъ: 153, 157). По Майкову Цитирена е и у Србін было јошъ за Младутица, ерѣ се онъ обећао Папи, да ће ихъ изъ Србіє истерати, и принити римске обреде; (Майковъ 36) али ове

Али се умножише послѣдоватељи римске цр-  
кве. Рекао самъ, кои су были узроци, кои су и  
Неманию I. и остале србске владатоце приволевали,  
да се не понажу явни противници римске цркви.  
Они нису истина запланали тежињ римскихъ папа —  
баръ на знаке таквога закланя не налазимо —  
али и незабранљивате јавно службу божію одправ-  
ляти по обредима римске цркви. На тај начинъ  
знатно се умножише лица римске вере, коихъ в  
много у Босни и Далмацији было, а одтудъ су и у  
праву Србију одлазили, и ту се настанљивали.

Душанъ заузевши владу надъ србскомъ др-  
жавомъ, и развивши свою снагу споља и изнутра,  
ніе могао равнодушно гледати умножаванъ людји,  
кои су православію противну религіозну науку ис-  
поведали. Заузимајући едну по едну грчку областъ,  
и тако распростирући свою државу на истокъ, гди  
є готово сама православна вера была, ступао є  
ближе и ближе великой предпостављеной цели:  
срушити ондашню ослабљену и изнемоглу римску  
имперію, па на њнимъ развалинама подићи срб-  
ско царство. Душанъ є врло добро разумео одъ  
колике є важности религіозность у државномъ жи-  
воту; па за то и видимо, да башъ у онај ма, кадъ  
є најбрижљивіе уређивао освоене землѣ, издає  
за свою државу законикъ, па у овомъ на прво место  
ставља законе црквене, да „**сунсти христїанство,**“ а  
као што изъ самыхъ закона увиђамо, и да га укре-  
пи. Душанъ ніе толико стрепіо одъ власти рим-

---

казиванъ неоснива се на домаћимъ изворима; нити  
га можемо усвоити. У Босни є и Стеф. Котрома-  
новићъ бранио патарене (Майковъ 157); па јошъ  
и симиъ Стефанъ Томашъ своимъ декретомъ изда-  
тимъ у Ковици 1446 забранио є само написанна,  
да нове цркве неподжжу, а старе да неоправляю.

скихъ папа као нѣгови предходници; па при свемој томъ, што се и онъ овда онда послужио давнашњомъ политикомъ србскихъ владалаца: да се покаже римској столици оданъ, опетъ се стално придржавао религиознагъ правца, кои е назначио Неманя I; па е зато и тежио, да се заведу законъ за одржанъ чистоте православне вере<sup>6</sup>). Што е Душанъ овако радио, съ тога су му растле сие, и то му е олакшавало посао; връ се Душанъ све више приближавао најкрепчој столицѣ православне вере, Цариграду, ступао е у срце грчкогъ народа, кои бы се безъ сумнѣ решителниѣ быо противио душановимъ намерама, да у Душану ниѣ познао владоца, кои ће и хтети и кадаръ бити православноу веру противу свакихъ напасти одбранити. Грчко више свештенство противно е было Душану збогъ завођења у Србию народне ерархіе; а да е Душанъ быо у религиозности млакъ, оно бы се было съ огорчености противило Душану; а такво противленъ могло му е учинити многе незгоде.

Душанъ, желећи постићи предпостављену цель — очистити християнство — наредио е: да се сви они православни християни, кои су прешли „*латинство*“ т. е. кои су се одали латинској ереси, мораю опетъ повратити у крило православне цркве. А да бы се то лакше у свој царевини могло учинити, бы наређено, да архіереи (цркви великии) поставе по свимъ местима, где су были тргови — вашари, панађури — протопопе, кои су были об-

<sup>6</sup> Майковъ ясно казуе, да се Душанъ у више прилика приклонявао римскомъ Папи; али да е јошъ и 1354. хтео примити римске обреде, чинили се невероватно; връ е јошъ у свој законнику одъ 1349 издао строге законе противу „латинске ереси“.

везани поучавати оне, кои су были заблудили, и кои су одступивши одъ православне вере у ересь латинску прешли. Кои се нису хтели покоравати овимъ саборскимъ и царскимъ наредбама, они су бивали назнѣни по законима светыхъ отаца.<sup>7)</sup> То се на трговима зато чинило, што су се на трговима састајали люди изъ разныхъ краєва србске државе, што и на тргове долазила множина людѣй, па зато и у тимъ местима црквени служители съ већимъ успехомъ могли делати; а одпадници, гледајући тако, где се еретици јавно обраћаю, и сами су добивали волю, да се поврате у православно веру; и свакидашњи примери прелажења изъ ереси у православѣ побуђивали су, да и они постану православни, кои бы се иначе законскимъ опредѣленьима дуже противили. Што се у законима спомињу закони св. отаца, то показуе да и у душаново време у србској држави доста развѣена и распрострањена была била привена књижевность, и да и србско свештенство познавало дела св. отаца, и то јачино не само по изворнимъ делима, која су грчкимъ vznikомъ била писана, него и по преводу србскомъ. На жалость, мало имамо драгоценихъ овихъ споменика негдашнѣга нашега књижевнога живота сачуванихъ, или намъ баръ нису сви познати. Кои су сачувани, они се које изгубише, које сасвимъ покварише, а које јошъ које где у пращини леже.

На горњимъ законима придати су други закони, кои су опредѣљавали нека физична зла за оне, кои се или небы хтели повратити у православно веру, или кои бы своимъ делима осуђавали намере државнихъ и црквенихъ властѣй, и одвра-

<sup>7</sup> Законъ 5. 6. Душановогъ Законика по Шафариковомъ изданю у делу: Рамátky.



нали люде одъ православія. Нѣтъ ни когао другіе быти. Деланіе црквенихъ людій безъ попомъ државне власти само бы малый успѣхъ имало у почетомъ делу, црквенимъ е властима требало дати физичне снаге, да могу више радити, и да та радиа произведе користна следства. Наречеѣно е вато было, да се еретици не могу вадржавати межу православнимъ христіянима, а ако бы се неко задржавао, бывао е жигосанъ по образу, и прогнанъ. Православни христіяни немогаше быти равнодушни према еретицима, они ѿхъ мораше пріавити државной власти, иначе ако су ѿхъ ваташвали, и прикривали, были су и сами жигосани по образу, као еретици.<sup>6)</sup> Рекао бы, да е државна власть овимъ закономъ хтела одвоити православие одъ онихъ, кои су были латинске вере, да бы се тако православна вера тимъ лакше у чистоти одржати могла, али никако неверуемъ, да е латинцима уобште забранѣно было живити у сръбској држави. Они кои су были римске вере, могли су имати свое свештенике, по свой прилици сачинявали и читаве общине, кое уживаху сва общиниска права; али само у скупу и у едномъ месту съ православнимъ немогаше се задржавати. А да е у Србїи было латинскихъ свештеника, одудъ се увиѣа, што су казнили црквенимъ казнима, опредѣленимъ одъ светихъ отаца, оне, кои су некогъ православнаго христіянина превратили у віру латинску.<sup>7)</sup> Државна власть дакле была е доста блага, она нѣ латинске свештенике гонила, она нѣ забранявала латинску службу божію, она е трпила у држави оне, кои су были римске цркве, само е пазила, да се неразпростире латинска ересь, и да латински

<sup>6</sup> Зак. 9 Душ. Зак.

<sup>7</sup> Зак. 1 Душ. Зак.

свештеници немогу ништа радити, што бы было на штету православной вери. Брѣ, да е државна власт хтема на свакиј могућий начинъ изтребити ове, кои су были римске цркве, она небы за нѣмъ, и за нѣмъ свештенике определявала назни, и налагае се у законнику светыхъ отаца; него бы поставила строге законе, и забранила бы была свѣта, кои су были римске цркве, задржавати се у ербской држави.

А да бы се у православной вери утврдили еретици, кои бы у ню прешли, па и сами православни, наређено бы закономъ, да свакиј човекъ у црквенимъ стварма мора бити покоранъ своимъ архiereю. И за то ако е неко нарушио црквене заповѣсти, морао се покаяти, и искати одъ цркве опроштѣнъ; нѣ ли се такавъ преступникъ хтео поправити, и испунити црквене законе, бывао е одлучиванъ одъ цркве. Но пре него што бы преступникъ одлучѣнъ быо одъ цркве, архiereи были су обвезани кротко съ нѣмъ поступати, неколико путій („дваѣ или триѣ каже се у законнику) призывали су преступника къ себи, опоминяли су га, саветовали га, и обличавали га; па текъ онда, кадъ су сви покушави остали безуспѣшни, одлучивали га одъ цркве. Одъ Архiereя захтевало се, да не проявитню християне за „доуховно сьгнѣшѣнѣ.“<sup>10)</sup> Ови закони показую, да су србски законодавци — црквѣци и светски — високо мислили о религii. Они су хтели овимъ законима стати на путь ирелигiозной разузданости, одъ кое настав гаженѣ и занемаренѣ свою црквенихъ предписа; а опетъ да бы се та цель постигла, употребили су блага средства, удесна, и успешна онде, где люди нису были морално поварени, и ирелигiозни.

<sup>10)</sup> Зак. з. 4. Дум. Зак.

Кадъ благе ове предписе наше државне власти сравнимо съ неописанимъ нечовечнимъ свирепствима, коима су на западу црквене и мирске власти тежеле постићи еднаке и исте цели; онда съ правомъ можемо рећи, да су наши предци узвишеніе мислили о христовой науци, него ли западници 14. века.

Противу благости србскихъ закона према еретикама не може се навести 21 законъ душановогъ законника, коимъ се определява „И што прода христїанинъ къ инокароу кироу, да моу се роука отсече, и взмъе отръже.“ Овай законъ ніе управлѣнь бы само противъ еретика, него противъ свію, кои бы покушали учинити злочинство: одузети србскомъ државлянину, православному христїанину личну слободу, и продати га за роба у туђу државу. Речь „прода“ у овомъ закону неможе се односити на промену религіе, него означава губитакъ грађанске и религіозне слободе; па зато „продати христїанина къ инокароу кироу“ уподоблявало се вольномъ убиству;<sup>11)</sup> па е за то и одређена за то злочинство подеднака казань, као и за хотимично убиство; и зато наведеный законъ и ние изъ реда црквеныхъ закона, него е законъ чисто криминальный.\*

<sup>11)</sup> Овомъ подобие законе налазимо и на западу, и то изъ много равнихъ времена. Тако е црквеный саборъ, сазванъ 992 у Кобленцъ (Concilium Confluentinum de anno 992. cap. 7). донео ово решенїе: „Item interrogatum est, quid de eo faciendum sit qui christianum hominem seduxerit, et sic vendiderit; responsumque est ab omnibus, homicidii reatum, ipsum hominem sibi contrahere“. Die Staatskircho Russlands, pag. 200. Schaffhausen, 1853.

\* Сравный наведеный 21. Законъ са 47. Законъ Душановогъ Законника. Можда ће ко наведеный законъ овако разумети: забрањено е было ро-

На овомъ месту треба споменути јошъ и оне законе, кои су управљени противъ предрасуда и обичаја заоставшихъ одъ времена, кадъ е у Србији незнабоштво владало. Оваква два закона налазимо. Бднимъ (131. зак.) се определява казанъ за магичнике и отровнике и то по законима светыхъ отаца; а казни њи су били само онда, кадъ њмъ се доказало, да су противъ овогъ закона згрешили. Кадъ се сетимо, колико су силне разпре постојале на западу о вештицама, магичницима, и т. д. и како су свирепо казни њи били кодъ судова инквизиције

ба, православногъ христјанина продати слободногъ човеку, неправославногъ христјанину было у србској држави, или ванъ њъ. Но я мислимъ, да бы овакво разясненъ тогъ 21. Душ. Зак. было погрешно. Я самъ се трудио у VI. св. Главнога доказати, да у србској држави нѣ было робова у ономъ смислу, као што ихъ е было у осталој Европи. У Србији су најмањъ права имали отроци, али већъ зато, што су имали права, нису били тако понижени, као по другимъ државама робови. Я нигде, ни у едномъ споменѣку нашемъ ненађохъ написано, да е некиъ властель могао продати свое отроке. У споменѣцима споминѣ се, да е неко поклонѣю люде цркви, или манастиру; али међу поклонѣњима споминѣ се не само отроци, него и кнезови, и меропси, и власи, и разне занатлиѣ. Покланѣни су дакле, као што я мислимъ, бивали само са земљомъ заедно, еръ су сви за земљу мањъ иди више незани били. Тако е могао неко и продати свою земљу заедно са людемъ, на земљи настанѣњима, али саме люде безъ землѣ нѣ могао нико продати, баръ се у споменѣцима нашимъ таква продаж неспоминѣ. Та 134. Законъ Душановогъ Законѣка забранѣивао е, да се отрокъ ни у прѣѣю никада недае.

сви, на коѣ е само сумня пала, да у свези стое съ нечистимъ духовима; онда ћемо и ову наредбу нашега законодавства подпуно моћи извјинити.<sup>12</sup>

Другиѣ законъ односи се на стварь, коя е у народу нашемъ безъ икакве сумњѣ остала одъ давнашнихъ времена, кадъ су нани стари были незнабожци. Овимъ другимъ закономъ (20) забранено е, да се „съ вѣровѣствомъ“ неизнопаваю и спалюю мртваци. Оваѣ законъ опомињѣ насъ предврасуда о вампиру, коѣ су се до данасъ у нашемъ народу сачувале, показуюћи да су одъ старина остале. У незнабожаца заиста е было обичаѣ спалѣвати мртваци. Но како се христѣанство већма оснажило, люди су реће мртваци спалѣвали, ерѣ су христѣяни радили по науци светыхъ апостола\* и цр-

<sup>12</sup> У среднѣмъ веку владала е кодъ свию народа у Европи заблуда, да има вештица, и нечистихъ духовъ на земљи; а западна црква ову заблуду јошѣ е подпомагала. У Лондону јошѣ у половини 15. века была е у цвету заблуда о вештицама. 1432. была е обтужена Елеонора, любѣ херцога Глостерскогъ, да стои у свези съ некимъ вештицомъ, и съ магичникомъ, некимъ свештеникомъ. Судъ е вештицу, и свештеника осудио на смртъ; а Елеонора морала е три дана едно за другимъ съ горећомъ свећомъ у руди или по улицама лондонскимъ, а после тога осудили су ю на вечитиѣ затворѣ. Wachsmuth: Geschichte der polit. Parteien, II, 421. На многимъ местима, и. п. у Маѣарској јошѣ у другој половини прошлогъ века сажимали су живе оне жене, коѣ су биле обтужене, да су вештице. Неку Катарину, коя е была обтужена, да е вештица, спалили су у Немачкој (auf dem Körpenberge vor Arendsee) 5 Августа 1787. Hexen und Hexenprozesse von Köppen. Leipzig. 1838, 86.

\* Дела Апостолска Гл. V. стихъ 6. 10.

ивеныхъ учителя, између коихъ лепо вели Оригенъ на единомъ месту: „Ми знамо поштовати умъ души, па зато у гробъ сарањемо мртво тело, као душино оруђе. Брѣ стани умне душе заслужи, да не поступимо съ њомъ као съ безумномъ животињомъ.“<sup>13)</sup> Што се у Душановомъ законнику спомињу обичаи, кои насъ опомињу незнабожачке религије Срба, одтуда неки учени људи изводе, да ни подъ Душаномъ јошъ нје было незнабоштво са свимъ искоренљиво, и хришћанство свуда распрострањено. Но я мислимъ, да ове нестони. Брѣ при свемъ томъ, што е наука хришћанска у Србин са свимъ была овладала, могло е бити, да се задрже и сачуваю неки обичаи изъ незнабожачкихъ времена. То се тимъ лакше може мислити, кадъ се узме на умъ, да се и данъ данашњи вальда подъ свою народа налазе некакви обичаи, и неке предрасуде, које се съ хришћанскомъ наукомъ не слажу, па ко бы одудъ извео, да е подъ тыхъ народа и садъ јошъ незнабоштво? Они законски предписи постављени су противъ еретика, а незнабошци немогу се назвати еретицима, него неверницима. При сажизаню мртвыхъ телеса често су были и сами свештеници; што такође сасвимъ ясно доказуе, да се тај законъ нје однево на незнабошце, коихъ за Душана у србској држави нје было. За преступнике противу овога закона налази се определѣна казанъ; прави злочинци као да су суду предавани; село е плаћало глобу, сигурно зато, што е сажизанъ быо обичаи, кои су сви жители села одобравали, и бранили; а овештенитъ, ако е быо на сажизаню, вальда ако е у

<sup>13)</sup> D. Jo. Mich. Heineccii: Abbildung der alten und neuen griechischen Kirche Leipzig 1711. III. 430. Origenis lib. 8. adv. Cels. p. 397.

томе и самъ нешто радіо, губіо е као што законъ вели „веномство“<sup>14</sup> Ако е неко рекао „властелинъ рече“ т. е. ако е речема врачао, а био е властелинъ, плаћао е знатну новчану казанъ одъ 100 перпера; а кои нїе властелинъ, плаћао е само 12 перпера, али е био и бієнъ. (72. зак. Душ. законника.)

Напоследку къ законника, съ којима е србско законодавство радо было одржати чистоту нравій, придаћу законе о браку. Ове законе по нѣјову предмету неможемо никако назвати „Законника чисто и строго црквенима,“ и кадъ бы њихъ више было, или кадъ бы њихъ више познавали, свакојко бы требало, да о њима на особитомъ месту говоримо; но како ми мало закона о браку имамо, и како су ти закони донесени, као што се у законнику вели зато, „да ѡтнѣтѣ се христїанство,“ то и ове законе стављамъ међъ црквене.

Првый законъ душановогъ законника налаже, да никакавъ бракъ не може бити ваљанъ, докѣ nebude у цркви одъ „архіереа“ или одъ „доуховника“ благословенъ; па зато су властели, и сви остали држављани упућени были, „да неженѣтъ се несласноишѣи се оу своєго архіереа или оу доуховникѣ.“ А ако бы неко у браку живіо, стои далъ у 2. закону, „вєхъ кѣнѣуанїа, вєхъ благословєнїа и оупрошенїа црквиє, такои да раздоуунѣ се.“ Изъ ова два закона увиђа се доста јасно, да е у србској држави до самихъ душановыхъ времена оснѣ црквенихъ бракова было и грађанскихъ, кои су заостали кодъ србскогъ народа одъ прастарыхъ времена, и кои су основани были на давнашимъ народнимъ обичајима. Ови обичаји заостали су кодъ Срба одъ

<sup>14</sup> Сравни 20. зак. Душ. Законника по изданю шафариковомъ са 43. закономъ истогъ Законника, печатаногъ у Исторїи Радѣ IV. 265.

оно доба, кадъ су они съ осталимъ Славенима у заједници живили; еръ кодъ свию Славена, и после кадъ су већ христјанство примили, налазимо грађанске бракове.<sup>15</sup> Они насъ закони и о томе увераваю, да су се Срби тврдо придржавали своихъ старихъ обичаја, еръ се споменъ, да се већъ св. Сава трудоу исморенимъ грађанскимъ браковима, а утврдити само оне, кои су црквенимъ благословомъ освећени были.<sup>16</sup> Деланъ св. Саве было е врло поспешно за православну приву; али ни сама ревностъ народнога светителя нѣ могла уништити народный обичај, кои е свое жите дубоко пустио у народно уверењъ, и кои се толико осилио, да се у цуной снаги одржао до душановыхъ времена, као што се изъ наведенихъ закона извести може. Г. Маџѣјовски вели, да е Душанъ определио, да човекъ и жена безъ црквеногъ венчани нису были сматрани за брачне другове; то естъ нису уживали права, која су брачни другови могли потраживати на основу његовогъ брака; но я на оваква определѣня у душановомъ законнику нисамъ могао наићи; еръ се у 2. душ. закону ясно каже, да се они, кои невенчани у браку живе, мораю разлучити; њима е дакле и заједничкій животъ бы забранѣнъ, нити су србски закони трпили наложничества, па башъ да су се дотична лица и одрекла права, која бы ѣмъ припадала као брачнимъ друговима да су были венчани.

Да се небы ереси увлачиле, а я оне, које су се увукле, да бы се уништиле, србски законодавци морадоше обратити особитый позоръ на бракъ. У 8. душановомъ закону стои: ако е еретинъ (мелетаръ) случайно живио у браку съ православ-

<sup>15</sup> Maciejewski Slavische Rechtsgeschichte. Stuttgart und Leipzig. 1856. II. 194, 197, 198, 199, 200.

<sup>16</sup> Глаголиъ VII. 187, 188.



номъ христїанствомъ, морао ее одрећи ереске науке, и прећи у православно веру; ако ли то не хтео учинити, био е одвајањ одъ мене, и деце; увидањ му е некиј део њима, и био е изгнанъ. Одузето одъ еретика њимањ по свој прилици давано е было његовой жени и деци ради издржаниа, премда се о томе у законима не налази никаква спомена. Не сувишно споменути, да у овомъ закону изразъ „да крстити се въ христїанство“ незначи, да су се полуверци, т. е. кои су были римске вере, прелазећи у православно веру, морали наново крстити, еръ су ови полуверци већъ едномъ крштењемъ были; а по науци св. отаца православне цркве само су они еретици, ступајући у православно веру бивали крштени; кои нису познавали, и подпуно употребљавали св. тајну крштења, као што се споминѣ за аріанце. Полуверци бивали су дакле само помазивани светимъ миромъ, а у закону изразъ „да крстити се“ употребљенъ е у говорномъ значењу; еръ и садъ кажемо, кадъ мо у православно веру пређе, да се покротїе.<sup>17</sup>

<sup>17</sup> Ово, што самъ рекао о значењу израза „да крстити се“ оснива се на црквенимъ законима, и на обичајима цркве православне; али у Исторіи налазишъ више доказа, да су у средишњимъ неку мѣстима Грци едакогъ еретика, прелазећегъ у православно веру, изнова крстили, ма да е св. крштењѣ тајна, која се у животу кодъ еднѣхъ истоѣхъ лица не понавља. Тако некиј Каукусъ, владика римске цркве у Крѣу јасно сведочи, да Грци крете оне, кои изъ латинске цркве прелазе у православно веру (Helneccius II. 257. Caucas: Historia de Graec. recent. haeres. haer. I). А и у актама Латеранскогъ сабора цркве римске одъ 1215. налази се споменъ, да грчки свештеници једоу хтели олујниа службу

Душанове законе о браку попуњавамъ некимъ законима, кои се исписани налазе у дипломи манастира Жиче, и кои се на зиду у цркви истога манастира и данасъ јошъ читати могу. Ове е законе поставіо св. првовенчаныи краљ, кои е, као што е познато, са своимъ синомъ Радославомъ овај манастиръ сазідао. Ови закони морали су постојати кодъ србскогъ народа далеко пре св. првовенчаногъ краља; еръ се по гдечему у њима може мислити, да су врло стари, и св. краљ по свой прилици само е поновіо ове законе, и оштріе заповедіо, да ій люди испуњаваю. Ови су закони важни за то, што се тичу таквы предмета, о којима се у душановомъ законуку ништа не спомињъ; те тако ови закони попуњаваю Душановъ законикъ. Можда за то и нису србски законодавци подъ душаномъ о овимъ предметима ни говорили, што су сви ти предмети доста јаснимъ законима одъ прошлыхъ времена были решени. У обште у Душановомъ законуку налазимо о браку врло мало законскихъ опредѣлѣња.

Првовенчаныи краљ забранио е да се нико не може оженити: скатеџцомъ, т. е. сестромъ свој умрле прве жене, еръ е то законъ забрањивао;

---

на олтару, на комъ су пре тога служили свештеници римске цркве; нити су поштовали крштѣњ, свршено по обредима римске цркве; него су дотичне люде по другій путъ крстили. (Wachsmuth II. 511. Nota 11) Између истока и запада владала е велика раздраженостъ у 12. и 13. веку, па за то самъ Папа Инокентіе III вели за Грке „Gens, quae Latinos omnes non hominum nómine dignabatur, sed canum, quorum sanguinem effundere paene inter merita reputabant.“ Gesta Innocentii III. cap. 92. Wachsmuth II. 511. Nota 5.

па за то ако е неко узео сватвицу, ако е было властелинъ, или войникъ, плаћао е глобу као преслушникъ закона, и то два вола; а ако е было убогъ, светитель е тада те глобе половину узимао, дакле само едногъ вола. Овакви бракови противъ закона заключени, бивали су уништавани, брачни другови распуштали су се; а распусть е бывао съ некимъ церимоніама. Но да се не бы ови распусти често догађали, дотични младенци доводили су сведоке свештенику, можда за то, да сведоче предъ свештеникомъ, да нису у сродству, и да се по закону могу узети; и свештеникъ, рекао бы, текъ после такве сведочбе венчавао е младенце. Сведоци су често свое сведочбе и писмено давали, утврђено своимъ печатима, и такво писмо и печате чувао е свештеникъ при себи. Брачни распусти были су строго забранѣни, и дозволявани су само одъ црквенихъ властей. Ако ли, као што св. краљ вели „*котори обрѣцеть се сию страшною заповѣдъ престоупи*“ т. е. ако бы неко своевластно свою жену одъ себе одагнао, ако е было властелинъ, плаћао е глобе краљу у име казни шесть коня, а властеличићъ (у дипломи каже се: *ини конници*) давао е глобе два коня, а убоги люди, т. е. себри, а управо отроци и меропси, два вола. И саме женске бывале су на истый начинъ казниѣне, ако су своевольно оставиле свое мужеве. „*Аще ли котора родители отемлет се или иныи кониъ сими, то такои да наказоует се противкоу сивоу скоумоу.*“ Овде мислимъ, назначава се равна казанъ за оне родителѣ и сроднике, кои бы противъ мужевлѣ волѣ свое кћери и сроднице одводили одъ мужевлѣ куће своимъ домовима; а можда су тако были и они казниѣни, кои су наговарали жене, да оставе свое мужеве. Ако ли е жена сама оставила свогъ мужа, плаћала е глобу, ако е има-

ла иманя („аще има добитна, добитномъ да напашоуеъ се“); а ако нѣ имала иманя, мужъ ю е по своіой воли казнио телесно, и водіо ю е своіой кући, али на то нѣ было строго обвезанъ, могао ю е и не повести своіой кући (аще ли добитна немала, то сконмъ тѣломъ да напашоуеъ се, иноже боудеть изколеніи моужа же. напашаъ ю, да ю водить. аще ли небоудеть смоу оугодно кодити, то напашаъ ю да ю продасть намо иноу годи“ Речъ продати на овомъ мѣсту, рекао бы, не треба узети у обичномъ данашнѣмъ значенію; него у смислу: оставити. Мужъ, кои е одпустио было свою жену, па е за то было казнѣнъ, морао е, одржавши казанъ, жену опетъ прижити у свою кућу, иначе е бывао казнѣнъ; („такоки и оуъ кожъстаниіе цръкве да боудеть хлѣбанъ, и оуъ господина си да небоудеть оу милости“) а ако е међутимъ узео къ себи другу наиву жену, морао ю одъ себе одпустити. Мислимъ, да е споменути глобу и онай плаћао, кои е свою кћерь или сродницу дао за любу човеку, кои се одъ свое жене неправедно развео, па е онъ за тай разводъ знао. Женама е забранѣно было, оставивши свое мужеве съ другима живити („и женамъ же симъ оуказомъ хлѣбѣнни да вилють, да немать оуласти естѣвни снѣгоу моужа много оудети). Изъ свега се овогъ види, да су то остатци прастарыхъ србскихъ обичая, кои су се одъ незнабожачкихъ времена задржали у србскомъ народу и онда, кадъ су Срби већъ были примили науку Христову, коя е ове обичае у гдечемъ изменила. Напоследку и самимъ црвенимъ властима (скетителамъ же и господствоу юримъ) было е забранѣно разводити бранъ „разкъ слѣбесе прѣводниаго“ па и тада се држао строгъ испитъ. А ако е неко томъ приликомъ было упоранъ и непослушанъ, плаћао е глобу, коя е за „оукоге“ одређена была у два вола; па за то, ако е

убогій стаяо подѣ области архіепископа, онѣ е узимао та два воля; а ако е стаяо подѣ власти епископа, тада е едногѣ воля узимао епископѣ, а другогѣ „господѣствоуѣщи.“

Ово, што е нареѣено было о разводу брака, постало е упливомѣ св. Саве, и есте производѣ и лепѣ примерѣ утицаѣ, кои су црквени канони на србско граѣанско законодавство имали. Сви пакѣ ови закони ясно доказую, да се србско законодавство трудило дати и одржати браку ону светиню, коя му пристои као основу породице, и темелю свега држаного быѣа и напредка.<sup>18</sup>

## II. ц р к в е н и м ѣ л и ц и м а.

У душановомѣ законнику употреблюе се изразѣ „црквины люди“ у трострукомѣ различномѣ смыслу. Црквенимѣ людма називаю се 1-во люди духовногѣ чина, и то сви безѣ разлике, были они на кога реда и степеня. 2-го Црквени люди были су они полувластели (*vassalli ecclesiastici*) настанѣни на црквеной землѣи као неки закупници, кои су надгледали обдѣляванѣ црквене землѣ. Овакве црквене вазале налазимо у средиѣмѣ веку у свой Европи. 3-ће црквени люди по Душановомѣ законнику были су и они селяци, кои су црквену землю обделавали, работаюѣи цркви, и даваюѣи їой неке приходе, а ослобоѣени будуѣи одѣ различныхѣ државныхѣ терета. Я самѣ науманѣ овде само о „црковницина“ у строгомѣ смыслу, т. е. о клиру говорити; ерѣ закони остала два разреда црквеныхѣ людѣи иду у граѣанско право.

<sup>18</sup> Наведену диплому манастира Жиче печатао е Г. Шафарикъ у своемѣ делу: *Praváky: podlé naslovovъ: Okázky občanského písemnictví.*

Познато е, да унашемъ клиру има мирски свештеника, и духовника или калуђера. У србској држави за времена Душанова мирско свештенство нје имало оне важности, коју данасъ има, па за то и закони о црквенимъ лицима спомину већиномъ правне односе духовника; па и у самимъ поединимъ повелема и хрисовулама о мирскомъ свештенству редко кадъ налазимо каква спомена.

Србско законодавство, старајући се, да се утврди у држави религијозностъ, морало се особито побринути о томе: коме се поверава важно званіе духовнога пастира. Закони наређују, да су „сметитеље“ дужни постављати „доуховнике по вьсѣхъ горѣхъ, по градовехъ и по селехъ.“ Па за то су само она лица могла извршавати свештеничке дужности, „иже соуть прѣси благословеніе на доуховникустѣ козати и рѣшити оуѣ своихъ нмъ архіерси.“ Свештеникъ дакле у туђој діцези посвећенъ за свештеника, или онај кои свештеничкій чинъ нје као што треба примію, нје могао извршивати ни у цркви, ни ванъ цркве свештеничке дужности. А да е морало бити случаева, да су и люди несвештеници, неке свештеничке дужности на супротъ црквенимъ законима одправляли, увиђа се изъ послѣднихъ речій наведеногъ закона, у комъ се изрично каже „а оими доуховници, коихъ не соуть поставили доуховнике, (т. е. кои нису постављени у духовничкій чинъ одъ епископа) да ижденоуѣ се, и да ихъ кедѣхъса (управо педецса, казни) црѣкѣ по закону“<sup>19</sup> Свештенике е свакій у црквенимъ делима морао слушати.

Изъ истога е закона види и то, да су, удесно црквенимъ канонима, епископи имали неограничено право постављати свештенике у поеди-

<sup>19</sup> Зак. 10. Душ. Законика.

нимъ парохіѣма. Но ипакъ нису све цркви подчинѣне были овой неограниченой власти епископа. Властели и остали люди, кои су имали свое баштине, и на нѣма су сазидали цркви, имали су право бирати себи по воли свештеника „да си поставишь своего наложника и да га прикде къ светителю, да га благословитъ светитель, оу члѣн боудеть ииорѣи.“ Но међу ове баштинске цркви не треба ставляти оне, коє су се налазили истина у властелскомъ селу, али коє нису сазидали властели, па коє су за то са свимъ были подчинѣне архіерейма.<sup>20</sup> У духовнимъ делима све цркви были су подчинѣне епископима. Ано в властелинъ само едапуть подложію свою баштинску цркву подъ другу цркву, или подъ манастирь, вели законъ „неи да неодадасть црквию тою;“<sup>21</sup> онъ в дакле губію тада своя права, и нѣгова баштинска црква изравнала се съ осталимъ црквама. Законодавство ишло в на руку црквинымъ властелима, да се осмаже, и да свою делательность што веѣма развию. Рекао бы, да су и царске цркви были у нечемъ изузете иснодъ архіерейске власти, врѣ се у 27. зак. каже „цркви царске да неодагають се подъ чланѣи келѣ.“ Но архіерей су имали право пазити, да се ни у овимъ црквама не поставляю за свештенике лица, недостойна свештеничкогъ чина, и неспособна точно извршивати свештеничѣе дужности.

Права, коя в мирско свештенство уживало, нису была врло велика; али ипакъ свештеничкѣи в чинѣ давао свакоме нека особита преимущѣства. У старимъ споменицима мирски свештеници називаю се „иерей“ а Душановъ законикъ споминѣ

<sup>20</sup> Сравни Зак. 43. са 10 и 31. закономъ Душ. Законника.

<sup>21</sup> Зак. 44. в 192. Душ. Зак.

само изразъ „попокъ;“ кои су само тако одъ властела независни и слободни были, ако су были „попокъ кѣшеници;“ а ако су были приватни свештеници дотичнихъ властела, стаяли су подъ нѣювомъ влашћу. Свештеникъ нѣ смео самовольно отићи одъ свогъ властелина, него, ако се властелинъ нѣ хтео старати о издржаню свештеника, тужио се овај архіерею, кои є властелина опоменуо на нѣгову дужнотъ. Ако властелинъ нѣ послушао опомене, свештеникъ є постаю слободанъ, и могао є ићи кудъ є хтео; „да єсть поповъ скободъ, коуде моу хотиће“ вели 32. зак. душ. законика. Свештеници за свою личностъ были су слободни одъ државныхъ терета „да єсть кѣмъ поповъ скободъ“ (зак. 31.); али нѣюви синови, ако нису изучили кнѣгу, поступали су у мѣропхе, као што се изражава краљ Дечанскій у својой дипломи, то єсть постаяли су селяци; ако ли су поповски синови изучили кнѣгу, было є наређено „да стои сѣ оцемъ на скоемъ ждрѣію.“ Само свештеничко дете могло є постати свештеникъ: „да се повь отъ пова стѣи.“<sup>23</sup> Свештеници стаяли су, рекао бы, подъ непосредномъ управомъ протопопа, коима су морали и нешто давати. У закону Душ. нема о томе никаква спомена. У дипломи манастира Жиче споминѣ се „протопопа дворски.“

Колико се пазило, да свештеничке дужности одправляю само люди, одъ архіерея посвећени; толико и іошѣ већма пазило се, да се на виша црквена достојанства не узвишаваю люди, кои су

<sup>23</sup> Наведена диплома манастира високихъ Дечана печатана є у делу: „Споменица Србскогъ Народа Београдъ 1840. бр. 176. Дечанскій Првенацъ Нов. Садъ стр. 47. Monumenta Serbica edidit Miklosich. Viennae 1858. бр. LXXXIII.



неспособни и недостойни да управляю црквенимъ делима. Изрично су закони забрањили, да се: митрополити, епископи и игумани не постављаю по миту. Ко е постављао митрополите и епископе, не знамо за цело, али можемо доста поуздано рећи, да е постављао архіерейскій саборъ; па за то се и определяваю казни за оне, кои бы при постављаю, управо при избору овыхъ высокодостойника узели мито, и по миту давали свой гласъ. Игумана бирало е братство дотичногъ манастира<sup>23</sup> еръ имаю

<sup>23</sup> У рукопису Душ. законника печатаномъ у Историји Ранића (IV. 264. Зак. 39) ясно се важе, да ће игумана бирати сва братія саборно; а и у дипломи, коју е св. Сава дао манастиру св. Николе у Вранјини споминъ се, да ће по смрти првогъ старешине, когъ е епископъ хтиторъ тогъ манастира (Иларионъ, епископъ зетскій) поставіо, старешину бирати све братство, а избраногъ потврђиваће архієпископъ србскій (Miklošić Monumenta XXII). Съ овимъ се слажу опредѣљня, како да се бира старешина у многимъ пирговина светогорскихъ манастира; еръ и те старешине обычно бирало е све братство (Аврамовићъ: Описаніе древностій србски у св. гора. Београдъ 1847. бр. 3, 4.) Но одъ овыхъ правила было е изузетакъ. Тако у манастиру Жичи самъ е краљ постављао Игумана, а архієпископъ е постављеногъ благословіо у томъ чину „а ѿ поставлени игоуменьскомъ, игоже по правди иждоли краљевство, сего архієпискоуна благославляеть божьствомъ, а краљъ дѣлаеть سموу жьдъ, и челоу иго поставляеть его игоумена“. Кнезь Лазаръ, даюћи многа села манастиру Раваницы, опредѣліо е „и да не ставитъ се игоумень ѿхъ иноудѣу, тьхую ѿхъ монастырские братіе, съ съзятюмъ господарствымъ егоже иждероутъ благоговѣднихъ на

некихъ. писменихъ споменѣна, у мѣста се изрѣчно каже, да ѣе игумена бирати у скупу сви калуѣери тогъ монастыра; па е зато и могао быти случай, да е неко подмитіо меке члаове братства, да за нѣга даду свой гласъ. Патріархъ е поставлянь на земаљскомъ сабору, и то подъ упливомъ самога владоаца, па за то се и не споминъ у закону, да се и патріархъ може поставити митомъ.<sup>21</sup> Кои су у наведенимъ случаяма примили мито, были су проклинани; па ако е неко митомъ заиста до споменутихъ црквенихъ достојанства дошао, обѣица изгубили су свой санъ „да изѣрже-

братствъ бѣ и поставилише роуки на скетое евангеліе и рекоуѣ съи достонны естъ быти наставниикъ оцѣнженіеицею нашему, и насти стадо христово възъ всакое кини“. (Срб. Лѣтописъ за 1847. IV. 46—56). Душанъ, даюѣи свою диплому на села келіе св. Саве, коя в была „з крѣпцѣ“, и дозволивши, да иѣгова-люба царица Елена буде друга ктиторка те келіе, задржао в за царицу право „да си ижеи-ра оуѣ всега уина хиландарьскаго старѣца, коюго хощеть, и полагаа въ тои скетѣи нелѣи, нѣ съ зиро-шеніемъ и благословеніемъ хиландарьскими и по в екои и хотѣи, а оуѣ ииоудѣ да не боуде, кромѣ црѣки хиландарьске“ (Mikloschih: Monumenta CXVII. Аврамовиѣ: Опис. древ. срб. у св. горѣ бр. 10). Наведени примери доста ясно показую, да се у манастирѣи нгуmani, и по пирговина старѣи нису поставляли по едномъ истомъ сталномъ правилу.

<sup>24</sup> Познато є изъ црквене исторіє, да су у Цариграду у изборъ патріарха решителный уплявъ влиаи цариградски царєви; па су за то често за патріархе постављиви люди нецрквени, као што ни самъ Фотіє, знаменитый цариградскій патріархъ, нє быо духовникъ пре, него што є постао па-

та се бже оуь сѣдѣ, и поставленъ и поставленъ.<sup>23</sup> За игумене се особито наређуе, „да ставеть се добри убожци и искоуци, пох хотеть быти строгителе домоу божию.“ Пазило се дакле како на науку, тако и на вештину црквенимъ добримъ управляти, а да се и побожность, и остале религіозне добродетели имало у виду, само се по себи разуме. Игумени су се непрестанце задржавали у манастиру, живели су „въ кѣноуихъ по закону“ и губили су свою власть само онда, кадъ су што велико згрешили.<sup>24</sup>

---

тріархъ. Неизвѣстно е, ко е постављо архієпископе у Србїи у прва времена Неманића; али већъ подъ краљемъ Драгутиномъ налазимо споменъ, да е архієпископа бирао „саборъ земли срѣкскихъ“, а одъ Драгутина починаюћи и у напредакъ архієпископа, а после патріарха бирао е савъ земальскій саборъ. Види мой саставъ у Гласнику Друштва Србске Слов. IX. стр. 36.

<sup>23</sup> Зак. 12. Душ. зак. На западу е такође врло рано овладао пороку симоніе кодъ вишегъ и нижегъ свештенства. Продаванѣ црквенихъ достојанства бмо е еданъ одъ главнихъ узрока оныхъ реформа, кое е Хилдебрандъ, као Папа Григоріе VII. предузео. Wachsmuth II. 162.

<sup>24</sup> Зак. 13, 15. Душ. законика. У некимъ дипломана наређуе се, да се старци, коима е поверена управа пиргомъ, не уклањаю са своихъ места безъ велике кривице „незъ великаа оузрена да нехунилетсе“ вели се у одной дипломи; а ако е стараць заоста што велико згрешіо, бывао е збиченъ са свога места, а братство дотичногъ манастира бирао е другогъ монаха за старца у пиргъ. Аврамовићъ: Опис. древ. срб. у св. гори. бр. 3. 4.

Манастири были су освећена места нарочито построена у славу божию за люде, кои су тежили за спокойнимъ животомъ, и кои су се решили, избегаваяћи светскій жуборный животъ, побожно и религиозно одани служити Богу. Познато е, да су на западу были манастири често уточишта людма, кои су, изгубивши светска блага, подъ скромномъ калуђерскомъ хальномъ хтели и далъ проводить свой разузданный животъ; па за то су многи манастири препунѣни были лицами, коя су произлазила изъ најодличниѣхъ властелскихъ породица.<sup>27</sup> На тај начинъ манастири су на западу постали збегъ раскалашнихъ людѣй, а манастирска добра была су неисцрпљивый изворъ, изъ когъ су они узимали средства да продуже свой невалялый животъ.<sup>28</sup> Истина, и у србскимъ манастирима

<sup>27</sup> На овомъ месту вредно е навести, да е 1145. у некомъ манастиру у Литеху између монаха было: 9 краљевѣ; 14 кнежевѣ; 30 грофовскѣ, в 1 баронскѣ сивоа. Wachsmuth II. 278.

<sup>28</sup> На западу врло рано почели су монаси проводити непристојанъ њивомъ чинъ животъ. Већ Карлъ великій пребацуе монасима, да су њима овладали пороци „*fornicationes, abominationes, immundities*.“ Нема таквогъ гадвогъ порока, за когъ не бы нашли примера у животу монаха на западу у средњемъ веку. Иощъ при концу 15. века Бонифацие Венлоо (Bonifacius Venloo) настояникъ манастира Ламбурга бие е такавъ пѣшакъ, да се јавно съ людма надметао, и облађао, ко ће више јавно подмети. Вѣдомъ га е у пићу надмешіо некій селякъ, и честитый настояникъ бы принуђенъ уступити благородномъ победителю по смислу обладе неку манастирску землю. Staats-Lexicon v. Rotteck und Welcker. 1847. VIII. саставанъ: Kloster. стр. 252.

бывали су често монаси люди изъ найодличниѣхъ породица, па и сами владалачни синови стунали су у редъ смиреныхъ калуђера; али се опетъ не може рећи, да се манастирима и манастирскимъ добрима служили люди, кои су се наситили свою светскихъ услада, и кои су у манастирь дошли, кадъ су проарчили све свое иманѣ. А да бы се учинило, да се не догађаю никаква зла, бы наређе-но закономъ, да съ благословомъ архіерейскимъ у монашкій чинъ пострижени калуђери и калуђерице не живе у своимъ приватнимъ домовима, него по манастирима съ осталимъ братствомъ;<sup>29</sup> и само пустиньницама допуштено є было, да живе у самоћи, удалѣни одъ осталогъ света. Калуђери, рођени у селу, кое є близу манастира, нису могли остати у томъ манастиру, него су премештани у друге манастире; а башъ ако су и остављани у манастирима, нису у њима никада могли бити игу-мани „немогућъ бо въси оудржати естъство, шю недати тто людо помоу оуъ срьодиниъ и зилемнихъ“. Ко є ед-номъ ступіо у брой монаха, томе законъ нису до-зволявали, да може свргнути инокку расу, т. е. престати бити калуђерь; а кои бы то самовольно учиніо, бывао є казнѣнъ.<sup>30</sup>

На овомъ месту треба іошъ да споменемъ, да се међу црквенимъ людма спомину *ексарси*, кое су митрополити и епископи шилjali по своимъ епархіама, да по смислу црквеныхъ закона прегледе црквена добра; да надгледе како иду парнице, кое су се предъ црквенимъ судовима налазили; да надгледе станѣ свою црквій у епархіи, и да по свой прилици покупе одъ свештенства архіерейске приходе, то єсть „декодьнъ цръковнъ да

<sup>29</sup> Зак. 17, 29, 198. Душ. Законника.

<sup>30</sup> Зак. 18, 19. Душ. Законника.

вѣдѣть оутъ поповъ, кои естъ оутъ бащинъ," као што законикъ (38. зак.) вели. Ексарси морали су быти лица духовна, по законнику *калуђери*.

Проматрајући досадъ изложене законе строго црквене, и законе о црквенимъ лицима, не можемо да не приметимо, да су у цркви за време Душаново бывала разна зла, кадъ е Душанъ такве законе поставіо. Душанове законе не треба сматрати као правила, поима е законодавство хтело спречити, да не могу быти зла; него ове законе морамо сматрати као следствие неповольныхъ околностей, у којима се тада србска црква налазила; и којма е Душанъ хтео учинити, да престану зла, која су была, и да се нова не чине. Забрана бракова, коє црквене власти нису осветиле; наредба да само они духовници извршаваю свештеничке дужности, кои су одъ архіерея были посвећени; а кои архіерейскогъ благослова нису добіали, да буду прогнани и казиѣни; забрана, да се митрополити епископи и игумани не поставляю по миту; да црквени „кладальць“ „скетителѣ“ „игоумени“ и калуђери не узимаю мита одъ людій на црквеной земљи настанѣнихъ (зак. 24. 196. душановогъ зак.); да игумани буду поставляни „добри уловѣци;“ да и игумани и калуђери и калуђерице не живе по своимъ приватнимъ домовима, него у манастирима, то су све, као што се мени чини, ясни докази, да су се у србску цркву увукла была грдна зла, и да се тадашній србскій клиръ яко быо осиліо, па су за то црквене власти слабе были нѣме владати, него се грађанско законодавство морало уплести у ова дела, да тако у свези са црквенимъ властима искорени и поврати цркви чистоѹ науке, а клиръ да примора живети по предписима св. црквенныхъ сабора и по науци светыхъ, отаца. И у западной цркви у ово време, а и раніє па и доцніє,

налазило многа зла, и често већа и страшнија него ли подъ насъ. Гроза чисто човека спопада, кадъ сазна како су били покварене нрави римскогъ свештенства.<sup>31</sup> Што су римски свештеници били

<sup>31</sup> Ваксмутъ у својој исторіи политичнихъ партия у II. књизи наводи многе доказе, како е римско свештенство било покварено. „Das Papsthum war von der Weiberlaune abhängig, und im Zustande der tiefsten Erniedrigung“ при концу 9. века (Wachsmuth II. 154). У 13. и 14. веку и мађарско е свештенство било развратно. Ваксмутъ, говорећи о порочномъ животу мађарскогъ краља и мађарске власти, вели „Eben so (т. е. развратно су живели са Куманкињама) thaten viele Grossen des Reiches, selbst der Erzbischof von Gran; es gab Magnaten, die gegen Kirchenthum, und Priester frevelten; ja Priester selbst ergaben sich heidnischer Sittenlosigkeit, und verläugneten Ehre und Würde ihres Standes. Wachsmuth. II. 34. Engel Geschichte der Ungarn. 1813. 1, 4, 6. У Италији у 11. веку држали су римски епископи јавно наложнице. Anselm da Badagio, Landulf, и Ariald, противници Гандона архиепископа у Милану (Meiland) старали су се, да поправе нрави, и да прогнају архиепископове наложнице; но клиръ е стајао узъ Гандона. Wachsmuth. II. 159. А за епископа у Лутиху ово пише: Bei dem Bischof von Lüttich aber war im 12. Jahrhundert eine wüste Sittenlosigkeit zu Hause, Simonie ward auf unverschämteste geübt; der Concubinat schamlos, am Pfingsttage wurde die schönste Pfaffenmetze auf einem Thron gesetzt, und von Pfaffen und Laien ein Reihentanz um sie aufgeführt. Wachsmuth. II. 279. Кадъ е оволика поквареностъ овлада свештенствомъ на западу, можемо ли се чудити, што еу и у србској држави могла постојати у црковнимъ делима нека злоупотреба?

овако пошварени, и што е црквена наука была изопачена, то е было поглавитый узронтъ црквеномъ покрету, кон е много година потресао западъ, и разцѣпио западну цркву на више делова.

Ако е и было зала у србскомъ свештенству, и у србской цркви, опетъ е србско законодавство подарило србское клиру велика права. Архїерем и игумани, па и само ниже свештенство имало е уплива у решаваю државнихъ послова;<sup>22</sup> виши црквени великодостойници были су свакадъ тайни саветници србскихъ владалаца, кон нису ништа радили а да се не саветую са архїереима. Црквена е управа была са свимъ независна одъ грађанскихъ властей; те се тако црквене власти одъ дана на данъ све веѣма у народу крепило, и утврђивале; и кадъ е дошло време тешкихъ искушениа, србски патріарси и архїереи были су србскомъ народу не само црквени учители, него нѣгови браніоци и управители и у самимъ грађанскимъ делима. Шта више, србскій клиръ имао е и у саму судску струку знаменита уплива, еръ спорни и правни предмети по градовима пресуђивали су се предъ „владальцемъ градскимъ и предъ црковнымъ клирсомъ по закону.“ Архїереи и игумани судили су людма, кон су настанѣни были на цр-

<sup>22</sup> У найстарія времена на западу клиръ нїе имао уплива у државна дела. У Француской се овай упливъ почео подъ владомъ Хлодвига. Кадъ су доцнїе у многимъ државама владаноци радїе саветовали се са властелима, него ли са народомъ у зборовима, почеше владике и манастирски настояници имати уплива у државна дела; еръ се владаноци и съ нїима саветоваше. Wachsmuth. II. 39. У србской држави одъ времена Неманъ I свакадъ е клиръ имао знаменитый упливъ у државна дела.



квеной земљи. Србскій клиръ имао е дакле врло пространо полъ да народу чини различна добра.<sup>33</sup>

На овомъ месту треба да споменемъ, да су за суђењъ црквенихъ предмета (доуховни дѣла) были особити црквени судови. У овимъ судовима были су судіи само духовници, и законъ е изречно забраніо, да светски люди (влади, козници) несуде за црквене распре. Ако ли се неко нашао, кои се мимо овай законъ, плео у суђењъ таквихъ распрій, коє су спадає подъ црквене судове, плаћао е велику новчану казанъ одъ 300 перпера.<sup>34</sup> Кругъ деланя овыхъ црквенихъ судовъ само е генерално означенъ; али ипакъ овай судъ различанъ е быо одъ оне судске власти, кою су, као што е горе напоменуто, архіереи и игумани имали надъ людма, настанѣнима на црквеной земљи.

На последку говорећи о клиру, треба да напоменемъ јошъ неке законе, изъ коихъ се види, да се србско законодавство брижљиво старало о томе, да клиръ буде у одличномъ поштованю кодъ народа. То особито доказую закони, у којима се предписую казни за оне, кои бы неку увреду нанели нижемъ и вишемъ клиру. У 30. закону Душановогъ законика ясно се каже, „отселъ да не оукретъ ни едина власа клягивра, или уложника цркониа.“ Ако е неко шта одъ црквенихъ людій имао потраживати, упућенъ е быо на судъ. Овай намъ законъ и то казує, да ни самъ клиръ ніє быо у грађанскимъ дѣлама изузетъ исподъ общтихъ закона. Ако е неко осрамотіо „светителя“, „калуђера“ или „попа“, плаћао е 100 перпера. Јошъ и другихъ овимъ подобнихъ закона налазимо о овој

<sup>33</sup> Зак. 33, 34, 173. Душ. Законника.

<sup>34</sup> Зак. 11. Душ. Законника.

ствари, али они спадаю више у казнително, него ли у црквено право; па ихъ за то овде и не наводимъ.

### III. О црквеномъ иманю.

Подъ овимъ називомъ могу се разумети сва добра, која е црква имала и сви различни приходи црквенихъ людій. Найглавни део црквеногъ иманя была е земля, кою су цркви дали владоци, властели, остали држављани, па и сама држава. И ја ћу за то најпре говорити о црквеној земљи, па ћу после укратко споменути и остале изворе црквенихъ прихода.

Ја мислимъ, да се црквено иманѣ на ова три разреда може разделити: на иманѣ црквенихъ високодостојника: патријарха, митрополита, и епископа; на иманѣ манастирско; и на иманѣ грађанскогъ свештемства. О свакомъ овомъ иманю была су у нечемъ особита и специјална правна опредѣљна.

У прва времена црква нѣ имала никаква иманя. Служитељи црквени издржавали су се добровольнимъ поклонима, које су добијали одъ своегъ пастве. Христјани, гонѣни збогъ религијозне науке, коју су исповедали, кришомъ су свршавали службу божію. Христјанске цркве биле су расуте по пустинама, шумама и пећинама; побожни христјани съ пожртвованјемъ свога живота долазили су на ова усамљена места, да се помоле Богу. При оваквимъ незгоднимъ околностима нѣ се могло пазити на то, да се цркве богато украшавају; и да се црквени служитељи поставе у такво стањ, да могу безъ бриге и угодно проводити животъ. Сви верни старали су се о томе највише, да њихови непријатељи не сазнаду тайна места, посвећена служби божіјој. Црквени служитељи, правни пастири стада христовогъ, задовољавали су се

съ маленимъ приходима, кое су примали одъ побожне свое пастве. Но после три века престале су ове патиѣ христїана, и црква христова у прѣђашњимъ своимъ гонительима задобила е највеће свое поборнике, прїателѣ и бранїоце.

Познато е, да е одъ четвртогъ века већъ быо у христїанској цркви обичай, по комъ су верни могли уступити свое иманѣ цркви безусловно, или и подъ некимъ условима, да то иманѣ употребе црквене власти на определѣне цели. Напре су цариградски владаоци дали примеръ велике штедроте према цркви, а на њихъ су се утледали сви редови држављана често надмећући се, ко ће веће и знатнїе дарове цркви учинити. Накоро су црквене власти располагале знатнимъ иманѣмъ, коимъ су пре свега подмиривале преке црквене потребе, а после су цркве съ поля и изнутра богато украшавале, а напоследку на честе опомене светыхъ отаца обраћале су црквене приходе и на друге добре цели. Тако су цркве прешле изъ пустиня у вароши, изъ пећина у палате, изъ усамљенихъ места у храмове.<sup>35</sup> За кратко време подигнути су были съ големимъ трошковима, и съ особитомъ вештиномъ великолепни храмови, кои су съ поля и изнутра тако богато и раскошно украшени были златомъ бисеромъ и драгимъ каменѣмъ, да е св. Іованъ Златоустый за добро нашао опоменути люде, да е Богу угоднїе, ако ће они чистимъ срдцемъ извршавати њгове заповести, него ли што ће частну трпезу увїяти у свїлу и кадїву, и свете цркве обдаривати златомъ и серебромъ.<sup>36</sup>

Кадъ су Срби примили науку христову, црква

<sup>35</sup> Heineccius. I. 61.

<sup>36</sup> Chrysostomi homil. 51, in Matth. conf. ejusdem homil. 81. in eundem. Heineccius III. 112.

є христіянска была на истоку богато одарена светскимъ добрима. По примеру грчкихъ владалаца и грчкихъ државляна и остали владоци на истоку и западу подизали су велелепне црквене храмове, обдаривали су богато свете цркве, и установљавали су побожне задужбине при манастирима, и другимъ црквама. Србскій народъ по себи религіозанъ, ніє могао заостати иза осталихъ народа; и србски владоци, па и многи властели почеше зидати велике храмове, украшавати ихъ съ поля и изнутра, и обдаривати ихъ великимъ добрима, па тако обезбеђавати имъ знамените приходе. Побожна ревностъ србскихъ владалаца, подпомагана срдачномъ религіозномъ оданошћу србскогъ народа, учинила є, да су у періоду Неманића у Србїи подигнуте многе цркве, и да су установљени многи манастири, одъ коихъ су неки и до данасъ остали, казуюћи негдашню силу, славу и побожностъ србскихъ владалаца, и србскогъ народа; а неки, разорени одъ Турака, съ своимъ развалинама најяснїє казую свету грдне патић и муке, коє є србскій народъ подносио за неколико векова, и коихъ се савъ ни данъ данашнїй ніє опростио.

Исторїя црквена учи насъ, да є у првимъ вековима христїянства самъ епископъ употребляо црквене приходе особито на издржанї своє и свештеника. У петомъ веку, кадъ се наука хрїстова распространила далеко на истоку и западу, и кадъ є црква богато была одаривана одъ христїянскихъ владалаца и своє пастве, црквене приходе делили су на четири нееднака дела: нешто є задржавао епископъ на своє издржанї; нешто є давао свештенству на ужитакъ; нешто є обраћано на зиданї и украшаванї новихъ и поправљанї старихъ црквї; а нешто є на последку давано на сиротиню. Ово су были први обичаи, кои су по-

стояли у цркви за црквено иманѣ.<sup>37</sup> Изъ овихъ обичаѣ развѣсна су доцнѣ сва правна опредѣлѣнѣ о иманю, коимъ су располагале различне црквене власти. Кадъ су Срби усвоили свету науку христове цркве, наведени правни обичаѣ о црквеномъ иманю были су у свой цркви познати, усвоени, и утврђени законима, коѣ су државне власти о томе предмету издаде были; па за то за ове ствари нису издаване у сръбской држави никакве уредбе, противне обичаѣма, кои су већъ были у православной цркви.

Колико е мени познато, у сръбскимъ се изворима црквени приходи првый путъ спомину подъ великимъ жупаномъ Стефаномъ Неманьомъ I. Св. Сава, описуюћи животъ свога отца Неманъ I. генерално споминѣ црквене приходе „царьствѣ даяти смоу ѡтъ своихъ людѣ праведныхъ.“ Ово е истина быо само на науци старога завета<sup>38</sup> основанный

<sup>37</sup> Cherrier: Enchiridion Juris Ecclesiastici, editio tertia 1848. Posonii. tom. II. §. 50. pag. 56.

<sup>38</sup> Изъ исторіѣ цркве старога завета познато е, да су Евреи приносили Богу на жртау прве плодове, коѣ имъ е земля донела. Они плодови были су особито: пшеница, пириначъ, грозђе, смокве, урнеч улѣ. Одъ овыхъ плодова еврейски свештєнници инаѣху велике приходе. Они еврейски обичаѣ пренесени су и у христїанску цркву; па се за то већъ у канонима апостолскимъ каже „Omnium aliorum primorum primitiae episcopo et presbyteris domum mittuntur, non super altare. Manifestum est autem, quod episcopus et presbyter inter diaconos et reliquos clericos eas dividunt (Canones Apostolorum. Can. IV). По варадба некогъ картагенскогъ сабора обвезани су были верни првине жита и грозђе давати цркви; па одтада јошъ вальда постонѣ

саветъ, кои е отаць своіой деци (Стефану, прво-венчаноме кралою; и великомъ кнезу Вуку) давао, кадъ се спремао оставити престолъ и покалуђерити се; али кадъ помислимо, да е јошъ царъ великій Константинъ установіо, да свештенство добія неке приходе одъ плодова земальскихъ, што е доцнѣ царъ Іовіанъ потврдіо, — у наведеномъ отчинномъ савету можемо сматрати цривеный обичай, вековима освештанъ, и у животъ уведенъ и у самимъ србскимъ земляма. Я бы рекао, да се у наведеномъ обичаю налазе први почетци обичая, по комъ су свештеници узимали одъ свое пастве некій део земальскихъ плодова; кое православни христіани гдѣде и данданасъ свештенству даю подъ именомъ бира.<sup>39</sup> Стефанъ Неманя поди-

---

садъ обичай кодъ Срба, да се о Преображенію доноси грође у цркву. Св. Грегориѣ Назіанзинъ спомињъ, да су верни обвезани прво вино поднети Богу на жртву. (Gregorii Nazianzeni epis, 80).

- <sup>39</sup> У прва времена христіанства, бмо е обичай, да верни сваке неделѣ донесу храну божіемъ осимъ леба, и вина, и друге за ужитакъ потребне ствари, па кадишто и новаца; и све то узимали су свештеници као свое приходе; а нешто су употреблявали на оправу цривеныхъ зграда, на набавку цривеныхъ стварій; и на подпомаганъ сиротинѣ. У овомъ обичаю треба тражити прве почетке бира, и свештеничкогъ десетка, уобичаеногъ особито у црквама на западу. Великій царъ Константинъ, прикивши веру хрстову, богато е одаріо цркве, и између осталого наредіо е, да свештеници узимаю нешто (по наредбѣ цара Іовіана трећину) одъ земальскихъ плодова, кое су люди у нме порезе морали давати државной влади. Heineccius I. 68, Thomas Broughtons: Historisches Lexicon aller Reli-

гнувши многе цркве и манастире, обдаріо ихъ е земляма, и другимъ приходима.

Подъ Неманићима е привено иманѣ было веѣъ разделѣно међу црквене високодостоинике, манастире, и мирско свештенство. Власть архіерея была е дакле, што се црквеногъ иманя тиче, ограничена; нити су архіереи могли одузети или преиначити права, коя су по грађанскимъ законима или по особитимъ црквенимъ уредбама припадала манастирима и мирскомъ свештенству.

gionen etc. Dresden und Leipzig 1756 речъ: Einkünfte der Kirche I. 951—955. Овај обичај прешао е съ истока на западъ, где се нешто другіе развио; и появио као црквений десетакъ. На црквеномъ сабору, сазваномъ по другій путъ у Массонъ (Maçon, Concilium Matisconense) 583 године решено е, (5 прав. тогъ сабора) да верни буду обвезани давати цркви десетакъ. Карлъ великій закономъ одъ 779 заповедио е, да се свештенству дае десетакъ; а по примеру карловомъ и остали владаци издали су у своимъ земляма такє исте законе, а имено и кралѣви угарски св. Стеванъ (libr. 2 cap. 52) и св. Владиславъ (lib. 1. cap. 27, 30. 40). Овај десетакъ давали су люди некада одъ своіу плодова, а доцнѣ само одъ некихъ; некадъ су давали саме плодове, а после су ихъ замѣнявали новцемъ; некадъ су сви люди, и сами властели плаћали десетакъ, а доцнѣ су властели одъ тогъ плаћаня были изузети; некадъ е десетакъ узиманъ само за црквену потребу, а доцнѣ кадшто употребљиванъ е, да се набаве за ратъ потребне ствари, да се подигну и укрепе замци и градови. — Римске папе присвојавале су себи право пресуђивати све распре, коє су бывале о десетку; а доцнѣ су те распре расправляне предъ надлеж-

Безъ сумнѣ, найзнатнѣе е црквено иманѣ бы-  
ла земля, коя е црквенимъ людма давала найвеће  
и найзнатнѣе приходе; па за то о овомъ извору цр-  
квеныхъ прихода и има найвише издатыхъ за-  
кона. Као у обште што е све иманѣ припадало  
или црквенимъ високодостойницима, или манасти-  
рима, или мирскомъ свештенству; тако е и земля  
была или архіерейска, или манастирска или све-  
штеничка.

Я се не сећамъ, да самъ и у едномъ домаћемъ  
споменику спазіо, да се изрекомъ каже, да е неко  
село, или нека земля была патріярхова, митропо-  
литска или епископска; него се обично у споме-  
ницима каже: село црквено, люди црквени (коя су  
настанѣни на црквеной земљи), планине цркве-  
не.<sup>40</sup> Но да се подъ овимъ изразима мора разу-  
мети таква земля, одъ кое су споменути црквени  
високодостойници узимали приходе, нема никакве  
сумнѣ. Зна се за цело, да су србски властели по-  
дигли многе цркве и одарили ихъ многимъ зе-  
мљомъ и селима, којима су цркве по праву могле  
слободно располагати. Овакове одарене цркве пи-  
су бые свакадъ манастири, него обичне цркве, у  
коима су службу божію обично свршавали све-  
штеници, одъ епископа поставлѣни, изузимајући,  
ако су те цркве бые царске, или властелске, ерѣ-  
тада, као што е споменуто, нису епископи могли  
сами по својој вољи постављати свештенике. Ако  
е узъ овакве цркве была епископска столица, цр-

---

нимъ земальскимъ судовима. *Enchiridion Juris ec-  
clesiastici* edidit Nicolaus Cherie. Paponii 1848. Tom.  
II. § 181. pag. 188—190. Колико е мени познато,  
у православној цркви никада нѣе завоѣнъ быо  
десетакъ.

<sup>40</sup> Зак. 34, 35, 70, 132, 159 втд. Душ. Зак.



кве се називаху „зеле“ или саборне. Свештеници имали су закономъ определенъ просторъ црквене землѣ за свое уживанѣ; одъ остале пакъ землѣ, која е была у црквенимъ селима, узимали су безъ сумнѣ приходе сами архіереи, кои су се сматрали за црквене властеле оныхъ земаља, кое су подчинѣне были црквама, којима су они управљали. Люди на оваквой црквеной земљи настанѣни, ставили су према патријарху, митрополитима, и епископима исто тако, као селяци према своимъ властелима; па за то су у грађанскимъ парницама долазили на судъ своихъ архіереев; и као годъ што су остали селяци работали своимъ властелима, тако су и люди на црквеной земљи настанѣни, съ малимъ некимъ изменама работали цркви, то естъ дочинимъ архіереима.<sup>41</sup>

Архіереи су осимъ прихода одъ црквене землѣ имали јошъ и неке друге приходе. Вероватно е, да е патријархъ одъ времена душановогъ, а пре тога србскій митрополитъ имао неке особите приходе одъ епископа, кои су были подъ нѣговомъ влашћу. Извори намъ не казую колики су были ови приходи. Богатый изворъ архіерейскихъ прихода было е оно, што су свештеници у земаљскимъ плодовима давали своимъ надлежнимъ архіереема, и глобе, кое су плаћали сви люди, кои су се у некимъ парницама судили предъ црковомъ. Оно, што су свештеници давали своимъ архіереима, зваще се рекао бы „поповска вирь“; или „крѣдовина“.<sup>42</sup> У душановомъ законнику нема јасно назна-

<sup>41</sup> Сравни законе: 22, 33, 34, 35. Душ. Законника.

<sup>42</sup> У дипломи князя Лазара одъ 1381. дарованой манастиру Раваницы, између осталогa стои „и зѣръ брадичевскимъ и коучевскимъ на поляхъ съ митрополитомъ“ Срб. Лѣт. 1847. IV. стр. 35; а у дипломи св. Пр-

чено, шта су дужни свештеници својимъ архіереима давати; само се изъ законика то зна, да су архіереи шиљали своє ексархе, кои су, осимъ другихъ дужностей, купили одъ свештеника архіерейске приходе. Свештеници су пакъ за то обвезани были нешто архіереима давати, што су имали на обделавањъ земљу одъ црквене бапштине, па за то се и споминѣ у изворима „земљна поповска бирь“, коју су свештеници по свој прилици давали у земальскимъ плодовима.<sup>43</sup>

Глобу плаћали су они люди, кои су неко прквено иманѣ притаяли, или украли, па су се после изговарали, да су га купили, а нису могли доказати предъ судомъ, одъ кога су то иманѣ (особито се конѣи крадени спомину) купили. На кога е оваква сумња пала, особито ако е настанѣнь было на цривеной земљи, (црквени люди) морао е доћи

---

вовенчаногъ, датой манастиру Жичи, каже се „да оуѣзми протонопа дворски полокниноу бирь поповьске“ а епископъ е узимао „крѣховкиноу“ „а ире и крѣховкина попом, да ѿд тога неоуѣзмѣ протонопа тѣсты, но кѣсе то пискоупъ да оуѣзмѣ“. И у дипломи краля Дечанскога, датой манастиру Дечанима, зове се „крѣховкина“ оно, што су попови давали архіереима „а попове да даю крѣховкиноу, како ю сѣ и оу пискоупа давали, ире коупи крѣховкѣство ми тоуѣи крѣховкиноу оу пискоупа хвостьяьскога“. Miklošić: Monumenta LXXXIII. Сада, као што е познато, бирь узима свештенство одъ своє пастве; и тако бирь е најглавнии приходъ сеоскихъ свештеника; а свештеници што владикама даю, то е врховина, или као што се садъ каже: главница.

<sup>43</sup> У 28. зак. Душ. Законика ово стои за ексархе: „я долодиъ прѣпоки да вѣзметъ ѿтъ попова, кои естъ ѿтъ вѣрине“.

на судъ свое надлежноме архіерею, да се правда; па ако се нѣе оправдао, узъ повратакъ краденыхъ стварій, плаћао е глобу, и то седамъ пута толико, колико е украдена стварь вредила. Архіерей поставіо е црквене люде — свештена лица — за глобаре, кои су глобе одъ осуђеника скупљали, и цркви, управо манастирима, и архіереима давали. Царь и нѣгове власти (изрекомъ се спомину ке-фалие) нису одъ овихъ глоба ништа узимали.<sup>44</sup>

Манастири, особито они, које су србски владоци као своје особите задужбине сматрали (Студеница, Жича, Дечани, Раваница и т. д.) уживали су особита права како што се тиче управе манастирскимъ делима, тако исто што се тиче управе и уживања манастирскогъ иманя, и особито манастирске землѣ.

Неки манастири, н. п. Жича, Дечани, Раваница, и т. д. имали су врло много землѣ, и силна села подъ собомъ. Манастирскимъ иманѣмъ управљали су особито игумани манастирски, па за то се и вели изрекомъ у законнику „и прѣдаде царьство мнѣ игуменомъ цркви, да ѿбладяють кьсамъ нѣмѣмъ мѣластырскимъ,“ али, почемъ се у другомъ закону каже, да се игуманъ мора договарати са старцима у манастиру „сѣятъ имоуще съ старци,“ рекао бы, да власть игумана у манастиру, особито што се манастирскогъ иманя тиче, нѣе была неограничена.<sup>45</sup> Воля хтитора, кои е манастирь сазидао, и

<sup>44</sup> Зак. 195. Душ. Законика, сравни са зак. 193.

<sup>45</sup> У дипломи краля Дечанскогъ, датој манастиру Дечанима ясно се споминѣ договаранѣ игумана са братствомъ: „где и игуменьоу хъговоряю съ хъкоромъ“ Miklošić Monumenta LXXXIII. Изъ диплома, дарованыхъ парговица манастира Хиландара може се

одарио иманѣмъ и селима была е главно правило, по комъ се одређивало, ко ће манастирскимъ иманѣмъ управљати.<sup>46</sup> Иманѣмъ манастира Раванице управљало е, рекао бы, игуманъ са оно 12 братѣв, кое е све братство бырало, и кои су, као што е већъ едномъ казано, изъ манастирскогъ братства бырали игумана.

Манастири имали су на земљу, села, и люде на манастирској земљи настанѣне она иста права, која су имали и архіереи на дотично црквено иманѣ; връ се у законнику јасно споминѣ, да и игумани имаю надъ манастирскимъ людама ону исту судску властъ, коју су имали митрополити и епи-

---

известъ, да су иманѣмъ манастирскимъ управљали: игуманъ, башта (старешина), вѣкомъ, еписѣпъ, и савъ саборъ манастирскій, т. е. све братство (Аврамовићъ: Опис. древ. у св. гори бр. 4, 5, 9). Старци, кои се у некимъ дипломама спомину, были су први до манастирскихъ поглавара (Непещиус III. 397). Св. Сава заповедіо е, да манастиръ Хиландаръ буде слободанъ „отъ вѣсѣхъ тоу владикъ и отъ прота, и отъ иныхъ манастирь и отъ особныхъ мѣкъ (?) и ни подъ ними же да исть правды, ни царьскими, ни црьковными“ (Аврам. Опис. древ. срб. у св. гори стр. 9); а св. Првовенчаный краль наредіо е, да осимъ Жвче слободни буду одъ протопопа „д манастири кралевски: свѣта богородица стоуденнуѣска, и свѣта георгіи оу расѣ, и свѣтогорьски манастирь, и свѣта богородица градѣуѣска. тѣми д-ми, ни самъими ими, ни гдѣ имъ соу села подъ ними вѣскоупниими, да неимаютъ надъ ними вѣскове овласти вѣскоупни.“ Miklošić Monumenta XVIII.

<sup>46</sup> Зак. 36, 15. Душ. законника. Аврам. Опис. древ. срб. у св. гори бр. 5. итд.

скопи надъ црквенимъ людма. Далъ, као годъ што су привени люди дужни были работати цркви, ослобођени будући одъ работаня цару и држави; тако су и по смислу овогъ закона, и по поединимъ дипломама, кое су манастирима дане, и люди манастирски были ослобођени одъ своју терета државныхъ, и своју работа малыхъ и великихъ као што се у дипломама вели.<sup>41</sup> У дипломи св. краля Стефана Дечанскогъ, дарованой манастиру Дечанима, найподробнѣе изложено су обвезаности, кое су имали люди разныхъ разряда, настанѣни на манастирской земљи. Изъ ове дипломе видимо, да су на црквеной земљи могли настанѣни быти *жироци, сональници, различни майстори*, па и сами *златари*, кои су се по Душановомъ законнику само у некимъ варошима и градовима могли задржавати;<sup>42</sup> далъ: *болари и попови*; и да е сваки одъ овыхъ

<sup>41</sup> Зак. 34, 35. Душ. законника. У многимъ дипломама обширно набрајоу се све работе, одъ конхъ е владалацъ ослободіо цркве и манастире. Тако е Душанъ ослободіо люде, настанѣне на земљи, кою е дао келіи св. Саве, пустинника ерусалимскогъ „отъ соки, отъ позоки, и отъ приселнице, отъ конске, отъ жаря (псара), и отъ пописара, отъ града, отъ нинограда, отъ слякоше, отъ глобе и недина, просто реши отъ всахъ ракоуь велихъ и малихъ.“ У другой дипломи изнеђу осталихъ работа ослободіо е Душанъ дотичне люде „отъ прокода, сенеларь, шриши, жетке, градныхъ ракоуь“ а за неке плахе у одной своіой дипломи рекао е изнеђу осталога „да имъ нѣ поносѣ нигога ни житнога ни киниога, .... ни пош .... ни владальца ниногара“ Miklošić Monumenta CXVII, CXI. Аврамовићъ: Опис. древ. срб. у св. горн. бр. 6.

<sup>42</sup> Зак. 180, 181. Душ. Законника

разреда имао своя особита права, и особите дужности према манастиру. Наведена диплома Дечанскога врло е за то важна, да се може разумети старій србскій правный животъ.

Осимъ землѣ имали су неки манастири и неке особите приходе. Тако у дипломи манастира Жиче споминѣ се, да е црква Жича примала одъ некихъ жупа половину одъ поповскогъ бира а одъ некихъ: „жупа мильшаница, милоца, ова пера“: савъ биръ, кои се скупало у селима, коя су дата была у разнимъ жупама истоме манастиру Жичи. Дечанскій манастирь, осимъ прихода, нов е имао одъ людѣй настанѣныхъ по манастирскимъ селима, добио е половину вражде; коя ништа друго нѣ, но глоба, на кою су црквиени люди были осуђивани по земальскимъ законима, на нов се диплома и позива; па за то и можемо мислити, да е у дотичнимъ случаевима (по смислу 193 и 195 Душанова закона) свакій манастирь добио половину сануцѣне глобе. Свештеници — попови — у селима, коя су Дечанскомъ манастиру придана была, коя су была иначе подъ епископомъ хвостанскимъ, давали су манастиру „връховиноу“ т. е. неку таксу, кою су пре тога плаћали владици, одъ когъ е краль Дечанскій тай приходъ у користъ манастира одкупіо.<sup>40</sup> Између осталихъ прихода нов е овај истый манастирь високи Дечани имао, споминѣ се дужность влаха, да манастиру носе „златиноу соль одъ деходни црквинога“; а ако више донесу, него што е закономъ прописано было, одъ тога половину давали су манастиру, а половину задржавали су за себе. Манастиру Раваници даровао е кнезь Лазаръ узъ многа села приходе одъ некихъ панађура (тргова); приходе одъ бродова

<sup>40</sup> Види дотичне дипломе; и сравни прил. 42.

(скела) на Морави; половину браничевскогъ бира; (друга половина остављена е митрополиту) и биръ дубравничкѣй. Само се по себи разуме, и у дотичној дипломи се споминѣ, да су люди на манастирској земљи настанѣни работали манастиру, кои е одъ нѣихъ узимао уобичајне користи, а често и приходе (сокъ, сокія, соокъ) кои су обично припадали цару.<sup>50</sup> Сви приходи, кое су цркве и манастири имали одъ села, и земаља, називаю се обштимъ именовъ *доходци и правине села*, па за то се на многимъ местима у изворима споминѣ, да су манастиру дата нека села са свимъ доходцима и правинама тыхъ села; а кагдакъ се те правине и избраю.<sup>51</sup> На последку осимъ своју овыхъ сталныхъ прихода добѣjali су манастири одъ своихъ приложника и иманя покретногъ; а имали су знатне приходе и одъ годишнихъ редовныхъ и ванредныхъ подариваня, коя су верни приносили манастирима: у воску, зейтину, злату, сребру, црквенимъ утварима, и другимъ свакидашнимъ потребама.<sup>52</sup> — Не ће бити сувишно, да на овомъ месту

<sup>50</sup> Диплома кн. Лазара. Срб. Лѣтописъ 1847. IV. 55; Аврам. Опис. древ. срб. у св. гори: бр. 10. Справ. зак. 200. Душ. Законника.

<sup>51</sup> Види Авр. Опис. древ. срб. у св. гори: бр. 3, 6, 7, 10. Диплома кн. Лазара Раваници у Срб. Лѣт. 1847. IV.

<sup>52</sup> Навешћу само неке примере ванреднихъ прихода манастирскихъ: краљ Милутинъ дао е манастиру Хиландару осимъ многихъ села „идъ кобиля одъ сконхъ кобиля“; св. краљ Дечанскѣй дао е цркви св. Николе у „Докрѣци“ „трѣхъ оу прихрѣтихъ предъ праздникомъ святаго Николи, да истъ сѣзая цркви тои, и оу цркви оу святаго свиса на всако годѣше рѣи перьеръ да се дамъ доходѣхъ цркви тои“;

споменемъ, да се у некимъ писменимъ споменицима црквено иманѣ назива *добытакъ живый и мртвый*; а *мртвиимъ добиткомъ*, рекао бы називаю се црквене утвари, служеће на украсъ и унутрашню потребу цркве: књиге, иконе, завесе, путири, прстови, итд.; а *живый добытакъ* не даду дипломе саме мислити, да е было што друго, него иманѣ кое су употребљавали на набавку за ужитакъ потребныхъ стварй.<sup>53</sup>

Одъ манастирскогъ иманя было е нешто различно иманѣ поединыхъ пиргова, кои су были придани главному манастиру. У оваквинъ пирговима живели су калуђери пустиньници, кои су стаяли у заедници са главнимъ манастиромъ, али осимъ тога они су стаяли подъ старцемъ калуђеромъ,<sup>54</sup> когъ е изъ манастирскогъ братства бирало све братство „не по лиценцију и по любви единого игумена или якога оуть старейше братіе“ но общимъ сагласіемъ „изволеніемъ всаега събора“.<sup>55</sup> Приходима, кои су были поединыхъ пиргова, управляо е независимо одъ игумана самъ стараць „предстатель кели“ као што се у одной дипломи назива. Одъ оваквогъ предстателя нѣ се одузимала управа има-

---

Душанъ пакъ наредіо е, да се дае келин св. Саве „оу картѣхъ“ „оуть коуке царьстка ни на всако годище ѿ перьперь епископѣхъ и ѿ гоуи, и ѿ кожоухъ, и кладыи и ѿ ихъ сиреніи и ѿ сирокъ, и да си зима на всако лѣто на шлоуи ѿ сподѣль соли.“ Деспотъ высокій Стеванъ определіо е за Хиландаръ „да възимаетъ монастырь на годищестѣ литрь сребра“.  
Аврам: Опис. древ. серб. у св. гори 6, 7, 10, 16.

<sup>53</sup> Аврамовићъ: Опис. древностей сербски у св. гори. бр. 3, 4, и на др. местима.

<sup>54</sup> Аврам. Опис. древ. серб. у св. гори: бр. 3, 4, 5, 10.

<sup>55</sup> Аврам. Опис. древ. бр. 4.



нѣмъ пирговимъ безъ велике нѣгове погрешке; а ако е то учинѣно, братство е новогъ предстатели бирало.<sup>56</sup> Душанова любя царица Елена обновивши келію св. Саве у св. гори, задржала е за себе право, да изъ хиландарскогъ братства избере старца за тай пиргъ.<sup>57</sup> Пиргови су имали често знатна иманя, и таква иста, као што су имали и сами манастири. Люди, настанѣни у селима, подчинѣниша пиргу, имали су иста права и дужности, ков су имали и остали црквени люди.

Напредъ самъ споменуо, да су манастири уживали особита права, што се тиче управе иманѣмъ, и манастирскимъ делма. Не ће бити сувише, да наведемъ овде неке примере овыхъ особитыхъ права. Стефанъ Првовенчанный краљ наредіо е, да „протопопа дворьски“ нема никакве власти надъ иманѣмъ, ков е онъ манастиру Жичи даровао, него е савъ приходъ припадао самой цркви. Исподъ власти протопопа дворскогъ изувета су и четири краљевска манастира: „когородица стегденуьска, скетъ георгіи ѣ раса, и скетогорьски манастирь, и скета когородица градьска.“ Надъ селима своіо овыхъ манастира нису имали дотични епископи никакве власти; а свештенике у свимъ тимъ селима поставляо е архіепископъ, кон е и делма строго црквенимъ у тимъ селима управляо. За землю манастира Дечана каже светый ктиторъ овогъ манастира „да се оу кь(хъ) никомѣ недава“ (Miklošić: Monumenta LXXXIII), него, као што е дозвољено было, да се слободни люди могу населявати на манастирској земљи (Аврам. Опис. древ. срб. бр. 6), ако се неко у манастирскомъ селу настаіо, морао се е покоровати дотичнимъ закономъ,

<sup>56</sup> Аврам. Опис. древ. бр. 3, 4, 10.

<sup>57</sup> Аврам. Опис. древ. бр. 10.

и манастиру работати, као што е законима и правнимъ обичаима было утврђено.

Цркве и манастири добіяли су села, землѣ, и другоѣ иманя одъ владалаца, властеле, и другихъ приватныхъ людій. Св. кнезь Лазарь вели, да сва села, коя е даровао Раваници, всу нѣгово приватно иманѣ, кое е одъ многихъ людій искупомъ и заменомъ набавіо; \* а и у дипломи манастира Жиче изразъ „иаси вси сии кралевьске дръжавѣ“ уверавашь, да е и св. Првовенчанный краль одъ своѣго приватноѣго иманя сазидао, и богато одаріо собомъ сазиданный манастирь. Самъ Душановъ законикъ не само што е потврдіо све дипломе кое су до 1349 разни манастири на села и землѣ разне добили; него е дозволио, да и у напредакъ свакій свободно може цркви остављати свое иманѣ.<sup>88</sup> По-

\* Кнезь Лазарь у своіой дипломи велі: „Нѣьса елика приложикъ, искупухъ нишю башиноу, несътворихъ по силѣ. нѣьса съ искупомъ, и съ заменою ниже кто хоташѣ“ Лѣтописъ 1847. IV. А слично овоме пева и народни песникъ у песни: *Обретеніе глаголе кнеза Лазара.*

„Не ѣе светацъ задужбини туђой.

Веѣъ онъ оѣе своіой задужбини

А у свою красну Раваницу

Подъ високомъ, подъ Кучай-планиномъ

Што е Лаза саградио цркву

За живота іоште за своѣга,

Саградио себи задужбину

*О своѣмъ лебу и о своѣмъ благу*

*А безъ суза безъ сиротинскихъ“.*

Српске народне Пјесме. Скупно их и на свијет издао Вук Стеф. Караѣић, песма 53, књига друга. У Бечу 1845.

<sup>88</sup> Види споменуте дипломе манастира Жиче и Раванице. Зак. 39. 153. Душановоѣго Законика.

божими су се Срби врло често служили овимъ дозвољенимъ закона, па зато су србски манастири и имали огромна иманя. Овимъ су иманѣмъ нешто набављане црквене утвари; нешто су оправљане цркве, и манастири; а нешто е одређено было на издржанѣ калуђера; на угошћаванѣ странаца; а осимъ тога и на подпомаганѣ сиротинѣ, па можда и на подизанѣ школа.<sup>59</sup> Св. краљ Дечанскій ясно

<sup>59</sup> Побожни су християнѣни веѣхъ у прва времена християнства подизали школе. Тако се вели, да е веѣхъ св. евангелиста Марко подигао у Александриѣ школу, коя се доцнѣ врло прославила ученишѣу своихъ учителя, између кои найзнатнѣи су были: Пантениъ (Pantenus), Оригенъ, Діонисіе. итд. Светый Климентъ римскій папа опоминяо е коринѣане (Epistola I ad Corinth. cap. 21, p. 40) да шлю свою децу у школу, где ће се научити презирати пороке, и любити Бога. Св. Еронимъ споминѣ, да е у Риму около 165. год. после Христа мученикъ Юстинъ имао школу (Acta martyris Justinii ap. Baronium ad annum 165. н. г.). У школи у Кесаріи учио се: св. Григоріе Назіанзинъ, Василіе, и Юліе апостота. (Gregor. Nazian. oratio de laudibus Basilii). У овимъ школама обучавала су се деца найпре у науци религіозной, а доцнѣ су предаване и друге науке; особито: граматика, діалектика, геометріа, аритметика и музика. (S. Hieronimus cap. 10. Dist. XXXVII. apud Gratianum. Cherier: Enchyridion juris Eccl. II. 122). Рекао бы, да е и кодъ насъ узъ манастире было школа, врѣ краљ Дечанскій у своіой дипломѣ определяюѣи правне односе неропха, настанѣнныхъ на црквеной землѣи, вели: „ако ли истрошникъ книгоу изѣути“; то е доказъ, да су неропси могли се учити, а учили су се по своіой прилици у школама, кое су узъ манастирь

каже у својој дипломи: да е села и црквене утвари дао манастиру Дечанима „и просвѣщеніе домоу војни“ и „и на крѣмоу и на одашине кѣсѣмъ слоужителемъ црквинымъ, и маломошнимъ, и страднимъ къ паметъ и къ поменъ митъ и синоу мѣстоу“ итд. А у Душановомъ закону строго се налаже „и по бѣсѣхъ црквахъ да хранетъ се оубожи, како естъ записано оу хитору“ па митрополитъ, и игуманъ, кои е противно овомъ закону радю, губіо е свое достоинство (Зак. 28).<sup>90</sup> У свакомъ манастиру издржавало се што више калуђера; а самимъ закономъ было е прописано, да се на сваки 1000 домова издржава 50 калуђера. (Види Зак. 16. Душ. Зак.).

Напоследку треба јошъ нешто да проговоримъ о приходима мирскогъ свештенства. Рекао бы, да е подъ првимъ Неманићима мирско свештенство было у већемъ уваженю, него ли доцнѣ. У животопису Неманъ I мирски свештеници, називаю се „иеревъ“; напротивъ у Душановомъ зако-

---

быле. Види Heineccii: *Abbildung der alten und neuen griechischen Kirche* Leipzig. 1711 III. 117.

<sup>90</sup> По смыслу и предписания каноническаго права была е и у Француской дужность цркве стараты се о сиротама, и само одъ 16. века овамо нѣ остављено црквама, да сироте и сиротиньске домове надгледаю. (Roth: *Über Stiftungen in Gerbers und Jherings Jahrbücher für die Dogmatik d. h. römischen und deutschen Privatrechts*. Bd. I. Heft 2, s. 190. ff). У прва времена християнства имућни люди давали су у црквену касу обично свакогъ месеца нешто новаца, кое е црква по сведочанству Тертуліановомъ употребляла на изравњиванъ и саравњиванъ сиротанъ, на воспитанъ сирочади, и у обште на милостивъ онима, кои су пострадали. *Tertuliani apolog. cap. 39. Heines. III. 254—255.*

нику спомину се само съ изразомъ „попови“. У дипломи манастира Жиче спомину се „протенос дворске“ по свой прилици садашнѣ „проте“ „протопопи“<sup>61</sup> кое и Душановъ законикъ споминѣ, а кои су надъ мирскимъ свештенствомъ имали неку властъ, примаюћи одъ свештеника неке приходе. По Душановомъ законнику протопопи были су поставляни „по тръговѣхъ“, дакле по већимъ местина; али какве су приходе имали, о томе се у законнику ништа не споминѣ. Мирски свештеници т. е. попови, были су „баштинници“ и „небаштинници“. Први су имали свое баштине; небаштинници пакъ добѣли су одъ црквене землѣ „три лѣка законито“ у ние свога ужитка; а ако су осимъ тога одъ црквене землѣ јошъ што обрађивали, морали су као и остали люди цркви работати; па према томе већъ у дипломи Дечанскога манастиру Дечанима датој каже се, да се манастирска земля никоме, па посебице ни попу бадава не дае. Свештеници при црквама властелскимъ нису смели одлазити одъ своихъ господара, и уживали су оне приходе, кое имъ е властелинъ добровољно давао. Дужность властелинова была е, старати се о издржаню свога свештеника; а ако га господаръ нѣ хтео, или нѣ могао издржавати, свештеникъ се могао тужити своје надлежномъ архіерею, кои е властелина опоменуо „да храниѣ пона по закону“, па ако е властелинъ и далъ остао према свомъ свештенику немаранъ, могао га е свештеникъ оставити, и отићи кудъ е хтео, ерѣ е быо слободанъ. Свештеници имали су ямачно по старимъ установама грчкихъ царева неке приходе одъ свое пастве у земаљскимъ плодовима; и ти приходи звали су се по свой прилици, као што се гдегде и споминѣ

<sup>61</sup> в. зак. Душ. Законика.

„ПОПОВСКА ХУМАНИ БИРЬ“, одъ кое су свештеници давали нешто протопопима, а нешто архіереима. Свештеници за свою личностъ были су слободни,\* нису никомъ работали, осимъ цркве, и то само онда, ако су црквену землю обрађивали. Рекао бы, да су и синови свештенички были слободни лично, али ако синъ свештеничкій ніе изучіо кнѣи-гу, па за то ніе могао постати свештеникъ, по речима дипломе краля Дечанскогъ дате манастиру Дечанима „да и миронъ“.<sup>62</sup>

Ово су главніа правна определѣня, коя се у србскимъ изворима налазе о цркви, а особито о црквенимъ лицима, и о црквеномъ иманю. Изъ овыхъ се определѣня можемо уверити, да се србско законодавство свойски старадо, да православну веру у србскомъ народу утврди, да подигне цркве и манастире, да ихъ обезбеди у нѣовимъ правима, и да у србској држави постави законе, кои ће бити удесни, да се наука православне цркве распространи и оснажи. Велелепни божіи храмови, кое су некада подигли србски владоци, леже у развалинама; богати некадъ манастири, осиромашени у течаю времена, издржаваю се садъ прошиньомъ; сѣйность србске ерархіе потавнела е; али е православна вера остала у србскомъ народу, као найвеће благо, кое е србскій народъ и у найвећимъ своимъ неволяма сачувао, бранећи е своіомъ крвљу, и налазећи у нѣой єдину надежду спасеня усредъ грднихъ опасностей, кое су му претиле коначномъ пропащѣу.

\* „и да исть ипаа поповьска слободна“ каже се у 31. зак. Душ. Законика.

<sup>62</sup> О мирскомъ свештенству има спомена у животопису Немањѣ I; у дипломама манастира Жиче, в вис. Дечана у 31, и 32, зак. Душ. Зак. итд.

## КОМНЕНОВКЕ

ИЛИ

НАРОДНЕ ПЕСМЕ О СРБСКИМЪ КОМНЕНИМА,  
СРАВНѢНЕ СА ПРЕДАНІЈМА, ЛЕТОПИСИМА И  
СПОМЕНИЦИМА.

*Ἀλλὰ λοιπὸν εἰς σιωπῆς ὄρμον ὁ λόγος στήτω.  
Πελάγους γὰρ Ἀτλαντικοῦ χύσις ἀνέρρωγέ μοι  
Ἀριστουργήματα λαμπρὰ γενναίων βασιλέων,  
Ἀνδρῶν ἱρώων, εὐγενῶν, ἀλκίμων, μεγαθύμων,  
Ὅν οὐδὲ γλώσση δυνατόν τοὺς βίους διαπλεῦσαι,  
Ἦδη λοιπὸν ἐκκλύπτουσι τρισαριστεῖς σκηπτοῦχοι,  
Κομνηνὶ ἀδαι κράτορες, μεγαλοῦργοι γεννάδες,  
Θαλάσσας πελαγίζοντες τῶν τροπαιουχημάτων,  
Ἄς οὐδ' αὐτὸς ἂν Ἡρακλῆς ὁ κρατερὸς περάσει. —*

„Но већ, о моя песни, у ђутава пристаниште силов' се!  
„Вре се мени пучине снѣга мора отвораю  
„Одъ дела' сѣйны, творства' величайны, душана царева,  
„Мужева силыны, дично племенины, големи юнака,  
„Конхъ живота путе ни ты сама предричь неможешъ.  
„Већ на зренихъ се помялю славомъ светли жезловесцъ,  
„Комнениаде, државци и цари, великани творомъ,  
„Бродехи као безъ брода пучине одъ боины трофея,  
„Какве ни истый юначина Херкулъ преплавао небы.“ —

Const. Manassis, Compendium  
Chronicum, 6722—6730.

Песникъ Византие, кои са овакимъ усхитомъ  
ућуткуе свою музу предъ епохомъ, кою отвораю  
„Комнениаде“ на престолу Константиновомъ, могао  
бы пробуђивати осмехе новѣи судаца о величе-  
ству роле, кою онъ дав, на позоришту светске

повестнице, Августима оне династіе. Ипакъ, кадъ бы данашњи критици хотели нешто манъ строги быти сврху родословие главизне Комненіяда, испало бы можда, да бы оны сами себе у пуномъ противоречію уловили, и са штовнимъ удивлѣніемъ предъ овимъ именомъ поклонили се.

Знано буди озбиля, да ни еданъ родъ, кои се е кадгодъ до престола подизао, нѣ свое порекло изъ давнѣ древности доводіо а до скорошнихъ времена продужавао га, као *византійски Комнени*. Никога ближегъ они, до у прамой линіи *Енея* и *Асканія* — старославне хероу бегунце изъ Пріамове Троје, за свое прве родоначелнике, а *Корсиканске Стефанопула* и *Каломеракіа* (*Бонапарте*) нашега века за свое најпотонѣ родове држе!

Послушаймо, како се свезуе овај ланацъ колена одъ три хиљаде година дужине.

„Старо-римско племе *Флавіевско* (*gens Flavia*), єднородно са *Юліевскимъ* (*Julia*) и *Силевскимъ* (*Sylvia*), држаше се тврдо да производи одъ краљва Троје и Албе, по Енею и Асканію. Овомъ племену Флавіеваца припадају царевѣ Титусъ и Веспасіянъ; а одъ єдногъ брата овога последнѣгъ произишло е выше грана, одъ коихъ прва сконча се на цару Ликинію и на нѣговомъ сину, удавлѣномъ по заповести Константина великогъ, ком такође, као и нѣговъ отацъ Констанціе Хлоръ, и синови му: Константинъ II., Констанціе II. и Констансъ, произхођаху одъ друге, а царевѣ Ювіанъ, Прокопіе и Леонъ I. одъ треће линіе. Најпосле, четврта грана произведе кратковременогъ цара Олибрія, коме бы братъ одъ стрица (*cousin*) *Flavius Soterius Maximus*, одъ кога сви Комнени произлазе. Ово прозвиште *Комануса* доби онъ съ тога, што е покорио *Комане* (око 469), и пренесе



га своимъ потомцима, кои га претворе у *Комени*, *Коминъ*, и на последку у *Комнени*.<sup>1</sup>

„Старія лоза овы угаси се јошъ у 680. год. но млађа се продужи до *Флавіа - Исака - Мануила - Комнена*, кои бы врховный воевода надъ войскама цара Василија Булгароктона, и префектъ Оріента око 976. Одъ овога и нѣговогъ унука Исака, првогъ Комнена на царству (око 1057), постаю ясно исторички Комнени Византійски и Трапезунтски за выше одъ 400. година на оба ова престола.

„Но судбина Византије у половини XV века незакаснѣ наскоро постигнути и нѣнъ Трапезунтскій филијалъ. Год. 1462. ово царство падне подъ ударима исте силе, коя и прво обори. Давида, последнигъ Комнена на овомъ престолу, одведе победитель Махомедъ II. са целомъ нѣговомъ породѣмъ као роблѣ у свою нову столицу, и следеће године преда смрти и отца и све му синове, осимъ единогъ Никифора најмлађега, кои буде обрѣзанъ и у сарае затворенъ. Али нѣга сређа послужи, те се одавде измакне подъ променѣнимъ именомъ *Ћорђа*, и побегне најпре у Персію, где

<sup>1</sup> Вданъ лапидарный надписъ, наведенъ Du Cange-мъ у *Historia Byzantina* (с. 165), и налазећѣ се у нѣгово време *Ameriae in Umbria ad S. Secundi*, а ископанъ *ante aut circa Constantini (Magni) tempora* — сведочіо бы шпакъ, да Комнени јошъ давиѣ одъ *Flavia - Comanusa - Maxima*, и у последњој форми, носе ово име. Надписъ гласи овако:

L. COMNENO. O.L. FELICI.  
COMNENAE. O.L. NYMPHE.  
ET COMNENO O.L. FELIONI.  
C. SERVILIO. ALBANO.

е нѣгова тетка Сара Комненка была удата за шаха Узунъ-Хасана. Віянь и до у ово пребѣжиште зазорномъ политикомъ Махомеда, онъ се най-после склони у Морею кодъ Майнота, мышлѣни потомака стары Шпартанаца, коє Турци іошъ нису могли конечно покорити. Ту га прійми нѣговъ уакъ Мануило Кантакузень, и наименує *протогеронтомъ*, достоянство, коє постане наследно у нѣговой породици за выше одъ двеста година.

„*Стефанъ*, еданъ одъ нѣгови потомака, за-служи своимъ победама надъ Османима, те нѣгови потомци додаду свомъ племенскомъ презимену и ово — *Стефанопули*. Одтуда дуга серія ове границе Комнена, коя постає интересантія одъ Стефанопула - Комнена Константина IV., кои, у грађанскимъ раздорима Майнота, напшавши се на челу партає, што се недаваше придобити одъ Турака, буде принуђень оставити (око 1675) ову постоѣбину, и после различиты удеса на мору, доброди у Сицилію. Али ратъ, кои онъ предвиђаше између Шпаніє и Француске, препречи му те се немогне станити у овомъ острову, и одброди далѣ у Генову, где Сенатъ нѣму и нѣговой дружини уступи предель Паомію у острову Корсики 1676 год. — Ова населбина грчка, коіой Константинъ и нѣгови потомци буду поглавице, пробуди зависть островляна. одъ коє они морадну склонити се у Аяччіо око 1730.

„Кадъ Французи дођу у Корсику 1756., Константинъ Комнень V ступи у службу Француске и састави еданъ полкъ Грка, коме буде онъ самъ Полковникъ. Нѣгови синови Іованъ и Димитріє служили су такође у Француской; но првый узевши чинъ свештеничкій, умре као парохъ цркве св. Гервасія (Saint-Gervais) у Паризу. Другій

ожени се у Француской, постане кавалерійскій офицеръ и умре у Паризу у год. 1820. — обоица безчедни. — Бдна одъ нѣовы сестара была с мати госпође херцегинѣ д' Абрантесъ, коя у своимъ *меморіама* дае занимивы известія о овой породици.

„По нѣной повести, еданъ братъ Теодора IV., именомъ *Каломери* или *Каломарани* (одъ кога Италиани начини *Bella - Parte* и *Buona - Parte*), послаъ одъ свогъ отца Константина IV. великомъ воеводи Тосканскомъ, Козми Медицису III., поведе стабло породици *Наполеона Бонапарте*.“ \*

Читателѣи виде дакле, да ентузіязамъ византійскогъ летописца - песника нѣ безъ достойны размера. Ако само негреше родословія — по слабости оны, кой ихъ пишу, выше него самы высоки родова — ето Комненіяда у правомъ великанскомъ кипу, хероя дивно достойны и колико іошъ надмашући оне, кое за свое родоначелнике узимаю, и коихъ древну епопею, као свое наследно дело племенско, само они быше одъ стаса да далъ продуже и — продужаваше.

Неговораху ли занста стари Флавіевци, Силвіевци и Юліевци, поражавајући Ахаю и Мирмидонце на хиляду година после пораза Трое, — да имъ одпеваю, за Иліяду, последню песанъ Енеиде? И недоконча ли нѣово дело еданъ доцниі великанъ одъ нѣовога колена, уздигавши опетъ нову Трою на другомъ Елеспонту, и пренесавши опетъ у ню племенске богове — за време склонѣне у Лаціуму, но появляѣне одсадъ у светліој слави праве истине? — И ако се на ново нађе бесны врагова, коя и овой Трои едну барбарскію Иліяду испева-

\* В. Рубрику „Compté n e“ у Dictionnaire de la conversation et de la lecture.

ше: неспасе ли се изъ нѣ опетъ еданъ Енеасъ одъ рода, да подобне удесе првога повтори, докле ненађе и онъ еданъ Лациумъ за племенске богове, да ихъ одатле — подъ истымъ светымъ стезима као и првый — еданъ скорошній Флавіавацъ на ново у зидове стары Троя понесе . . . . и ако му лоша срећа беше, те се одъ Фараонски споменика и брегова старогъ завичая Дидониногъ назадъ поврнути мораде....

Б ли замерно по томе, ако е толика слава овы високоплемяка за нѣово име пленявала и толико други родова, кои се съ нѣовимъ срађаше?

Зна се доиста, да има и было е небровны Комнена, кои су ово име пригрявали *по материнскомъ дединству*; и, ако се не ће са смешне стране узети, кажу се и неки наши Срби некакви таквогъ порекла Комнени. Мы ћемо овде о нѣима преповедити мало што знамо, по начину библийскогъ повестника: *бѣиша слышашъ, и поѣдахъ ѣхъ, и ѣхъ моѣ поѣхаша мнѣ*.

# I.

ДАНАШНѢИ КОМНЕНОВИѢИ СРБСКИ, И ПОВДИНА  
УСТНА ПРЕДАНІЯ О НѢОВОЙ СТАРИНИ.

Преданія столетны стараца по старой Зети, Требуніи, Хумской и Неретви, коя тамо знаду: „да е *Белый Павел*, родоначелникъ данашнѢи *Белопавлића* у Црногорскимъ Брѣима, быо одъ рода Дукађиновића, и верный слуга силнога цара Степана, кои е іошъ са некими другима помогао задавити отца Царева, те су га зато уклонили у Белопавлиће, и одъ нѣга се изродили Радовићи, Божковићи, Петушиновићи, и многа друга племена; — а бегъ Любовићъ у Невеснию да е одъ рода ста-

ры Юговића,\* — преповедаю равно, како е и некій *Комнент*, кнезъ или жупанъ у тимъ краєвина подь кралѣмъ Милутиномъ, повео стабло единомъ племѣну србски Комненовића, кое презиме као племенско јошъ и данасъ носе неке фамиліе по тимъ и околнымъ странама, претварајући га често у име лично, и преносећи, по обычаю, одъ дедова на унуке.

Изъ бележака и записа, кои се по *Магазину Далматинскомъ* налазе, знани су заиста неки —

*Сотпено* (Комненовићъ или Комнентъ) Ораховчанинъ, православный свештеникъ србскій у селима Боко-Которскимъ Богдашићу и Ковачима, одакле га изгони еданъ интолерантний декретъ одъ 30. Септ. 1672 год. Леонарда Венерія, млетачкогъ губернатора града и предела Которскогъ. — *Магазинъ* одъ 1849. стр. 171—2.

*Комненовићъ* Јосифъ, изъ Топле кодъ Кастел-Новога, игуманъ манастира Савине око 1757. — *Магаз.* 1853, а 120.

*Комненовићъ* Марко, свештеникъ у кнежини Кривошіяма, умрѣо 1849. у 78-ой години старости. *Магаз.* 1850. с. 149.

*Комненовићи* Трифунъ, садашній свештеникъ у Кривошіяма. — Там. с. 32.

*Комненовићъ* Симо, свештеникъ у селу Руднама близу Требниа у Ерцеговини. — *Магаз.* 1849. с. 147.

*Комненовићъ* Михайль (Мићо), трговацъ у Дубровнику. — Често међу пренумерантима *Магазина*.

*Комненовићъ* Константинъ, инѣиниръ на доминиуму маріенфелдскомъ око 1845. год.

---

\*) *Магазинъ Далматинскій* одъ 1850 стр. 43.

*Комненовић* Александеръ, професоръ математике у Пешти.

*Комненовић* Гргуръ (Глиша), докторъ, стриць горњѣга и зналацъ г. подпредседателя Друштва, I. Гавриловића, за време египетски' ратова' у Цариграду и т. д.

Но по каквимъ исправама ови данасъ звани Комненовићи на тако старо и знатно порекло претендираю? — Бданъ одъ њи', Требинианинъ, одъ кога е првога писацъ овогъ чланка преданіе у почетку наведено саслушао, разгранявао га е овако :

„Јошъ у поганска времена Неретвански' Срба' славило се е међу њима едно кнежко племе, кое е до покршћеня (вальда подъ Василиємъ Македонскимъ у IX. стол.) неко чудновато старинско име носило, а при кршћеню добило прозвиште *Аранђеловића'* или *Аранђеловаца'*, одъ кои' еданъ ратујући подъ краљемъ Милутиномъ, као његовъ воевода, съ Епирскимъ деспотима одъ Комненскогъ рода, сроди се съ њима женитбомъ, те пренесе на свою фамилію име *Комнена'* и *Комненовића'*, кое се и данасъ носи. Овај родъ властвовао е поглавито у Требуніи и пределима Горњѣ Зете, где ови ерцеговачки Комненовићи сматраю манастирь *Дужи* и друге неке као њи'ове задужбине. Изъ записа' и споменика' старински, кои се по овимъ манастирима мораю јошъ налазити или су се налазили, као и изъ стары племски' листина', чуваны јошъ кое где кодь рођака' угашены или осиротелы господски' линіа', кое су често старинско презиме съ ближима очинскимъ, дединскимъ или властелскимъ покривали, — преносе се у уста преданія сви ови спомени.“

Чудновата новостъ овога казивана не манѣ чудно наличи на овай епизодъ Дубровничке поведниче:

„Затимъ се догоди ратъ са Melechdoch-Grabie-мъ; но по учинѣномъ миру, република Дубровачка буде много почествована одъ Melechdoch-а, којой онъ се показа сасвимъ оданъ, обећавајући се слѣдити у свакој прилици нѣнъ саветъ и нѣну срећу. То чиняше онъ поглавито изъ овогъ узрока, што е (као што се чита у едной хроники врло старой, коя се садъ — 1604. г. — налази у притяжанію Франческа Ђркова Поцића) было мужъ много славанъ и своимъ собственымъ и и свои' предака' делима, па одвише желяше, да одъ тога споменъ и потомству остави. Слушаюћи дакле, да се у Дубровнику хране спомени одъ славны дела' воевода' славенски', драговољно свеже пріятельство съ Дубровчанима, коима многократно говораше и побуђаваше ихъ, да у своимъ списима славе и свету обелоданюю име и юнаштво Неретванаца'; изражавајући се често, да ако га у томъ задовољ, никадъ имъ неће такву любавъ заборавити; врѣ живописи, кипови, колоси, или ма какве инаке сграде и строения, морать ђеду кадъ тадъ, ако ни одъ чега, а оно одъ глодања времена пропасти; али споменици писани праве се да траю вечито.“ \*




По жалости (ако овде немечтаю и повестникъ я, по нѣговомъ трагу, данашній причалацъ), Богъ зна, е ли и самый овакій споменикъ могао одолети досадъ свекрушительномъ зубу времена. Хроника хранивши се у едногъ Поцића до почетка XVII. века, имала бы намъ заиста, ако не показати родословіе србски' Комненовића', а оно баремъ

\* Luccari, Annali di Ragusa, 39.

дати рачуњъ, одмудъ ово чудотварно име *Melechoch-Grabia* едномъ Перетванскомъ кнезу, кадъ се мало за тимъ (нѣгови наследници вальда) *Елешъ*, *Зетадодрагъ* и *Истокъ*, међу собомъ свађаю о очинству, те се у нѣи'ову свађу, за свою користъ, мешаю известни *Аранђеловци* наши, Неманя I. и братъ му Мирославъ (Ibid. 41.). Сасвимъ в' страну, да прва речъ овогъ имена носи чисту Сараценску фizioномію, и каже точный преводъ имена *Анђеловићъ*,\* а друга *кнежку* или *графску* титулу по польски или старо-белосрбски (*grabie*=графъ). Да ли га нису гласовити на мѣру юнаци, Перетвански Аранђеловци, за свою славу, тако исто драговољно усвоили одъ свом' често поражены супарника Сараценски', као и юнаци нама ближи' и наши' времена: *Скендербегъ*, *Кара-Ѣорђе*, *Ллѣдукъ*-Велько, *Узунъ*-Мирко, *Дели*-Марко, *Топалъ*-Милосавъ, и т. д.?

Што се тиче манастира *Дужи* (старинскогъ Тврдоша), читатељи могу знати изъ Магазина Далматинскогъ какве е судби-не овай манастиръ претрпљивао, и шта се е одъ старина' у нѣму чуваны до данасъ спасти могло. Ипакъ макаръ еданъ записъ на некомъ „древномъ

---

\*  *мелекъ*—анђео. Срав. такође имена калифски сатрапа у Египту: *Мелексала*, *Мелексеидъ*, *Мелексерафъ*, *Мелеккадри*, *Мелекмансоръ* и т. д. — Съ правописомъ  *меликъ*, иста речъ значи титулу владалца, господара, краля, кнеза, — дакле и *Grabia*; а у другомъ смыслу управо оно, што кодъ Турака  *башъ*, главный, врховный: дакле *Melechoch-Grabie* = *Башъ-Grabie* = Башъ — Кнезь, — исту титулу данашњи князева србски кодъ В. Порте.



*обштаку*,“ кои сведочи, да е овај манастиръ изъ развалина, јоштъ старин, наново подигао краљ Милутинъ Неманићъ, али помоћу и православнимъ бољары и други тѣхъѡри сего храма, конхъ имена уписахе, оу сѣ поменикъ служеши св. семоу храмоу... Али где су други листови, и где съ нѣма сама имена овогъ поменика? Да ли е морао пропасти, кадъ е манастиръ Тврдошъ быо лагуманъ у венеціанско-турскомъ рату при концу XVII. века, или су га калуђери са собомъ пренели, кадъ су се одавде спасавали, у манастиръ Савину, те се можда и садъ налази међу онимъ србуљама и гдионимъ старымъ дипломама, кое се (по Магазиу Далматинскомъ одъ 1844. с. 125.) хране у овомъ манастиру? — Каквыи му драго резултатъ дала будућа истраживаня, коима се можемо надати, еле за садъ нема ни одавде ништа на среди, што бы причанъ Требиньскогъ Комненовића ясно посведочавало.

Долазе садъ нека друга, и у првомъ реду едно одъ знаногъ издателя „Србски' Споменика“, г. Павла Карано-Тврдковића.

Онъ е лани казивао писцу, „да му е ово племе Комненовића“ — по листинама, кое су му преко руку' прелазиле, и по нѣговымъ личнымъ познанствима — доста известно као водеће свое порекло одъ некаквы и некадашњи' воѡвода' одъ Ђаковице, у старомъ Хвостну близу Пећи и Дечана; одакле су се они у давнија времена у Требиньску областъ изселили, и одавде далъ распространявали до Ливна и Гламоча, где имъ е онъ самъ познавао потомака, хранећи јошъ неке старе племске листине. Бданъ одъ нѣи'овы прешао е јоштъ за Млетачке владе у Далмацію къ Сењу —

„И тамо добио млетачко племство съ титуломъ *conde*; но садъ већъ његова лоза сматра се као угашена или загубљена“ — по казиваню г. М. Медаковића.

„Но — по знаню г. грофа Орсата Поцића — еданъ одтуда Комненовићъ тражио е пре неколико година' одъ ц. к. аустријске владе исту титулу за себе; па быо одбивенъ наводомъ „изъ недостатка доказа.“

До даљи можны одкривеня', и мы ћемо са истомъ предосторожношћу оставити на страну ова поедица казиваня, па тражити: да ли споменъ о каквимъ властелима србскимъ подъ именомъ *Комнена* живи у обштенароднымъ преданіяма нашимъ? Да ли нарочито наше народне гусле знаду што-годъ за њихъ?

## II.

### КОМНЕНОВКЕ

или народне песме о србскимъ Комненима.

#### 1.

*Комненъ воевода и Паша Сеидимъ.*

„Царъ честитый диванъ учинио,“ и т. д. (Сбирка г. Вука С. Карацића књ. II. 454—9.)

#### 2.

*Крвава ноћ невесте Дрекаловићске у кули  
Комненовой.*

„Или грми, ил' се земля тресе“ и т. д. (Вук. књ. III. 506—511.)

#### 3.

*Вила, Огнянинъ-Вукъ и Комненъ.*

„Подранію Огнянине Вуче,“ и т. д. (С. Милутиновића, *Пѣванія Црногор. и Херцегов.* 221—2. У Лайпцигу 1837. Слушана одъ Димитрія Войводића игумана у манастиру Жупе Грачаничке.)

## 4.

*Смртъ Комнена возводе у кривој сватби  
Лазара Вукова Бранковића.*

„Вукъ деспоте чинио веселъ,“ и т. д. (Сбирка  
г. I. Ф. Юкића, књ. I. 86—90. У Осеку 1858.)

## 5.

*Ђурађъ Комнен - Рољемовићъ на смрти  
войводе Каице.*

„Подиге се господине краљу,“ и т. д. (Вук.  
књ. II. 481—589.)

## 6.

*Преа и крива женитба Комнена Барљтара.*

„Подиге се Соколовићъ паша,“ и т. д. (С. Милут.  
167—171. Слушана одъ Ристе Меденице Равњани-  
на у Дољној Морачи.)

## 7.

*Друга женитба Комнена Барљтара.*

„Рано рани Комненъ Баряктаре,“ и т. д. (Юкић.  
I. 327—341)

## 8.

*Комненъ Барљтаръ и његова люб.*

„Вино пије Комненъ Баряктаре,“ и т. д. (Юкић.  
I. 422—427.)

## 9.

*Комненъ Барљтаръ у женитби Луке Барљтара.*

„Пије вино Сенянинъ Иване,“ и т. д. (Юкић. I.  
291—326.)

## 10.

*Комненъ Барљтаръ у женитби Нва Сенянина.*

„Пију вино тридесетъ Сеняна,“ и т. д. (Вук.  
III. 173—192.)

## 11.

*Комненъ Барљтаръ у освети Кунине Златице.*

„Њњигу пише Хасан - агиница,“ и т. д. (Вук.  
III. 199—210.)

## 12.

*Комненъ Барликаръ у походу Сеплининъ Тадѣ  
на Куну Хасан - агу.*

„Јошъ зорица не забѣлѣла,“ и т. д. (Вук. III. 286—292.)

## 13.

*Комненъ Барликаръ у сусрѣту са четомъ  
Танковићъ Османа.*

„Е се чета една подигнула,“ и т. д. (С. Милутиновића, *Пѣсанија Црногор. и Херцеговачка*, 47—49; саслушана одъ Благоте Лекина Павићевића са Сретниъ у Бѣлопавлићу.)

## 14.

*Комненъ Барликаръ у Качићевой „piesmi od  
vitezovah Neretvanskih.“*

„Kažu starci Miška Miletića,

„Ter ga fale kano Kraljevića;  
U njega je sablja demiskia.

„Turske se je napoila kèrvce.  
U Komlena, pobre Miletića,

„Serce beše kano Jankovića;  
Često Komlen u četu idjaše

„Još i ruse glave odsjecаше.“

(Каѣ. *Razgovor Ugodni*, itd. Dubrov. 1839 стр. 295.)

Има дакле у насъ една читава епопея о србскимъ Комненима; брои око 4000 стихова, а можда небы изишла маня и одъ класичны, да су пописа не досадъ све комненовке, коє су се некадъ певале и може быти јошъ певаю.<sup>1</sup> Напредъ наве-

<sup>1</sup> Познатый изъ *Гласника* истраживатель бугарско-србски старина по Албани и Македонии, г. Йорданъ Х. Константиновъ, казує, да онъ у овимъ краєвима зна едно место звано „Комненово, Ко-

дене деле се на *србулѣ* и *илирице*; обое певаю само два известна, *едногъ старіегъ* и *едногъ* нама ближегъ *Комнена*.

Съ првимъ уводи насъ у познаиство една *србуля*. Но изъ нѣ ништа ближе незнамо о нѣномъ юнаку, осимъ да онъ носи титулу *вовводе*, има кулу и властелуе у некаквимъ *Долянима* као правый племиѣ србскій *среднѣга* века, *износеѣи* у *планину „тиѣ соколиѣ“*, и *ловеѣи* съ нѣима *„утѣе златокриле“*, а *яшуѣи* такве велелепне *„гранце одѣ мевдана“*<sup>2</sup> да се за нѣи *плениава* *еданъ блудеѣиѣи* *витезъ турскій*, и до *слуге* *понижава*, да бы ихъ *преваромъ* *одвео*; али *скупѣ* *плаѣа* *дрзновенѣсть*. *Земльописъ* *србскій*, *старый* и *новый*, има — *измеѣу* *юшѣ* *годемогъ броя* *сигурно* — *трѣе Доляне*: *едни* се *споминю* у *повеляма Душановымъ* (*№ CXVII у Monumenta Serbica*) као *некакво* *местѣ* у *старомъ Хвостну*, где є *ѣаковица* — *што* бы се *некако* *могло* *сближавати* съ *казиванѣмъ* *г. Тврдковиѣа*; — *други* су на *Неретви*, *близу* *Метковиѣа* и *мало* *ниже* *лежеѣегъ* *Комина*, — *найстаріѣй* *постойбини* *србски* *Комнена*, по *Требиньскомъ* *причаѣу*; — а *треѣи* у *старѣй* *Зети*, на *реци* *истогъ* *имена* *измеѣу* *града* *Спужа* и *развалина* *древне* *Діоклее*, а

---

*мненѣвци*,” и *развалине* *некогъ* *старинскогъ* *дворца* *кодѣ* *нѣга*, *зване* *„Двори Комненѣви“*; а *слушаѣ* є, *вели*, и *народны* *песама* *местны* о *некаквомъ* *Комнену*, као *некадашнѣмъ* *господару* *овѣ* *двора* и *властелу* *овогъ* *края*.

<sup>2</sup> Ово є *едномъ* *портретъ*:

„На *челу* *му* *ярко* *сунце* *сіа*,  
 „А на *гру* *сайна* *нѣсечина*,  
 „На *сапима* *звѣзда* *дашница*;  
 „Кадъ *га* *игра* *сгледати* *се* *неда*“...

спрама *Орловице* и Црногорскогъ племена званогъ *Колани*, у *Лъшанской* и *Катунской* нахи.

Но друга комненовка, такође србула, утврђује географию нуле *Комненове* управо у овимъ послѣднимъ Долинама;<sup>1</sup> ерѣ надъ се иде изъ *Дрекаловића* у *Никшиће*, туда се башъ најпрече пролази. Далѣ, ова комненовка дав намъ едно посредно назначенѣ хронологично о овомъ старомъ *Комнену*. Препрошену свою невесту *Дрекаловићску* и нѣногъ девера гони првѣй заручникъ *Грчићу Манойло*, кои е по песни (Вук. II. 445) савременикъ бугарскогъ краля *Шимана*, угровлашки воевода *Радул-бега* и *Мирчета*, *Срба Радосава*, *Вука Злопоселе* итд. —

„Служи л' јоште *Грчићу Манойло*?“ —

„Дома намъ е *Грчићу Манойло*“ —

„Ако л' еду грчки говорити,

„Говорит' ће *Грчићу Манойло*“ —

„Но *Манойло* грчки разабрао“ —

По песни (Вук. III, 56) онъ е воевода или властель у *Соѣи*:

„На *Соѣи* граду бѣломе

„Онѣ бѣше *Грчићу Манойло*.“ —

Найпосле онъ е, чини се, истѣй *Манойло*, деверъ любе а братъ воеводе *Драге*, кодъ кога служи са истомъ срећомъ или несрећомъ *Лютца*

<sup>1</sup> Г. Корона или Круникъ Мостарацъ, старѣй четникъ по Турской, а сада трговацъ у Млетцима, посведочава ову комненовку казуюћи, да онъ тамо зна заоста едне развалине одъ некаквогъ старогъ дворца или кастела. Такође и књига „*Die freiwillige Theilnahme der Serben und Kroaten an den vier letzten Oesterreichischen Kriegen*,“ *Wien*, 1854, евомянъ (стр. 9) око овогъ места *ein Land-Gut von Coman*.

*Богданъ*, као и *паша Сеидимъ* кодъ *Комнена*. Дакле, у епосу, и *Комненъ* е савременикъ своју наведени.

Трећа комненовка, опетъ србуля, починѣ сближавати *Комнена* са *Бранковићима*. Она га изводи рано

„ — у ловъ у планину,  
„У нећелю на Васкрсеніе“ —

у друштву са епоскимъ оцемъ *Змай-Деспота Вука Вукомъ* *Огняниномъ*; кои збогъ —

„Што е — — погубіо лани  
„На Крушчицу на воду студену“ —

едногъ свогъ непріятеля, Турко-Срба юнака, ииа зао сусреть са *Виломъ адъ планине*, нѣговомъ по-сестримомъ. Згођенъ *посредъ паса нѣномъ злате-номъ стрілоу*, и *падајући у зелену траву*, онъ е іошъ само зато *Богомъ кужи, да му очи неизвиди и лице ненаерди*; ерѣ, вели, такавъ —

„Чини ми се не ђу умирати.“ —

А она —

„Вила была, за Бога пріймила,  
„Па е нѣму животъ опростила;  
„Па юнака тури на ђогина,  
„И посла га двору біеломе  
„По соколу *Комненъ баряктару*“ ...

са обећанѣмъ, да ће она невиђена нѣговомъ двору долазити, да му ране извиди, коє е и испунила, и іошъ оженила га, али —

„Другомъ виломъ изъ горе зелене,“ —  
сѣ коіомъ онъ е —

„ — — — — — породи изродіо,  
„Породіо *Змай* и *Огнянъ Вука*.“ —

Но четврта комненовка, иллирица, обелода-ниоє намъ по најясніє старога *Комнена*. По овој

онъ е главомъ неѣакъ Вука Бранковића<sup>1</sup> одъ кће-ри Севастократора Бранка, и трагичный юнакъ у крвавой свадби свога брата одъ уяка, Лазара Вукова Бранковића — истога, кои е са нѣговымъ уяцима, Вукомъ и Лазаромъ, едну ябуку место причешћа поделію, кадъ ихъ е сву троицу тирянинъ Царевихъ подъ Бдрене уморіо 1410 године. Овај србскій образацъ *Dante-ове Franceske di Rimini* веројатно е првый и правый оригиналъ, кои су гуслари доцніе препевали само за другога юнака — а можда каквога суштега потомка Комненовога<sup>2</sup> — за Милоша Обрен-беговића, у крвавой женидби Црновића Максима.

Но ко е отацъ? кои ли очинскій родъ и племе србскога *Paola*? По жалости, овде иллирица издае се, да іой паметнѣ већъ фали. Она противоречно дае у истома певаню два различна презимена своје „соколу“: —

„A boljega nebieše junaka

„Od sokola Је пјі с а Комнена,<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Песме знаду добро као и летописци, да приликомъ крунисаня кнеза Лазара на царство 1376., тогда и Вукъ Бранковичъ поставленъ бысть деспотомъ. — У едномъ іошъ вальда нежданомъ Родослокію сербскихъ царей, кое е г. Витковићъ начиниръ садъ скоро донео изъ Будима одъ свое куће.

<sup>2</sup> Као што ће у § III. быти разяснѣно, Краина између Адриатика, Бояне и Скардарскога езера, была е занста, по Дюканжу (*Familiae Byzantinae et Dalmaticae*, 211), войводство неки *Анђеловића Комненовића*, око половине XV стол. а ту е по пашој писми, и у исто доба, воевода Милошъ Обренбеговићъ.

<sup>3</sup> Ова форма *Внѣићъ* или е штампарска погрешка, или преписивача или какавъ провинціализамъ самогъ гуслара.



„Vuk Despota mladjana netjaka!“ —

„Govori joj Komnen Sinjeviću!“ —

Но оба ова презимена очевидно су узаймљива, прво одъ новогъ и гуслару познатіегъ „*Комнена Јинѣла*“, а друго одъ нѣговогъ пунѣа, „*Гаврана Симѣвиѣла*.“ Тако изъ комненовкѣй неможемо виѣстати знати о очинскомъ пореклу старога Комнена, докле годъ недођемо на летописе и споменике.

Другѣй Комнень, премда нама ближѣй и памћенъ сигурно јошъ одъ стараца прошлогъ столетїа, не манѣ є такође остао проблематичанъ. Никаквы Плутарха онъ досадъ нїє имао, осимъ овде назначены комненовкѣй и овогъ краткогъ спомена — опетъ само по њима — у Даницѣ г. Вуковой (за год. 1827, стр. 91):

„Такови су ускоци највыше постали (одъ прѣци племиѣа), како сѹ Турци са свимъ обладали Србїомъ и Босномъ и Ерцеговиномъ, а особито у XVI и XVII вїеку, пакъ су чували Млетачко приморѣ одъ Турака, н. п. *Јанковиѣ Стоянѣ, Сенининѣ Нео, Смиљаниѣ Нил, Нео Голотрѣ, Комнень Варяктарѣ*, и други многи, които се имена слаге у народнымъ пѣсмама нашимъ.“

На овај само прологъ г. Вуковъ за живоописъ и родословіє новогъ Комнена остає јошъ све да се изнађе и настави. Међу тимъ не може га велелепнїє, и са трзавїмъ трагичнымъ удесима, најпре на средѹ извести, него цела ова комненовка србуля, коя најправїє, чини се, одъ свїо други противословећи се, казує нѣгово појекло или баремъ најближѣй родъ. Узимамо јој истѣй насловъ нашегъ Омира Милутиновиѣа:

*Попъ, пашинъ Зетъ.*

Подиге се Соколовићъ паша,  
Подиге се у ловъ у планину  
Са нѣгово тридестъ тевабіяхъ;  
Ловъ ловіо за нећемо данахъ,  
Неулови срне ми кошуте,  
Ни лѣлѣна, рога повитога;  
Ловъ ловіо ништа недобіо,  
Докле силну паша доділо,  
Пакъ се одгле врну низъ планину.  
Намѣра га наніела была  
На дворове Яня капетана,  
И Яньо га виђе напетане,  
Па га сврну на біелу нулу,  
Са нѣгово тридестъ тевабіяхъ.  
По кули му чудна грађевина,  
По кули му сребрни столови,  
По кули су писани прозори,  
И свакаква чуда невиђена,  
Па донесе вина и ракіе,  
Сташе служитъ два Яњића млада,  
Служе вино два млада Яњића,  
Едно *Комненъ*, а друго *Андріа*.  
Јоште Яньо скланъ капетане  
Самъ доноси злаћену трпезу,  
На трпези сваку ѣаконію,  
Докъ се паша напоіо вина  
Су нѣгово тридестъ тевабіє;  
Кадъ му винце улѣзе у лице,  
А ракія стаде бесѣдити,  
Таде вели паша Соколовићъ:  
„О, Бога ти, Яньо напетане!  
Бс' ли ѣгођъ вѣріо ѣвойку  
За Комнена яли за Андрію?“  
Таде рече Яньо напетане:

„А, Бога ми, пашо Соколовић!  
 За Андрију есамъ испросіо,  
 А Комненъ е књигу научіо,  
 Одиста га ни женити нећу.“  
 Нјму рече Соколовић паша:  
 А, Бога ми, Янѣо капетане!  
 За Андрију кадъ си испросіо,  
 Садъ запопи діете Комнена,  
 А у мене ї Хайкуна ђевойка,  
 Своє добро фалитъ е срамота,  
 Али што ћу, већ ми нїє друга;  
 Има пуно петнаестъ година,  
 Одкако ми у кавезу расте,  
 А невиди сунца ни мѣсеца,  
 Ни бісла дана, ни юнака.  
 Ты запопи діете Комнена,  
 Па Хайкуна некъ е попадія.“  
 Ал' му рече Янѣо капетане:  
 „Башъ аверимъ! Пашо Соколовић!“  
 То колик' е паши омиљло,  
 Самъ е паша свадбу одгодіо:  
 „Я отидохъ ка Новину граду,  
 А ты, Янѣо! покупляй сватове.“  
 Паша скочи одъ землѣ на ноге,  
 Па іошъ рече Янѣо пріятелю:  
 „Чуешъ ли ме, Янѣо пріятелѣ!  
 Купи свата' колико ти драго,  
 Неостави двоє ђеце лудо,  
 Пакъ Андрија некъ е ђевербаша,  
 А Комнене некъ е ђувеглія,  
 Да га виде сваста и пунице.  
 И Новинска остала господа,  
 Ко ме даше Хайкуну ђевойку.“  
 Паша оде ка Новину граду,  
 Оста Янѣо купећи сватове:  
 Покупіо стотину сватова',

И поведе двоє ћеце лудо,  
Доведе ихъ у Новійна града.  
Кадъ ихъ виђе паша одъ Новійна,  
Онда срета Яня и сватове,  
А остала Новинска господа  
Разведоше свате на конаке,  
По двоицу и по четверицу,  
Текъ да имъ е лѣпше на конаку;  
Паша води Яня пріятеля,  
И нѣгово двоє ћеце лудо;  
Тако тавну ноћу боравише,  
Докъ у ютру данакъ освануо,  
Повикаше сватовски чауши:  
„Хазуръ, свати! хазуръ е ђевојка!  
Хазуръ да сте свати и ђевојка!“  
Скупише се кићени сватови,  
А самъ паша изведе ђевојку,  
И даде ю Янѣићу Андриі,  
Па донесе дара господскога,  
Све сватове редомъ даривао:  
даде Яню одъ злата ябуку,  
А Комнену, младу ђувегліи,  
Нѣму даде коня даровника,  
И јошъ двіе пушке леденике.  
Па отоле свате испратише;  
А кадъ быше полѣмъ зеленіємъ,  
По два и два изъ грла пѣваю,  
По четири пушке изметаю,  
До нехоће Янѣићу Комнене:  
Ни пѣваше ни пушке меташе,  
До онъ иде сѣтно невесело,  
А пита га Янѣићу Андриі:  
„О, Бога ти, Янѣићу Комнене!  
Што ты идешъ сѣтно невесело?  
Што неиграшъ коня даровника?  
Што л' немећешъ до два леденійка?“

Али си се юнакъ посилю,  
 Те што си се данасъ оженю  
 А Туркинѣомъ, лѣпомъ ђевоинѣомъ?“  
 Нѣмү рече Янѣићу Комнене:  
 „А, нелудуй, Янѣићу Андрія!  
 Чему самъ се данасъ посилю?  
 Него самъ се ово ускa'рю,  
 Е се есамъ юнакъ оженю  
 А Туркинѣомъ едномъ наметниѣомъ,  
 Наметница на грло ташица,  
 А кою су паше миловале  
 По кахвама и по хамаина —.“  
 Онъ то мняше нико нечуаше,  
 А то зачу Туркиня ђевоина,  
 Пакъ ю есу сузе пропануле,  
 Врану коню гриве поквасиле,  
 А пита ю Янѣићу Андрія:  
 О, Бога ти, моя мила снашо!  
 Што се еси данасъ ускa'рила?  
 Што ли сузе валяшъ низъ образе?  
 Али су ти свати не у волю?  
 Али ђеверъ Янѣићу Андрія?  
 Али Комненъ младый ђувеглія?  
 Али свекаръ Янѣо капетане?“ —  
 А она му таде бесѣдила:  
 „Мой ђевере, Янѣићу Андрія!  
 Нѣсу ми свати не у волю,  
 Нити ђеверъ Янѣићу Андрія,  
 А ни Комненъ младый ђувеглія,  
 А ни свекаръ Янѣо капетане:  
 До се есамъ млада раска'рила,  
 Имала самъ зефиръ прстенъ златанъ,  
 Ранила га на десници руци,  
 Ради среће и парока свота,  
 Пакъ есамъ га данасъ нагубила,  
 И за нѣмѣ се тако ускa'рила.“ —

Ал' іой сбори Янѣшу Андрія:  
Ахъ, нелудуй, моя шила сташо!  
Како Яню сянешъ у дворове,  
Доста свашта има се у Яня,  
Доста блага, близу куюнція,  
Ковать ће ти зефир-прстенъ златный.“ —  
А она му опетъ бесѣдила:  
„О, Бога ти, ђеверѣ Андрія!  
Отвори ми сахтіян-сепета,  
Другій ми се прстенъ намѣрю,  
Да га туримъ на десницу руку.“ —  
Ал' нетражи зефиръ прстенъ другій,  
Но извади дивить и хартію,  
Ситну кнѣгу на колѣну пише  
Оправи є паши бабу своєю:  
„У з'о часъ ме поклонію, бабо!  
Поклонію силну каурину,  
Юшъ данасъ ме свати прекорише,  
Прекорише данасъ іошъ у пугу,  
Што л' ће бити, кадъ имъ у домъ доћемъ?  
Но чу ли ме, пашо одъ Новина!  
Избави ме изъ Янѣова двора;  
Ако ли ме нећешъ избавити,  
Како Яню доћемъ у дворове,  
Хоћу му се у дворъ обѣсити.“ —  
Оправи є по пратиюцима,  
А кадъ паши тана кнѣга дође,  
Те видіо што му кнѣга пише,  
Ону гледа а три ситне пише:  
Єдну шилъ на Босну поносну.  
А на име са Босне везира,  
Да му дође триста пашайлія;  
Другу шалъ на краину Мую,  
Да му дође триста краишника;  
Трећу пише Скадру на Бояну,  
Да му дође тристотин' Скадрана'.

Тако было много нетрајало,  
Докъ му дође триста пашайліе,  
И дође му триста краишника',  
И дође му три стотин' Скадрана';  
Покупя ихъ на біелу кулу,  
А кадъ свану и огрея сунце,  
Онда паша окренуо войску;  
Ко виђаше, свако се чуђаше,  
А у томе ріечъ говораше:  
„Фала Богу, чуда великога!  
Што е паши Янъо омилио,  
Те му неда у дворъ свадбовати,  
Брже Хайки у походе пође?“ —  
Одатле су окренули Турци,  
Докъ дођоше двору Янъовоме,  
Све поспало ка'но и заклано:  
Но улѣзе триста краишника',  
Улѣгло е на біелу кулу,  
Те заклало стотину сватова',  
Па ухвате Яня пріятеля,  
И обѣ му очи извадише,  
А обѣ му ноге саломише,  
Па гусли му на крило турише,  
И овако Турци бесѣдише:  
„Пѣвай, Янъо, пѣвай капетане!  
Зашто л' небы, на веселю твоме?“ —  
Іоштъ Янъову Яну ухватише,  
Обѣ очи нъойзи извадише,  
И обѣ іой дойке прорезаше,  
А прозъ дойке протурише руке,  
Пакъ овако Турци бесѣдише:  
„Играй, Яно, остарѣла бако!  
А зашт' небы на веселю твоме?“  
Но іошъ двоє ђеце ухватише,  
Обоици савезаше руке,  
Та ихъ отле живе поведоше

А Янѡво покупише благо,  
Поведоше конѣ са чапра',  
Па Янѡве дворе запалише.  
Тадъ одтоле Турци окренуше,  
Отидоше у Новина града;  
А кадъ паша дође у Новина,  
Два Янѡића тура у тавницу.  
Тавноваше три неђелѣ дана';  
Но варошка долази ђевојка,  
Све долази тавници на прозорѣ,  
Докъ досади Янѡићу Комнену,  
Пакъ јој Янѡићъ Комненъ говораше:  
„Богъ т' убио, варошка ђевојко!  
Што долазишъ јутромъ и вечеромъ?  
Нит' шта носишъ, нит' шта проговарашъ?“ —  
Ал' варошка говори ђевојка:  
„Ахъ како ћу, Янѡићу Комнене!'  
Нѣси ли, Комненъ, запазіо,  
Када си ме младу испросіо,  
За Андрију млађегъ брата твога,  
И похарчи дванаесъ дуката',  
Зећир-прстенъ одъ деветъ дуката?“ —  
Нѡјзи таде Комненъ бесеђаше:  
„О, Бога ти, снахо несудѣна!  
Бс' ли скоро на чаршію была,  
Бс' ли чула што говоре Турци?“ —  
А она е њму бесѣдила:  
„Ој, Бога ми, Янѡићу Комнене!  
Бсамъ јуче на чаршію была,  
И све чула што говоре Турци:  
Данасъ петакъ, а сутра субота,  
Преко сутра царица неђеля,  
Хоће доћи тридесъ пашайлія,  
*Повесте* васъ оба на вѣшала;  
Но чу ли ме, Янѡићу Комнене!



Провесте ве крозъ турску ордію,  
 А провести прозъ варошъ ришћанску;  
 Па кадъ будешъ у варошъ ришћанску,  
 Ты запѣвай грломъ бівліємъ:  
 „Ай, нів ли брата ришћанина!  
 Ял' каквога добра пріятеля,  
 Ял' Турчина за Бога душевна?  
 Да донесе у кондієръ вина,  
 Да причести два Янѣића млада!“  
 То имъ рече, па отиде одтле;  
 Петакъ дође и субота прође,  
 Па имъ дође царица нећеля,  
 Ето дође тридестъ нашайлія,  
 И тавницу отворише плету,  
 Изведоше два Янѣића млада,  
 Поведоше крозъ турску ордію,  
 А кадъ быше крозъ варошъ ришћанску,  
 Запѣвао Янѣићу Коменче:  
 „Ай, нів ли брата ришћанина!?  
 Я ли каква давна пріятеля,  
 Ал' Турчина за Бога душевна?  
 Да донесе у кондієръ вина,  
 И причести два Янѣића млада,  
 Ков'но ће данасъ обѣсити.“  
 Докъ варошка допаде ђевојка,  
 Донесе имъ у кондієръ вина,  
 Подъ пазухо бівле кошулѣ.  
 У кошулѣ замотане маче,  
 Пакъ « Турке Богомъ братимила:  
 „Богомъ браћо, тридестъ пашайлія!  
 Янѣићима попуштите руке.  
 Да причестимъ два Янѣића млада“.  
 Вешћеше іоѣ за братску пријимити,  
 Но конѣ су на њо нагомили;  
 Кадъ се виђе на јду варошка,  
 Она просу изъ цепова благо,

А Турци су на благо поклапни,  
Сташе купитъ по сомаку благо,  
А ђевойка маче разавила,  
Янѣићима одиуштила руке,  
Па у руке додаде имъ маче ...  
Ма да видишъ чуда и нарока!  
Кадъ се ђеца мача дохватише,  
Погубише тридестъ нашайліа,  
Пакъ се отле натрагъ поврнише,  
Налѣгоше прозъ ордію турску,  
А све губе Турие око себе,  
Добаръ есу сомакъ начинѣли,  
Докъ су прощали прозъ турску ордію;  
Па кадъ прощали прозъ ордію турску,  
Одиста се ђеца замислила,  
Кудъ ће ђеца отле окренути,  
Пакъ имъ нешто дошло до памети,  
Те се ђеца натрагъ повратила,  
На пашине дворе ударила,  
А кадъ были на кулу високу,  
Сѣди силанъ паша одъ Новиня,  
Када виђе двое ђеце лудо,  
У рукама съ пламениемъ мачѣма,  
Одиста се есте зачудіо,  
Зачудіо, па и поплашіо ...  
Шѣаше нѣма нешто бесѣдити,  
Но Янѣићи сбиритъ му недаше ...  
Посѣкоше све омоло паше,  
Силна пашу жива ухватише,  
Свезаше му наопако руке;  
Пакъ се мало тудѣ обазреше,  
Два пашина сина угледаше,  
Обоици главе окидоше,  
Пакъ пашину булу находише,  
Обѣ нѣойзи очи извадише,  
А обѣ іой дойке прорезаше,

И прозь дойке кромалише руке,  
Пакъ овако дѣца бесѣдише:  
„Ха! садъ двори честита кадуно!  
Ха! што л' не бы господара свога?“  
Ал' погледа Янѣићу Комнене,  
Докъ угледа свою заручницу;  
Пакъ іой быо езыкъ извадіо,  
И біеле саломіо руке.  
Пакъ іой таде женикъ бесѣдіо:  
„Двори! двори! моя заручнице!  
Што ли не бы а женика свога?“  
Іошъ пашино благо покупише,  
И съ чардака поведоше ате,  
Све колике дворе поробише,  
Пакъ найпотлѣ огнѣмъ сагорѣше,  
Поведоше пашу пріятеля,  
А кадъ шѣ нѣме были у планину,  
Обѣ и нѣм' очи извадили,  
А пребише и ноге и руке;  
И пушку му на крило турише,  
Дугу пушку и демиски-ћорду,  
Овако му дѣца говорише:  
„Ловакъ лови, пашо, по планини!  
Рашта л' не бы, кадъ си научіо?“ ...  
Ћеца пашу туна оставише,  
Некъ набрая што в учиніо,  
Но іошъ су се ыеца обазрела,  
Ал' за нѣма пристала варошка;  
Узеше в по біеле руке,  
Одведоше свомъ господску двору;  
Како дође Янѣићу Комнене,  
Привѣнча в за себе истога,  
А доста су блага доніели,  
Доніели своє и пашинско,  
Дворе своє болѣ оградили,  
И оба се брата оженила,

Оженила, породъ оставила,

Ха! да имъ га Богъ наспори драгій! —

Ако и у едномъ епоскомъ роману, овде се свакояко може чинити чудновато, да едномъ веле-  
можномъ паши турскомъ на умъ долази, да да  
свою единицу кћерь у ђаурску кућу, и за едно  
ђаурче, коє іошъ онъ самъ за *попа* наменює.  
Ипакъ таква се женидба, съ *вольнимъ опріятель-  
ствъмъ*, іошъ еданпутъ повторава у Комненовомъ  
епосу; а као *отмице* и *одеоди*, ништа ніє чешће,  
*по песмама*, у животу ускочки сердара изъ XVI и  
XVII столетія. Да ли є ово една чиста фантазма  
гуслара, да своимъ юнацима даду сѣйніє озраке и  
велелепніє личности? или су пріятельске женидбе  
крстоносны витезова са *лепотами подъ лимакомъ*  
надгодъ занста бывали стварни догађан?

Колико є годъ у сили стварій, да се мора  
прво потврдити, толико неѢали извєстны основа,  
да се и друго са свимъ неодрече. Прє свега *Ал-  
бионскій Песникъ* право є певао, да —

„She dream'd what Paradise might be:

„Where woman's parted soul shall go

„Her Prophet had disdain'd to show“<sup>1</sup> —

„Она сніваше, шта бы рай быть мог'о;

„Брѣ кудъ бѣ душа жене разставлѣна

„ПоѢи, нѣиъ пророкъ презре то казати.“ —

Међу мусулманскимъ докторима іошъ є зан-  
ста нерешено пытанѣ: да ли и жена има *у вери*  
встество човєка? и да ли она съ нѣиме заєдно  
може быти причєстна блаженства у царству небе-  
сномъ? Пређе чини се да претеже догма, коя одъ  
жена прави неко особито царство створєня *до-  
людско*. Дакле, у начєлу, оне су све єдиакє за  
єдногъ *правосєрца*; и кадъ онъ несматра за грєхъ

<sup>1</sup> Lord Byron, у *Нєвєсти Абидоской*.

счетавати се са кћерима своју иновера уобште (изузимајући само *незнабожски*): зашто бы сматрао за грехъ, да удае и свое кћери у оне родове, изъ коихъ се онъ самъ може женити? Не дакле боязнь да неизгуби душу съ веромъ, него еданъ сасвимъ политичанъ духъ пропаганде, толико силовитъ у корану, колико е благъ у евангелію, одриче мусулманску невесту христіанину. Цела е стваръ у томе: да се *неверный* родъ умали а *верный* умножи; а то узиманѣи одъ христіана' безъ враће — у женама, као што е начело мусулманско спрема нѣихъ уобште.

Но овај истый духъ пропаганде, као што е чисто на политики основанъ, могао е одъ исламски' конклавія' у Стамболу, за известне околности изятно, и еданъ противоположенный праваць добивати. Ако е доказано заиста, да сви готово незнабожки взыци средовеке Европе дугую свое прве луче христіанства выше прелестномъ апостолству крунисаны лепота', него ли найбогодухновеніемъ проповедништву — често венцима мученика' крунисаны — еванђелиста': зашто бы чудовишно было предпоставляти, да е и исламъ, по кадкадъ, ова тако силна' средства пропаганде умео употреблявати? Пустити мусулманку у родъ ђаурина, бывао е не само мамацъ нѣга саблазнити, и оборити изъ крепости у еданъ полуодпадный *индиферентизамъ у религији*, навикавајући га гледати, безъ грозе и гнашаня, иноверну и иноверногъ порекла челядь заедно са едноверномъ помешану, и іоштъ найприсниимъ узима сродства подъ еднимъ истимъ ларскимъ кровомъ саставляну: него и какавъ претекстъ іоште, такову челядь после, ако се сама небы являла, по потреби и силомъ за исламъ потраживати као некимъ *jure postliminii*?

И у ствари, ние ли ово било, у самој Црној Гори, истоветно стањ, нове е Цетиньска *Вартоломейска ноћ* онако ужасно прекратила, а „Горскій *Вісѣнацъ*“ онако силно-духовито опевао? — Пренесемо ли се јошъ осимъ тога у она прва времена ислама по нашимъ земляма, кадъ су Турко - Срби били јошъ само силомъ потурице; кадъ е гласъ крви у њима јоште повторавао ваплъ присногъ рода на *рѣкама Вавилонскимъ* остављеногъ; кадъ су усредъ логора' силны освајуюћи' войска' велики сераскери ислама често укланjali се на само са христјанскимъ левитима, да се познаду и загрле као некадашњи присни другари-ђаци по манастирима: — онда заиста немора намъ се учинити сасвимъ безъ исторіе романъ, да су и еданъ паша Соколовићъ у Новиню\* и некій ускочкій сердаръ Јанко на Краини, обоица силно пожелели освешта-

---

\* Великій везиръ Мехмедъ Соколовићъ I. рођенъ е, по Лукарію (An. di Rag. 247.), негде у Далматинскомъ приморју одъ оца христјанина, и крштено име било му е *Batse* (*Баица* или вальда *Райче?*); имао е за жену султанію Цансеверъ (Душелюбицу), кћеръ султана Селима II., подъ когъ е, као и подъ оцемъ му, султаномъ Сулейманомъ великимъ, и синомъ, Муратомъ III, био выше пута великій везиръ, капетанъ-паша, румелійскій беглербегъ и т. д (до смрти 11. окт. 1579.). Његовъ синавацъ, Мустафа Соколовићъ, био е такође великій везиръ подъ Селимомъ II., а синъ Хасавъ Соколовићъ, двапутъ паша Будимскій између 1591. и 1593. — То бы било дакле и време у живима овогъ Јанъ и Коменева, ако ихъ песма сближава, и на историчкомъ темелю, са овима Соколовићима.

— У песмама (Вук. II. 677.) пева се еданъ старіи

ти каква подобна одношеня и тешнимъ узама сродства, особито ако су знали, да ће имъ дело и политика ислама ћутке крозь прсте прогледати.

Но младый юнакъ, кога се в стварь найпрече тицала, познао в оштро ябуку саблазни, и онъ в единый, одъ свію сватова' водіо *сѣтно невесело* подъ кровъ очинскій мусулманску невесту. Зато се в и цело веселѣ морало у онаку криваву трагедию преобратити.

Да ли в онъ после занста постао попь, нашто га в нѣговъ злосуђеный тастъ паша наменывао? или можда бы онъ истый одъ племена, кога в *incolita Signoria* републике св. Марка удостоила пріймити у свое недро съ титуломъ *conte*, као што наши савременици потврђую?

Незнамо засадъ ништа выше изъ *преданіа* в *эпоса* ни о нѣму ни о првомъ Комнени. Но да ли су то сви извори нѣ'ове исторіе?

*Янѣ* подъ пменомъ „*Кузун-Янѣ*“, као савременикъ Змай-Деспота Вуча у Сремской Митровици:

„Пиши сыне, листъ кнѣге біеле,

„Те в пошльи шеру Дмитровици

„*Старцу Янѣ* одъ старине кнезу“ —

„Другу Вуче кнѣгу написао,

„Те в посла шеру Дмитровици

„*На колѣно старцу Кузун-Янѣ*:

„Старче Янѣ, одъ Срізма кнеже!

„Оправи ми сына Милована.“ —

И латонисѣцъ гесподъ сръбскихъ овако в забележіо судбину еднога савременога и може быти истога Кузун Янѣ: лѣта ... (... 1477.) оудави царь мню и синове его оу цариградоу, ден. 8. (Шафар. *Рамѣтку*, 18.)

## III.

АУТЕНТИЧНИ ЛЕТОПИСИ И СПОМЕНИЦИ О СРБ-  
СКИМЪ КОМНЕНИМА.

Некъ се читателѣи ненадаю, да ћемо имъ знати какве србске показати. Ни едногъ спомена нема у њима о Комненима (баремъ подъ овимъ именомъ), као годъ ни о последњимъ Неманићима Дечанскимъ, *Стефану* и *Јосифу* (*Ἰωάσαφ*), синовцима *Душановимъ* одъ брата *Синише*, и њіовой сестри *Анђелики*, кои су ипакъ битку Косовску на выше година преживили, и сестра баремъ далѣгъ потомства оставила.

Узрокъ, зашто е и едне и друге наша Кліо прећутала, было е по свой прилици истый, кои само еданъ летописацъ за ове последнѣ наводи безъ да ихъ именуе, т. е. што сви они по нашихъ гръцкхъ кромъ своего отъуства оземьствовани быше;<sup>1</sup> што по *велихъ іоште грѣсѣхъ*, њима матере одъ туђинскога рода дадоше очухе и тастове, кои имъ очи покопаше;<sup>2</sup> и што споменъ о њиновомъ пореклу по *краси*, као нижемъ и презрительномъ за Гркинѣ, са свимъ изглађаване, сакриваюћи ихъ подъ презимена само свои дедова: *Βασιλεὺς Στέφανος*, *Βασιλεὺς Ἰωάσαφ* - *Δούκας Παλαιολόγος*, *Ἀγγελικὴ Δούκαινα Παλαιολογίνα*.<sup>3</sup>

Но ћутанѣ наши летописа врло срећно надокнађава една грчко-епирска хроника, одкривена текъ у скорашня времена, и кою досадъ іоштъ

<sup>1</sup> Шафарикъ, *Ramátky d. r. písem. vtd. o srb-skýchъ господахъ*, 55.

<sup>2</sup> Du Cange, *Familiae Byzantinae et Dalmaticae*, 346.

<sup>3</sup> *Ἱστορικόν Κομνήνου μοναχοῦ*, о коме ниже.



ни еданъ одъ наши домаѣи исторіописаца, чини се, ніе знао нити могао употребити.<sup>4</sup>

Она гласи овако :

### ПОВЕСТЬ

Комнена монаха и Прокла монаха о различитымъ деспотима Епира, и о тирану Томи деспоту и Комнену и Прелюбу.<sup>1</sup>

I. „Кадъ се блаженогъ спомена царъ Андроникъ Палеологъ на истину пресели, и царсто грчко, као што напредъ казасмо, остави на сѣмъ недорасломъ сину са опорукѣмъ, да нѣмѣе управля већ напредъ именованый господаръ Іоанъ Кан-

<sup>4</sup> Мы смо за оваѣ написъ већ были спремили еданъ изводъ изъ текста, кон е изданъ *Bonnae* 1849. у *Corpus scriptorum historiae byzantinae*, подъ насловомъ *Epirotica*, кадъ на особиту радость добиемо за употребљѣнъ еданъ вернів и много важнігъ садржая преписъ, кон е г. С. Верковикъ узео съ еднѣгъ текста, хранигъ се у манастиру св. Пантелеимона на острову Янинскомъ, и правителственной сръбской библіотеки послао. — Г. Ханъ, незнаюћи за оваѣ правѣи текстъ, занлазіо е у здраво погрешне хипотезе, употребляяюћи оваѣ изворъ историчкій по горепаведеномъ изданю у нѣговымъ „*Albanesische Studien*.“

<sup>1</sup> *Ἱστορικὸν Κομνῆνον μοναχοῦ καὶ Προκλου μοναχοῦ περὶ διαφόρων Δεσπότην τῆς Ἠπειροῦ καὶ τοῦ τυράννου Θωμᾶ τοῦ Δεσπότην καὶ Κομνηνοῦ τοῦ Προλεύμπου.* — Предпоследня речца тоῦ чини се да е погрешно преписана или нађена на мѣсто *καὶ*; ерзъ иначе насловъ не бы одговарао историчкомъ смыслу повести. Мы смо дакле по оваѣ поправки насловъ превади.

тануземъ, мужъ мудръ и у войничихъ делъ весьма искусенъ, а тако да кажемъ, благоухій цвѣтъ благородства (ради коихъ свойства царь Андроникъ и држао га е управо место брата, и ѣму заедно са синомъ царство на смрти оставио), — тада поглаваръ Срба, улучивши згодну прилику, границе грчкѣ прекорачи (онъ се е Стефанъ звао), усуди се *суверенство* (*κράτος*) себи присваяти и *царемъ* (*κράλης*?) Србіе називати, коя речъ варварска по еллиниски (*ἑλληνισμένον*) значи *Βασιλεὺς*. Год. 6858 (1350?) онъ се и круномъ венча, и одъ свои сатрапа титуломъ цара буде поздравлѣнъ, на стане пустошити землю грчку, и области и градове нѣне ово оружѣмъ, ово ласкама и даровима подъ свою власть подчинявати. Тако упадне и у Елладску Влахию (*τὴν ἐν Ἑλλάδι Βλαχίαν* - Циндарію), те и ову заедно съ градомъ Яниномъ освои, и постави юй за управителя едногъ одъ свои сатрапа, по имену *Прѣлюба* (*Πρέλοῦμλον*), почествовавши га достоянствомъ кесара.

II. „Свога пакъ брата именовъ *Силеона*, кои е одъ сестричине цара Палеолога роѣнъ, начини деспотомъ и пошлѣ у Етолію за властителя и господара овой области, где кадъ се онъ намести, узше за жену Томанду, нѣрѣ блаженопочившегъ деспота (епирскогъ) Іоана, оставшу после оца сиротну подъ единымъ закрилѣмъ свои матере и младолетногъ юй брата Никифора, кога царь Андроникъ быяше у Цариградѣ одвео, и оиенивши га съ нѣрѣю Кантуземовомъ, тамо задржавао.

„Мати пакъ ове дече, Томанде сиречь и нѣногъ брата Никифора, Анна царица наша, преуда се за некогъ поглавара одъ бугарскогъ рода, званогъ деспота *Комнена*, брата бугарскогъ цара Александра, а шурака горереченогъ (цара) Стефана; и (съ нѣмъ) одвои се у область горню око

Канине и Белграда (арбанаскогъ), оставивши Симеона самогъ съ нѣговымъ супругомъ, царицомъ Тамандомъ, у целой деспотовини, или свой Бгалин, као наследника нѣны предака и нѣногъ брата.<sup>1</sup>

Ево намъ дакле већъ еданпутъ у целой историчкој ясности, досада крозъ толика преданія тамо аѣо светлуцајућегъ, 'првогъ Комнена! Ипакъ, по овой хроники ясно е само, да е онъ рођеный братъ царице србске Блене, жене Душанове, и бугарскогъ цара Александра; али ко е нѣима свѣма трѣма отацъ? нису са свимъ начисто казале друге исторіе.

Савременикъ Кантакузенъ, Халкокондилъ и други Византинци извѣштаваю едногласно, да е Александеръ быо ἀδελφιδούς Михаилу, сину деспота Видинскогъ Страшимира, кога е краљ Милутинъ победіо и натѣрао, да онъ узме за жену кћерь великогъ жупана србскогъ Драгоша, а синъ му (овай истый Михаилъ) нѣгову собствену кћерь Неду.<sup>2</sup> Ἀδελφιδούς значи у Грка, тако истонострано као и у западнимъ езицима *cousin*, - брата одъ стрица, одъ улка, одъ тетке - очеве или мате-

<sup>1</sup> Ἡ δὲ μήτηρ τούτων τῶν παίδων, τῆς Θωμαΐδος, φημι, καὶ τοῦ ταύτης ἀδελφοῦ Νικηφόρου, ὑπῶν δὲ βασιλεὺς Ἄννα, ἐπιγραφμβρένεται ἐαυτῇ ἄρχοντά τινα ἐκ τοῦ Βουλγάρων γένους, Δεσπότην Κομνηνὸν καλούμενον, ἀδελφὸν ὄντα τοῦ βασιλέως Βουλγάρων Ἀλεξάνδρου, γυναικάδολφόν δὲ τοῦ ἄνωθεν ῥηθέντος Στεφάνου, καὶ ἄνω ἐπὶ τὰ Κάνινα καὶ τὰ Βελλάγραδα χωρεῖ, τὸν Σιμεὼν μόνον μετὰ τῆς βασιλίσσης Θωμαΐδος, τῆς ἰδίας γαμετῆς καταλιπούσα ἐν ὅλῃ τῇ Δεσποτάτῃ, ἥτοι ἐπὶ Αἰταλίᾳ πάσῃ, ὡς κληρονόμον ἐκ προγόνων αὐτῆς, καὶ τοῦ ταύτης αὐταδέλφου.

<sup>2</sup> Пресвѣтѣнѣи Данило, у Радѣу, ч. II, 559.

рине сестре. Осимъ тога Кантакузенъ споминѣ (II, 461, 15), да су оба ова рођака (разумева се скупа са Комненомъ и царицомъ Бленомъ) имали едногъ общегъ *стрица* или *улка* или *тетка* (врѣ опетъ и *Δεῖος* све то единако значи), по имену *Μπελαούρος* (Bela-Urov = *Белый Урошъ?*). — Када дакле ови исти историци Александру даю узгредъ понегде презиме *Страшимировића* (*Ἀλέξανδρος ὁ Στρατιμύριου*), очевидно сами себи противословје; врѣ ако е Александеръ био само братучедъ Михаилу, а Страшимиръ известный отацъ овоме, — сигурно нѣ могао бити обоици.

Отацъ Александра, Комнена и Блене морао е дакле бити непременно друга особа, и може се само пытати: да ли какавъ братъ Страшимировъ? или пређе нѣговъ кои сродникъ по женама — улкъ или тетакъ Михаила Страшимировића, као, може бити, и Белый-Урошъ?

Башъ са овимъ пытанѣмъ починѣ у неку све-зу долазити древность Требиньскогъ преданія о пореклу Комненовомъ.

Већъ ово име *Белый-Урошъ* наговештава едногъ члана фамиліе одъ србскогъ порекла; а такавъ е био известно тастъ Страшимировъ, великій жупанъ србскій *Драгошъ*. Но доцнѣ было су такође известне две мелезке фамиліе славено-византійске, коє су ово дупло порекло свое и одговараюћимъ презиванѣмъ ознаменывале. Една е носила име *Драговића-Комнена* (*Δράγος-Κομνηνός*, Drago-Comnenus), и станила се по Du Cange-у (*Hist. byzant.* стр. 199, где іой онъ пространѣ описує родословіє), после освоєня Цариграда, у Савою. Друга, тастбина Скендербега Кастріота и нашега деспота Стефана Бранковића слепога, презивала се е именима *Комнена-Арианицы Големовића* (Arianitae-Comneni-Golemi); и властвовала

е до пропасти Скендербеговине, као наследна, управо у области негдашњег деспотства Комненовогъ, њму одъ Душана поделѣногъ.

Одкуда дакле и една и друга славенска положина у презвиштима обе фамилије?

Неправећи никакавъ особитый аргументъ одъ врло еднакогъ звука у *Драгошъ* и *Δράγος*, именима србскогъ жупана и Савойски Комненовића, извештавамо се сигурније изъ едногъ места у Акрополити, да е име или надиме „Големога“ (*Γουλάμος*) првѣй носіо некѣй ваљда жупанъ србскій (но не подъ Милутиномъ, него подъ његовимъ оцемъ Урошемъ великимъ краљемъ), кои се е заиста у еданъ ратъ епирски деспота умешанъ нашао (али не противу њи, него веројатно као войвода њиовогъ саюзника нашегъ краља, кои е у оно време противъ истогъ непријатеља — цара Јоана Дуке Ватація, око 1254, ратъ водио) и съ *Комненскомъ* фамиліомъ заиста сродіо се по жени својој, некаквој „сестричини одъ сестре одъ тетке царице Ирене“<sup>1</sup>.

Са овимъ спореднимъ исправкама, ево дакле готово словногъ историчкогъ потврђена Требишскомъ преданију. Г. Ханъ, кои нити е за ово преданіе, нити за исправнију *Повестъ Комнена монаха* штогодъ знао, и своя истраживања са свимъ на независномъ путу чиніо, изразио е мнѣніе, да нашъ Комненъ мора непременно бити родоначелникъ доцниі Араници Комненовића;<sup>2</sup> а почемъ су се ови,

<sup>1</sup> Καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Ἀλβάνου Γουλάμος ἐπὶ πρὸς τὴν Καστορίαν συνδιῆγε μετὰ τοῦ ἐξ Ἀλβάνου στρατοῦ μέρη, σὺζυγον ἔχων τῆς βασιλίδος Ἐιρήνης ἀνταγεψιὰν, προτεξαδέλφης αὐτῆς θυγατέρα. — Georg. Acropolit cap. 49.

<sup>2</sup> *Albanesische Studien*, 386, 339, 346.

као јошъ стариѣмъ презименомъ, звали Големо-вићи, то онда са свимъ бива веројатно: да е гор-ниѣмъ *Големъ* Акрополитинъ бѣо отацъ великогъ србскогъ жупана *Драгоша*; овај — отацъ *немлемо-ване* кѣри удате за Страшимира Видинскогъ, и нѣне браће: *Белогъ-Уроша* (*Μηλαοῦρος*) и *немлемованогъ* оца бугарскогъ цара *Александра*, деспота Канникскогъ *Комнена* и царице србске *Блене*. Тако трое последњи и пѣновъ отацъ са Белимъ-Урошемъ бѣи пређе *quasi* него рођени *adelphoὶς* и *ἑτεοί* Михаилу Страшимировићу бугарскомъ; ерѣ су му бѣи *братучеди* и *улиц* само по *мелети*. И ово *quasi*-сродство изясњава врло прилично познате раздоре у истой фамилији; ерѣ Драгошевићи, и синови и унуци, гонили су и истребљивали лозу Страшимировића до корена, а Неманићи у томе имѣли врло радо на руку ишли, сигурно по рачунима политике, да ће пређе свое сузеренство надъ Бугарскомъ утврдити прено вазала одъ србскогъ порекла и троструко къ нѣмъ обвезаны, него ли остављајући на престолу бугарскомъ лозу, коя е двапутъ покушавала Србию ножъ у срце забости.

И Лукари, чини се, да здраво подкрепљава ово изясненѣ, преповедајући овако майсторіе и Душанове и Александрове, да се овај последниѣ на престолъ бугарскіѣ попенѣ.<sup>1</sup>

„При свему томъ, вели Лукари (што е Бугарска одъ Србије зависна постала): было изъ разлога, што е мысліо да ће тешко моћи држати едно тако велико и ратоборно царство; или *да не бы противъ себе раздражіо ненависть Угара и Влаха*; или што е овај узрастъ природно склонъ бѣо антима добросрдности и великодушія, — Душанъ поврати царство Шишману сину Михайловомъ, давши му

<sup>1</sup> *Annali di Ragusa*, 84—88.

за тугоре *извоу матеръ Теофору Палеоловину* и (стрица или) *улка* (zio) Александра“.... „Али вышеречена царица Теодора, немогући выше снести бесноу Александра, реши се бежати изъ Бугарске са своимъ синомъ Шиниманомъ. Променивши име и одело, она умакне дакле до реке Марице и склони се найпре у Филипополю подъ горомъ Родопскомъ. После, нашавши спроводнике, крене се одатле преко Банъ Біобуке (Biobuka?) ка Скопљу; и дошавши овде, стане мыслити, како ће се промаћи далѣ до Дубровника (по свой прилици, ерѣ се нѣ ни у Скопљу у пуной сигурности налазила, и ерѣ іой Душанъ самъ, вероятно, да на руку згоду, да се и одавде измакне), те тако съ мало слугу дође у Овче-Полѣ, у Хуму, и преко Оногшта спасе се у Дубровникъ, где в желила, и где буде примљена *sotto salvocondotto*, и снабдевена республичкомъ свима потребностима кућевнымъ, но обичаю не само политичкомъ, него и као што е пристояло за едну царицу. Кадъ о томе дође слухъ Александру, онъ се обрати Дубровчанима са захтеванѣмъ, да поврате 'цара и царицу натрагъ у Бугарску; а кадъ они то неучине, обрати се тада за посредство Душану. Душанъ одправи Дубровчанима едногъ гласника (*araldo, che i Serviani domandano Teshie - теке, скоротеке, скоротече?*), и закаже имъ, да поврате дете и матеръ држави бугарской. Но Дубровчани, знаюћи да в Цару мало было стало за овомъ фамиліомъ, и да се в онъ нашао побуђенъ трагъ іой терати (*гобожъ*) выше молбама и досадама Александровымъ, него ли изъ каквогъ другогъ узрока, а иначе вешти будући добро се увести у милость владалаца, обдаре богато гласника и опреме га натрагъ са своимъ посланицима, кои знадну придобити на свою страну наймоћнѣ великаше кодъ цара тамо, да Душанъ

у явности истина показиваше се повелителанъ, али исподъ руке угађаше стваръ као што самъ желише, т. е. да нѣгови пріатели и рођаци Дубровчани остану неувређени у својој чести. Међу тимъ умре у Дубровнику младый Шишманъ збогъ промене климе, а Теодора нѣгова мати, буде превезена на едномъ броду у Бриндизи, и оданде у Цариградъ къ своме брату Андронику. Александеръ чувши, како е Душанъ хладно заузимао се за нѣгову стваръ, каштигуе свога посланика, и показе се што самъ ніе отишао до Двора (*сузеренскогъ*), мыслећи да бы нѣгово лично присуство тамо имало больій успехъ. Но то е обшта погрешка людій да мысле, да бы имъ ово или оно боль по желји испало, да се е стваръ другчіе радила. Бугари, кои біяху навикнути окружавати своєга цара, лишени Шишмана, зловольно подношаху свое тадашиѣ станѣ; еръ одкако біяше погинуо Михаилъ, нѣговъ отаць, кои е свакога одъ нѣи обогатио, чиняше имъ се да су осуђени само, да се покораваю *са свимъ туђинскимъ србскимъ управителяма* (*per servir a stranissimi governatori serviani*)“....

Прозрочно наговешћаванѣ, да е поглавито самъ Александеръ быо еданъ такавъ србскій губернаторъ међу Бугарима. Но кадъ имъ е онъ, терајући до коначне цели заедно са Душаномъ угађане майсторіе, на последку могао казати: „почемъ се Шишманъ не може већъ выше васкрснути: бы ли они склони были заискати нѣга самогъ за свога господара одъ цара србскогъ?“ тада су већъ и на то волели приклонити се, него остати са свимъ проста србска губернія. А што се то ніе іошъ раніе и пречимъ путемъ учинило, између три нагађаня Лукаріева сигурно су найвероятніа два прва, т. е. што е не само требало узимати у об-



зиръ: да ли се едно тако велико и ратоборно царство задуго покорено може држати? него што е осимъ зазорногъ ока Угра и Влаха уедно валао рачунъ држати и одъ пизме јошъ горче ближе Цариградски уака незнагъ Шишмана.

Као да бы Требињско преданіе савршено заванъ сумњъ было изведено, Комнени србски овогъ порекла нису са свимъ заборављали ни свое најстарије христіјанско презиме — само на Аранђеловића, него *Анђеловића* по исторіи.

Пошто су некадашњи Душанове намеснике по најјужнијимъ земляма, на концу XIV столетіа већъ са свимъ одцепљене одъ тела и масе свога народа, яче поглавице одъ грчкогъ и арбанаскогъ порекла почели истискивати и заменјивати — еданъ *Комнен-Анђеловићъ* веројатно, браніо е одъ ња јошъ куражно своју очевину. Комненъ монахъ именуе га у својој повести *Боговмъ* (*Βογκόης*) и крсти му народностъ овако: *Σερβαλβανιτοβουλγαρόβλαχος*, т. е. *Србарбанасобугароцинцаринъ*, а могао е јошъ уметути и пето: *Србарбанасобугарогркоцинцаринъ*; еръ сигурно већъ е био постао ово свепетеро и сродствомъ и езикомъ.

Сынови овогъ Богоя могли су бити два брата са свимъ антипода по вери, но савединѣна у едној тежињи — да учине јошъ као неку последню службу Србіи, решавајући е пређе да пригне главу за време и подъ турско иго, него ли да одпадне одъ вере праотаца и тражи суетногъ спасенія у католицизму, по идея женске главе, последниъ деспотице Блене, која е исту дѣйствително покушала и остварити, уступивши папи Пію II сузеренство надъ Србіомъ, које е овај опетъ преко свогъ кардинала *S. Angeli* озбиљски приміо.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Енгелъ, *Geschichte von Serbien*, 413—14.

Бданъ одъ два брата звао се, по Лукарію.<sup>1</sup> *Nati-razza Angeloviah*, и быть ѣе, по нашемъ Троношкому летописцу,<sup>2</sup> истый првый у Смедереву паша, смуже име алаи, ѿ нашихъ неумирущихъ и зина турскаго претусихъ балибегъ; а другій кодь странаца' *Abogovich*, а кодь наши' летописца' Миканъ аггеловиць богосеиць, быкъши вѣликии воевода десноту ладару, кон прѣкъмъ наувастко сръбско тожде (лѣто 6967=1458.) феккард .мт. и царствова же съ госнождю деснотиномъ елениомъ и степляномъ братомъ ладаревемъ до марта .ла. днь. и изложень бысть миканъ. прииць наувастко стефанъ братъ ладарева, кон такође друго тожде лѣто (6967=1459) сръбиоуць бысть съ прѣстола ѿтъ своего хранишиа — и изгнанъ изъ отъуства априла .и.

Да ли е овай *Михаилъ Анђеловиць* еданъ истый са *Михаиломъ Комнен-Анђеловицемъ*<sup>4</sup> родоначелникомъ две лозе Дривостански племића' и воевода' у сръбской Зети, одъ коихъ е една задржавала ово последнѣ презиме, а друга прозвала се *Шпанићима* (*Spanus*)?

Ако е стварь можна (сръ по западнымъ аукторима обе су се фамилије вышестручно налазили срођене са Бранковићима, и по свой прилици быле нѣгови наместици у Зети, докле су е они іошть држали, одкуда може быти и порекло песама' о Долянскимъ Комненима): онда ови земни *Анђели* заиста су еданъ чудноватый появъ на самртномъ часу старе сръбске независности. Осимъ

<sup>1</sup> Ann di Rag. 174

<sup>2</sup> Гласникъ, свезка V 110.

<sup>3</sup> Шафар. *Pamatky*, лѣтописць господъ сръбскихъ, 79.

<sup>4</sup> Du Cange, *Familiae byzantinae et Dalmaticae*, 196. 211. 351.

Гласникъ XI

воевода', кои су нагублѣну србску Вету после за рачунъ Млетачкогъ Лава противъ свою сусѣда бранили (тако храбро, да е се нарочито за Скен-дербега говорило, како су се нѣгове войске од-свуда победоносне враћале, само не одъ Дри-воста испредъ воеводе *Андриѣ Анђеловића*). — изъ куће Дривостански Анђеловића већ и *по-латинѣни* Србарбанасобугарогриоцишцара', изи-шао е имено еданъ, найпре *arcibiskup* Драчкѣй, а после кардиналъ и ревностный мисионарь на мно-ге стране папе Пія II., *Paulus Angelus*, кои много налечи да ће бити истый горный *S. Angeli* (или макаръ нѣговъ именикъ и *братъ по Христу*), преко или по наговору кога е деспотица Блена сузерен-ство надъ Србіомъ папи поклонила, и онъ га приї-міо. Тако одъ три *Анђела* — близны рођака' по пореклу као што су были и небески, но по од-падиштву, као и ови, еданъ одъ другога у пучина-ма противоборства раздвоєны — еданъ е вукао ду-шу самртника у *цемежъ*, другій у *purgatorium*, а тре-ћій дочепавао последня средства да е іошть одржи у телу и у надежди *православногъ рая*, правећи уговоре са *Анђеломъ* изъ *цемежа*.

Какви су были ови уговори?

Пре свега тицали се овы стваріѣ вечнога спасенія, поради коихъ е іошть старый деспотъ Ђураћъ и съ Будимомъ и са Стамболомъ прего-воре започиняо.

На пытанъ нѣгово:

Да ти да Богъ, Сибиньска войводо!

„Да добієшь цара на Косову,

Каку бъ нама вѣру оставіо?“

— одговарао е Хуняди, да бы Србима оставіо лі-пу Мацарску вѣру: да граде мисе и да вѣрую Рим-папу. Тада е слао посланике Турскоме цару,

те и нѣга пытао: какву бы имъ онъ вѣру оставио, кадъ бы нѣга пређе него Мацаре сређа послушила, да постане господаромъ Србiе? — а онъ одговорио:

„Начинитъ ѣу цркву и цамию,

„Обадвiе едну поредъ друге:

„Ко ће кланять, некъ ид' у цамию,

„Ко се крститъ, некъ иде у цркву.“\*

И зато се е старыи деспотъ увекъ држао на среди, у еднакой дальини и одъ еднoгa и одъ другога, докле е годъ онъ быо у животу. Да е нѣму суђено было да дочека часъ, кадъ бы морао еднoгa одъ ова два господара на свое место за Србию избрати, нiе сумнѣ да небы нѣговъ изборъ пређе на последнѣга пао. Но нѣгови наследници одъ женски глава и ослеплѣны очию не само заклонише се безусловно подъ Мацаре, него iошть и себе и Србию саоме *Рим-Папи* дадоше. Тада народъ, дугуюћи већ толико проклетства нѣвовомъ племени, убоденъ у најболежљивии свой живаць овимъ последњимъ и највышимъ издайствомъ, отресе ихъ се и одпадне листомъ одъ нѣхъ.

Летописаць Трнопскiй чини се да намешћа стваръ угодно између деспотице и православнoгъ Анђеловића; но по свыма другимъ исторiяма зна се, да е народъ управо противу нѣ и нѣны очию лишены девера нѣга изабрао за свогъ поглавара, и поверио му аманетъ да спасе, што се iошть спасти могло у Србии.

У данымъ околностима немогу се заиста чинити осудне идее и кораци, кое е Михаилъ Бoгo-евићъ потрефио да оваи аманетъ испуни.

Поричући као изъ еднoгъ грла са свыма гласовыма Србiе врховно господарство Римскогъ пр-

\* Вук. *Народне Цѣсла* II. 313.

воспештеника надъ нѣомъ, и развіваючи у своѣмъ логору барякъ нѣне разсуднѣ, верности старіимъ господству Султана, онъ настави одна Їурђево преговоре са овима првимъ господарима, и првѣй плодъ нѣгове раднѣ вероятно быо е начелный ферманъ, изданъ султаномъ Махомедомъ II. тадашнѣмъ патріярху нашемъ Кирилу I., обезбежуючій Србима, по свима развалинама Душановогъ царства, подпуне верозаконске слободе и подпуна преимущтва наше народне цркве и іерархіе у ономъ устройству, као што е одъ Душановы времена доонда была остала.

Што се е тицало *земальски блага*, за конма су Срби на брегу тадашнѣ и душевне и политичке свое пропасти, чини се, много манѣ марили, сведоче останци, кое е самъ Караѣорђе затекао, да у Србїи и одъ овы *блага* нѣе башъ све онако пропало, као у другимъ областима, кое су просто *сабљомъ* были покорене.

„Како гођъ што у свакој нанїи — описуе г. Вукъ — у главној вароши има кадіа и муселимъ, тако и у свакој кнежини има *обор-кнезъ*, а у свакомъ селу по неколика *кмета* и *сеоскій кнезъ*. Обор-кнезови су остатци одъ стары србски *кнезова* (Збѣгѣи); но кадъ су Турци послѣ и сеоске старѣшини назвали кнезовима, онда они за разлику одъ овѣхъ назову се *обор-кнезови*, одъ нѣмачкога Збег-кнезъ, а по турски *баш-кнезъ* (главный кнезъ). Обор-кнезови су были потврђивани царскимъ *бератима* одъ колѣна на колѣно съ правама бератлїйскимъ. Не само кадъ таковый обор-кнезъ умре своіомъ смрти, него и кадъ га Турци посїеку (за каку кривицу или за бѣду), нѣговъ сынъ или братъ (ако нема сына) постане на нѣгово мѣсто. Но и такови су кнезови у Србїи, збогъ различни ратова и пребѣгаваня у Нѣмачку,

мало по мало права своя погубили. До нашега времена само су се одржали *Карапанџи* у Бра-нини Неготинској, кои су *на годину по нешто* пла-лали цару, а у осталој они народомъ доста кне-зовски владали. — Тако су и *Рашковићи* владали у *Старомъ-Влау* до године 1690; — и, ако Срби, има-ли јоштъ и спаилукъ до године 1805., па ег онда *некаквомъ Турчину* дали у залогу. Може бити, да бы се онамо къ Ерцеговини јоштъ кои ће нашао, кои е коју кућу задржао одъ старине; али у Био-градскомъ пашалуку Србина спаиє нема нїеднога, нити хришћанинъ *данасъ* у Турској може постати спаиє. — Я садъ немогу управо казати, е ли кои обор-кнезъ у пашалуку Биоградскомъ послїе мира Аустрійскогъ съ Турцима (1791.) быо правый берат-лїа; него су извршивали бератлїйске службе. Та-ковогъ обор-кнеза (кои нїе бератлїа) избира по-найвише кнежина, а и паша може кога окнежити. Истина да се ни такови обор-кнезови немївїа безъ узрока; али се може догодити, особито кадъ народъ скочи на кога.

*„Обор-кнезъ е глава одъ народа изъ нїгове кнежине. Штогођъ паша оће да ште одъ народа и народу да лєи, или народъ што има одъ паше да ште, то сєе быа преко обор-кнезова.“*\*

Преданїа, коя е покойный г. Исидоръ Стоя-новићъ одъ наши стараца по Србїи покупїо,\*\* а и извори, коє Ранићъ наводи,\*\* знаду јоштъ и за неке *баш-кнезове* у старїемъ и вышемъ значенїю. И ако дакле данасъ нема выше, баремъ у нашимъ рукама, првобытны *аман-намеха*, *хати-шерифа* и *берата*, по самымъ овымъ „*остатцима*“ и спомени-

\* Даница за год. 1827. стр. 96—99.

\*\* *Гласникъ*, свєз. II. 229.

\*\*\* Истор. Срб. нар. кнѣ. X. гл. VIII. § 10.

ма може се доста сигурно погађати, како су се ствари тада између султана освојтеља Цариграда и Срба под њиховимъ Михаила Богосвића морале догодити.

Када су ову частъ свои стварѣи съ њима имали наредити, они су му преко свои посланика највероятнѣ ово поручивали или давали да разуме: „Истина е да сте, ты и твои предци, насъ выше пута на саблю добивали, али само за *Визале* а никада за *рају сиротину*. Опорављани увекъ нашимъ природномъ намъ храброшћу, и помажући се западнимъ аліанціјама, мы смо васъ, ево има већъ выше одъ 80 година, постоянно одъ наши граница сузбијали. Бдва су протекле 4 године, како смо мы са овима нашимъ саюзницима не само тебе одъ Смедерева отерали, твога сераскера Фирусбега на Крушевцу поразили и њга жива ухватили, него јошъ и половину твои освоєня у Бугарској прегазали, твоя гнѣзда тамо: Трново, Видинъ, Пиротъ и т. д. разорили и спалили. Када си се преклане опетъ вратио, да се осветишъ зато овој аліанцији, са едномъ войскомъ одъ 150.000 ратника, 300 топова одъ грдни величина и огромномъ количиномъ опрема и муниције, сећашъ се добро, како си страшно и пораженъ и самъ ранѣнъ, опетъ морао бегствомъ спасавати се, оставивши подъ Београдомъ и све твоє топове, и муницију, и неброєне хиљаде убиєны.

„Што се е досадъ толико пута догађало, зашто неће моћи и у напредакъ? Наши саюзници нама ништу садъ наше душе и нашу веру у замену за њіову аліанцију; промисли дакле, одъ какве будућности могу бити ваша освоєня баремъ у Европи, ако е мы јошъ и по ову цену купимо. У спомену ваши народа јошъ нѣ могао умрети млечный путъ крваве бое, кои су крстоносне вой-

ме, проповедане изъ Рима, одъ найкрайниѣга запада наше части света па до у срце ваши првы на-лифата на бреговима Ефратскимъ были кад্রে начинити. Ко садъ сме быти пророкъ, да се овай путь на вашу погибель опетъ обновити неможе, ако се мы са свыма народима, коима е пастиръ нашъ првосвештеникъ, приволимо високовластїемъ првосвештенику друге цркве, кои е већ твою титулу надъ нама узео?

Ты единый можешъ насъ натерати, да у ову крайность скочимо, ако неумеднешъ быти и праведанъ и политичанъ спрама насъ у садашнѣмъ одсудномъ часу. Мы ти нетражимо никаквы већи награда и повластица за верность, кою бы воле-ли теби завештати. Напротивъ, мы смо склони юшть на одну велику жертву после оны, кое су насъ наше независности лишили: мы ти своеволь-но додаемо юшть *право гарнизона и военогъ ста-ништа* у нашей земљи, али само за обвезательство и тврду веру одъ твоє стране и за све твоє пре-емнике, да ћешъ намъ оставити све остало, што смо до садъ имали. Оћемо да намъ оставишъ не-прикосновену нашу веру, нашу цркву, наше *прво-свештенике*, *наше границе и просторъ землѣ*, *кои садъ држимо*, данакъ одсекомъ, независну и на-родну грађанску управу подъ начелствомъ наши врховны и наследны господара: едномъ речю све, што е право и савестно да се остави у кругъ подпуне унутрашнѣ автономїе едномъ народу, кои се безъ саблѣ другомъ господару предає, и свое-вольно доводи га усвою землю и ключе му дає одъ своѣй градова. Садъ ако ти нїє свеєдно, да у на-ма добієшъ противъ себе папске крстоносце или верне и мирне васале: бирай, реши се, и дай намъ твою речъ.“



Изъ мало речій, съ koliko в Византинацъ Халкокондилъ догађай забележю, нѣ сумнати, да е султанъ Махомедъ II. юшъ готови бую, са Србима у овомъ смислу разумети се. Кадъ су га они већ у Смедерево увели, и поднели му ключе одъ овога града: βασιλεὺς μὲν δὴ τοὺς Τριβαλλοὺς ἑδερᾶνευσε, χάρις δωρησάμενος καὶ χρήμασι τοὺς πολλοὺς — Царъ са Србима — вели Халкокондилъ<sup>1</sup> — благо поступи, и обдари многе коє земляма, коє богатствама у новцу; а, што є найважнѣ было, сигурно и *ферманима* и *бератима*, коє су *бератлийски кнезови* доцнѣ съ брда у висъ дизали у *процепу*, да ихъ покажу зулумћарима, кои су праџа србска, нѣма обезбеђена, газити започинjali.<sup>2</sup>

На челу овы права безъ сумнѣ є стаяла и точка: да Срби могу имати одъ свогъ народа *башкнезове* или *єрховне начелнике* свое домаће грађанске управе; еръ за таквога већ напредъ првыи бую є признатъ и потврђенъ самъ *Михаилъ Боговецъ Комнен Ангеловићъ*, кои є, по сведочанству споменика примећеногъ текъ овы дана у нашої земляи после равны 400. година, и<sup>3</sup> *деспотску* ти-

<sup>1</sup> L. IX. 459—460.

<sup>2</sup> *Гласникъ*, свез. II. стр. 230.

<sup>3</sup> „У Долной Каменици има црква византийске грађевине, коя є юшъ у добромъ станю. Преко свега тога, што су се нечовечни люди упивjali, да сатру живописъ у овой цркви, опетъ се види да га є радила рука одъ вештине, каква се и садъ редко виђа. Записа каквогъ у цркви нигде нема, но како є у нѣой исписанъ ликъ *деспота Михаила* и овога супруге, са овнимъ надписомъ: *михилъ деспотъ .о. д:* елемъ може се рећи, да є црква ова за нѣихъ грађена, или да су є они градили. — Ово ће быти *деспотъ Милило Абоговичъ* (sic), кога су Турци, кадъ су 1459 год. сасвимъ завла-

тулу себи узимао. Но Султанъ кадъ е примао Смедерево, већ га нѣ затекао у Србїи; нѣга е деспотѣца, као свогъ супарника, пре овогъ догађаја на византїйскїй начинъ къ себи была домаћила, и окована послала у Будимске тамнице изъ свогъ тврдогъ града, где су е обсађену јошть само мацарски гарнизони бранили. Ако е судити по описиваню г. Вука изяснило бы се сасвимъ природно, зашто ни еданъ одъ нѣговы преемника у Србїи до нашега века нѣ добио каква спомена у исторїи. Они су сви морали бити такви *primi inter pares*, да су се, као и ови *pares* (обор-кнезови) „по одѣлу и по домаћемъ животу слабо разликовали и одъ другога богатога селяка,“ а камо ли могли сїяти као *полу-суверени* и учинити дела достойны да ихъ забележи исторїя; осимъ ако се међу њима неизузму *Петаръ Бакић* (око 1522) по Раићу, и *Јованъ Бакић*, *Петаръ (Станиша) Млатишума* и *Пали-Ћанъ*, по причаню Гае Пантелића или Водеичаревића покойномъ Исидору Стояновићу.

Исторички нѣ дакле исправно, ако мы права, коя данасъ уживамо, за неке нове стечевине сматрамо. Она су врло стара, а опетъ никадъ не застарела. Оскудевала имъ е само една снажна десница, да ихъ брани одъ непрекидногъ повређиваня и штрблѣня за выше одъ триста година. Лишавала су се — што у новимъ вековима особито чини поглавиту животну стихїю малы и слабы атома политички — лишавала су се покрови-

---

дали Србїомъ, поставили были за деспота сръбскогъ, *врѣ за другогъ каквогъ деспота Милила исторїя наша незна.* — Извѣстїе физикуса окр. Княжевачкогъ, г. др. Кико, Попечительству унутрашнихъ послова; у бр. 62. *Сръбскихъ новина* одъ 28. Мая тек. 1859 год.

телногъ крила природниѣ аліянціѣ него што су бм-  
ле оне, коима су се наши стари деспоти искључа-  
телно морали у недра бацати. Фаліо имъ е нај-  
после неоторимый штитъ *заведнички међународни*  
*змотва* — обе ствари бесцене стечевине и без-  
смртне заслуге за Србију само наши новы госпо-  
дара, ако имъ благодарни бысмо и есмо.

Каква е была после судбина Михаила Богое-  
вића, пошто е у Будимске тамнице допао, нѣ из-  
вестно. Ако е онъ истый бы отаць Дривостан-  
ски Анђеловића или Шпанића: *Андрѣв*, *Алексѣв*,  
*Петра*, *Павла*, *Михаила*, *Јована*, *Хране*, *Мартина* и  
сестре имъ *Агнѣв*, то бы по изворима, кое е *De*  
*Sange* следовао, последный споменъ о нѣму іошть  
быо тай, да е преминуо 1465. год.; а имао едну  
сестру *Врину*; женіо се двапутъ, и прва му же-  
на *Агнѣв* была кћи господара одъ Полога, а сес-  
тра *Воиславе*, матере Скендербегове.

Одъ потомака нѣгови по *Алексѣю Шпани De*  
*Sange* прави едно родословіе одъ петъ колена,  
кое заключава, безъ икаквы исторички или хроно-  
логички назначеня, име опетъ едного *Алексѣя Шпа-*  
*нића*. Дальи потомци овы Шпанића сигурно мо-  
раю быти старѣшине племена *Климентѣ*, кое па-  
тріярхъ *Арсеніе IV. Јовановићъ* у своіой епистолѣ  
на цара Франца I. (онда іошть принца Лотринг-  
скога) овако споминѣ: „Егда еше на Темници при Ни-  
шѣ преславное свѣщенныи Римскѣи имперѣи конисте-  
стошло, и нѣци со мною нашего конистеѣа наугалици  
отъ племѣне Күүд, Васоекиуд, Братоножиуд, Пинера и  
Шванскѣи Клименти тамо прѣйдоша“ и т. д.\* —  
Порекло нашегъ Вожда Караѣорѣѣа нека преданіѣ  
доводе такође изъ овогъ племена, съ коимъ нѣ-

\* Равѣъ, *Ист. Ср. Цар.* кнѣ. XI. гл. XIV. §. в.

гова фамилія єдногъ обитегъ патрона, св. Климента, слави.

Ово су нарочито потврђивали неки мусулмански бегови и христіјанске поглавице Србо-арбанаски племена у Горњој Албаніи, уверавајући, да они іошть памте старіє предке и знаду данашнѣ рођаке Карађорђеве тамо. Ако се ова преданія могу у какавъ обзиръ узимати, то бы Карађорђе быо потомакъ коега одъ млађи сынова Михаила Комнен-Анђеловића, т. е. *Петра, Павла, Михаила, Јована, Храме* или *Мартина*; ерѣ два старія, *Андрія* и *Алексіа*, изселили су се іошть у она времена у Италію са своима породицама, и тамо срађали са венеціјанскимъ и други држава благородствомъ, служећи Венеціјанима и папама. — Одъ *Мартина* нів невозможно да се є изродило братство „*Мартинила*“ у Брдіма выше Спужа съ ове стране Зете, куда су се они, као и спроћу нѣхъ у собственой Црной Гори населѣни *Комани*, веројатно повукли изъ равнице око *Дољна* (где є была стара „*Кула Комненова*“), пошто су Турци ову равницу и кулу основали.

Осимъ Богоева Анђеловића, око наши деспота Бранковића налазило се є нѣговы племяка и съ презименомъ *Големовића*, и то су можда были воеводе Ђаковичке, по преданію г. Тврдковића. Єдногъ *Ђурђа Големовића* пева напредъ назначена пета песма међу войводама деспота Ђурђа у лову и напастномъ састанку нѣговомъ са Хунядіємъ и нѣговымъ Мацарима, негде у Банату спрама Смедерева. Другогъ некогъ *Големовића Оливера* скончанѣ овако записує лѣтописецъ господь сръбскихъ: Въ лѣто 7200. (6972=1463) декемвриа .иі. оуири оу ижевоу конь сережа оликеръ Големовиць (Шарф. *Ramatky*, 81.). Онъ є веројатно, као рођакъ, быо пратилацъ до тамо и другъ у самованю царице

Маре, кадъ е она одъ пакости брата Лазара послѣднѣй путь Србію морала оставити.

Оскудну исторію самога деспота Комнена и нѣговы наследника у кнежини Канино-Авлонской и Арнаут-Београдской покушати ћемо да продужимо, кадъ буду издани у целымъ текстима сви споменици, кое намъ е г. Я. Шафарикъ изъ млетачки архива донео; еръ, као што показуе списакъ печатанъ у лавьской свезки Гласника, тамо се най-выше може наћи о нѣима.

---

**СРБСКИ ИСТОРИЈСКИ**  
**СПОМЕНИЦИ**  
**МЛЕТАЧКОГЪ АРХИВА.**

ВРЕНЕСАО

Дръ Янко Шафарикъ.

---

**MONUMENTA HISTORICA SERBICA**

**ARCHIVI VENETI.**

---

Скраћено	значє:
An. . . . .	= Anno.
Ch. . . . .	= Charta seu folio.
Comm. . . .	= Commemorialia.
Ind. . . . .	= Indictio.
Lib. . . . .	= Liber.
Lib. litt. secr. Coll.	= Liber litterarum secretus Collegii.
Lib. Pleg. . .	= Liber Plegiorum seu Communis.
Lib. Privil. . .	= Liber Privilegiorum.
Lib. Synd. . .	= Liber Syndicatus.
Mist. d. Sen. .	= Misti del Senato.
Orig. . . . .	= Originale.
Reg. Coll. . .	= Registrum Collegii.
Secr. cons. rog.	= Secreta consilii rogatorum.

Брой римскій свагда означава снеску а брой арабскій листъ наведеногъ рукописа.

Где нема место кодъ датума, скоро свагда се разумєна Венеція.

## **I. Anno 1225.**

**Влада млетачка наређује колко ће плаћати годишњѣ  
жители Раба за острова Годи и Арта.**

**Ordinatum fuit per dominum ducem et eius consilium minus, tempore praeterito, concurrentibus annis domini MCCXXIII indictione XII. mense Augusti, quod Arbenses solvant scilicet pro quaestione Golli et Arte, pro illis duobus annis, qui elapsi erant ex tunc usque ad mensem Augustum venientem, libras CCC. et a mense suprafato primo Augusto usque annos VI. ipse insulae Golli et Arte, inter dominum comitem m. et Arbensem et Arbenses comunes remaneant secundum datum eis factum a domino duce et eius consilio. Statuerunt quidem tunc dominus dux et consilium eius, et districte eis per sacramentum preceperunt, ut illas libras trecentas ex tunc usque ad proximum festum Sancti Andree mitterent domino duci et eius consilio in Venetias. Nunc autem concurrentibus annis MCCXXV. indictione XIII. dominus dux et eius consilium p. fuerunt confessi, quod dicti Arbenses illas libras CCC. soluerant comuni Venetiarum eodem anno p. indictione XIII.**



## II. 1301 30 Junii.

Млетачка влада заповеда Јадранима да гоне гусаре  
Омнишке.

Capta: quod mittatur precipiendo comiti et consiliariis ladre, quod ipsi arment et persequantur lignum Almisii et alios cursarios Almisii, qui essent extra velexirent (sicut tenentur per formam pactorum) et si non tenerentur, quod arment et persequantur eos, (et nos faciemus hic solvi) et quod si expediet dominus dux et consilarii possint expendi de havere comunis sicut fuerit oportunum.

Reg. Coll.

## III. 1301. XV ind. 4 Septembris.

Млетачка влада наређује да се пошљу два посланика у Дубровникъ и краљевима србскимъ; и да галије млетачке иду у Дубровникъ да га чувају

Capta: quod destinentur duo ambaxatores Ragusium et de ragusio ad dominos reges Raxie cum illa comissione que videbitur.

Capta: quod dominus dux possit comittere nobili viro Rogerio Fuscarenno capitaneo galearum Culfi, quod ipse capitaneus cum suis galeis, possit et debeat ire et stare Ragusii, sicut fuerit oportunum, pro defensione dicte terre.

Capta: quod mandetur nobilibus viris Marco Michaeli et Fiofio Maureceno capitaneis galearum nostrarum, quod in reditu suo ve-

niant Ragusium et ibi maneant et faciant quod sibi bonum videbitur, pro bono negotiorum de inde, non faciendo ibi propterea longam moram, sed galee frumenti terre illius penitus veniant absque mora Venetias et habeant et respectum quem poterunt ad mercatores.

Reg. Coll.

#### IV. 1301. 8 Augusti.

Одређуе се плата и издае се заповестъ посланицима кои ће ићи у Дубровникъ и краљевима србскимъ.

Capta: quod ambaxatores ituri Ragusium et ad reges Rassie debeant habere pro eorum salario libras III grossorum pro quolibet eorum; si stabunt ultra menses II habeant libras XL. in mense pro quolibet, et si unus eorum vel ambo irent ultra Ragusium per terram ad reges vel regem, provideatur ei vel eis de expensis convenientibus. Et non possint de Ragusio redire sine nostro mandato, salvo si negotium inter Raguseos et reges foret prius aptatum.

Reg. Coll. ch. 135:

#### V. 1301. 14 Septembris.

Повишуе се плата посланицима, кои ће ићи краљу србскомъ Урошу.

Capta: quod sicut ambaxatores ituri Ragusium ad regem ras. Urosium, habere debebant libras III. venetorum grossorum, ita habere debeant libras V. grossorum,

si consilium est contentum sit renovatum quantum in hoc.

Reg. Coll.

## VI. 1301. 17 Octobris.

Посланици кои ће ићи у Дубровникъ и краљвина србскимъ имаю се спораазумети са Дубровчанима.

Capta: quod ambaxatores ituri Ragusium, debeant de via ad reges vel regem Raxie convenire se et consulere simul cum comite et hominibus Ragusii, et facere id quod videbitur ei comiti et dictis ambaxatoribus vel maiori parti eorum. Et si accideret quod ambo vel unus eorum irent ad dictos reges vel regem, vadant sicut dictis comiti et eis ambaxatoribus videbitur, cum expensis convenientibus.

Reg. Coll.

## VII. 1301. 20 Decembris.

Одобрава се, да се предузме неки посао бана Павла.

Videtur nobis quod attendatur ad istud negotium bani Pauli expositum per dominum Romeum Quirini.

Reg. Coll.

## VIII. 1302. 2 Madii.

Заповеда се посланицима кои су ишли у Дубровникъ, да тако остану до даљъ наредбе, ако су и добили заповестъ да се врате.

Capta: quod mandetur ambaxatoribus nostris qui iverunt Ragusium, quod non obstante mandato, pridie eis facto quod redire

deberent, stare ibi debeant, quousque aliud eis mandabimus; et si obviarentur in via Venetias veniendo, quod redire debeant Ragusium, et si consilium est contentum sit renovatum quantum in hoc.

Reg. Coll.

**IX. 1302. 26 Julii.**

Кнесу Ђорђу Омшкомъ дае се уверенъ, да може слободно доћи у Млетке.

Quod comes Georgius de Almisio possit cum personis et rebus suis etsue comitive, venire Venetias, stare et redire.

Capta: quod comiti Georgio possit dari fidancia per unum annum veniendi Venetias, standi et redeundi, pro se et sua comitiva; ita quod infra dictum tempus sit cum dicta sua comitiva securus in personis et rebus. —

Reg. Coll.

**X. 1303. indict. I. 11 Maii.**

Јованъ Суперанцио продае своју четвртину одъ галије Жунио Волкасу изъ Дубровника.

Millesimo CCC<sup>o</sup> III<sup>o</sup> mensis Madii die undecimo, intrante indictione prima. Nobilis vir dominus Johannes Superantio, de contrata Sancti Angeli de Venetiis, pro se et omnibus illis quos tangit negotium, facit venditionem domino Zugno de Volchasso de Ragusio, de uno quarterio vel mi-

nus aliquantulum navis vocatae Sancta Maria, quam idem dominus Zugno habet in societate cum dicto nobili domino Johanne Superantio et aliis sociis suis; pro libris VI cent. et XII. ad grossos ad rationem quarterii. Et idem dominus Zugno obligavit se coram domino duce et consiliariis, quod non vendet dictum quarterium alicui foresterio, sub pena de L. pro centenarum de eo quod venditum est dictum quarterium. Et insuper pro praedictis observandis idem dominus Zugno designavit nomine pignoris domino duci quandam suam proprietatem, positam in contrada Sancti Mathei de Rialto, cuius confines isti sunt: ab uno latere firmat in domo domini Pauli Contarini Sancti Luchae, ab alio latere firmat in proprietate Marini de Volchasso, consanguinei sui; ab uno suo capite firmat in via comuni, discurrente ante dictam domum, et ab alio etiam suo capite firmat in via comuni prope ecclesiam Sancti Mathei de Rialto. Et si dictus Zugno voluerit dare bonam plezariam ad benplacitum domini ducis pro observatione praedictorum, dicta domus non debet esse in aliquo obligata.

Comm. I. ch. 32.

**XI.** 1309, ind. XV. 7 Marcii, in Zrin.

Јованъ банъ црле Славоніа дште нѣтрагъ свое поуде  
налазеће се у Млетцима.

Exemplum litterae missae domino le-

**hanni Superantio inclyto Venetiarum duci, ex parte egregii et magnifici viri, domini Johannis bani totius Slavoniae.**

Magnifico viro et potenti domino Johanni inclyto duci Venetiarum, domino et amico suo reverendo, Johannes banus totius Slavoniae salutem cum promittuntur reverendi. In litteris vestris nobis intimastis, ut quantum pecunia nostra recepta esset vobis fide nostra mediante scriberemus. Nos etiam vobis nunciamus, quod nos capitalem pecuniam nostram habuimus LXXX. marchas et postmodum ille iudeus expendit quadraginta ad nostram rationem, sicut nobis dixit. Summa in toto nostrae pecuniae CXX marche, exceptis usuris; cum usuris autem ad nos et LX marchas computavit, sed de usuris, sicut vultis faciatis, nostram autem pecuniam sicut diximus, C et XX marchas nobis solvi faciatis et postmodum litteras securitatis vestris mercatoribus per districtus nostri domini et nostrorum amicorum dari faciemus, sicut etiam a nobis sumus cupientes et quidquid vestra magnitudo fecerit in praedictis, nobis in litteris velitis intimare. Datum in Zrin, in festo martirum Fabiani et Sebastiani beatorum.

**XII. 1309. indict. VII. 10 Maii.**

Писмо србскомъ краљу Урошу, којиъ му млетачка  
влада захваљује, што е наредио да се врате некиъ  
млетачкии добра вѣнова, узета са разбише се  
њѣове лађе.

**U r o s i o** Serviae, Chelmyae, Diocliae ac  
Albaniae regi illustri.

Sicut nostrorum fidelium de ca Contarino et ca Barbo relationem didicimus, praeces nostras sibi nostris factas litteris exaudiens, super restitutione bonorum recuperatorum a naufragio galee praedictorum nostrorum fidelium, per proprios mandavit nuncios episcopo Sancti Michaelis penes quem fuerant, res et merces recuperatae de naufragio memorato, quod fieret restitutio praedictorum bonorum, nuncio nostrorum fidelium praedictorum; quorum nunciorum tractatu et maxime illustris domini filii vestri, dictus nuncius dictorum nostrorum fidelium ad compositionem devenit cum praefato episcopo pro soldis venetis grossorum IIII mille, dandis per dictum episcopum dicto nuncio, pro totali summa rerum recuperatarum ipsarum; de quo Regiae Serenitati gratiarum referimus multimodas actiones. Verum tamen cum ut nobis asseritur per dictos nostros Venetos, dictus episcopus dicto nuncio assignari fecerit, pro parte satisfactionis bestias tot, quae extimatae fuerunt licet superflue, soldis grossorum: MCC. de quorum animalium justa venditione non

fuerunt habiti, nisi yperpera de brescoa VII. cent. quae est multo minoris valoris, quam sunt veneti nostri grossi, de quo praefati nostri Veneti damnificantur non modicum; Maiestatem regiam rogamus attente, quatenus dignetur taliter mandare et facere fieri, quod tota quantitas quae restat solvenda, Auliverio Cuppo nuncio nostrorum praedictorum fidelium, solvatur in venetis grossis, vel saltem in rebus per iustam extimationem valentibus tantam summam venotorum grossorum; ne praefati nostri fideles ex hiis iniustis causis cumulent damna damnis, et ut sicut hoc negotium per mandatum et operam regiam est ad finem compositionis perductum huiusmodi, sic per eandem executionem laudabilem sorciatur, ex quo Maiestati regiae obligemur. datae x madii VII indictione.

Similes illustri et magnifico domino nato serenissimi regis Vrosii, mutatis mutandis.

Datae X madii, VII indictione.

Litt. secr. Coll. Libr. IV. ch. 39.

### **XIII. 1309. indict. VII. 10 Maii.**

Писмо старешинана которскимъ, конимъ моля клетачка влада да буду у помоћи нѣнимъ людма, да добію свои добра узета са разбіеве нѣлове лађе.

Consulibus Catari.

Habuius nuper relationem nostrorum fidelium de ca Contareno et de ca Barbo quo-



rum fuit galea cum mercationibus, quae passa fuit naufragium super Cat arum, quod dum Auliverius Cuppo nuncius dictorum nostrorum fidelium, ad compositionem devenisset cum episcopo Sancti Michaelis pro totali summa rerum recuperatarum ab eodem naufragio, pro soldis IIII. mille venetorum grossorum, idem episcopus pro parte satisfactionis ipsius, assignari sibi fecit bestialias extimatas licet superflua extimatione, soldos venetorum grossorum MCC, de quibus non potuerant habere nisi yperperas VII cent. in pecunia de breschoa, quae pecunia satis est minoris valoris quam sint veneti grossi; de quo nostri fideles praedicti dampnificati sunt non modicum. Quapropter vos instanter requirimus et rogamus, quatenus sicut alias in hoc facto vestram operam efficaciter exhibuistis, de quo vobis regraciatur, sic et modo velitis taliter interponere praeces vestras, quod Auliverio Cuppo praedicto, nuncio dictorum nostrorum fidelium, residuum dictae satisfactionis solvatur in venetis grossis vel saltem in rebus, iusta estimatione valentibus ipsam summam ad venetos grossos, ut dicti fideles nostri, qui dicto supervenienti casu plurimum sunt gravati, plus propterea non graventur, et nos licet iustum sit, habeamus acceptum et gratum. Datae ut supra.

**XIV. (1311). 13. Junii. Scardonae.**

Писмо бана Павла конѣ препоручуе папи Клименту  
Задране.

**Exemplum litterae bani Pauli misse domino Papae in favorem Jadrensiū.**

Sanctissimo in Christo patri et domino,  
Domino Clementi divina providentia  
sacrosanctae Romanae ecclesiae summo ac  
universali pontifici, domino suo plurimum re-  
verendo; Paulus banus Croatorum et  
dominus Bosne pedum oscula beatorum  
cum promptitudine serviendi. Quia non qui  
incoeperit, sed qui perseveraverit recipit braui-  
um, ac illud principium est laudandum quod  
fine clauditur meliori, idcirco in devotione  
debita permanere et cum prompta ac fideli  
continuatione serviciis servicia accumulare,  
vestraeque sanctitatis mandatis et praeceptis  
non parcendo periculis et expensis, per omnia  
cupiens obedire, considerans vestrae domina-  
tionis contra Venetos sententiam ac  
eorum visa protervia et duriciam, ob honorem  
et gloriam sanctae matris ecclesiae, in me-  
dium Jadratinorum nostrorum devotorum  
et fidelium, qui vestrae sanctitatis speciali  
ducti fiducia, a Venetorum violento dominio  
recedentes, ad libertatem debitam pervene-  
runt, requisitus per eodem, meum primoge-  
nitum, banum Mladinum, banum Bo-

s n e n s e m, nisi cum potentia, ad defendendum et manutenendum et protegendum praedictos Jadratinos, tamquam obedientiae filios et devotos, contra Venetos supradictos. Sane quia dicti Veneti continue tenent galeas armatas ante Jadrām, in insulis ipsorum devastando; nec habeamus ad praesens galeas ad obviandum eisdem hostiliter, sicut decet rebellibus ecclesiae, sanctitati vestrae placeat de benignitate consveta taliter super hoc providere, quod dicti Jadratini fideles vestri et devoti, non possint nec valeant per dictos Venetos vel per aliquos amicos et fautores eorum, prece et precio infectos, modo aliquo aggravari vel aliqualiter molestari, cum aliqui obliti suae salutis propriae et mandati vicarii Jehsu Christi, tam apud Ferariam ausu temerario se opposuerint, toto posse manifeste, quam hic opponere contra nos videantur; sed quod liberi et securi praefati Jadratini vestrae sanctitatis mediante consilio, auxilio, protectione speciali et favore, sicque protegantur, quod alii exinde speculum et exemplum habeant, similia sive efficaciora aliqua securius faciendi ac vestrae sanctitatis benplacitis et mandatis per omnia cum obedientia debita complacendi, et quod Veneti antedicti de sua protervia non possint amplius gloriari, sed eorum pena et correctio sit metus multorum, et deinceps non attentet aliquis, nec praesumat similia contra Romanum pontificem et

universalem dominum perpetorie domino concedente. Datae Scardona e die XIII Junii.

Comm. I. ch. 178.

### **XV. 1313. ind. XII. 20 Decembris.**

Радосанъ Любавчиѣъ възъ Скрадина постае съ братомъ  
и потоццима млатачкѣиъ житель.

Nota quod M CCC XIII. indictione XII. die X Decembris consultum fuit per dominum ducem et omnes sex consiliarios et captum ad bussulos per eos S. dominos: Nicolaum Mauro, Gabrielem Venerio, Johannem de Molino, Marcum Maurocenum, Johannem Michaelem, et Johannem Valaresso, quod sapiens et providus vir Radisclavus Lubavcii de Scardona et frater eius Georgius, sint decetero Veneti cum suis heredibus.

Comm. I. ch. 206.

### **XVI. 1314. ind. XII. 28 Marcii.**

Младенъ хорватскѣиъ и босанскѣиъ банъ, постае млатачкѣиъ  
грађанинъ.

Johannes Superantio et c. universis et singulis tam praesentibus quam futuris praesens privilegium inspecturis, salutem et sincere dilectionis affectum. Tanto consuevit benignis ducalis providentia personas egregias sibi devotas et fidas honoribus praevenire, ipsarumque fidem et devotionem dignis retributionibus compensare ac ipsas do-

talibus convallare favoribus, quanto ducatus nostro devotosque fide ac operibus se ostendunt. Attendentes igitur amoris multiplicis puritatem et plenitudinem dilectionis et fidei, quam magnificus et potens princeps Maladinus Chroatorum et Bossinae banus, dilectissimus amicus noster ad magnitudinis nostrae excellentiam habere promptis affectibus se ostendit, quamque predecessores eius gessisse plena devotione cognovimus, ipsum omnium consiliorum et ordinamentorum nostrorum solemnitate servata, cum suis heredibus et heredum perpetuo succedentibus, in nostros honorabiles cives et veros Venetos recipimus, et Venetos et cives fecimus et facimus, et pro honorabilibus et veris civibus et Venetis nostris, ubicunque et semper in Venetiis et alibi amodo et deinceps haberi, procurari cum effectu et plenitudine volumus et tractari; statuentes quod singulis libertatibus, securitatibus, privilegiis, immunitatibus, graciis et honoribus quibuscunque, quibus alii nobiles et veri cives Venetiarum gaudent, et quomodolibet perfrui dinoscuntur, praefatus banus eiusque heredes ac heredum successores in Venetiis et extra ubilibet eundo, stando et redeundo, perpetuo ac plenissime, sicut melius fieri potest, gaudeant et utantur.

Et cum praefatus banus cupiens effectum ipsius beneficii devote suscipere ac plene consequi et habere, ad magnificentiam nostram

nobilem virum Saracenum olim Elye de Sibirico, cum pleno et sufficienti mandato transmisit, sicut de ipsius mandati sufficientia constat publico instrumento, scripto manu Michaelis olim Stofani de Seardona, publici imperiali auctoritate notarii, et robarato sigillo ipsius bani pendenti; idem Saracenus in anima et fide dicti bani, virtute procuratorii ante dicti, nobis et successoribus nostris ducibus, tactis sacrosanctis scripturis, fidelitatis et obedientiae debitae et solitae servande perpetuo, ut fecerunt et faciunt ceteri perfecti Veneti et fideles nostri, corporale praestitit iuramentum.

In cuius rei certitudinem ac evidentiam pleniorum praesens privilegium fieri iussimus et bulla nostra communiri. — Datum M CCC. XIII. indictione XII. die XXVIII. Marcii.

Similis pro comite Georgio et fratre.

Similis pro comite Paulo.

Comm. I. ch. 206.

XVII. 1330. ind. XII. 1. Maii.

Урошъ краљ србскій у писму дужду млетачкомъ Францешку Дандулу послатомъ, дае слободу млетачнимъ трговцима, да могу преко његове земљъ њих трговати ради у Романију, али не у Бугарску.

Exemplum quarundam litterarum domini regis Raxiae, quod nostri possint per

suas terras habere transitum securum ad Salonichi, partes Romaniae et in Raxia.

Illustri et magnifico viro domino Francisco Dandulo dei gratia duci Venetiarum, proximo suo karissimo, Urosius eadem gratia Serviae rex, salutem et prosperis successibus in domino habundare. Affectus quem ad vestram proximitatem et commune Venetiarum gerimus, nos inducit, ut ad vestra beneplacita et comoda nostros intuitus dirigamus. Cum igitur alias vobis meminimus conscripsisse, si ad vestrum commodum deberet cedere, si ad partes Romaniae vellent mercatores vestri pergere vel alio, et placeret eis transitum facere per regnum seu partes nostras, quod libere transitus pateat eis ad libitum voluntatis. Quare iocirco vobis duximus intimandum, quod si praedictis mercatoribus vestris placuerit dictum facere transitum, ad partes praedictas, excepto ad partes Bulgariae, quod ipsis demus transitum liberalem et conductum securum, etiam si in nostro regno voluerint sua mercimonia exercere, quod libere exercent; quos assecuramus super regia nostra fide, prout vobis haec et alia nobilis vir Jacobus Polani concivis vester, in ore cuius posuimus verba nostra, plenius vobis oraculo explicabit. Datum primo die mensis madii, XIII indictione.

Comm. I. ch. 70.

**XVIII. 1332. 27 Februarii.**

Налаже се посланику, да дозна одъ княза Младена што нште одъ Млатака, да имъ уступи Скрадинъ.

**Capta.** Super facto autem **S c a r d o n a e**, de quo idem ambasator nobis per litteras suas scripsit, non videtur sapientibus quod occasione domini regis Ungariae, de cuius ad partes maritimas divulgatur adventu, sit ad praesens intromitendum factum ipsum, ne possit credi per aliquos, quod hoc fieret in sinistrum vel injuriam dicti regis; ne tamen videamur in totum a dicto facto discedere, scribatur, dicto ambaxatori, quod caute sentiat a comite **M l a d i n o**, vel ab aliis sicut sibi videbitur, de intentione dicti comitis **M l a d i n i**, et quid intenderet nos sibi facturos, ipso dante nobis locum predictum. Et quod idem se obtulit inimicari dicto **B u d i s l a v o**, si ipse ambaxator nihil posset obtinere cum comite **N e l i p t i o**, sentiat ab eo quomodo sibi vellet inimicari et quid propterea vellet a nobis. Et in reditu suo veniat omnibus praedictis informatus ad plenum, ut possimus tunc cuncta ea providere et facere, sicut pro nostro honore fuerit opportunum.

Misti d Sen. XV. ch. 62.



**XIX. 1392. 10 Junij.**

Стефанъ краљ Србскій пише дужду млетачкомъ Францешку Дандулу, да ће наплатити одъ своѣхъ бунтовногъ поданика Суме, штету коју е овај учинио  
Никола Бривосу.

**Exemplum cuiusdam litterae missae domino duci per regem Raxiae, super facto Sr. Nic. Brivosso.**

**Stefanus dei gratia Serviae rex, inclyto et magnifico viro domino Francisco Dandulo, eadem gratia duci Venetiarum, proximo suo carissimo, salute et prosperis successibus in domino gloriari. Vestrae amicitiae nuper recepimus quasdam litteras, derobationem et molestiam vestro fideli Nicolao Brivosso in nostro factas regni districtu, per quemdam nostrum vassalum Sumam nomine. Quibus diligenter auditis, vobis duximus respondendum, quod predictus Demetrius nobis est effectus rebellis, absentans se a nobis latitando hinc inde, prout poteritis clarius informari. Sed quam cicius in manus nostras inciderit, prout ipsius exposcunt Demetrii pravitates, vel si ad nos labe rebellionis deposita, devotos ad nos direxerit intuitus, vestro fideli praedicto plenam satisfactionem de pecunia, et rebus sibi ablati fieri faciemus, et nichilominus modos et remedia adhiberi mandabimus, maximum nostrum posse et scitu, quod ille nequitatis minister, manus nostrae maiestatis regiae non**

evadat, sed quod vester fidelis predictus possit suam rehabere pecuniam et res omnes. Novit etiam deus, quod ob affectum quem ad magnificentiam vestram gerimus, dampna vestrorum, ut vassalorum nostrorum fidelium reputamus. Datae die .X. mensis Iunii.

Comm III. ch. 99.

## XX. 1333. 11- Januarii.

Налаже се управителѣина Славоніе, да прогласе да ље онай добити пляду форинти, ко преда Будислава Угринѣа жива или мртва.

Capta: quod secundum consilium domini Nicolai Faletro, comitis Jadræ, mandetur omnibus nostris rectoribus Slavoniae, quod in terris sui regiminis faciant proclamari, quod quicumque dederit in nostram forciam Budislavum Ugrignich, derobatorem et homicidam publicum et inimicum nostrum et nostri communis, vivum vel mortuum, vel ipsum occideret, habeat a nostro communi florenos mille.

Misti d. Senat. XV. ch 54.

## XXI. 1334. 10 Maii.

Заклучено да се строгостъ противъ Которана наређена ведеме, докъ се ненамаре съ Николомъ Бривосомъ, оштећенимъ одъ Дмитрія Суме, подавника краля Рашкогъ.

Capta: Si videtur nobis, quod damnum illatum nobili viro Nicolao Bruyosso, per  
Гласникъ XI. 22

**Dimitrium Sumam**, subditum domini regis **Raxiae**, ut hic est lectum, ponatur cum aliis damnis nostrorum fidelium, qui habent facere cum **Catarinis**, quorum occasione facta est strictura contra illos de **Cataro**, et quod dicta strictura non elargetur, nisi dicti **Catarini** fuerint in concordia cum dicto **Nicolao** de damno suo praedicto.

Misti Sen. XVI. ch. 61.

## XXII. 1334. 19 Maii.

Нова иште помоћ одъ Млетака, противъ Вице-пріора **Вране**, госпође **Хелене** и **Григоріа** сына бана **Паула**, кои су ю опљенили.

Capta: Super autem facto **Viceprioris Auranae**, domine **Helenae**, et **Gregorii filii bani Pauli**, qui propter derobationes commissas ipsis, sunt **Nonensium** debitores, super quibus nostrum implorant auxilium, quod scribatur ut videbitur convenire.

Misti d. Senat. XVI. ch. 64.

## XXIII. 1336. 19 Madii.

Дозвољава се краљу **Рашкомъ**, да може узети изъ Млетака оружје.

Capta: Quod concedatur domino regi **Raxiae**, quod possit extrahere de **Venetis**, et conduci facere ad partes **Raxiae**, arma valoris librar. **XXX** grossorum, sicut per nuncium suum amicabiliter nos rogavit.

Misti d. Senat. XVII. ch 69.

**XXIV. 1336. 6 Decembris.**

Дозволява се по зачетаню краля Рашкогъ, да могу  
проћи крозъ Млатачку областъ, войници  
за нѣга наймѣти.

**Capta:** Quod ad petitionem domini re-  
gis **Raxiae** concedatur, quod usque ad us-  
que III cent. pedites, quos intendit facere soldi-  
zari extra Venetias, possint transire per nos-  
trum districtum, ad suas partes, quos ut di-  
cit vult pro securitate suae personae.

Misti del Senato. XVII. ch. 68.

**XXV. (1340. indict. V.)**

Предложена посланика краля Србскогъ, предата дуж-  
ду Млатачкомъ

Haec est forma ambaxatae transmissae do-  
mino duci Venetiarum per serenissimum  
dominum regem Serviae.

Propter magnum affectum quem do mi-  
nus rex Serviae gessit et gerit ad domi-  
nium et civitatem Venetiarum, semper  
affectavit uniri eisdem; sed quia hoc non po-  
tuit hucusque mancipare effectui comode, ob-  
staculis interiectis, proposuit deinceps domino  
duci uniri et comunitati praefatae indisolu-  
bilibus amicitiae vinculis et civis ipsorum effi-  
ci, more et consvetudine civitatis praedictae,  
si ipsorum adest beneplacitum in hac parte.  
Sane cum dictus dominus rex multos inimi-  
cos habeat, videlicet dominos in circuitu  
regni ipsius commorantes, quorum occupa-

vit civitates, castra, fortalicia et contractas, quia in statu pacifico secum vivere noluerant, si casu aliquo et infortunio superveniente opportheret ipsum habere confugium ad dominium et civitatem Venetiarum, quod secure ad eosdem incesum habeant et introitum et civitates ipsorum fidelium, cum suisque liberis et thesauro et domestica suppellectili universa, ibidem moram trahentes ad libitum, et cum expediens viderint, exitum obtineant liberalem.

Insuper quum domino regi fuerit intimatum, quod aliqui vestri vicini et fideles solent contra dominium et civitatem Venetiarum aliquandoque inobedientiae erigere cornua, si quo tempore volueritis contra tales nostro frui auxilio, promittimus vobis de gente nostra, quingentos armatos equites quando et quotiens-cunque expediens videritis, in vestrum subsidium destinare, etiam si ad partes opportunum fuerit L o m b a r d i a e, domini regis sumptibus et expensis; et etiam si cum vestro fuerit commodo, promittimus personaliter cum nostro exercitu in vestrum iuvamen et auxilium interesse. Et si casu intercedente vestro indigeremus auxilio, si cum vestro beneplacito et bono commodo fieri poterit, liberali, quod ipsum a vobis amicabiliter postulemus, tamquam a nostris proximis et amicis.

Intelleximus etiam quod mercatoribus vestris transitus potest esse fructuosus et utilis per nostrum regnum, dirigendo gressus suos cum suis mercimoniis versus Constantinopolim et imperium Romaniae. Vnde cum intuiti vestro, mercatorum vestrorum commodum proprium reputemus, nobis placet, quod praedictus eis transitus per regnum nostrum pateat et per eundem reditus salutaris. Et si aliqua damna a nostris perceperint regnicolis mercatores praefati, ipsis de camera nostra integraliter satisfacere debeamus.

Ceterum ad hoc, ut omnia et singula praedicta robur et firmitatem obtineant, excellentiae vestrae placeat ad nos aliquem vestrum nobilem destinare, cui possimus loco vestri vocis oraculo spondere, sanctis iuramentis debitis deponentes, universa et singula in perpetuum servaturos domino duci et communitati Venetiarum praefatae.

Item cum infirmitate fuerimus valida occupati, ita quod medici totaliter de nostra convalescentia desperabant, votum vovimus, quod Ierosolimis ad honorem Salvatoris solempnem ecclesiam et monasterium construimus, si nos ab huiusmodi infirmitatis voragine liberaret; cuius gratia impetrata quod ore promisimus, intendimus exequi per effectum, per certos nostros nobiles, quos

illuc cum magna quantitate pecuniae intendimus transmandare. Vnde cum non confidamus dictos nostros nobiles et dictam pecuniam in manibus ponere aliorum, solummodo in vestris, proximitatem vestram, de qua plene confidimus et speramus, requirimus et rogamus, quatenus nobis concedatis duo corpora galearum, usque in Cyprium, in quibus dicti nobiles perficiant vota nostra, quas ad nostras expensas faciemus armari, ut expediens fuerit. Et quia de mense augusti vestri armatores sunt etiam ituri cum galeis, placeat vobis ad hoc, ut perficiant iter suum, quod vadant in consortium earundem, ipsasque velitis comendare capitaneo galearum ipsarum, ut dictas galeas usque usque in Cyprium aliquatenus non sequestret, sed de eis curam habeat specialem.

(Nota quod responsio facta per dominum ad dictam ambaxatam est in libro decimonono Rogatorum, carta. 17.)

Comm. III. ch. 178,

## XXVI. 1340. 8 Junii.

Одроворъ влетачке владе на предложени посланики  
краля Србскогъ.

Capta: Examinata ambassada domini regis Serviae et contentis in ea, et habita collatione cum ambassatoribus dicti regis, consulerunt concorditer sapientes, quod ad ipsam respondeatur per modum subscriptum. Et

**p r i m o** ad factum civilitatis nostrae, quum petit respondeatur, quod semper ad eum devotionem specialem habuimus, et propterea grato animo ipsum in civem nostrum recipimus, parati ut haec dispositio nostra inter ipsum et nos evidenter appareat et pleniter confirmetur.

**A d s e c u n d u m** quod petit, quod possit si casus eveniret neccessarius sibi, tute ad civitatem Venetiarum et alias terras nostras venire, morari et de ipsis exitum liberum habere, cum suis liberis, thesauro et domestica suppelectili; respondeatur: quod dispositi semper in omni casu, in quantum honeste per nos et nostros fieri potest, sibi plenarie complacere, contentamur et volumus, quod ad civitatem Venetiarum et alias terras nostras venire, morari et stare possit, et de ipsis ad libitum sui exire, cum suis liberis, thesauro et domestica suppelectili, sicut petit, dummodo veniat, moretur et stet, cum illa decencia, quae neccessaria fuerit pro securitate terrarum nostrarum.

**A d f a c t u m** autem auxilii quod nobis promittit, et a nobis petit, respondeatur re-graciando de oblatione sua, quod in eo semper gessimus confidentiam specialem, et propterea in omni casu nobis neccessario, ad eius maiestatem haberemus confidentem recursum, et speramus quod eum inveniremus ad nostra



*commoda semper promptum. Et sic potest facere et sperare de nobis, quia disponimur libere ad quecunque comoda et beneplacita sua.*

*Ad factum autem mercatorum nostrorum, quibus versus Constantinopolim eundo et redeundo, per regnum suum permittit liberum transitum et securum, respondeatur regraciando de oblacione et permissione praedicta, quod speramus, quod nostros mercatores et fideles in omni casu habeat specialius commendatos, et quod licet certi reddamur, quod ut haec intentio regia erga nostros servetur, efficaciter providebit, tamen maiestatem suam devote exoramus, quatenus nostro intuitu mandet et sic effectualiter faciat provideri, quod nostri mercatores cum suis rebus eundo et redeundo per regnum, tute, libere et favorabiliter tractentur, sicut de propinquitate sua confidimus et speramus.*

Misti del Senato. XIX. ch. 17.

## **XXVII. 1340. ind. VIII. 12. Junii.**

Вартоломеј Градоняго дуждъ млетачкѣй прина Стефана краља Србскогъ за млетачкогъ грађана.

*Privilegium domini Stephani dei gratia regis Serviae.*

*Bartholomeus Gradonigo, dei gratia Venetiarum, Dalmatiae atque Croatiae dux, dominus quartae partis et dimidiaei totius imperii Ro-*

maniae; universis et singulis praesens privilegium inspecturis salutem et sincere dilectionis affectum. Ducalis magnificentia tunc sublimioris honoris suscipit incrementum, cum cives acquirit, quos exaltat decus et sublimitas regiae maiestatis. Scimus namque quod serenissimi domini reges Serviae ad ducatum nostrum semper amorem intimum, grata exhibitione operum demonstrarunt, adeo quod propingvitas affinitas hinc inde antiquitus emanavit. Praecipue autem praesens serenissimus dominus Stephanus, dei gratia rex Serviae, propensius nostrum ducatum diligere et subiectos, ipsius ducatus honores, et subiectorum nostrorum commoda, gratio-  
sius promovendo; propter quod suis et suorum ambaxatorum, pro ipso serenissimo domino rege petentium, praecibus annuentes, tamquam ad suae maiestatis honores devota mente dispositi, — ipsum dominum regem, cum suis filiis et haeredibus, in honorabiles cives nostros suscepimus atque suscipimus, et Venetos et cives nostros fecimus et facimus, et pro Venetis et civibus nostris, in Venetiis et ubique locorum, deinceps haberi et procurari cum effectu et plenitudine volumus et tractari; ipsos sincere dilectionis brachiis amplectentes, et firmiter statuentes, omnium consiliorum et ordinamentorum nostrorum necessaria solempnitate servata, quod eisdem omnibus libertatibus, beneficiis, honoribus et im-

munitatibus, quibus alii nobiles cives Venetiarum gaudent et perfrui dinoscuntur, praefatus dominus rex et sui filii et haeredes, in Venetiis et extra ubique plenissime gaudeant et utantur. In quorum fidem et evidentiam plenior, praesens privilegium fieri mandavimus bullaque nostra pendenti aurea communiri. Datum in nostro ducali palatio, anno dominicae incarnationis: millesimo, trecentesimo, quadragesimo; die duodecimo mensis Junii, octave indictionis.

Commemoriale III. ch. 179.

### XXVIII. 1340. 17 Junii.

Дозвољава се кнезу Нелиптићу, да може извести из Млетачка оружја.

Capta: quod concedatur comiti Neliptio, quod possit extrahere facere de Venetiis, et conducere ad partes Slavoniae, arma a militibus, ad valorem librarum viginti quinque grossorum.

Misti del Senato. XIX. ch. 21.

### XXIX. (1341). 22 Madii.

Писмо Стефана краља Србскогъ Францешку Дандулу дужду млетачкомъ, да овај пошаљъ своје люде, којима ће се вратити добра набављена са разбјено млетачке галлије.

Exemplum litterarum regis Serviae sive Raxiae.

Stephanus dei gratia Servyae, Diocliae, Dalmatiae, Albaniae, nec non

totius maritimae regionis rex; spectabili Francisco Dandulo, Venetiarum duci, dilecto nobis ut fratri, salutem quam sibi. Novitus gratuitas recepimus vestras litteras, quarum tenore plenius intellecto, vestram fraternitatem scire affectamus, nostri regalis nominis, ac in nostra propagine constitutum esse de accidentibus naufragiis in portibus nostrae regionis, quod singula ac universalia bona, seu mercimonia, dictarum naufragantium, ad nostram regalitatem debite succedant, quod versus vos et vestram ducalem comunitatem, minime curamus, cum de simili de vestra dignitate sine dubio postulamus. Verum ad nos transmittere curetis vobis fide dignos, quibus rationem debitam de perpetratis in naufragio nuper accesso, in nostra regione, ac bona ablata, sine dilatione restitui faciamus, prout de nostra regalitate ut credimus confidetis. Datum in regali nostra curia, XXII. mensis madii.

Commemoriale III. ch. 198.

**XXX. 1342. 25 Maii.**

Дозволява се кралою Рашкомъ, да може изнети въз  
Млетана оружје.

Capta: quod concedatur serenissimo domino regi Russiae, qui de hoc per suos ambaxatores nos instanter fecit rogari, quod possit extrahi facere de Venetiis et conduci ad partes regni sui, curacias et alia arma nec-

cessaria pro centum equitibus, et pancerias V. cent. cum suis furnicamentis, solvendo dacium consvetum, cum conditione, quod praedicta extraxisse teneatur per totum mensem Julium proxime secuturum, et extrahendo coracias de hinc, et alia arma possit vel de hinc extrahere, vel aliunde facere illa conduci Venecias, et hinc extrahere, cum dacio comunis consveto, possendo tamen usque ad X armaturas de dictis armis et hinc et de extra facere adduci et illa extrahere ut, est dictum de aliis.

Misti del Senato XX. ch. 56.

### XXXI. 1343. 12. Maii.

Одговоръ вѣстачке владе на предложена посланиа Цариградскогъ.

Habita collatione cum ambaxatore dominae imperatricis Constantinopolis et eius nati domini imperatoris, super ambaxiata per ipsum oretenus explicata dominio, in effectum duo capitula continente, auditis et intellectis omnibus, quae idem ambaxator referre voluit, superinde bona deliberatione praehabita, consulunt concorditer sapientes, quod respondeatur dicto ambassatori, et primo:

Capta: ad primum capitulum, per quod a nobis petit auxilium et succursum contra Turchos, quod sicut toti mundo extat notorium, elapsis temporibus et ad prae-

sens, semper vires nostras extendimus ad obviandum et resistendum improbis conatibus et incursionibus eorundem, tum zelo et reverentia fidei sanctae Christi, tum et pro tutela et securitate omnium christianorum degentium in partibus Romaniae, et navigantium quorumcumque, non sine gravibus impendiis nostri communis, et periculis personarum. Et utinam posse nostrum extitisset et esset sufficiens ad resistendum illis perfidis Agarenis. Credimus et ipsum scire, quomodo dominus noster Papa, novitus nostrum requisivit comune, quod cum per dominum regem Cypri, per magistrum hospitalis, et etiam dominum regem Robertum et multos alios barones Christicolae, foret oblatum in curia romana, de succursu et auxilio pro resistendo viriliter dictis Turchis, velemus et in dicto negotio contribuere sicut possibilitatis nostrae humeris conveniret, ad quae domino nostro Papa talem fecimus responsivam, quod eam comendabilem habuit plurimum et acceptam. Et sicut intelleximus ipse dominus Papa habet in hoc bonum propositum, et speramus quod in brevi hoc optimum opus desideratum finem suscipiet. Quibus omnibus consideratis, non videmus quod rationabiliter sibi praebere possimus aliam responsivam, et vere credimus quod de ipsa debeat sacrum imperium contentari.

**Capta:** ad secundum capitulum, per quod ipse ambaxator exponit, quod megadomesticus rebellis imperii se reduxit ad regem Raxiae, cum quo tractavit et tractat cotidie subversionem totius imperii; rogando nos quod velimus mittere ambaxatam dicto domino regi, ad precandum et inducendum eum, quod non praestet auxilium nec favorem dicto megadomestico, etc. habentes sapientes respectum, quod omnis novitas et sinistrum, quam et quod subiret ipsum imperium, toti comunitati nostrae redundaret in damnum, ut clare potest quilibet iudicare et extat cunctis notorium, consulunt sapientes, quod ad dictum dominum regem mittatur unus ambaxator, ad tractandum pacem et concordiam inter sacrum imperium et ipsum dominum regem, et ad inducendum ipsum ad hoc, cum illa ambaxata et pulcris verbis, quae domino, consiliariis, capitibus de XL et sapientibus, vel maiori parti dicti collegii competere videbuntur. Et capta parte praesenti, respondeatur dicto ambaxatori: quod ob magnae devotionis integritatem et sincerum amorem, quem semper nostra comunitas gessit et gerit erga sacrum imperium, et econtra propter inmensam benevolentiam, quam et serenissimi domini imperatores Constantinopolis, ipsa domina imperatrix et nunc eius natus dominus imperator, habuit et habet ad nostrum commune, de quibuscunque sinistris gravaminibus et molestiis,

quas imperium patiat, dolere compellimur, quo circa providimus unum ambaxatorem ad dominum regem Raxiae destinare, quem mittendus cum illa ambaxata et verbis, quae pro honore sacri imperii et nostro et absisione cuiuslibet novitatis videbimus convenire.

Capta: quod dictus ambaxator habeat de salario libras. CCC. in tribus mensibus, verum si staret ultra III menses, habeat libras L. in mense et in ratione mensis; et conducat III. famulos, unum cochum, unum expensatorem et unum notarium, possendo expendere in expensis oris s. II grossos in die. Nabula autem, agotiam et aliae expensae solite et soldus famulorum solvantur per comune, et sint famuli vestiti, et si starent ultra IIII menses habeant unum grossum in diem pro quolibet, de quanto plus steterint; et non possit quaelibet roba ascendere ultra sold. XII. grosorum.

Capta: quod iste ambaxator postquam creatus fuerit, respondeat infra tertiam diem et vadat ad bonplacitum dominationis.



**XXXII. 1343. 19. Junii.**

Закључено, да г. Маријѣ Венераіо, кон е ишао као посланикѣ кралоу Рашкомѣ, па се збогѣ неке незгоде вратио, иде кудѣ е послатѣ быо.

Capta: cum propter casum sinistrum occursum ambaxatori eunti ad dom. regem Raxiae, ipse ambaxator Venetias rediverit, et iam divulgatum extiterit, tam in civitate nostra Venetiarum, quam alibi extra terram, quod ad dictum regem nostrum ambaxatorem in servitium imperii mittebamus, propter quod si solum propter ob casum predictum, cessarem de mittendo ambaxatam nostram, esset minus honoris huius domini, consulunt concorditer sapientes, quod Sr. Marinus Venerio, qui ibat pro ambaxatore ad dictas partes, redeat in bona fortuna et vadat ad faciendum ambaxatam suam, prout a principio sibi comissum fuerat.

Misti del Senato. XXI. ch. 41.

**XXXIII. 1343. XII ind. 8 Iulii.**

Закључено, по предложенію посланика бана Босанскогѣ закључити сѣюзѣ съ бавомѣ, са кралеѣм Рашкиѣм и са властелима Славоніѣ; а ако кралеѣ Рашкиѣ небы хтео ступити у таѣ сѣюзѣ, да се наложи градовина Славоніѣ, кон су подѣ Млетцима, да закључе тайво оваѣ сѣюзѣ, неспоминуѣи при томѣ никако Млетке.

Capta: Visa et diligenter examinata ambaxata in scriptis data dominio per ambaxa-

torem domini bani Bossinae, et auditis super his aliis verbis per dictum ambaxatorem oretenus explicatis, videtur sapientibus, inspecta potentia domini bani, quod dicta unio faceret multum pro favore nostrarum civitatum de marina, ponendo in dicta unione regem Raxiae si esse voluerit, et alios barones Sclavoniae; et quando dictus rex non attenderet ad volendum esse in dicta unione, faciendo ipsam et specificando, quod dicta unio intelligatur ad defensionem solummodo Bossinae, et partium Sclavoniae, et ideo consulunt concorditer, quod concedatur illo cauto modo, quo melius fieri poterit, nostris civitatibus Sclavoniae, quod dictam unionem facere possint. Inducendo eas ad hoc pro bono et conservatione ipsarum cum illis pulchris verbis, quae dominio videbuntur, non faciendo in dicta unione aliquam mentionem de comuni Venetiarum, ita tamen, quod pro dicta unione nec caute, nec alio quocunque modo, comune Venetiarum non debeat supportare aliquas expensas de equitibus vel aliquibus aliis, set fiat solummodo cum civitatibus per modum per quem alia unio dictarum civitatum fieri consuevit. Et isto medio anno, quando aliquid compleatur de dicta unione, persentiat de intentione domini regis Raxiae per illum modum, qui dominio videbitur. Et hoc notificetur comitibus et comunibus ter-

rarum ut dictum est cum illis verbis quae videbuntur dominio.

Ad factum vero armorum, quia aliter cum nostro honore denegari non posset, consulunt quod concedatur gratia dicto ambassatori, extrahendi de dictis armis in ea quantitate, quae dominio videbitur, solvendo dacium debitum nostro comuni.

Nota, quod die X Julii facta fuit cedula dicto ambaxatori de dictis armis, quae fuerunt coraciae centum, ballistae XXX, et casseti-ducenti, furniti vicedunis; solvendo dacium debitum nostro comuni.

Misti del Senato. XXI. ch. 44.

#### XXXIV. 1313. 4 Septembris.

Закључено: одговорити посланику маџарског код краља Рацког, да се врати; а уедно краљу да се пошаље захвално писмо и да му се честита женидба његовог сина са сестром цара цариградског.

Capta: quod respondeatur Sr. Marino Venerio, ambaxatori nostro ad dominum regem Raxiae, quod postquam principale negotium pro quo fuit missus est expeditum, Venetias revertatur. Et dicto domino regi scribantur litterae, regraciando sibi de liberali oblatione sua ad gratiam nostram, et congaudendo de nuptiis quas fecit domino filio suo cum sorore domini imperatoris Constantinopolis, cum illis pulcris verbis, quae videbuntur.

Misti del Senato XXI. ch. 62.

**XXXV. 1345. ind. XIII. 13 Februarii.**

Заключено: послати два свештеника бану Босанскомъ, кои да настояваю склонити га на любовь и пріятельство према Маетчиньма.

Capta: quia multum conferre poterit negociis nostris facere banum Bosinae favorabilem nobis, vadit pars: quod mittantur ad eum pro parte nostra duo religiosi, qui videbuntur domino, consiliariis, capitibus et sapientibus, vel maiori parti eorum, et mittantur cum quo cauto modo fieri poterit, ad regrandum ei de sua bona volutate, quam habuit et habet ad nostrum dominium. Et ad inducendum eum ad amicitiam et favorem nostrum et agendorum nostrorum, cum illis pulcris verbis et cum illa commissione circa praedicta et cum illa provisione, quae videbuntur praedicto collegio, vel maiori parti eorum.

Secreta Rogator. Lib. I.

**XXXVI. 1345 indict. XIII 29 Augusti.**

Заключено, да се утврди сажоу са кнезовима Павломъ одъ Островице и Младеномъ одъ Клинска. да покажу Млетчиньма противъ Задра.

Capta: Ad factum comitum Pauli de Ostrovica et Maladini de Clissa, de quo in dictis suis litteris nobis particulariter denotavit. Respondentur, quod capitula per ipsos comites petita et capitula per provisiones eis oblata examinavimus diligenter, et considerantes praedicta omnia capitula tam sua

quam nostra rationabilia et honesta fore, et posse cum honore nostro ad commodum maximum negotiorum nostrorum venire; volumus et sic eis mandamus, quod dicta capitula nostra et sua, quorum exemplum eis destinavimus, cum ipsis comitibus debeant confirmare cum illis maioribus cautelis, firmitatibus et honoribus quae poterunt. Intelligendo quod si per dictum comitem Maladinum aliquid tangeretur de petitione illorum de Spalato, dicant ei, quod prout alias sibi fecimus dici intendimus super ipso facto supersedere pro modo, et suo tempore et loco in ipso negotio terminabimus, quod erit honori nostro et conservatio virium utriusque partis, cum hiis et aliis verbis, quae convenire videbunt, dante tamen hoc spem comiti antedicto. Et si dicti comites Paulus et Maladinus nollent firmare praedicta, si non poneretur capitulum illud de blado quod scripsistis, nolumus quod propterea desistatis a tanto bono, sed penes alia praedicta capitula permittatis eis, quod in casu quo perderent sua blada sicut scripsistis, quod per nos subveniretur eis, sicut videretur nobis de blado pro furnicione suorum castrorum, cum condicione, quod finita guerra in tempore competenti, teneantur nobis restituere omnia quae sibi concessimus vel valorem eorum. Procurando quod dicti comites se obligent habere Jadratinos et eorum bona pro suis inimicis, et eos viriliter offen-

dere et dampnificare toto suo posse, et quoslibet alios adhaerentes eis, vel praestantes eis in aliquo auxilium vel favorem, et sic servare debeant in omnibus aliis inimicis nostris, quos eis manifestaremus per litteras vel nuncium.

Capta: Item scribatur dictis provisoribus nostris, quod si inter Gregorium comitem et Comites Maladinum et Paulum aliqua differentia foret, studeant suo posse illam revocare omnino, et si hoc facere non valerent, procurent quod quaelibet pars ad nos mittat super ipsa differentia, quia in ea curabimus terminare, quod respiciat bonum et augmentum utriusque partis.

Secret. Rogator. Libr. A. ch. 1.

### XXXVII. 1345. ind. XIII. 29 Augusti.

Наредбе тичуке се рата противъ Задра.

Capta: Quod respondeatur Sr Marco Justiniano capitaneo nostro de terra ad litteras suas, quas nobis misit scriptas Nonae 22 mensis praesentis augusti. Et primo ad id quod scripsit, quod libenter equitasset ad damnum Jadratinorum, si equi sui et aliorum applicassent Nonam; quod cum credamus quod dicti sui equi et omnes alii, qui recesserunt de Venetiis, amodo illuc applicuerunt, debeat continue principaliter equitare vel facere equitari, cum tota vel parte gentis suae, super territorio inimicorum, ut sibi melius videbitur,

comburendo, derobando, incidendo et quodlibet aliud damnum quod poterit, inferendo, secundum tenorem et formam suae commissio-  
nis, quia pro alio gentes nostrae equestres et pedestres et ipse ibi non sunt, quam pro  
damnificatione nostrorum hostium praedictorum etc.

Capta: Et quia dictus capitaneus scripsit, quod intendebat mittere pro aliquibus de Pago et Arbo pro vastando, quia teutonici ad talia non sunt apti, rescribatur ei quod sumus contenti, quod pro dictis hominibus de Pago, et etiam de aliis terris nostris Slavoniae, mittat in casibus necessariis sibi, nolumus tamen, quod de civibus Pagi, Nona seu alicuius alterius civitatum nostrarum Slavoniae, dare debeat comiti Gregorio nec alicui alii, nec eis mittere extra districtum et territorium Iadrae. Et hoc dicimus, quia comes Gregorius predictus nuper scripsit provisoribus nostris, quod sibi mittent de hominibus Pagi usque ad ducentos, quos non credimus quod velit pro aliqua bona causa; verum de stipendiariis nostris in sua libertate relinquimus, dandi quibus et sicut sibi videbitur, ut continetur in eius commissione.

Capta: Quod scribatur nostro capitaneo maris et nostris provisoribus, quod de hominibus civibus Pagi, vel aliarum terrarum

**Sclavoniae, dare non debeant nec mittere comiti Gregorio nec alicui alii de Slavonia, ullo modo vel ingenio.**

**Secr. Rogat. Lib. A. ch. 1.**

### **XXXVIII. 1343 29 Augusti.**

**Наређено, заключити уговоръ са кнезомъ Григоріемъ противъ Задра, подъ условомъ да да добро сикство.**

**Capta: Quod respondeatur nostris provisoribus, quomodo intelleximus verba, quae scripserunt in eis de mutabilitate comitis Gregorii, et de petitionibus quas facit in praeiudicium nostri honoris, tansando etiam bona Iadratinorum, quae verba dant nobis dubium in rebus, quas promitteret nobis, ne deficeret vel servaret promissa, quod posset preiudicare plurimum factis nostris. Et quia pridie scripsimus eis, quod firmarent unionem secum, habendo Castrum Novum et filios seu alios bonos obsides, et si non possent complere per modum praedictum, non dimitterent propterea quin complerent, cum dictis securitatibus vel cum parte eorum, trahendo ab eis cum quam maiori securitate possent, considerantes nunc, quod pro nobis faciat pro firmitate negotiorum nostrorum, si dicta unio deberet fieri, quod habeamus talem securitatem, quod possimus de ipso comite Gregorio esse securi, quod attenderet**



quid nobis promitteret; ideo mandamus eis, quod sint provisi et attenti tales obsides et securitates firmas et ad plenum recipere et habere, procedente unione cum dicto comite Gregorio, quod simus et esse possimus bene securi de omni eo, quod promitteret dictus comes Gregorius nobis.

Capta: Ser Johannes Sanuto et Ser Peratius Gradonico, capita de XL, volunt dictam partem cum hac additione: intelligendo quod accipiant apud alias securitates a dicto comite Gregorio pro obsidibus filios suos vel adminus unum eorum.

Sec. Rog. Lib. I. A. ch. 1.

**XXXIX. 1345. indict. XIII. 30 Augusti.**

Услови подъ којима да се закључи савоуз са кнезовима  
Григоријемъ и Будиславомъ.

Capta: Quod respondeatur provisoribus nostris, quod recepimus et intelleximus litteras suas, continentes tractatum habitum cum comite Gregorio pro se et fratre suo et quod erat contentus firmare unionem, contentando modo de habendo equites centum a nobis et pedites centum, et quod erat contentus ponere obsides in Arbo, de quibus omnibus sumus contenti; et quod debeant in nomine domini complere unionem cum illis melioramentis quae eis videbuntur, non dando

ei gentes nostras quas petit, quin posuerit primo et fuerint in Arbo filii sui, vel adminus unus eorum, quod debeant vel debeat stare in Arbo, quousque duraverit guerra Jadrae, pro firmitate promissorum. Et finita guerra Jadrae si voluerit remove filios vel filium suum de Arbo, teneatur deponere in Arbo vel Venetiis libras XX mille, pro observatione promissorum, obtinendo quod promittant et se obligent in pactis, habere Jadratinos et eorum bona pro suis inimicis et eis viriliter offendere et damnificare suo posse, et quoslibet alios adhaerentes eis vel praestantes eis in aliquo auxilium vel favorem: et sic servare debeant in omnibus aliis nostris inimicis, quos denotaremus sibi; et quia scripserunt quod comes Gregorius promittit etiam pro fratre suo comite Budisclavo et sua cognata, procurare et facere quod erunt in unione, scribatur nostris provisoribus, quod procurent, quod comes Budisclavus et alii qui nobis videbuntur, sint in ipsa unione et recipere ab eis illam securitatem, quae eis videbitur et habere poterunt, pro observatione promissorum.

Sec. Reg. Lib. 1. A. ch. 2, 3.

**XL.** 1345. ind. XIV. 29 Septembris.

Наредбе тичуке се рата противъ Задра и Угарске.

Capta: quod comittatur capitaneis terrae et maris et etiam gubernatoribus, quod in-

tendant ad fortificationem civitatis Nonae sicut viderint egere, ut sibi aliquod periculum non possint inimicari per gentes aliquas Hungarorum, quae inferius declinarent; et mandetur comiti et illis de Pago, quod ad requisitionem praedictorum vel alterius eorum, mittant de gente sua Nonam, in ea quantitate quam duxerint requirendam.

Scribatur insuper omnibus civitatibus nostris, quod bonam et diligentem curam faciant adhiberi, ne damnum aliquod recipere possint in animalibus et bonis suis, denotando eis haec nova, quae habemus de adventu Hungarorum.

Et scribatur comiti Gregorio et Budislauo de Curiachis et comiti Marco de Barberia et comiti Petro de Licha, quod multum nos gravant damna eis illata per teuthonicos exercitus nostri et quod taliter operabimur et faciemus, quod gentes nostrae ab similibus penitus se abstinebunt.

Sec. Rog. Lib. I. A. ch. 10.

**XLI. 1345. indict. XIII. 15 Octobris  
in Sero.**

Писмо Србскогъ краля Стефана дужду Млетачкомъ Андриј Дандулу, кога му обећава да ће потврдити обновљени уговоръ, постојећи између Котора и Млетача, и нуди му помоћъ противъ Задра.

**Stephanus dei gratia Serviae, Dio-**

cliae, Chilminiae, Zontae, Albaniae et maritimae regionis rex, nec non Bulgariae imperii partis non modicae particeps, et fere totius imperii Romaniae dominus; magnifico et potenti viro, domino Andreae Dandulo; eadem gratia illustri duci Venetiarum et cet. affini carissimo, salutis et felicibus successibus mutuo congaudere. VI die mensis Octumbris, affinitatis vestrae magnificae litteras recepimus, continentes pacta et conventiones, quae olim per nostram regionem maiestatem et vestram, inter fideles vestros et Catarenos nostros, annorum X spatio roboratas et tantum plus, quantum extendi vellet de partium voluntate, qui terminus et spatium finire videntur, mensis Decembris intrantis X. die, proximo iam venturo. Ideo vestra affinitas, tamquam sapiens, provida et discreta, advertens ne aliquid discriminis possit in anteis evenire, a nobis postulat, quod intendimus super negotio antedicto, et intenta citius rescribendo, adhuc ut valeatis fidelibus vestris providere de remedio opportuno, ad debita in Cataro extrahenda. Quare fraternae magnificentiae vestrae sic intimare volumus et curamus, si erit de vestro benplacito, adhuc pacta ista et conventiones firmentur, usque ad duos annos proxime iam venturos et tantum plus, quantum erit de Catarensium voluntate et vestra, et sic scribimus Catarenis antedictis, ut vestri

fideles valeant ibidem debita comodius extrahere et habere, et non solum illic, sed ubique locorum nostrae regiae maiestatis. Praeterea intelleximus quod civitas J a d r i a e, ausu temerario rebellavit, de quo dolumus non modicum, mirantes de affinitate vestra, quare requit nobis intimare praefata, eo quod zelimus et velimus honorem et augmentum vestrum tamquam nostrum, et merito, quia unus vestrum; et si expedit, quod mittamus partem nostri exercitus aut in copiam non renuatis, vestris litteris intimare, quum revera invenietis maiestatem nostram ad vestri beneplacitum fortissime promptiorem. Datum in S e r o, die XV. Octumbris, ind. XIV.

Comm. IV. ch. 101.

## XLII. 1345. 15 Octobris.

Писмо Николе Буке кнеза коморе краља Србскогъ Стефана, дужду Млетачкомъ Андриѣ Давдулу, о уговору Млетачка са Которомъ, и о помоћи противъ Задра.

Exemplum litterarum missarum domino duci per Nicolaum Buchie, comitem camerarium regium.

Magnifico et potenti viro domino Andrae Dandulo, dei gratia Venetiarum illustri duci, nec non Cruaciae, Dalmaciae ac quartae et dimidiaе partis totius Romaniae domino, Nicolaus Buchie, comes camerarius regis, salutem et semper promptum animum serviendi. Receptis vestris litteris,

earumdem intellecto tenore, ob amorem magnificentiae vestrae, sic instavi apud regiam maiestatem super facto pactorum et conventionum, inter vestros fideles et Catarenos, quemadmodum in litteris regiis pleniter continetur, quare non repeto. Ulterius supereminentiae vestrae facio fore notum, quod corda illustris domini mei regis non modicum sunt turbata, eo quod totis viribus vos et vestra diligendo, spernitis vestra commoda et incommoda, eidem vestris litteris intimare, pronus, promptus et efficax, scio vobis dicere, est se et sua opponere, pro vestro rei publicae comodo et honore. Et modo intellexit vestram altipotentiam castramentatam fuisse apud Jadriam infidem, per alios per vos, et properavit V cent. armigeros et plures de suis castris et exercitu, meliores veraciter eligendo, theothonice iam armatos, usque ad guerrarum finitionem, suo stipendio, risicho et fortuna et de die in diem vestrarum prestatolatur intimationem et seriem litterarum. Quare vobis inclite domine dux, si hoc est etc.

Comm. IV. ch. 101.

### **XLIII. 1345, 8 Novembris.**

Заклучено послати посланике краљу Угарскомъ, ком да му яве за побуну Задра и моле да Задрашима пекеруе и ведае помоћ.

Cum credendum sit, quod mittere ambaxatam per aliquos religiosos domino regi

**Hungariae et dominae. reginae eius matri, non posset aliud quam prodesse factis nostris, dicendo suae maiestati verba reverentiae et honoris, Vadit pars: quod mitantur ad eos duo religiosi ad condolendum de morte domini regis Andreasii fratris sui, cum illis pulcris verbis quae videbuntur. Et subsequenter exponant de rebellione Iadratinorum, qui iam annis III cent et ultra fuerunt nobis subiecti, sicut est notorium toti mundo, regendo eos in statu pacifico et quieto et cum omni benivolentia et augmento eorum, tamquam filios. Sed ipsi inpinguati et increasati erexerunt se in superbiam et temeritatem, comitendo rebellioem contra nostram comunitatem. Sed speramus in deo altissimo, quod superbiam eorum in confusionem deducet, sicut est iustum. Et ut ad obedientiam nostram et fidelitatem eos reducere valeamus, misimus nostrum exercitum terrae et maris contra eos. Verum cum ad suam regiam maiestatem et suorum predecessorum semper gessimus reverentiam maximam et honorem, et etiam gerere intendamus, miramur quod intelleximus, quod sua gens venit ad partes Sclavoniae manu armata, pro dando favorem dictis Iadratinis rebellibus nostris. Et propterea rogamus cuam serenitatem, quatenus ei placeat non credere fallacibus et falsis verbis eorum, nec permitte-**

re, quod gens regia in auxilium vel favorem dictorum inimicorum nostrorum vadat vel veniat; ut de sua maiestate confidimus et speramus, tenendo nos et comunitatem nostram, sicut vere potest, pro suis devotis et intimis amicis, sicut fuimus serenissimi domini patris sui et predecessorum suorum; cum his et aliis pulchris verbis quae videbuntur. Et informentur dicti duo religiosi oretenus, quod si dominus rex tangeret eis aliquid de terris Sclavoniae, respondeant, quod de hoc nihil fuit eis comissum, sed sunt certi quod dominus dux et comune Venetum, sunt sincere dispositi, in omni devotione, honore et amore domini regis, sicut fuerunt sum suis praedecessoribus. Et quidquid fecerint et habuerint, et persentire poterunt sollicite nobis scribant, expectando ibi nostram responsionem.

Serr. Reg. Lib. I. A. ch. 14.

#### **XLIV. 1345. ind. XIII. 19 Novembris.**

Наредбе тачуће се рата противъ Задра и войске Угарске.

Capta: Scribatur Ser Petro de Canali, capitaneo maris, quod cum habeamus, quod exercitus Hungarorum est ad Vranam, distantem a mari per 2. miliaria, ponat mentem, cum securitate tamen armatorum et gentis nostrae, de mittendo cum galeis, ad obstandum et custodiendum, quod victualia non por-



tetur nec vadat per mare ad exercitum Hungarorum.

20 Novembris.

Intellectis litteris nuper receptis a nostris capitaneis et gubernatoribus exercitus terrae contra Jadram, de compositione facta cum Hungaris et de eorum recessu, cum magno nostro honore et avantagio agendorum nostrorum, consulunt sapientes, et cet — — —

Secr. rog. Lib. I. A. ch. 16.

**XLV. 1345. ind. XIII. 20 Novembris.**

Закључено одговорити краљу Рашкомъ, захваљујући му на помоћи нуђеној противъ Задра; одговорити Николи Буџи; даљъ јавити краљу, да може узнети изъ Млетака оружје; и да се пријма продуженъ уговора са Которомъ опетъ на две године.

Capta: quod respondeatur domino regi Raxiae ad suas litteras, de honorabili et magnifica oblatione, quam nobis facit de gente sua mittenda ad nostrum servitium contra Jadram, regratiando suae maiestati cum illis pulcris verbis, quae videbuntur, tantum plene quantum poterit fieri pro honore suo et nostro, ostendendo quod in casu praedicto et aliis quibuslibet nostris honoribus recurreremus et intendimus recurrere quoties opus erit, ad suam maiestatem cum fiducia speciali, tamquam ad serenissimum et excellentem amicum et affinem nostrum

charissimum, et magis plenus tenor litterarum suarum auxit fiduciam nostram, et efficacius obligavit nos et comunitatem nostram ad suae maiestatis honores pariter et augmentum, et cum hiis et aliis verbis fiat responsio, ut videbitur convenire. Sed ad praesens habemus exercitum nostrum potentem in mari et terra, contra Jadrenses rebelles nostros, et speramus in domino, quod de sua perfidia et rebellionе cito sentient penam debitam, et obtinebimus velociter intentionem nostram ad honorem dei, et sui et omnium amicorum.

Item: quod respondeatur sic ad litteras domini Nicolae de Buchia, regraciando cum pulcris verbis, quae videbuntur convenire.

Item: per alias litteras nostras respondeatur eidem domino regi, quod desiderantes semper complacere suae maiestati, de facto armorum contentorum in suis litteris, licentiam extrahendi de partibus nostris concessimus liberaliter, dispositi cum affectione intima et sincera in hiis et aliis omnibus, quae sunt sui beneplaciti et honoris.

Item: acceptetur prorogatio confirmationis pactorum, quae habemus de illis de Cataro, usque ad duos annos proximos et tantum plus, quantum fuerit de partium voluntate, sicut dominus rex, per dictas suas litteras nobis scribit.

Nota quod arma contenta in litteris dicti domini regis sunt haec: — primo trecentae curaciae — trecenti schencheli — trecenta colaria — trecente barbatae — et trecenti clipei, et facta fuit cedula officialibus tabulae, quod facerent bulletam Sr. Matheo de Grado de Ragusio pro dicto domino rege extrahendi dicta arma, solvendo datum consuetum.

Sec. Rog. Libro I. ch. 20.

### **XLVI. 1345. ind. XIII. 7 Januarii.**

Закључено, одговорити управителѣма сувоземне войске, да ништа непочиниу противу тврдињъ Книинске, као што предлага виезъ Младенъ, еръ е то противне уговору, закљученомъ са баномъ Босне и съ Угрија.

Capta: quod respondeatur capitaneo et gubernatoribus nostris terrae, ad litteras quas nobis miserunt cum litteris inclusis comitis Mladini, continentibus de quodam tractatu, quem dictus comes asserit habere prae manibus in facto Tinini, quod sicut sciunt in compositione facta per eos cum bano Bosne et Hungaris, promissum fuit pro parte nostra non invadere, tenere seu occupare, de iuribus, nobilibus, gentibus, terris aut possessionibus domini regis Hungariae et regni sui. Verum non videtur nobis honestum, nec facere pro factis nostris, intrinsece nos de dicto castro Tinini, quod per dicti regis gentem presentialiter custo-

ditur, et ideo mandamus eis, quod respondeant dicto comiti Mladino, recomendando eum de sua bona dispositione, quam habet in honoribus nostri comunis, sed presentialiter intendere non possunt ad dictum factum, et recedant a facto, cum hiis et aliis pulcris verbis, quae eis videbuntur convenire.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 22.

## XLVII. 1345. ind. XIV. 19 Januarii.

Закључено писати кнезовима и обштинама Дубровачкој, Трогирској, Сплитској, Шибеничкој и Багској, да пошљу трећу смену войске подъ Задаръ.

Capta: quod scribatur nostris comitibus et comunitatibus Ragusii, Tragurii, Spaleti, Sibinici et Pagi, recomendando fidem et devotionem eorum de lignis et gentibus suis, quas tenuerunt hactenus ad nostrum honorem et servitium contra Jadram. Et quod cum faciamus parari nostros tercios, pro mittendo eos in proximo ad nostrum exercitum, loco secundorum, qui nunc ibi sunt, faciant parari illi de Ragusio suos tercios, et aliae civitates et comunitates suas gentes, quos et quas mittere debeant ad dictum exercitum nostrum, loco suorum, qui presentialiter in exercitu nostro sunt. Et scribatur eis dies, quo nostri hinc recessuri sunt, ut sint informati de tem-

pore, quo suos debeant destinare, de quorum missione ad ipsum terminum ortentur et sollicitentur cum illis verbis, quae dominationi decentia videbuntur.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 25.

**XLVIII.** 1345. ind. XIV. 22 Fe-  
bruarii.

Закључено, да се вестникъ, кои иде бану Босанскомъ, најпре састане и договори са братомъ Перегриноомъ, па како овај рекне, да иде или да се врати у Млетке.

Capta: quod comittatur nuncio nostro, qui vadit ad dominum banum Bosnae, quod in quolibet loco, ubi reperiet fratrem Peregrinum, debeat ei exponere sicut continet sua commissio, et apperire ei causam, quare ipsum mittimus ad dominum bannum, et si dictus frater Peregrinus consulet ei, quod vadat ad dictum dominum bannum, ire debeat, et exponere dicto domino banno quae ei comisimus. Si autem dicto fratri Peregrino non videretur quod iret, tunc non vadat, sed Venetias revertatur.

Ser. Andreas Michiel, comes Arbi vult: quod si dictus noster nuncius reperiet fratrem Peregrinum a Sibinico, Tragurio et Spaleto citra, non eundo propter Spaletum, et dictus Frater Peregrinus esset in actu veniendi Venetias et vellet redire ad banum, tunc noster nuncius ortetur et inducat eum

ad non redeundum, sed ad prosequendum Venetias iter suum. Si autem dictus frater Peregrinus omnino reddire ad bannum vellet, de hoc noster nuncius sit contentus, et de eundo vel non eundo ad bannum faciat secundum consilium dicti fratris Peregrini; verum si eum reperiet, ultra dicta loca, exponat ei sicut continet commissio sua.

Ser Benedictus de Molino vult: considerando quod dictus frater Peregrinus scribit, quod credit breviter venire ad ducale dominium et avantagium nobis sit, scire ante ea pro quibus venit, quia maiorem informationem habere poterimus in factis nostris: vadat pars: quod inducietur de mittendo dictum nuncium, usque ad octo dies proximos, et tunc erimus hic et fiet sicut videbitur.

Capta de non, quum est, quod stemus firmi, et quod nuncius vadat cum commissione jam sibi facta.

Secr. Rogat. Lib. I. A. ch. 32.

## XLIX. 1345. 22 Februarii.

Заклучено писати управителѣма, да нечине штете кнезу Будиславу и Григоріѣ Крбавскомъ, и осталимъ кнезовина Славоніе; него да ихъ гледаю придобити на страну Млетачку; далъ да се посланица краля Србскогъ испита и савету предложи.

Capta: quod scribatur capitaneo et gubernatoribus nostris, quod se abstineant et gentem nostram faciant similiter abstineri a

damnificatione locorum comitum Budi-  
 sclavi et Gregorii, comitum Cor-  
 baviae, aliorumque comitum Scla-  
 voniae, nisi viderent quod faverent inimi-  
 cis, vel procurarent contra nostrum honorem,  
 et quia credimus, quod esset bonum et face-  
 ret pro nobis, si dicti comites possent uniri  
 nobiscum, et ad intentionem nostram confor-  
 mari, et ipsi scripserint nobis, quod dictus  
 comes Gregorius ad hoc videbatur in-  
 tendere; volumus ut dare debeant eidem co-  
 miti Gregorio omnem bonam spem et inten-  
 tionem quam possunt, cum illis pulcris verbis  
 et modis, qui sibi videbuntur pro honore  
 nostro, trahentes ab eo, quantum plus pote-  
 runt, de intentione sua, et significantes nobis  
 quidquid fecerint et habuerint in praedictis,  
 intelligendo, quod parlamenta quae propterea  
 fierent cum dictis comitibus, fiant extra ba-  
 stias nostras, sicut alias extitit ordinatum.

Capta: quod sapientes Sclavoniae  
 examinent ambaxatam expositam nobis per  
 ambaxatorem domini regis Serviae,  
 super qua dent nobis suum consilium, cum  
 qua erimus hic et fiet sicut videbitur, et qui-  
 libet possit ponere partem.

Secr. Rog. Lib. I. seu A ch. 32.

**L. 1346. 3 Marcii.**

Одговори на предлагана посланика краља Србскогъ.

Capta: examinata ambaxata domini regis

**Serviae consulunt sapientes responderi ambaxatori suo:**

Et primo ad primum capitulum, continens in effectu de coronatione sua in imperio Constantinopolitano, quam nobis ad gaudium significat, respondeatur, quod ob specialem devotionem, quam semper gerimus et gerimus ad suam majestatem, nos et nostra comunitas, de quibuscunque honoribus et gloria suae majestatis plurimum gaudemus, tamquam serenissimi et honorandi amici et affinis nostri, affectantes augmentum et conservationem status excellentiae suae, velut proprium, cum sciamus majestatem suam diligere econtra nostrum honorem et statum, et sicut cognovimus per effectum in magnifica oblatione per eum nobis facta non est diu, de gente sua ad nostrum servitium, contra Jadram. Et ideo regratiamur suae majestati, de eo quod nobis nota facit eius gaudia et honores, quae grata multipliciter sunt animis nostris, quia suplicamus altissimo, quod honores et excellentiam suam conservet et augeat maximum votum.

Ad factum vero unionis, quam inter ipsum et nos fieri petit, pro acquisitione imperii Constantinopolis. Respondeatur: quod animus noster semper unitus et conformis est, ad quaelibet suae majestatis beneplacita et honores. Verum propter guer-



ram nostram, quam praesentialiter habemus contra J a d r a m, et propter multa agenda ad praesens incumbentia nostro dominio, et etiam consideratione treuguarum existentium inter imperium Romaniae et nos, firmatarum cum juramento, quas non esset fas violare, absque derogatione honoris et fidei nostrae apud deum et mundum, ad factum dictae unionis intendere non possemus; recedendo a facto cum hiis et aliis pulcris verbis quae videbuntur.

Ad id quod petitur, quod ambaxator regis praedicti possit intrare civitatem Jadrae, pro tentando bonum concordiae inter nos et Jadratinos; respondeatur, quod regratiamur multum de huiusmodi suo bono proposito, cognoscentes illud procedere ex omni bona causa et affectione, quam gerit ad nostrum dominium. Verum tamen considerantes quod dominus Delphynus Viennensis, accedens pridie ad sanctum servitium contra T u r c h o s z e l o etiam virtutis motus, misit nobis insciis nuncios suos in Jadram, movendo Jadratinis nostris rebellibus verba reconciliationis. Qui Jadratini in sua malignitate et nequitia perseverantes, responderunt se ad hoc intendere non valere. absque expresso mandato domini regis Hungariae. Et licet haec verba portata fuerint praeter scientiam nostram, suspicati fuerunt illa procedere ad nostram instantiam tet inductum. Non habemus, quod hoc esse

honor suae majestati, nec nobis, quia nunc amplius ymaginarentur quod a nobis procederet, quod plurimum inconveniens esset, cum ipsorum intersit, nostram qui antiquitus fuimus et esse intendimus eorum domini, misericordiam implorare. Quare majestas sua in hac parte nos habere potest merito excusatos. Faciendo responsiones praedictas cum hiis et aliis pulcris verbis, quae videbuntur.

Sec. Rog. Lib. A. ch. 33.

**LI. 1346. ind. XIV. 18 Aprilis.**

Одроверъ Млетачке владе посланику бана Босанскогъ,  
ком оће да посредствуе у завади Млетака съ краљемъ  
Угарскимъ, збогъ обсаде Задра.

Capta: quod pro laudabili et bono portamento, quod habuit frater Peregrinus in nostris servitiis, fiant ei dona quomodo videbitur dominio, usque ad summam ducatorum centum. Et quia ipse volebat remanere hic ad capitulum, procurètur per dominium, quod ipse revertatur cum ambaxatoribus banni, quia poterit esse multum utile factis nostris.

Capta: quod respondeatur ambaxatoribus domini bani Bossinae, cum illis pulcris verbis, quae videbuntur dominio, reglando ei de hiis, quae fecit in honorem et comodum huius dominii, et de notificatione amicabili nobis facta, eius quod sentiebat de

intentione regis Hungariae, et subsequenter de consilio nobis dato per eum, de mittendo ambaxatam ad dictum regem, secundum expositionem dictorum suorum ambaxatorum; pro quibus omnibus plene cognovimus, magnum et sincerum amorem, quem ad nos gerit et pro eo reputamus nos ad cunctos eius honores et beneplacita strictius obligatos; et firmiter credimus, quod consilium suum ex pura mente et intima caritate procedit erga nos, tamquam fratres et amicos cordiales ipsius; sed sicut scire potuit, dominus dux Austriae per suam ambaxatam requiri nos fecit, quod cum sensisset regem Hungariae gravatum esse contra nos, libenter inter nos et ipsum, viam reconciliationis inveniret, et quod placeret nobis mittere nostros ambaxatores ad eum; propter quod licet nesciremus ullam rationabilem causamurbationis regis praedicti contra nos, cui et progenitoribus suis ex parte nostra semper gessimus reverentiam et amorem ut notum est, tamen misimus nostros ambaxatores ad dictum ducem, volentes, quantum ex parte nostra erat, esse in omni pace et amore cum dicto rege, sicut amicus facit cum amico; sed videtur quod ipse rex per suos ambaxatores missos ad dictum ducem, petat ante omnia removeri exercitum nostrum ab obsidione Jadrae, quod non esset rationabile, nec est de intentione nostra, cum ci-

vitas Jadra fuerit nostra et per nos posessa jam trecentis annis et ultra, sine contradictione cujuscunque, et exercitum quem habemus, habemus supra territorio nostro, nec iniuriam alicui faciamus, si quod nostrum est et fuit per longitudinem tanti temporis aquirere procuramus. Et propterea si intentio regis est firmata super hoc, non videretur nobis, quod mittere ambassatam nostram illuc posset aliquid relevare, sed si ipse dominus banus sentiret, quod intentio regis removendo se ab isto quod petit, foret ad aliquid, quod possit inducere amorem et benivolentiam inter dictum regem et nos, disponemus quum de consilio bani esset, mittere ad dictum regem nostros ambaxatores; et ideo eum rogamus instanter, quatenus cum in ipso magnam spem et fiduciam velut in fratre et amico carissimo habemus, velit nobis significare suam intencionem et consilium super hoc; et nos et nostra negotia, que sua propria reputare potest, habere in casu quolibet favorabiliter comendata.

Secr. Rog. Lib I. A. ch. 38.

### LII. 1346. 9 Maii.

Одговоръ посланику княза Григорія, на услове саяза, кое овай предлага Млетцима.

Capta: respondeatur ad capitula ambassae comitis Gregorii in hunc modum:

**Et primo ad primum capitulum de III. cent. equitibus et CC, peditibus et cet. Respondeatur: quod simus contenti dare ei CC. equites et C. pedites, secundum quod alias requisivit et contentus fuit; cum quibus debeat facere et procurare honorem nostrum et suum, cum conditione, quod possimus de ipsis gentibus et parte ipsarum ordinare et disporre et precipere, sicut quando et ubi nobis videbitur pro bono unionis.**

**Ad secundum capitulum, per quod petit provisionem et cet. Respondeatur: quod si eveniret, quod comes Gregorius amitteret suum, taliter quod non haberet unde vivere, dominatio nostra providebit, ut sibi conveniens apparebit. Et si ullo tempore contracta perderetur, et postmodum recuperaretur per nos, erimus sibi fauorabiles et gratiosi, ut ipse et sui recuperare valeant, quod est suum.**

**Ad tertium capitulum, si castra per desertationem contractae, vel defectu victualium aut hominum teneri non possent et cet. Respondeatur: quod cum dictus casus occurreret, providebimus nostro posse, quod victualia habeant pro pecunia et omnem favorem et consilium libentissime impendemus, ut ipsa castra conservari possint.**

**Ad quartum, si inimici obsiderent castra sua et cet. Respondeatur: quod in hoc pro-**

videbitur per nos, sicut pro honore et bono nostro et suo erit conveniens.

Ad quintum, si dominatio acquireret contractam Chroacie, de possendo habere suum et c. Respondeatur: quod si hoc eveniret dominatio nostra providebit de tractando et habendo ipsum recomendatum benigne in suis juribus, sicut semper facere consuevit servientibus ei.

Ad sextum, per quod petit observari sibi privilegia sua et cet. Respondeatur: quod semper inveniet nos dispositos ad omnia, quae honeste et decenter fieri poterunt, ad conservationem jurium suorum.

Ad septimum, si civitas Jadrae habebitur per nos et c. Respondeatur, quod totum quod invenietur esse suum dabitur ei, et tractabitur per nos in jure et justitia, prout quilibet civis noster.

Ad octavum, de villis derobatis et cet. Respondeatur: quod per nos superinde providebitur sicut conveniet.

Ad nonum, de ducatis. V mille deponendis apud alios X mille et cet. Respondeatur, quod sumus contenti, quod ipsos deponat apud alios sicut petit.

Et pro praedictis volumus et petimus:

Primo, quod comes Gregorius habeat pro inimicis omnes inimicos comunis Vene-tiarum, et pro amicis omnes amicos; inteli-

gendo amicos et inimicos illos, qui declarabuntur per litteras vel nuncios domini ducis Venetiarum.

Item: quod teneatur totis viribus et posse dampnificare Jadratinos in havere et personia, et quoslibet eis adhaerentes vel praestantes eis auxilium vel favorem.

Item: si necessaria essent aliqua sua castra comuni Venetiarum, quod dictum comune Venetiarum in ipsis castris possit ponere equites et pedites ad suum beneplacitum; remanente nihilominus dominio et jurisdictione ipsorum castrorum dicto comiti.

Et pro observatione omnium promissorum, acceptetur obligatio X mille ducatorum, qui sunt hic, quam offert facere eius ambaxator, mittendo adhuc alios V mille ducatos huc sicut dicit. Et cum dicat quod intendit mittere Venetias vel Arbum uxorem cum bonis suis, et propterea petat per nos sibi concedi unam galeam, pro levandis hiis; respondeatur, quod de hoc sibi complacebimus et mittemus galeam, ut possit mittere uxorem et bona sua Arbum seu Venetias sicut petit.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch 41.

### LIII. 1346, 7 Maii.

Настављена управитељима земља Славоніе тичућа се  
обсаде Задра.

Capta: cum sit utilissimum providere de  
securitate et confortatione terrarum nos-

trarum Sclavoniae, vadit pars: quod in bona gratia expediantur provisos et electi et militantur ita quod recedant ad longius die lunae vel martis proximo, cum alio usserio quod est hic. Et comittatur eis quod vadant ad exercitum, et viva voce hortentur, sollicitent et inducant capitaneos nostros ad expeditionem belli quanto citius esse potest, cecundum intencionem nostram, non recedendo de inde, donec bellum fuerit expeditum, set operando et procurando in ipsa expugnatione bonum et honorem nostrum, quantum poterunt. Et deinde vadant cum galea sibi deputanda, visitando terras nostras et faciendo ambaxatam comitatibus ipsarum, cum illis verbis quae videbuntur utilia, inducendo eos ad fidelitatem nostram, et conferrant etiam cum comite Maladino et comite Paulo, seu cum nuntiis eorum, promittendo eis nostrum auxilium, et favorem in casu quo esset necesse, et inducendo et confortando eos et alios ad nostrum honorem, cum illis verbis quae sibi videbuntur utilia pro factis nostris.

Secr. Rog. Lib. I ch. 41.

#### LIV. 1346, 14 Maii.

Заклучено захвалити кнезу Младену, што е дошао у Млетачку войску, а управительма Славоніе наложити, да предупредe, да кнезъ Павле не преда тврдиню Островицу краљу Угарскомъ.

Item scribantur litterae comiti Maladino, regratiando ei de suo bono portamen-



to in omnibus factis et de adventu suo ad nostrum exercitum et honorem, dicendo de confidentia speciali, quam habemus de ipso in honores nostros et quod nunquam credidimus de ipso aliquid, quod nobis dictum esset in minus honoris nostri, quia scimus firmiter, quod honorem nostrum semper possetenus procuravit.

De facto tractatus quem videtur habere comes Paulus de dando castrum suum Ostrovice regi Ungariae, juxta tenorem litterarum comitis Sibenici; scribatur nostris provisoribus quod inquirent de hoc, et provideant et turbent, ne dictus tractatus procedat, loquendo cum comitibus Paulo et Mladino et aliis, et ut eis videbitur; et superinde scribatur etiam capitaneo et gubernatori ut videbitur.

Et quia videtur quod comes Doymus sit tractator huius facti, mittatur ad eum unus de notariis curie, aggravando factum sicut videbitur convenire.

Secr. Rogat. Lib. I ch. 42.

## LV. 1346. 22 Junii.

Кнезови Павле и Младенъ, и овога браћа, приймаю се у миръ, кон уговараю Млетци са Угарскимъ краљемъ.

Capta: cum capitulum positum in contractu misso collegio, faciens mentionem de Comitibus Maladino et Paulo, sit multum largum, et bonum sit quod factum

nostrum non impediatur occasione eorum, dummodo eis servemus quod debemus; vadit pars, quod scribatur collegio, quod si non possent obtinere in totum, secundum quod continetur in capitulo praedicto, finaliter sint contenti ponere capitulum praedictum in hac forma, scilicet hoc acto specialiter inter eos, quod nobiles viri domini Paulus et Maladinus comites, et Deodatus et Paulus fratres dicti comitis Maladini, includantur in pace et concordia et transactione praesenti, cum omnibus terris, locis et bonis suis et districtibus eorundem, ita quod molestiam non recipiant per dictum dominum regem vel ejus subditos et sequaces.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 46.

## LVI. 1346. ind. XIV. 4 Julii.

Услови подъ които нѣма се уговорити миръ съ кра-  
лъвъ Угарскитъ.

MCCCXLVI, indictione XIV<sup>a</sup>. die quarto Iulii, quo die venerunt nova felicia de magnifica et gloriosa victoria, obtenta per gentes nostras contra dominum regem Ungariae, in die Sabati primo mensis eiusdem, quo celebratum fuit festum beati Marcialis apostoli.

Capta: Quod rescribatur collegio, quomodo recepimus per nobilem virum Nicolaum Cornario supracomitum, litteras suas nunciantes nobis celebrem et optatam victoriam per nostras gentes obtentam, contra ini-

micos, pro qua gratias quas possimus referimus domino Deo nostro, qui super nos tantam gratiam et misericordiam clementer fuit dignatus ostendere; recomendantes magnam probitatem et valorem suum et gentium nostrarum, quam in hiis et aliis nostris honoribus et servitiis habuerunt. Et nolentes esse ingrati de tanto beneficio et dono, sed potius volentes mentes nostras conformare ad bonum concordii et pacis, intellectis litteris suis ad plenum continentibus de tractatibus habitis cum domino bano Bossinae, sic respondemus eis, quod opinio trium magis solida, et plus secundum terminationes nostras nobis visa est, et libenter vellemus, quum foret possibile et sic instetur per eos toto posse, ad componendum factum Jadrae cum aliis terris insimul; possendo expendere pro hoc C mille florenos et XX mille pro baronibus, secundum formam determinationum factarum per nos. Set quando hoc non posset fieri, quia altera pars vellet tantum componere de facto Jadrae, sumus contenti, quod habentibus nobis statum et ante omnia civitatem Jadrae, libere cum omnibus fortificiis, insulis, districtibus et cet. et renunciante rege, pro se heredibus et successoribus suis, omnibus iuribus, quae quomodo cunque diceret vel posset habere ipse eis, ac remittentibus nobis iniurias praeteritas Jadratinis, possint expendere ducatos LX mille,

sicut obtulerunt, et X mille pro baronibus, cum conditione, quod rex cum toto suo exercitu, debeat recedere de contracta sine dampnificando aliquas nostras terras, fideles, subditos vel amicos. Intelligendo ut alias eis scripsimus, quod in omni casu concordio includere debeant comites Maladinum et Paulum, secundum formam alias eis missam.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 47.

## LVII. 1346. 29 Julii.

Одговоръ посланику краля Србскогъ; моле истогъ краля и цара да, се заузима за њихове посланике и њихове послове, ако се састане съ краљемъ Угарскимъ.

Capta: Quod respondeatur ambassatoribus domini regis Raxiae, regratiando ei de bona voluntate et magna affectione, quam ostendit ad nostrum honorem cum illis pulcris verbis que videbuntur, dicendo quod credimus super factis pendentibus inter dominum regem Ungariae et nos, mittere ambaxatam ad dictum dominum regem Hungariae, quam ambaxatam et facta nostra, in casu quo ipse dominus rex se reperiatur cum rege Ungariae, intime et cum magna fiducia comendamus, cum intentio nostra sit, si ipsam ambaxatam mittemus, comittere ambaxatoribus nostris, quod si se reperiunt cum ipso domino Imperatore, recurrant ad eum pro auxilio, consilio et favore, tamquam

ad amicum nostrum honorabilem et praecipuum, in quo plenam spem et fidem gerimus, quod facta nostra propria reputet, sicut etiam reputaremus omnem eius exaltationem pariter et honorem.

Capta: quod pro honore nostro provideatur istis ambaxatoribus domini regis Raxiae, in rebus quae videbuntur, usque ad summam ducatorum centum, pro expensis quas fecerunt pro nostro servicio.

Capta: quod nostris fidelibus de Ragusio, pro eorum bona dispositione, quam ostenderunt continue ad nostros honores, dentur de arsenato nostro, absque aliquo precio remi LXXX. longitudinis in grione pedum V et in palla pedum XV. pro quodam ligno XX banchorum, quod fieri fecerunt ad omnem nostrum honorem.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 49.

### LVIII. 1346. 9 Augusti.

Закључено дати Фратру Катерину поклонъ, што е  
ишао по Млетачкомъ послу къ бану Босанскомъ.

Capta: Quod fratri Caterino provinciali, qui fuit missus ad banum Bossinae, et fideliter et laudabiliter se gessit, provideatur de denariis nostri comunis, de ducatis L. ut habeat bonam causam in nostris serviciis, et sic est consultum per dominos consiliarios et capita.

**LIX. 1346. 10 Augusti.**

Одговоръ на разна предлаганя князона Славоніа, Будислава, Павла и Младена.

**Capta:** quod respondeatur nostro collegio super punctis contentis in eorum litteris, et primo ad verba tacta per comitem Budislavum Vrognich de fortilitia Tenini, volumus, quod ipsi comiti respondeatur cum verbis decentibus, quod considerantes, quod fuimus et speramus debere esse super tractatu concordii cum domino rege Ungariae, non intromitemus nos per nos vel gentes nostras de faciendo ad praesens contra eum aliquam novitatem; et propterea ipse a se potest facere sicut placet, quia quantum pro nobis, nolumus in dicto facto nos aliqualiter impedire.

**Capta:** ad factum filii Comitum Pauli, scribatur collegio, quod habentes curam ad omnem conservationem et bonum comitum Pauli et Maladini, in continenti determinavimus mittere ad comitem Doyum nostrum nuncium specialem super hoc, et quod de hoc informet dictos comitem Paulum et Maladinum. Et mittatur pro parte nostra, unus nuncius ad comitem Doyum, qui etiam aggravet comitibus Veglae factum receptationis, quam publice faciunt de nostris rebellibus Jadratinis in suis portibus et locis, contra debitum fidelitatis, cum

illis verbis, quae pro bono negotiorum comitenda dominio videbuntur.

Capta: praeterea ad ea quae dixit comes Maladinus de castro Tenini et Churiacis et cet. Volumus quod respondeatur, quod cum fuerimus et speramus debere esse super tractatu pacis cum domino rege, in qua pace, ut novit ipse comes, eum conamur includere, non videretur nobis, quod ad praesens habeat movere aliquam novitatem. Et similiter putamus esse bonum et facere pro statu suo, quod supersedeat pro modo de non faciendo novitatem aliquam Churiacis et illis de La Vrana, donec aliud aparebit.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 49.

## LX. 1346. 21 Augusti.

Заклучено кнезу Григориѣ брату кнеза Павла Остро-  
вичкогъ, послати едногъ бележника, да му изъясни, како  
е Млетчиѣма жао было чути за смртъ кнеза Павла.

Capta: quod mittatur unus notarius curiae ad comitem Gregorium, fratrem condam comitis Pauli Ostrovicae, quo salutato pro parte nostra exponat, quod provento noviter ad nostram notitiam de obitu fratris sui comitis Pauli, vehementissime doluimus, tamquam de amico et devoto nostro carissimo et. c.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 51.

**LXI. 1346. 26 Augusti**

Заклучено лѣвити бану Босанскомъ да шлеаю посланникѣ кралоу Угарскомъ, и препоручити му Млетачке послове.

Capta: quia d o m i n u s b a n u s B o s s i n a e perfectam dilectionem et amorem ostendit ad nostrum dominium, Vadit pars, quod pro honore suo et nostro scribatur ei et notificetur ei, quomodo sicut novit ambaxatores domini regis Hungariae fuerunt ad nos, cum quibus non valentes esse concordēs, tandem ad instantiam et svasionem ipsorum ambaxatorum, nostram ambaxatam domino regi Hungariae mittere decrevimus, quod ei notum esse volumus, tamquam honorabili et praecipuo amico nostro, rogantes ut facta nostra recomendata habeat; et si cerneret videret, quod per nos fieri posset vel deberet aliquid, illud omni tempore libenti animo faciemus. Et circa ista verba scribatur etiam fratri Peregrino.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 52.

**LXII. 1346. ind. XV. 3 Septembris.**

Заклучено протестирати противъ обновленя неке тврдинѣ, кою имѣеъ Константинъ зѣда противно уговору.

Capta: quod scribatur Stephano notario nostro, istud quod habemus de novitate quam facit comes Constantinus, in rehedificando illud castrum contra formam pactorum, quae habemus cum ipso comite Neliptio patruo suo. Et quod procuret tam apud comitem Johannem filium con-



dam comitis Nelipcii, et ipsum comitem Constantinum et comitem Maladinum, quam alias ubi et sicut expедierit, quod cesset et abstineat a praedic-  
tis, et quod pacta servantur, protestando in hoc per illum modum, qui ei utilior videbitur. Et scribatur etiam collegio, quod circa effectum intentionis nostrae in facto praemisso, procurent et faciant id boni quod poterunt.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 53.

### LXIII. 1346. 4 Septembris.

Одговоръ владе Млетачке на предложена посланика бана Босанскога.

Capta: Examinatis capitulis ambaxatae nobis expositae per dompnum Helyam pro parte domini bani Bossinae, consulunt sapientes et primo, ad primum capitulum, continens de unione et liga facienda cum eo et cet. Respondeatur cum illis verbis quae dominio videbuntur, quod tanta est fidei et dilectionis sinceritas, quam in ipso bano cognovimus ad nostros honores, quod fidissime sibi audemus pandere in totum conditionem agendorum nostrorum, quae potest propria reputare, ut ipsorum habita plena notitia, possit circa ea considerare, quae veniunt rationabiliter attendenda. Equidem verum est, sicut per nostras speciales litteras sibi scripsimus ante adventum dicti dompni

**Helyae**, quod rex **Hungariae**, pro ut notum est ipsi bano, misit suos ambaxatores **Venetias** pro tractatu concordii. Qui inter alia volebant nobis dare libere civitatem **Jadrae**, prout petebatur per nos, set volebant quod aliae terrae nostrae **Sclavoniae**, remanerent regi, quod, si de relaxando ei aliquam dictarum terrarum, protinus erat et est contra intentionem nostram. Verum ex parte nostra volebamus, secundum tractatum per dictum dominum banum habitum in exercitu, dare usque ad quantitatem pecuniae promissam per eum, ut daret nobis **Jadram** libere, ut est dictum; nolentes ad aliud condescendere. Et sic finaliter non valentes esse concordantes cum eis, maxime quia dicebant non habere mandatum ad plenum, ad requisitionem et instantiam ipsorum ambaxatorum, promisimus mittere nostram ambaxatam ad ipsum regem; quam, nolentes pro honore nostro deficere in promissis, iam paravimus et in brevi missuri sumus, non ad alium finem, nec cum alia intentione, nisi ad videndum, si id quod per suos fieri non potuit defectu mandati, videlicet de dando nobis **Jadram** pro illa quantitate pecuniae, fieri vellet per dominum regem, ne ostendatur pro parte nostra recusari concordium, et quod velimus nos retrahere ab iis quae iam promisimus alias. Et licet mens nostra foret contenta omni tempore, esse in unitate et

confederatione cum ipso domino bano, pro fortificatione et conservatione utriusque partis, tamen certi reddimur, quod sapientia ipsius est tanta, quod aperte videre et cognoscere potest, quod firmatio et publicatio ipsius ligae, quantum ad praesens fieri non posset absque infamia et detractioe honoris nostri, quia ex una parte mittere ambaxatam regi pro concordia, pro ut publica fama sonat, et ex alia parte firmare et publicare unionem contra eum, in se contradiceret, et honori nostro in toto orbe non mediocriter repugnaret. Et quia illud, quod praesentialiter fieri non potest per nos, absque nostro onere et infamia rationibus supradictis, verosimiliter forsam fieri poterit in processu temporis, cum reservatione honoris nostri, quem scimus ipsum dominum banum diligere; si praesentialiter deliberate non respondemus ad factum unionis praedictae, potest eius providentia nos habere rationabiliter excusatos, cum propositi nostri sit, pendentibus sic negotiis isto medio tempore, licet expressam unionem non habemus cum ipso, ipsum et eius auxilium in casu quolibet, velut amicum praecipuum requirere confidenter; et sic versa vice de nobis facere posset, quia suum intime diligimus honorem et statum. Quae omnia ex grandi cordis affectione ipsi domino bano nota esse volumus, sperantes quod penes eum ha-

bebuntur, sicut eorum conditio et natura exigit et requirit.

Ad secundum capitulum per quod recomendat nobis comitem Gregorium et cet. Respondeatur quod satis credimus esse notam domino banno, gravem offensam nobis factam per ipsum comitem, quia existens noster civis, contra debitum et juramentum fidelitatis, temerarie praesumpsit, et armata manu venire et hostiliter contra nos, propter quod si contra eum gravati et turbati sumus, non est mirandum; set nihilominus attendentes instantes praeces ipsius domini banni, pro quo omnia nobis decenter possibilia faceremus, ipsum comitem Gregorium, si viderimus quod recognoscat fallum suum, et quod intentio et opera sua sint ad bonum et honorem nostrum, recomdatum habebimus intuitu ipsius domini banni, apud nostram gratiam et amorem.

Ad tertium capitulum de injuriis et damnis sibi illatis per comitem Maladinum et cet. Respondeatur quod novit deus injurias ipsius non minus graves habemus, quam si nobis vel nostris gentibus facte forent, et pervento de ipsis ad nostram notitiam, antea pluries scripseramus et nunc de novo misimus unum nostrum notarium et nuntium specialem pro reformatione praedictorum, et speramus quod fiet taliter, quod

ipse dominus bannus poterit rationabiliter contentari. Et nihilominus adhuc omnibus modis et viis intendimus efficaciter procurare, quod ipse comes Maladinus, a qualibet novitate se absteineat contra ipsum bannum vel gentes suas, et sumus certi quod sic fiet. Quem comitem Maladinum, cum sit intimus et fidelis nostri domini, ipsi domino bano, amicabiliter comendamus, rogantes ut a perturbatione status eius placeat abstinere nostris praecibus et amore.

Ad quartum capitulum, per quod nobis recomendat comitem Johannem condam comitis Nelipcii et comitem Budislavum Urognich et cet. Respondeatur quod si cognoverimus, quod dispositio eorum tendat ad bonum et honorem nostrum, ipsos intuitu ipsius domini banni, habebimus apud nostram gratiam recommissos.

Ad quintum capitulum, per quod petit mitti ad regem Serviae in eius favorem; respondeatur quod optantes omne bonum et statum ipsius domini banni, libenter ei complacemus super hoc; et mittatur ad regem Raxiae per illam pulcram viam, quae videbitur dominio, ad rogandum eum super hoc, cum illis verbis, quae utilia videbuntur.

Ad sextum capitulum, de requisitione ei facta per Jadrenses, per quod petit

si nobis placet, ut se interponat de concordio inter partes et cet. Respondeatur quod in omnibus factis nostris, sic plene confideremus in eo, sicut in nobis, et quod scit, quae fuit intentio nostra, videlicet recipiendi Jadratinos ad gratiam nostram, dantibus eis nobis, liberum dominium civitatis Jadrae, salvis personis et habere. Et novitus videntes eorum duritiem, fecimus fieri unam cridam, quod si infra octo dies vellent dare nobis civitatem libere, ut est dictum, reciperemus eos ad gratiam salvis personis et habere; alioquin elapso termino nullam remissionem vel gratiam invenirent a nobis, set de eorum personis et bonis fieret secundum culpas eorum.

Ad ultimum capitulum, de facto Tenini, cum ipsum capitulum ab unione dependeat, non expedit praesentialiter respondere.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 53.

#### LXIV. 1346. 4 Septembris.

Заключено одговорити князу Григорій Куріани, моленъ за милость, да ће га приимти на милость ако виде да се покајао, највише бану Босанскомъ за љубавъ.

Capta: Cum comes Gregorius Churichi, per suum ambaxatorem nobis fecerit suplicari, ut eum ad gratiam nostram recipere dignaremur, vadit pars: quod respondeatur ei, quod satis est mundo notoria gra-

vis offensa nobis facta per ipsum comitem, quod existens civis noster, contra debitum fidelitatis et juramentum suum, temerarie prae-sumpsit venire et hostiliter contra nos, ex quo si gravitatem et turbationem contra ipsum concepimus, non est mirabile apud quemquam. Set attendentes quod quaerit veniam de comissis, et quod ducale dominium nunquam est solitum quaerentibus misericordiam denegare, si viderimus, quod ipse comes recognoscat fallum suum, et quod sua dispositio et opera tendant ad honorem nostrum sicut promittit, ipsum intuitu maxime domini b a n i B o s i n a e, qui de hoc nos instanter rogavit, apud nostram gratiam recipiemus et habebimus comendatum.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 53.

## LXV. 1346. ind. XV. 22 Septembris.

Закључено посредовати између бана Босанскогъ и кнеза Младена, и разорити тврдињу коју гради Константинъ.

Capta: quoniam, sicut per litteras capitanei nostri maris pridie habuimus, b a n u s B o s s i n a e videtur exercitum congregare ad damnum comitis Maladini, et quaelibet discordia et novitas inter ipsos debeat gravare nostrum dominium, tum propter suum amorem, quem gerimus ad ipsorum utrumque, tum etiam quia esset praeiudiciale multimode factis nostris; vadit pars, quod mittatur ali-

qua discreta persona, qualis placebit dominio, consiliariis, capitibus et sapientibus vel majori parti, ad procurandum quietem et concordium inter praedictos dominum banum et comitem Maladinum, cum illis verbis, quae videbuntur dominio comittenda, et rescribat quidquid invenerit et facere poterit, et nostrum expectet mandatum.

Et comittatur etiam dicto nostro nuncio, quod si banus ei tangeret aliquid, tam super factis spectantibus ambaxatae, quam pridie ad nos misit, quam super aliquibus aliis factis, quae nobis possent spectare, audiat et trahat provide ab ipso totum quod poterit, et scenciat de intentione sua, et rescribat et expectet nostrum mandatum.

Praeterea comittatur dicto nostro nuncio, quod procuret per omnem modum, quod fortificia quam hedificari facit Constantinus ruinetur, faciendo et procurando cum illis de Sibenico et cum comite Maladino, quod mittant de suis gentibus ad faciendum eam ruinari, quum aliter obtineri non posset quod ruineretur. Et scribatur capitaneo nostro terrae, quod praedictis de Sibenico et comiti Maladino, subveniat de gentibus nostris, pro facienda ruinatione praedicta, in ea quantitate, quam viderit expedire.



**LXVI. 1346. 26 Septembris.**

Закључено искати одъ бана Босанскогъ помоћъ, ако  
бы банъ Славоніе помагао Задранина.

Capta: cum in responsione facta dum. Heliae, ambaxatori domini bani Bossinae, inter alia caveatur, quod nostri firmi propositi est, pendentibus sic factis nostris, isto medio tempore, licet expressam unionem non habeamus cum ipso domino banno, ipsum et eius auxilium in casu quolibet, velut amicum praecipuum, requirere confidenter; et versa vice de nobis facere posset et cet. Consulunt sapientes, quod comittatur Ser. Nicolino, accessuro ad banum praefatum, quod dum erit in partibus illis, si de firmo senciet, quod banus Sclavoniae, vel alii descendere velint ad damnum nostrae bastiae, vel ad succurendum de victualibus inimicos nostros Jadrenses, prout sonant nova habita, quod tunc requirat auxilium et favorem ipsius bani Bossinae, ad resistendum dicto bano Sclavoniae, et aliis descendantibus occaxionibus antedictis, promittendo ei auxilium nostrum in casibus ei necessariis, secundum formam antedictae responsionis, factae dicto dum Heliae.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 55.

# **LXVII. 1346. ind. XV. 11 Octobris.**

Заклучено явити бану Босанскомъ, да су позвати на-  
трагъ посланици кои су имали нѣм краљу Угарскомъ;  
а съ баномъ обновити преговоре о саюзу.

Capta: cum dominus rex Hungariae nobis per suas litteras significavit, quod non expedit nostram ambaxatam ire ad praesentiam suam, non removendo exercitum nostrum ab obsidione Jadrae; et modo incumbat nobis factis nostris cautelam habere et invenire, quod omni tempore fortes existamus contra quoscunque, et habeamus intentum nostrum in facto Jadrae, quod cum dei auxilio est sperandum, vadit pars: quod ambaxata nostra in totum et per totum revocetur, nec vadat, sed provideatur factis nostris ut videbitur melius.

Et notificetur Nicolino notario nostro misso ad dominum banum Bossinae, quod nostram ambaxatam revocavimus pro meliori nostrorum agendorum, nec volumus quod ullo modo vadat. Et quod hoc dicat et sentire faciat domino bano, et si idem dominus banus tangeret ei verba, quae nobis alias tangere fecit de facto ligae, quod trahat et sentiat ab ipso quidquid poterit, et totum quod senserit et habuerit scribat nobis, et nostrum presteletur mandatum.

Ser Marcus Lauredano vult tantum plus: quod si eveniret quod dictus dominus ba-

nus non tangeret aliqua verba ligae Nicolino, quod Nicolinus caute et provide, per modum qui sibi habilior apparebit, tangat verba ligae dicto domino bano, secundum formam capitulorum, quae alias ipse banus per suum ambaxatorem nobis tangere fecit, et trahat ab ipso totum quod poterit, et quidquid habuerit et extraserit a dicto bano, nobis sollicite scribat et nostrum expectet mandatum.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 57.

### LXVIII. 1346. 7 Novembris.

Закључено наложити бележнику Николину, да гледа дознати одговоръ бана Босанскогъ на предложѣнъ саюза са Млетцима.

Capta: cum per nostras litteras pridie scriptum foret Nicollino notario, quod caute et provide, et per illum modum, qui sibi habilior apparebit, tangeret verba ligae domino bano Bossinae et cet. Et ab ipso Nicolino nullam receperimus responsionem; et pro factis nostris faciat scire de intentione ipsius bani superinde. Vadit pars: quod scribatur dicto Nicolino, quomodo recepimus suas litteras continentes, quod dictus banus valde conquerebatur de Jadratinis, qui eum in curia regis Hungariae diffamaverant et non cessabant diffamare, de quo valde condolemus et displicentiam maximam recepimus in animis nostris, cognoscentes

quod contra deum et omnem veritatem diffamatum est. Et quia faciendo ligam et unionem cum ipso domino bano, crederemus fore valde utile pro partibus et bonum, committimus eidem Nicolino, quod ad dictum dominum banum mittere debeat dum Elliam, comittendo sibi praedicta verba, qui ea ipsi bano exponat, et procuret habere suam responsionem, quam dicto Nicolino apportet, qui omnia ordinate nobis rescribat et nostrum praestoletur mandatum. Et scribatur dicto dono Ellie pro parte huius dominationis, quod sibi placeat ad dictum dominum banum ire, expositurus quae sibi dictus noster notarius comittet. Verum si dictus Nicollinus requisivisset dictum dominum banum de dicta unionem, juxta formam dictarum litterarum, quas superinde misimus, tunc dictus Nicollinus non mittat dictum Elliam, ad dominum banum cum verbis praedictis. Et insuper si dictus Nicollinus jam motus esset pro redeundo ad dictum dominum banum, occasione dictae unionis, tunc comes Spallati litteras domini Elliae non mittat, set retineat.

Et fiat littera credentiae dicto domino bano, pro domino Ellia.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 62.

**LXIX. 1346. 7 Novembris.**

Закључено, јавити кнезу Младену да засадъ неодолази у Млетке, а преко бележника Николина молити га, да се помири са баномъ Босанскиѣмъ.

Capta: quod scribatur capitaneis nostris terrae et maris, quod responsionem per ipsos factam nuncio comitis Mladini placet nobis, et ideo debeant ei iterum respondere, quod non intendimus, quod recedat deinde pro veniendo Venetias occasione praesentium novorum; cum habeamus praesentiam suam, pro uno alio exercitu nostro ibi, quum de ipso gerimus fiduciam plenior.

Capta: Examinatis litteris Nicolini notarii curiae dominio missis, super facto concordii, facti inter comitem Mladinum ex parte una et dominum banum Bossinae et illos duos Sclavos ex altera; et intellectis verbis, quae moventur per comitem Mladinum praedictum, quae sunt turbatio dicti concordii, contra id quod promisit facere expresse, et possent inducere majorem dissensionem, quam primo erat; consulunt sapientes, quod scribatur dicto comiti Mladino, quomodo per litteras dicti Nicollini intelleximus concordium tractatum inter ipsum et dominum banum Bossinae, quod nobis valde placet. Sed quia intelleximus quod ipse non contentatur de instrumento dicti ba-

ni, sigillato suo sigillo, et propterea non velit facere fieri suum instrumentum dandum eidem domino bano, nec relaxaverit carcera-  
tos, qui sunt Schar donae, ut promisit, roga-  
mus ipsum instanter, quatenus sibi placeat  
adimplere id quod tractatum est. Cum faciat  
pro ipso et conservatione sua ac pro bono  
statu Sclavoniae, habere pacem et bonum  
amorem cum domino bano Bossinae et  
aliis Sclavis, ex quibus nobis plurimum  
complacebitis intendentes omnino, quod con-  
cordium inceptum compleatur per ipsum, et  
nos pro parte nostra, postquam ambabus  
partibus placuit, acceptamus et contenti su-  
mus omnes differentias et quaestiones partium  
terminare. Super quibus Nicolino notario  
nostro plenius comisimus referendum, cui  
placeat fidem credulam adhibere et effectua-  
liter adimplere.

Secr. Rog. Lib. I. ch. 62.

**LXX. 1346. indict. XV. 10 Novembris.**

Млатачка владн тужи бану Босанскомъ кнезове Курі-  
яка и Будислава Угринића.

Capta: quod scribatur domino bano  
Bossinae cum illis pulcris verbis quae vi-  
debuntur, inter alia sibi denotando: quod per  
ipsius ambaxatorem domnum Elliam nos ro-  
gari fecit, quod Curiachum et comi-  
tem Budislavum Ugrignich et eorum bona no-  
bis placeret habere comendata; et nos ob

amorem suae excellentiae eos hucusque recomendatos habueramus et habere intendebamus, dummodo facerent, quod deberent. Set nuper intelleximus relacione veridica, quod dicti Curiach et Budislavus Ugrignich adhunant et cumulant victualiam toti eorum posse, pro ponendo eam in Jadra, simul cum illa banum Slavoniae, quae quidem non sunt causa, quod debeamus ipsos habere comendatos set contrarium. Et ideo rogemus ipsius magnitudinem, quatenus sibi placeat mandare et ordinare per illam viam quae sibi videbitur, praefatis Curiacho et Budislauo Ugrignich, quod a talibus adhunctionibus victualium debeant se in totum abstinere, et ut bene comodata facere scient, negotium caute perturbare debeant, nam nolentibus ipsis se abstinere ab inceptis per eos, oportebit nos contra ipsos operari, sicut pro honore et bono agendorum nostrorum videbimus fore oportum.

Secr. Rogat. Lib. I. ch. 60.

## LXXI. 1346. 21. Novembris.

Закључено: јавити бану Босанскомъ шта е израдио за  
вѣга посланикъ илетачиј кодъ краља Рашкогъ.

Capta: quod scribatur Nicolino notario nostro, quod faciat notum per deputatum nostrum Helyam, domino bano Bossinae, qualiter nuncius noster, missus ad re-

gem Raxiae, rediit referrens, quod invento dicto rege pluribus dietis infra terram in partibus Romaniae, super ambaxata sibi exposita pro parte nostra responsum habuit, quod dominus Rex ob amorem nostrum, contentus est vivere in pace et amicitia cum dicto bano, verum conquaeritur, quod dictus banus occupatam sibi tenuit et tenet quandam terram sibi de jure spectantem. Et quod pro bono gentis et pacis vellet, quod ipsi domino bano, placeret sibi eam restituere velut rem suam. Et si de hoc faceret dubium, contentatur ipse rex, quod de juribus partium super facto dictae terrae, per aliquos cognoscatur, dantibus partibus sufficientes et ydoneas plezarias de observando, sicut per ipsos fuerit terminatum. Et si forte dictus banus nolet quod ad praesens cognosceretur hoc, contentatur ipse rex, quod treugue inter ipsos regem et banum fiant ad certum tempus biennii vel trienii ut videbitur, et quod ambae partes praestent sufficientes cautellas et plezarias, de non dampnificando se alterutrum intra dictum tempus, et de observando et non rumpeudo treguas ullo modo. Et propterae haec sibi amicabiliter nota facimus, ut sciat quid habeat facere in praemissis.



**LXXII. 1346. XV ind. 11 Ianuarii.**

Закључено: пријимити понуду бана Босанскогъ, да посредствуе за миръ кодъ краља Угарскогъ.

Capta: quod scribatur domino Heliae, quod recepimus litteras suas, continentes responsum domini bani ad facta pro quibus iverat, et eam plene intelleximus. Ad quas respondemus: quod respectando perfectum amorem et sincerum propositum, quod dominus banus verbo et opere ostendit ad nos, firmiter credimus et tenemus indubie, quod nostrum honorem et statum in casu quolibet diligit, quem vere potest proprium reputare, et habemus quod sapientissime et ex bono zelo et fide dicat, et putamus esse melius quod facta unionis et lige pro praesenti tempore remaneant in pendentia et secreta. Et ad factum quod tangit, quod si nobis placeret, interponeret se libenter pro reconciliatione inter regem Hungariae et nos, confidentes de ipso plus quam aliquo principe vel domino mundi, nobis placet et sumus multum contenti, quod possit per illum modum, qui ei melior videbitur, se intromittere de pacificatione inter ipsum regem et nos, § et quod persentiat de voluntate et intentione sua et nobis quam cicius potest notum faciat, ut scire valeamus, quid pro honore et bono nostro superinde facere habeamus, recomendando eidem honorem et

facta nostra in quolibet casu, velut speciali et intimo amico, quem eum reputamus, et intendimus semper reputare. Et scribatur dompno Helyae, quod placeat se iterum fatigare ad dominum banum et facere ei istam nostram responsionem, et quod nobis faciat notum continue totum, quod ab eo habuerit superinde vel alia sine dilatione. Et scribantur haec Nicolino et quod procuret cum dompno Helia, quod vadat et faciat ut est dictum, et facto hoc Venetias revertatur.

Alii volunt quod rescribatur dompno Helyae et c. ut supra usque §, et postmodum dicatur: Et ut id melius fieri possit, nolentes quod pro parte nostra deficiat, quin pacificatio et amor sit inter dominum regem et nos, determinavimus ad ipsum regem mittere nostros solempnes ambaxatores ut possimus reconciliari cum eo, et quod ipsos ambaxatores et facta et honorem nostrum placeat, ut de eo firmiter speramus, habere favorabiliter comendata; et cet.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 68.

### LXXIII. 1347. 14 Februarii.

Наредбе како да се чува заробљѣнь кнезь Дуймо.

Capta: quia comes Dujni, quem secundum nostrum mandatum huc misit noster capitaneus pasynatici, conservetur in Sancto

Georgio, stando reclusus in una camera, et sex ex custodibus dominorum de nocte et capitum sexteriorum, ad mudam, stare continue debeant in camera, in qua dictus comes stabit, et barca dominorum de nocte, stet continue de nocte et de die circum moy, custodiendo sicut erit expediens. Et haec comitatur dominis de nocte et capitibus sexteriorum, quod faciendo ad mudam ad imple-re debeant predicta, ita quod bene custodiatur.

Misti d. Senat. Lib. XXIV ch. 63.

#### LXXIV. 1347. 18 Februarii.

Закључено да кнезъ Григоріе Гонславнѣъ, войвода бана Босне, може узети оружја изъ Млетана.

Capta: quod quidam comes Gregorius Goyislavich, voyvoda domini bani Bosnae, de quo nobis scribit comes noster Tragurii, possit extrahere tot arma de Venetiis, quae valeant ducatos Centum, solvendo datum nostri comunis,

Misti d. Senato Lib. XXIII ch. 63.

#### LXXV. 1347. indict XV. 2 Aprilis.

Закључено; препоручити Папи римскомъ, Илију канонука трогирскогъ; и молбе бана Босанскогъ, и брата Перегрива.

Capta: cum multum comune nostrum sit obligatum pro operibus fidelibus et laudabilibus, domini Helyae, canonico Tra-

guriensi, in procurando honorem et promotionem ipsius; Vadit pars, quod scribantur litterae credulitatis domino Papae et domino de Tutela, de credulitate pro Amadeo notario nostro qui est in curia pro nostro comuni, quod si sentiret, quod episcopus esset depositus vel defunctus, quod procuret cum honore nostro, tam apud dominum Papam, quam apud dominum de Tutella et alios sicut ei utilius videbitur, pro dicto domino Helya, ut praeficiatur in episcopum Tragurii, dicendo de bonitate et bona vita dicti domini Helyae, et quod dicta occasione, pro eius promotione recipiet incrementum. Sed nihil dicat Amadeus de praedictis pro episcopatu, non in casu qui accideret quod deberet fieri episcopus, pro aliqua de dictis causis; et si ad praesens non deberet fieri episcopus, sed deberet fieri conservator et administrator dicti episcopatus, loco illius de Spaleto, qui decessit nuper in Slavonia, quod dictus Amadeus tractet et procuret cum nostro honore, quod dicto domino Helyae committatur dicta administratio dicti episcopatus, loco illius qui decessit.

Item quod amore bani recomendentur Amadeo petitiones bani Bossinae et fratris Peregrini, quum pertinent ad bonum fidei et quod loquatur cum procuratoribus dicti

bani, qui sunt in curia, de dictis petitionibus, et procuret pro obtentu earum, tam apud dominum Papam, quam apud dominum de Tutella id boni, quod poterit cum honore nostro.

Secr. Rogat. Lib. I. A. ch. 73.

## LXXVI. 1347. 3 Aprilis.

Молбе бана Босне, послате Папи римскомъ, тичуће се римокатоличке цркве.

Exemplum supplicationum porigendarum domino Pape, nomine domini bani Bosnae, missarum Amadeo notario in romana curia.

Significat sanctitati vestrae humilis et devotus filius vester, Stephanus banus Bosnensis, quod religiosus vir, frater Peregrinus de Saxonia, generalis ministri ordinis minorum in Bosna vicarius, devote fideliter et instanter in Bosna pro fide catholica et animarum salute laborans, paucos habet cooperatores, secundum exigentiam operis et multitudinem animarum, propter quod negotium fidei non modicum retardatur. Quare cum absque sanctitatis vestrae gratia non possit haberi modus, per quem dictus vicarius habere valeat cooperatores in fidei doctrina peritos et linguae Sclavicae non ignaros, vel saltem ad addiscendum aptos, supplicat idem banus, quod in obsequium ejusdem fidei or-

thodoxae et salutem animarum, quae nunc sunt et futurae sunt in terris suis, praefato vicario et qui pro tempore in officio erit, vocandi auctoritate apostolica fratres sui et aliorum approbatorum ordinum, et occupandi eos in obsequio memorato, et in quibuslibet ad hoc accomodis operibus pietatis, concedere dignetur facultatem. Et quod superiores seu praelati locorum ordinum praefatorum, huius modi fratres recusationis vel infirmitatis causa, de licentia ejusdem vicarii, ad loca de quibus eos vocari contingerit redeuntes, caritative recipiant atque tractent et illos collocent in ipsis, quotiens pro causa hujusmodi per dictum vicarium fuerint requisiti, non obstantibus quibusvis privilegiis seu indulgentiis praefatis ordinibus vel personis eorum, seu officiis sub quacunque forma verborum concessis.

Item quod in singulis conventibus magnis provinciarum vicinarum praedictorum ordinum, singulos neophitos in hujusmodi conventibus in latina grammatica et in doctrina sanctae Romanae ecclesiae, certo tempore instruendos, quando fuerit necesse, idem vicarius valeat auctoritate apostolica collocare.

Item quod dictus vicarius praedicta auctoritate, vocare et recipere ac tenere valeat sacerdotes et clericos seculares, quos dicto fidei negotio et animarum saluti judicaverit

opportunos, qui cum gentibus, non obstante quod sint excommunicatione ligatae, comunicare valeant, sicut fratres quibus hoc in partibus infidelium per privilegia sedis apostolicae dicitur esse concessum, possintque constitutis ibidem ministrare etiam sacra; et ab hiis generibus peccatorum absolvere permittentibus se, quibus eisdem fratribus in partibus infidelium a sede praefata absolvendi licentia est concessa, vel prout eis idem vicarius, juxta eorum ydoneitatem et casuum occurrentium necessitudinem, apostolica auctoritate duxerit committendum, et quod iidem sacerdotes et clerici eandem de benignitate sedis apostolicae habeant indulgentiam, quae per sedem praefatam eisdem fratribus in partibus infidelium dicitur esse concessa, et quod haec omnia possint et habeant sacerdotes et clerici memorati, quamdiu in ipsa vicaria Bosnensi, de licentia et voluntate vicarii praefati morantur.

Item quod gratias privilegia et indulgentias, quae religiosis inter tartaros et infideles alios, vel scismaticos, pro ampliatione fidei catholicae laborantibus, conceduntur, etiam istis religiosis, qui pro eadem causa in pari periculo, non cum minoribus angustiis in Bosna laborant, dignetur misericorditer impertiri.

Item supplicat idem banus, quod dicto

**Bosnensi vicario, recipiendi loca pro dicta vicaria in villis castris et civitatibus provinciarum Ungariae et Sclavoniae, in quibus nec ejusdem ordinis nec aliorum approbetorum ordinum fratres habent loca, concedere dignetur facultatem.**

Item supplicat dictae vestrae sanctitati idem banus, quatenus in persona dilecti capellani et nuncii sui Georgii, hominis dei de Berito, alias dicti de Cipro, specialem gratiam facientes eidem Georgio, utpote bene meritae et literatae personae, de uno vel duobus beneficiis simplicibus ecclesiasticis sine cura vacantibus, ad praesens vel proxime utatur in civitate vel dyocesi Spalatensi, usque ad valorem annuorum LX. florenorum auri, spectantibus ad collationem archiepiscopi Spalatensis, de speciali gratia dignetur providere, cum inhibitione decreto et clausula anteferri. Non obstante quod idem Georgius Canonicatum et praebendam in ecclesia Spalatensi et quandam ecclesiam sancti Nicolai de portu Spaletensi, quorum fructus annui duodecim fiorenos non attingunt, et in Collosenensi ecclesia insulae Rodi, canonicatum, de quo nil percipit, noscitur obtinere; secus ut dicta beneficia quae obtinet, una cum obtinendis per huius vestram gratiam licite retinere valeat, dignetur de uberiori gratia, misericorditer dispensare, et cum ce-



teris non obstantibus et clausulis opportunis et exequutoribus.

Et quod transeat sine alia lectione.

Comm. IV. ch. 112.

## LXXVII. 1347. ind. XV. 13. Maii.

Закључено дозволети краљу Рашкомъ и цару, да може дати извезти изъ Млетана оружје.

Capta: quod complaceatur domino regi Raxiae et imperatori, qui noviter per suas litteras instantissime nos rogavit, quod cum pro exercitu suo et gentibus suis, indigeat certa quantitate armorum, quod infra-scripta arma possit extrahi facere de Venetiis, solvendo nihilominus datiam debitam et consuetam nostri comunis.

Primo: paria trecenta armorum scumta et de pluri. —

Item: barbudos quingentos. —

Item: schincherias quingentas. —

Item: colaria quingenta. —

Item: cirotechas trecentas.

Die XV Maji missa officio.

Misti d. Sen. Lib. XXIV. ch. 12.

## LXXVIII. 1347. 14 Julii.

Закључено да се настојао око помирења кнезова Младена Кљашкогъ, и Григорија Курјани.

Capta: auditis et intellectis ad plenum litteris comitis nostri Jadrae, per quas signif-

cat nobis, comitem Maladinum (Clissiae) Jadram venisse, et certam ambaxatam sibi fecisse pro parte comitis Gregorii et sua, ostendendo in verbis suis, quod comes Gregorius Curiaci cum Hungaris de Tinino, faciunt coadunationem gentium pro damnificando terras eorum et cet. Videtur sapientibus, quod cum dictus comes Gregorius cum suis ex parte una, et comites Maladinus et Gregorius cum suis ex altera, sint potentiores homines Slavoniae, utilissimum esset pro bono et statu pacifico terrarum nostrarum et aliarum partium Slavoniae, quod inter eos esset concordia, taliter quod viverent in quiete, cessante inter eos qualibet novitate. Et propterea consulunt concorditer sapientes praedicti, quod scribatur comiti et consiliariis Jadrae, quod intellectis litteris dicti comitis respondeamus eis, quod de discordia et dissidio vigentibus inter comites praedictos, displicet nobis multum, et libenter vellemus pro bono statu terrarum nostrarum, quod nulla novitas caderet intes eos; et ideo mandamus eis, quod studeant et procurent per illum convenientem et destrum modum et viam, qui eorum providentiae videbuntur, quod ambae partes, scilicet comes Gregorius Curiaci et comes Maladinus, veniant Jadram vel prope Jadram ubi videbitur, et ibi conferentes cum eis cum illis

pulcris verbis, quae pro honore nostro e, pacificatione animorum utriusque partis viderint expedire, dent operam toto posset quod inter eos pax vel treugua firmetur, operando ipsum comitem et consiliarios totum illud bonum quod sciverint et potuerint, pro inducendo ipsos ad pacem vel treugam, ut superius est expositum.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 81.

### LXXIX. 1347. 30 Augusti.

Закључено дати помоћъ кнезу Младену, противъ Угарске войске, али не противъ бана Босне.

Capta: quod scribatur nostris comitibus Jadrae, Sibenici, Tragurii et Spalati, qualiter nuper requisiti sumus per ambaxatam comitis Maladini, et comittendo eis, quod dent ipso comiti Maladino auxilium suarum gentium contra Ungaros et alios, volentes damnificare ipsum sive subditos nostros Dalmatiae, quod auxilium ei dare non praesumunt, nisi procedet de nostri voluntate et consensu ut dicta ambaxata continet seriose; et quod optantes bonum et securitatem nostrarum terrarum et bonorum nostrorum fidelium parcium praedictarum, et confidentes in sua discretionem, relinquimus in libertate eorum, in praedictis tenendi illum modum et facere sicut eis videbitur, pro securitate et consevatione terrarum nostrarum

et bonorum nostrorum fidelium praedictorum, habendo semper pro amicis nostris dominum banum Bosinae et gentes suas.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 85.

### LXXX. 1347. 20 Decembris.

Заклучено послати у Далмацију посланика, да извиди тужбе тамошњи градова и кнеза Младена, противъ непријатељски нападах войске Угарске и њени приврженика, и наредити противъ тога сходне мере.

Capta: cum habeatur ex relatione ambaxatorum civitatum nostrarum Sibenici, Tragurii et Spalati ac comitis Maladini, quod ab Ungaris Ostrovicae, Tinini et aliorum castrorum, subditorum domino regi Ungariae, eorum bona et territoria spoliuntur et derobentur, propter quod requisiverant et requirant provideri per nostrum dominium, super modum pro conservatione et securitate eorum et terrarum et locorum suorum, nam aliter propter dictas derobationes, ut clare dicunt, sic permanere non possent; et pro statu nostro in partibus Sclavoniae haberi provisio requiratur, ut subditi et fideles nostri terrarum nostrarum praedictarum et comes Maladinus in fidelitate et devotione nostra constantes existant, et propter accessum regis Ungariae ad partes Apulee, in processu temporis melius poterit provideri, juxta conditiones et nova ipsius regis, quae habebuntur,

consulunt sapientes, quod eligatur in isto consilio Rogatorum unus ambaxator et provisor per 4 manus, qui vadat ad dictas terras nostras Sibenici, Tragurii et Spalati, et ad comitem Maladinum, exponendo eis pro parte nostra, qualiter per expositionem ambaxatorum suorum habuimus, quod Ungari et alii Sclavi eis Ungaris adhaerentes, aliqua sua territoria derobarunt et derobare intendunt, quod multum grave et displicibile nobis fuit, optantes eorum bonum et conservationem, tamquam de nostris fidelibus carissimis, quos semper in omni tempore reputavimus et reputamus; propterea quod intendentes ad tranquillum et statum pacificum ipsorum, et optantes informari de conditionibus ipsarum parcium Sclavoniae et eorum intentionibus, ut super augmento et conservatione eorum valeamus melius provideri, providimus ad eos mittere dictum nostrum ambaxatorem et provisorem, pro habendo informationem conditionum dictarum partium, et de intentione eorum, quid super hoc et per quem modum, per nos super securitate et bono eorum ac terrarum et locorum suorum, possit salubriter provideri, ortando eos fideles nostros in fidelitate et devotione nostri dominii, cum illis pulcris et ortatoriis verbis, quae ei convenientia videbuntur, et accipiendo omnem informationem quam poterit trahi, de conditionibus ipsarum

parcium, quam de intentione dictorum nostrorum fidelium et comitis Maladini, quid providendum esset per nos pro conservatione et securitate terrarum et locorum nostrorum fidelium praedictorum, et totum quidquid habuerit et fecerit, nobis debeat suis litteris denotare, non recedendo inde, sine nostro speciali mandato.

Et debeat dictus ambaxator et provisor ire Jadram et Nonam, ortando fideles nostros Nonae in fidelitate nostra, et accipiendo ibi informationem a nostris comitibus, de hiis quae ei viderentur, pro securitate et conservatione nostrarum partium Sclavoniae.

Capta: et cum sit comendabile scire pertransire cum inimicis suis, cum quam minori sinistro et damno fieri potest, et maxime in hoc tempore, quo bene et salubriter provideri non potest, tum propter conditionem temporis yemalis, tum quia propter progressum agendorum regis Ungariae, melius videbimus providere, comittatur dicto ambaxatori, quod in casu quo videtur fieri posse treugua inter Ungaros et terras nostras praedictas et comitem Maladinum, debeat cum nostris comitibus terrarum praedictarum nostrarum et comite Maladino cum plurimo honore nostro et bono nostrorum fidelium nostrarum parcium praedictarum quo fieri poterit, procurare quod tractetur treugua inter ipsas terras nostras

et comitem Maladinum et Ungaros, ut dicti fideles nostri cum ipsis Ungaris usque ad tempus debitum provisionis, secure valeant vivere et manere.

Verum si treugua fieri non posset, et dicti fideles nostri peterent auxilium gentis nostrae, debeat dictus ambassator et provisor noster persentire et se informare a nostris comitibus civitatum ac comite Maladino, quae quantitas gentium esset per nos mittenda ad dictas partes, tam equitum quam peditum, et ubi apcius stare possent dictae gentes, pro securitate et succursu dictarum nostrarum civitatum et earum districtuum et castrorum et locorum comitis Maladini, et quod succursum suarum gentium in hoc, dictae civitates nostrae et comes Maladinus exhibere possent, et de omnibus aliis se informet circa praedicta, quae ei videbuntur, et quidquid fecerit et habuerit super inde, nobis debeat suis litteris reserare, ortando ut dictum est, dictos fideles nostros in fidelitate nostri domini, et dicendo, qualiter nostrae intentionis est penitus providere ad conservationem et statum pacificum eorundem.

Capta: ceterum cum dictus ambaxator erit cum comite Maladino, et quando ei videbitur, dicat ei, qualiter incessanter de eo habemus quaerelam, et de suis subditis, quod continue derobant nostros fideles et subditos Sibenici, ac etiam mercatores

et conductores rerum et victualium Sibenicum, quod infert dictis nostris fidelibus magnum damnum, de quo si ita est, plurimum compellimur admirari, considerantes et attendentes ad magnam fidelitatem et devotionem, quam erga nostrum dominium se habere ostendit, per quam est nobis extraneum et incredibile, quod tales derobationes ab eo procedant, cum firmiter teneamus, eum constanter optare bonum et honorem nostrum et nostrorum fidelium, quem nostrum in omnibus reputamus, requirendo et rogando eum pro parte nostra, quod suos subditos a talibus derobationibus faciat abstinere, et restituere per eos ablata dictis nostris fidelibus Sibenici, dicendo et aggravando factum, sicut pro honore nostro et bono facti viderit convenire.

Capta: et comitatur dicto ambaxatori quod exponere debeat comiti et iudicibus Spalati, qualiter habuimus per litteras comitis Maladini, quod cum ipse comes Maladinus, conduci faceret per mare de Scardona Clissam modica quinque salis, ipsi barcham et salem abstulerunt, non permittentes ipsum salem nec aliqua alia victualia portare per mare Clissam, et quod hoc nobis molestum fuit et incredibile, habito respectu, quod deberent quiete vivere et permanere cum dicto comite Maladino, pro statu et conservatione eorum, et procuret quod



dictus sal restituatur dicto comiti Maladino, si ita erit ut habemus per dictas litteras comitis Maladini, et quidquid in hoc habuerit et fecerit, nobis debeat suis litteris denotare.

Secr. Rogat. Lib. I. A. ch. 94.

### LXXXI. 1347. 10 Januarii.

Вазарчено на молбу бана Босне, допустити Марину Павлу прогнатома изъ Задра, да се може вратити кући, ако нешто кривъ.

Capta: cum tempore guerraе, quae erat inter nostrum dominium et Jadratinos quidam Marinus Paulus de Jadra bannitus fuisset de Jadra, per illos qui tunc ipsam civitatem regebant, et ut nobis scribit noster comes Tragurii, qui hoc scivit a pluribus, dictus Marinus bannitus fuerit solummodo, quia voluit dare operam, ut aliqui Tragurini, qui tunc erant in carceribus Jadrae, de dictis carceribus evaderent, et per ejus operam aliqui evaserunt, et dominus banus Bosinae, cujus ut scribit, dictus Marinus fuit et est specialis servitor, dominio nostro petat de gratia, ut dictam condemnationem contra ipsum Marinum factam, cancellari mandemus, vadit pars, quod intuitu dicti domini bani, considerata etiam causa dictae condemnationis, mandetur comiti et consiliariis Jadrae, quod inquirent, si dictus Marinus fuit condemnatus occasione praedicta, et si invenerint

ipsum fuisse condemnatum dicta occasione, ipsam condemnationem faciant penitus cancellari, ita quod ea non obstante, dictus Marinus possit ad propria remeare. Sed si aliter vel alia causa dictus Marinus foret condemnatus, rescribant nobis quidquid invenerint.

Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 95.

### **LXXXII. 1348. ind. I. 3 Januarii.**

Заклучено честитати краљу Рашкомъ на срећнимъ успесима, и препоручити му тврднню Фетелею (у Морен) и тамошнѣ люде Млетачке.

Capta: quod scribatur domino regi Raxiae congaudendo de prosperitatibus suis, et recomendando ei locum et fideles nostros castri Phetelei, et alia loca nostra et fideles, cum verbis quae convenientia videbuntur.

Misti d. Senato. Lib. XXIV. ch. 110.

### **LXXXIII. 1348. 26 Januarii.**

Заклучено писати бану Босне и кнезу Јовану Нелипићу, да не даду своимъ людемъ нападати на Млетачке градове у Далмацију, и ове плячкати.

Capta: quia providendum est et pro honore nostro, ad evitacionem derobationum, quas comes noster Tragurii scribit fore factas et continne fieri, fidelibus nostris Tragurii, a gente domini bani Bossinae et comitis Juanni condam comitis Neliptii;

vadit pars: quod scribatur praefato domino bano super hoc, cum illis convenientibus verbis, quae videbuntur pro bono facti. Scribendo et eidem comiti Juanno, agravando nos de hujusmodi excessibus et dicendo, quod nisi debita satisfactio fieret et hujusmodi derobationes non cessarent, providebimus indemnitati nostrorum fidelium in bonis suis, quae in hoc casu, sicut scitur, sunt specialiter obligata.

Et insuper scribatur comitibus Spaleti, Sibenici et Tragurii de his derobationibus, quae quotidie comittuntur, et quod intelleximus, quod derobatores se quandoque reducant cum rebis derobatis, et utuntur de una civitate ad aliam, quod inhonestum reputamus et grave. Cum omnes nostrae civitates et subditi intelligi debeant unum corpus, et maxime ut pacifice vivant et derobationes cessent. Et ideo cum alias facta fuerit quaedam unio inter dictas civitates, pro conservatione earum, ortamus eos et sibi mandamus, quod dictam unionem debeant observare taliter, quod hujusmodi derobationes cessent. Et si forte in totum observari non possent, aut non sufficerent, specialiter pro evitatione praedictorum, debeant omnes tres comites simul convenire et examinare modum, qui eis videretur utilis, pro cessatione et remotione derobationum et statu tranquillo nostrorum fidelium; et nobis rescribant, ut per nos fieri

possit et ordinari id, quod conveniens et utile fuerit, pro honore nostro et bono eorum.

Misti d Sen. Lib. XXIV. ch. 114.

# **LXXXIV. 1348. Indict. I. 1 Aprilis.**

Стефанъ царъ Грчкиѣ (и Србскиѣ) пише дужду Андриѣ Дандулу, да ѣе потврдати уговоръ постоещи између Млатана и Котора.

Stephanus Dei gratia Grecorum Imperator. Amico nostro praedilecto, domino Andreae Dandulo eadem gratia dignissimo Duci Venetiarum, Dalmatiae atque Chroatiae, nec non domino quartae partis et dimidia totius Imperii Romaniae, salutem prosperam et felicem, tamquam fratri praeamantissimo. Litteras vestras nobis missas gratuanter recepimus, pro confirmatione concordie et pactu, ut prius fuit inter comune vestrum et comune nostrum et hominum fidelium nostrae magestatis civitatis Catariensis, pro pactis ut prius confirmata fuerunt ad biennium; quae iam in proximo finem habent. Modo iam fraternitas vestra apud majestatem nostram petivit et requisivit, quod nostro mandato pactum et concordiam, ut nobis patet, inter comune vestrum et comune nostrum Catari, deberemus prolongare ad octo annos; quod amore vestri et intuitu amicitiae animo volenti facere volumus, quod in posterum semper dignitas vestra cognoscat nos esse vobis amicum specialem; unum transmittatis

virum idoneum vestri comunis cum litteris vestris ad fideles nostros Catari, qui cum ipsis Catarensibus confirmet pacta et concordia ut ante fuerunt; quia nos fidelibus nostris Catarensibus dictis, seriose et districte mandamus et praecipimus, quod factam pacta et concordia, usque ad octo annos proxime venturos confirmet, ut prius fuit inter comune vestrum et comune nostrum, ipsorum Catarensium, quia semper volumus et intendimus adimplere voluntatem vestram, quantum magis possumus. Rogamus etiam ut dignemini precipere vestratibus, ne nostri Catarenses ab eis sine jure aliquod gravamen non habeant.

Comm. IV. ch. 119.

### LXXXV. 1348. indict. I. 10 Aprilis.

Закључено: на молбу цара Србскогъ и Грчкогъ дозволити, да може добити изъ Млетака три галије, опремљене и наоружане; уедно примити понуду његову о посредовању између Млетака и краља Угарскогъ, и молити га да се својски заузме за његову стварь.

Capta: Cum nobis debitum sit complacere domino Imperatori Raxiae et Graecorum, qui in omnibus gratis semper se ostendit favorabilem et promptum, consulunt quod super primo capitulo requisitionis seu ambaxatae suae, volumus oretenus explicare, per quod petit tres galeas omnibus armis necessariis munitas, pro aliquibus sibi incumbentibus, possit hinc extrahi facere. Respondeatur, considerata dilectione hinc inde

ingente, quae semper gratis et mutuis sevitiis propagata existit et propagabitur deo dante, sumus contenti complacere majestati suae Imperiali, secundum requisicionem suam, quamvis similem gratiam aliquibus de mundo nunquam consuevimus facere, sed potius contra dicere.

Capta: ad unum capitulum continens, quod si placeret nobis, libenter interponeret partes suas ad tractandum, quod inter dominum regem Hungariae et nostrum ducale dominium reformetur pax et concordia, cum honore nostro, respondeatur, (quod toti mundo) et suae majestati potest esse notoria magna reverentia et amor, quem nostrum dominium gessit erga praedecessores domini regis Hungariae, quos in multis casibus honoravimus et amicabiliter servivimus . . . . et est nostri propositi servare et facere cum domino rege praesenti; nec perpendere possimus, quod per nos sit . . . encia . . . vel causa justa turbationis contra nos. Verum de tam benigna et magnifica oblatione . . . . sua, per dictum ambaxatorem et etiam per suas litteras nobis missas, ardentes, pro concordio inter nos et dictum dominum . . . . regem Hungariae amicabiliter interponere partes suas, Imperiali Excellentiae, merito refferimus gratiarum actiones. Quam oblationem gratissime, ut pro honore suo expedit acceptantes, sumus (contenti

quod) . . . se interponat; et si posset procurare et facere, quod dominus rex praedictus disponat animum suum ad unionem et (ad vivendum) nobiscum in pace et amore, sicut sumus dispositi erga eum, hoc nobis gratum esset multipliciter . . . . subiungendo quod per ambaxatores nostros, destinatos ad dominum regem Hungariae, sensimus, quod ambaxatores suae Majestatis (apud dictum) . . . regem, tetigerunt ei pulcra et gratiosa verba in favorem nostrum, de quo sibi regratiamur immense, credentes (eum continuo) . . . reperire dispositum ad conservationem nostram pariter atque statum.

Secr. Rogat. Lib. II. B. ch. 4.

### LXXXVI. 1348. 16 Maii.

Налаже се кнезу Трогирскомъ, да дозвола одъ кнеза Павла, брата кнеза Младена, цита иште одъ Млетака ако ниѣ уступи свое тјардинѣ.

Capta: cum comes Paulus notum fecerit dominationi, quod eius castra et loca \* dare nobis intendit, juxta preceptum fratris

\* То естъ: Scardonam et Clissam, врѣ Островицу су већъ онда пиали Мађаря, кое се види изъ писма: 1347 indict. I. 20 Novembris, где се каже:

Quod scribatur comiti Maladino, qualiter recepimus litteras suas mentionem agentes de traditione castri Ostrovicae in manibus et forcio Ungarorum, quod nobis multum grave et molestum fuit etc.

Видъ: Secr. Rog. Lib. I. A. ch. 92.

sui comitis Maladini, et propterea pridie scriptum fuerit comiti Tragurii, quod cum comite Paulo loqui deberet, dicens sibi nostram bonam intentionem, quam habere intendimus erga ipsum; et utile sit habere suam intentionem; vadit pars, quod scribatur comiti Tragurii, quod si traxerit ab eo comite Paulo intentionem suam, videlicet quod vellet de provisione annuatim in vita sua, nobis debeat suis litteris denotare. Alioquin si non fecisset, debeat nunc cum eo existere et trahere ab eo omne quod potest, super facto provisionis praedictae, et suam finalem intentionem super praedictis, quam cito nobis debeat denotare.

Secr. Rog. Lib. II. B. ch. 7.

### LXXXVII. 1348. 22 Maii.

Налаже се кнезовина Трогира и Сплѣта, да обећаю кнезу Павлу, брату кнеза Младена, две илјаде либара гроша годишнѣгъ дохода, за градове Скрадинъ и Клису, кое бавъ Славоніе иште одъ нѣга силомъ за краля Угарскогъ.

Capta: cum habeamus per litteras nostrorum comitum Jadrae et Tragurii, quod banus Sclavoniae et alii Ungari, faciunt posse suum omnibus modis quibus possunt, habendi castra, quae fuerunt condam comitis Maladini, promittendo comiti Paulo, fratri comitis Maladini praedicti, multa et magna, ac contra minando ei de veniendo



cum magno exercitu ad offensionem et damnum dictorum castrorum, si ipsa castra non dabit regi Ungariae, et pro statu nostro in partibus Sclavoniae penitus requiratur habere ipsa castra in nostro dominio et potestate, quae vere dici possunt claves terrarum nostrarum Sclavoniae, cum omni sollicitudine qua fieri potest, cum omnis dilatio in hoc facto sit penitus resecanda, habito respectu ad magnam securitatem et commodum, quam tam statui nostro in dictis partibus Sclavoniae, quam terris nostris praestant, et ad magnum incomodum, si quod absit, ipsa castra devenirent ad manus Ungarorum, in quod dictae terrae nostrae incurrerent, cum in dicto casu in totum essent desolate et destructae. Vadit pars: quod pro velociore expeditione negotii supradicti, scribatur comitibus nostris Tragurii et Spalati, quod optantes pro securitate nostra et bono terrarum nostrarum, habere in nostra potestate et dominio castra quae fuerunt comitis Maladini, mandamus eis, quatenus omni mora postposita, esse et conferre debeant cum comite Paulo, fratre condami comitis Maladini, et procurare, ut dictus comes Paulus nobis dicere fecit per suum ambaxatorem, et ut etiam comes Maladinus frater eius sibi injunsit, habendi in nostro dominio dicta castra ..... possendi promittere annuatim pro nostro comuni, dicto comiti Paulo, tempore vitae suae,

ad librarum duo millia parvorum Veneto-  
rum etc.

Secr. Rogat. Lib. II. ch. 8.

### LXXXVIII. 1348. 18 Octobris.

Заклучено. на молбу бана Босне препоручити брата  
Пегрегина за бискупа Босанскогъ.

Capta: Cum dominus banus Bossinae  
rogaverit nos per litteras suas instanter,  
quod recomendemus pro episcopatu Bos-  
nae fratrem Peregrinum, ordinis mi-  
noris vicarii generalis ministri in Bossina,  
domino Papae et nostris nunciis in curia Ro-  
mana, et nos simus multum obligati dicto  
domino bano et etiam fratri Peregrino. Va-  
dit pars: quod in favorem dicti fratris Pere-  
grini, pro ipso episcopatu possint scribi et  
mitti litterae, domino Papae et nostris nun-  
ciis et aliis, sicut et in illa forma, quae vide-  
bitur dominio, cum quibus litteris nostris mit-  
tantur etiam suae.

Misti d. Sen. Lib. XXIV. ch. 100.

### LXXXIX. 1348. 15 Novembris.

Заклучено, на молбу краля Рашкогъ, дозволити ис-  
токъ, да може ѿишъ и четврту галию узети у Млетца-  
на, као што му е пре за три дано дозволенъ.

Capta: Quod complaceatur domino re-  
gi Raxiae de una quarta galea sei ligno  
furnito, sicut concessum fuit ei de aliis tri-

bus galeis, et cum illis conditionibus omnibus. Ad factum non possendi ipsas galeas hic armare, et ad id quod petit, quemdam Raguseum effici nostrum civem, Respondeatur ambassatori suo, cum pulcris verbis excusando nos ab his duobus capitulis, sicut melius dominio apparebit.

Misti. d. Sen. Lib. XXIV. ch. 103.

### XC. 1349. 30 Martii.

Закључено послати сјајног посланика цару Србскомъ, да овога моли за Дубровчане, да имъ накнади штете, које су имъ починиѣне у његовој држави, и да имъ поврати пређашњи слободе, које су уживали одъ стари времена у Србској држави.

Capta: Quum in nomine dei pro satisfactione et emenda damnorum, quae nostri fideles et subditi de Ragusio receperunt et indesinenter recipiunt in regno Raxiae, de quibus coram nostro dominio graviter conquaeruntur, supplicantes ut pro eorum restitutione, et reformatione novitatum et molestiarum, quae eis cotidie irrogantur, dignaremur nostros solempnes ambaxatores ad dominum imperatorem Raxiae destinare; mittatur unus ambassator solempnis ad eundem dominum imperatorem, cui comitatur, quod post salutationem decentem ei ex parte nostra propoxitam, exponat et dicat, quod nos qui dudum inspeximus sincerae dilectionis integritatem, opera clarae fidei et

magnae quoque devotionis et benevolentiae firmamentum, quibus praedecessores ejus inclyti reges Raxiae, et praedecessores nostri duces illustres et comunitas, intervenientibus laudabilibus hinc magneanimitatis operibus viguerunt. Quae quidem mentibus nostris insita, nos nostraque tota comunitas conservare proposuimus cum sua excellentissima majestate, et servare quantum in nobis in futurum proponimus. Audivimus dudum et incessanter audimus graves quaerelas et lacrimabiles nostrorum subditorum de Raguxio et fidelium dilectorum, dicentium, in imperio suo, per officium suae sanctae coronae, non una sed diversis gravitatibus et molestiis inotari. Et propterea se ad dampna gravia et jacturas intolerabiles esse prolapsos, dampnaque dampnis, novitates novitatibus et gravitates gravitatibus continuate et indesinenter augeri. Quae quidem novitates, gravitates et dampna eis insupportabilia, ipsos astringunt de regno recedere et in ipso moresolito non merchari. Pro tanto gravi, nos qui animo semper habemus sinceritatem et fidem, bonamque pacem et concordiam cum sua sacra majestate, nostrae mentis affectibus conservare, providimus eundem ambaxatorem nostrum ad suam serenitatem clarissimam destinare, quam volumus ex parte nostra instanter orare, ut pro honore suae serenissimae majestatis atque justitiae et nostrae consideratio-

nis intuitu, qui semper et omni tempore redimur ad eius beneplacita et grata dispositi leta mente, dignetur et velit ordinare efficaciter et cum effectu mandare, quod ipsis nostris fidelibus de Ragusio; quorum commoda et augmentum tamquam bonum proprium reputamus, et continue procurandum de hiis quae ab eis indebite sunt ablata, ac de dampnis singulis, gravitatibus et molestiis eis per officia regis irrogatis, fiat satisfactio debita et condigna, taliter quod habeant merito contentari et eis causa quaerelae amplius non supersit. Mandet quoque et sua clara serenitas et ordinet cum effectu, quod ipsi Raguxii privilegiis et provisionibus gaudeant ac immunitatibus et beneficiis in regno suo, quibus a longis retro temporibus sunt gavis, ita ut restitutis et satisfactis dampnis quibuslibet, et amotis gravitatibus et molestiis insolitis quibuscunque, ipsi Ragusini in regno suo conversari possint et mercari sicut consueverant ante has novitates et dampna, hoc enim suae majestatis honorem et decus respiciet, et fructus et utilitas magna parabitur toti regno, nos quoque licet promptos dudum in singulis ejus beneplacitis reperire potuerit, inveniet ad eadem singulis temporibus promptiores. Et cum hiis et aliis verbis quae videbuntur domino consiliariis et capitibus, procuret penes ipsum dominum Impera-

torem hanc nostram intentionem et voluntatem habere et obtinere.

Capta: Verum cum comes et commune Ragusii, intendant mittere suos ambassatores simul cum nostro et munera ipsi Imperatori, sicut eorum ambaxatores affirmant, dictus ambassator noster eundo prius vadat Ragusium, ubi postquam eis dederit notitiam materiae suae, audiat quaerelas eorum et dampna, quae passi sunt in imperio praedicto, in quibus ipsi petunt satisfactionem, informando se de hiis quae necessaria pro ejus ambaxata fuerint, ut sciat quid habeat facere quodque petat, et postea prosequatur celeriter iter suum. Et si dominus Imperator praedictus satisfecerit Raguseis aut concordia intervenerit, de qua Ragusei contententur, Venetias revertatur, si autem intentionem nostram et ipsorem Ragusinorum, quas supradiximus, ab eodem domino rege habere non poterit vel complere, et essent aliquae differentiae inter ipsum dominum Imperatorem et illos de Raguxio, scribat ipsas nobis et quidquid fecerit et habuerit, et super ipsis suum consilium et expectet nostrum mandatum.

Capta: Praeterea audiat ambaxator praedictus quaerelas nostrorum omnium dampnificatorum, de quibus petat satisfactionem et emendam ab eodem domino Imperatore, in

ea forma sicut et quomodo videbitur domino, consiliariis et capitibus.

**Capta:** Habere debet dictus ambaxator libras trecentas pro tribus mensibus, et si ultra duos menses steterit, habeat libras quinquaginta in mensem, et habeat IIII famulos, de quibus unus sit expensator, et unum notarium et unum coquum, et possit expendere s. duos grossorum in die, in expensas oris sui et famulitii, nabulam non habeat a comuni.

**Capta:** Et pro hiis cum necessarium sit, quod dictus ambaxator celeriter vadat, et expediat materiam suam, recedat ambaxator praedictus ad beneplacitum dominationis.

**Capta:** Et super istis negotiis possint scribi Nicolo de Buchia cum ea forma, quae videbitur domino consiliariis et capitibus. Cum habeamus per relationem ambaxatoris de Ragusio, qui sunt hic, quod ipse Nicola de Buchia est auctor et causa horum dampnorum et novitatum. Insuper cum dicant ambaxatores praedicti, quod Marco de Gozzi de Ragusio, qui est gener ejusdem Nicole de Buchia, et Nicola de Lucari, de Ragusio, habent societatem cum eodem Nicola de Buchia. Qui etiam sunt ut dicunt, causa istorum dampnorum et novitatum, scribatur comiti Raguxii, quod veniente ambaxatore nostro Ragusium, conveniant insimul, et vocatis ad se prae-

dictis duobus civibus Raguseis, redarguant eos cum illis verbis et ea forma, quam bona negotii eorum noverint expedire.

Misti d. Senat. Lib. XXV. ch. 7.

### **XCI. 1349. 6 Aprilis.**

Налаже се капетану галлиа Кулеа, да превезе у Трогиръ госпою Катарину Дандуло, супругу княза Павла, брата Младена Островичкогъ.

Capta: Quod ad instantes petitiones comitis Pauli, fratris quondam comitis Mladeni, mandetur capitaneo nostro Culfi, quod nobilem dominam Catarinam Dandulo condam Sr. Iohanis, uxorem dicti comitis Pauli, quae ire debet cum galea Romaniae usquae Iadram, si dictus capitaneus Culfi repererit se citra Tragurium, levare debeat dictam dominam, super una ex galeis nostris, et ipsam cum familia et ejus arnesis levibus, conduci facere Tragurium, non sinistrando tamen negotia nec armatam nostram.

Misti d. Sen. Lib. XXV. ch. 10.

### **XCI. 1349 6. Aprilis.**

Закључено: наложити посланику кои иде кралоу Србскогъ, да покуша посредствовати за миръ између краља Србскогъ и цара Цариградскогъ; а исто тако и између краља Србскогъ и бана Босне.

Capta: Quod pro dei reverentia et honore nostro, ac pro omni bona causa, comittatur am-



baxatori ituro ad dominum regem Serviae, quod tacto primo et principaliter eidem regi negocio Raguseorum et nostrorum Venetorum, pro quibus specialiter destinatur, debeat cum verbis condecensibus movere verba eidem regi Serviae, de tractando concordio inter ipsum et dominum Imperatorem Constantinopolis. Et si ipse rex videbitur attendere ad ipsum concordium, et dicto ambaxatori videbitur, notificet hoc ambaxatori nostro Constantinopolitano, scribendo ei, quod persentiat voluntatem ipsius domini imperatoris Constantinopolis in facto dicti concordii, trahendo ab ipso imperatore quidquid in hoc poterit, et velociter rescribendo dicto ambaxatori, misso ad regem Serviae. Et si ipso ambaxatori nostro misso in Serviam, secundum ea, quae habebit tam a rege Serviae, quam ab ambaxatore Constantinopolitano, videbitur de eundo usque Constantinopolim ad dominos imperatores pro ipsa causa concordii, vadat in bona gratia. Et in hoc faciat quidquid boni poterit. Et ad cautelam dentur sibi hinc litterae credulitatis, pro faciendo ambaxiatam ipsis dominis imperatoribus. Praeterea comittatur eidem ambaxatori, quod non impediendo propterea praedicta duo negotia, videlicet Raguseorum et Venetorum nostrorum et imperatorum Constantinopolis, sed ipsa primo et principaliter procurando, si sibi videbitur, posse tentare concordiam inter

dominum regem Serviae et dominum banum Bossinae, debeat dare omnem operam quam poterit, pro bono ipsi concordii, sicut et quando sibi videbitur, possendo ire ad ipsum dominum banum et sibi ambaxiatam pro parte nostra facere, occasione praedicta. Non impediendo prima duo negotia, ut est dictum. Et dentur et pro isto respectu sibi litterae credulitatis ad praedictum dominum banum.

Capta: Et quia labor addatur praefato ambassatori et conveniens sit, ut et praemium augeatur, vadit pars: quod si dictus ambassator non ibit in Constantinopolim, habeat libras CCC. in tres menses et m. in antea libras L. in mensem, sicut pridie captum fuit. Si vero ibit in Constantinopolim, habere debeat libras. V cent. in III menses et m. in antea libras L. in mense.

Mixti d. Sen. Lib XXV. ch. 10.

### **XCH. 1349. Indict II. 20 Junii.**

Заклучено одговорити посланицима краля Рашкогъ, да ѿ ѿ не могу чекати за новце, кое пмаю давати за галие, еръ ѿ требаю; а за оружје, дозволява се да могу изнети изъ Млетака

Capta: Quod respondeatur ambassatoribus domini regis Rasciae, quod corpora galearum alias oblatarum ei, cum furnimentis, sumus contenti eidem facere amicabi-

litter exhiberi, pro speciali amore, quem ad suam majestatem gerimus, sed de facto termini solutionis earum, quem petit, offerens dare pignora, propter conditionem nostri communis id facere non possemus, cum pecunia ipsarum galearum omnino nobis necessaria sit. Nam complacentibus nobis ei de hujusmodi galeis, oportet quod de aliis construi faciamus, cum hiis et aliis verbis excusando nos ab hac requisitione, et similiter excusando nos a petitione horum, quos petunt prædictis galeis, quos sibi concedere non possumus, propter evidentem necessitatem nostram. De armis vero quae petunt posse extrahere, complaceatur eis solvendo dacium.

Arma sunt ista: Etquidē clipei more Sclavorum, III cent. Et loricae C. Et paria manicharum de malia, C.

Misti d. Sen. Lib. XXV. ch. 27.

#### **XCIV. 1349. ind. II. 16. Julii.**

Одговоръ посланику бана Босне, тичући се размирице са царемъ Србскимъ.

Responsio ad ambassatam, expositam per ambactorem domini bani Bosinae ducali dominio, pro parte ipsius domini bani.

Capta: Intellecta ambassata nuper ducali dominationi exposita per comitem de Minoy pro parte domini bani Bosinae, quae in tribus capitulis comprehendi potest. Et iam

in primo continetur requisitio quam facit, comendans quod dominationi placeat interponere se, ad tractandum et procurandum, quod amor, benevolentia et concordia vigeat inter dominum imperatorem et regem Serviae et ipsum dominum banum. In secundo exponitur, quod si de beneplacito dominationis procederet, vellet construi facere quaendam locum sive fortalitium, in qua-dam contra, quae vocatur Cheml ad mari-nam, et quod si pro hedificatione aut cons-tructione dicti laborerii sive fortilitii, aliqua molestia vel inquietatio sibi fieret a parte maritima, tum quod dominationi placeat suum sibi adhibere auxilium et favorem, cum a parte terrae satis reddeat se securum. Et in tertio continetur conclusio ambassatae prae-dictae, per quam offert se et loca sua hono-ribus et beneplacitis domini quibuscunque et cet. Et ipsa diligenter examinata consulunt sapientes, quod respondeatur ad ipsam in hac forma, et primo: ad id quod prius exponitur, videlicet quod dominatio se interponat ad tractandum et procurandum, ut amor, beni-volentia et concordia vigeat inter dominum regem et imperatorem praedictum et ipsum dominum banum etc. Quod semper dispositi fuimus et sumus ad omnia respicientia suum commodum, utile et honorem. Et ut nostram bonam dispositionem comprehendere valeat per effectum, noscat sua magnificentia, quod

expresse comissimus ambaxatori nostro, quem pridie misimus ad dominum regem et imperatorem praedictum, quod omnino daret operam cum effectu, ad procurandum et tractandum, quod amor, benivolentia et concordia confirmentur inter suam majestatem et ipsum dominum banum, et sic procurabimus modis omnibus, nostro posse, tempore sequuturo. Ad secundum vero in quo exponitur, de laborerio construendo et de requisitione auxilii et favoris sibi exhibendi, in casu et cetero habito respectu, quod praecisse non potest dici, quod desistat a constructione praedicti laborerii, cum locus in quo dicit velle construere facere sit suus, et per consequens ad adhibendum consensum praecisse, quod fiat, posset in damnum reverti, periculum et jacturam pro statu et conservatione terrarum et locorum nostrorum Slavoniae. Et pro nobis faciat in hoc sub silencio praeterire. Respondeatur, quod pro eo, quod dominus rex et imperator praefatus forte vellet diceret, quod locus, in quo ipse dominus banus vult quod praedictum laborerium construatur, sit suus et sui juris, et hoc posset impedire effectum tractatus concordiae et amoris, quem firmari desiderat et tractari cum domino imperatore praefato; videtur nobis fore melius et magis congruum pro honore ejus et commodo, quod super hoc supersedeatur, nec pro modo fiat novitas aliqua superinde. Et

quod in omnibus possibilibus nobis, nos reddimus favorabiles et paratos ad cuncta, quae ad suum spectare possint bonum, commodum et honorem. Cujus responsio capituli, habito sapientibus colloquio cum ambaxatore praedicti domini bani, videtur ipsi ambassatori esse honesta, rationabilis atque decens. Ad tertium vero quod est conclusio praedictae ambassadae suae, per quam offert se et loca sua cunctis honoribus et beneplacitis domini, respondeatur cum pulcris verbis, videlicet: quod sic de ipsius magnificentia indubie fidem gessimus et gerimus specialem, et ob hoc praedictae suae magnificentiae ad gratiarum asurgimus actiones, et merito tenemus ejusdem benplacitis complacere, et cum hiis et aliis verbis, quae circa hoc convenientia videbuntur.

Misti d. Sen. Lib. XXV. ch. 37.

### **XCV. 1349. 14 Septembris.**

Одговоръ посланику Млетачкомъ кодъ краля Рашкогъ Николи Ђорђићу, да се врати у Млетке, кадъ добје за штете Дубровчана и Млетчића задовољавајућу накнаду.

Capta: Quod rescribatur Sr. Nicolao Georgio ambassatori ad dominum regem Rasciae, quod recepimus litteras suas, quas plene intelleximus, et ad eas suam providentiam comedantes rescribimus, quod commissio sua satis continet ad plenum intencionem nostram, quae est, quod si obtinuerit a do-

mino rege tale quid super facto Ragusii, quod ipsi Ragusei haberent contentari, et similiter super facto Venetorum nostrorum, quod Venetias revertatur. Sin autem rescribat. Itaque non expedit ei dare arbitrium quod petit, cum in discretione sua remaneat videre, si de eo, quod obtineri poterit ab ipso rege, Ragusei et Veneti habebunt, consideratis omnibus, contentari vel non; et nihilo minus nos scribimus; et sic scribatur comiti et iudicibus Ragusii, quod si forte hoc non fecissent, provideant de dando tam largum mandatum et arbitrium suis ambaxatoribus, tam in compositione damnorum, quae petuntur, quam in faciendo justas et rationabiles requisitiones, quod pro parte eorum non remaneat, quin facta recipiant bonum finem, cum in damnis datis nos et omnes gentes mundi, transeant largo modo, contentantes de omni parte satisfactionis, potissime cum talibus principibus et baronibus, ut est rex Rasciae. Et propterea mandetur dicto ambaxatori, quod sollicite procuret expedire sibi comissa, secundum intentionem nostram, ut ipsis expeditis Venetias celeriter valeat remeare.

Misti d. Senat. Lib. XXV ch. 53.

**XCVI.** 1350. ind. III. 13. Aprilis.

Зактеваня цара Србскогъ, коя в његовъ посланиѣ  
Мняйло Буѣа, предложю Млетачкой влади.

**Infrascripta est ambaxiata ducali dominio**

exposita, per nobilem virum dominum Michaelem de Buchia, ambaxatorem serenissimi domini imperatoris Raxiae et Romaniae, dispoti Lartae et Blachiae comiti etc.

1. Imprimis salutatione praemissa, quod placeat, quando esse possit, domino duci velle personaliter interesse ad colloquium cum ipso domino imperatore, in partibus Ragusii et a Ragusio citra in nerrent, pro aliquibus magnis et arduis pertractandis.

2. Item petit dominus imperator, quod placeat ducali dominationi ipsum dominum imperatorem et eius filium, serenissimum dominum regem Vros, et dominam imperatricem, cum eorum haeredibus, facere et creare cives Venetos, acsi forent oriundi de civitate Veneciarum.

3. Item quod praefati habeantur et sint liberi, securi et franchi in civitate Veneciarum, et quod non possint peti aut dari ipsi, vel aliquis ipsorum, alicui personae de mundo, vel computari aut tradi pro civitate, castro seu castris seu locis, auro vel thesauris, de mundo alicui personae, et quod possit emere possessiones in civitate Veneciarum et alibi, caxalia et villas, in locis et terris comunis Veneti, et ea revendere ad suum benplacitum quandocunque, ut faciunt oriundi Veneti.



4. Item si contingeret, quod ipse dominus imperator vel eius filius dominus rex, aut domina imperatrix, venirent habitatum Venetias, quod tunc placeat ducali dominationi, eis vel alicui eorum, in signum amoris et honorificentiae, facere et dare aliquam provisionem seu regaliam, sicut pro honore imperialis culminis et celsitudinis ducalis videbitur convenire.

5. Item si casu contingeret, quod ducali dominio foret opus, in partibus Sclavoniae, vel in illis partibus, pro exercitu faciendo habere gentes, dominus imperator vult et offert se daturum de sua gente, equites et pedites, ad requisitionem ducalis dominationis, et eas mittere usque quomodo possunt secure attingere, et per mare dare similiter gentes, dante sibi ducali dominatione ad praedicta navigia opportuna, et pro eundo et redeundo; et e converso, si domino imperatori foret opus pro exercitu, vel guerra, quam faceret in suis partibus, quod ducalis dominatio sibi teneatur dare gentes et navigia per mare.

6. Item cum dominus imperator per gratiam dei, acquisiverit et subjugaverit decem partes Romaniae imperii Constantinopolitani, praeter civitatem Constantinopolis, quam expugnare et subjugare nequit; quod placeat ducali dominationi prae-

bere sibi auxilium per mare, gentis et galearum. Et si tantum continget faciente domino, quod dicta civitas subjugetur, vult et contentatur dominus imperator, quod totus Despotus sit libere comunis Venetiarum, et si noluerit Despotum, tunc dominus imperator cum auxilio ducalis dominationis per mare, offert se facere guerram civitati Perae, et si contingerit quod subjugetur, quod dicta civitas sit libere comunis Venetiarum. Et praedicta dicit dominus imperator, causa extrahendi de manibus illius delegalis Cantacusino, qui injuste et indebite captivatum detinet filium imperatoris.

7. Item vult et petit dominus imperator, quod si ipse, vel dominus rex ejus filius, aut domina imperatrix, vel alius pro eis, aut aliquis de suis fidelibus, emerent aut venderent seu facerent mercationes in civitate Venetiarum, vel extra in terris et locis comunis Venetiarum, quod omnes sint liberi, franchi et exempti ab omni dacio et angaria comunis Venetiarum, et locorum ubi praedicta facerent; et e converso vult dominus imperator, quod omnes cives et fideles ducalis dominationis, sint liberi, franchi, immunes et exempti, ab omni dacio et angaria, in omnibus terris et locis subiectis domino imperatori.

8. Item si contingeret, quod aliquis dominus vel princeps moveret guerram vel ve-

niret super dominum imperatorem, vel dominum regem ejus filium, aut super terras eorum, quod ducalis dominatio non debeat dare illis talibus auxilium vel favorem, et sic e converso, quod dominus imperator non debeat dare auxilium vel favorem alicui personae de mundo, qui vel quae veniret super aliquam terram vel locum communis Venetiarum.

9. Item ducalis dominatio per suas litteras et nuncios, rogavit dominum imperatorem, quod placeret sibi ejus amore habere amicum dominum banum Boxinae, et quod ipsum recomendatum haberet; et propterea ipse dominus imperator, ob amorem ducalis dominationis, ipsum banum habuit amabiliter et tractavit. Sed ipse banus male sibi respondit. Nam depraedatus fuit de suis gentibus, et acquisivit de suis terris et locis, et continue depredatur. Et ipse dominus imperator ob amorem ducalis dominationis, erga ipsum nunquam voluit facere novitatem, nec se movere. Et ideo praedicta facit explicari ducali dominationi, ut haec sciat et cognoscat, quia donec de voluntate et intentione ducalis dominationis nesciverit, non intendit se movere. Et si de voluntate ducalis dominationis non processit, et se non impediverit, intendit de dicto bano se protinus vindicare; et ideo quod placeat ducali dominationi per suas litteras scribere vel mittere domino ba-

no, quod faciat restitui damna et accepta dimittat, aliter se non poterit substinere.

10. Item ducalis dominatio misit hoc anno suum solempnem ambaxatorem, dominum **Marchionem Bondenicæ**, et inter cetera requisivit, de certo damno, ilato in quadam navi viro Veneto, in partibus **Avalonæ**, per cognatum domini imperatoris. Et dominus imperator misit prædicto suo cognato et gravavit se de facto. Qui dixit, quod accepta non fuerant Veneti, sed alterius personæ. Et tunc dominus imperator aliud non dixit; sed tandem ipse cognatus domini imperatoris, dixit et obtulit mittere Venetias ad ducalem dominationem. Et si reperiretur Venetum esse damnificatum, faceret omnia integraliter emendari. Ipse vero cognatus domini imperatoris non misit, de quo dominus imperator molestum habet; sed propter amorem dominae imperatricis aliud dicere non potest. Verum dicit dominus imperator, quod supra dictum est, quod accepta non fuerant Veneti. Sed dicit dominus imperator, quod vos domine dux, si dixeritis quod accepta fuerint Veneti, tunc mittat vel vadat mercator, et dicat et exponat de damno, et accipiat id quod est, et de eo quod restabit, dominus imperator offert se facere quidquid poterit, quia non intendit cum ducali dominatione et hominibus Venetiarum, vivere in ira, tamquam fidelis civis Venetus, et tamquam

frater ducalis dominationis. Et dicit dominus imperator, quod tunc ambaxatori vestro obtulit, mittere per me Michaellem ambaxatorem, yperpera mille CXX. in racione yperperorum XVI pro libra,\* qui sunt penes me ambaxatorem, sed tanto minus, quantum nunc minus valet argentum solito, de quibus denariis vestra ducalis dominatio disponat et ordinet, sicut placet.

Item exponit dictus dominus ambaxator, pro parte comunis et hominum de Cataro, fidelium dicti domini imperatoris, cum alias data fuerit pignora, contra dominum regem Rasciae et ejus subditos et fideles Sclavoniae, condan domino Jacobo Bolani, de qua pignora magna quantitas pecuniae est soluta, et ignoretur de condicione dictae pignorae, quod placeat ducali dominationi ordinare, quod ratio dictae pignorae videatur, et sciat, quid et quantum solutum est. Et si satisfactum est in totum, quod dicta pignora tollatur et annihiletur. Et si aliquid restaret ad solvendum, remaneat in arbitrio ducalis do-

---

\* Nota. Tunc erat libra 1 = 10  $\text{ff}$  aureis hodiernis, item 1 libra = 16 yperperis, sed cursus erat varius, nunquam erat 1 libra = 20 yperp. Yperpera = 8 grossi, 8 grossi =  $\frac{1}{2}$  ducato. 1 asper = 4 grossi. Grosso =  $\frac{1}{12}$  del soldo grosso, 1 ducat. = 24 grosso.

Vide: Sanudo et Galliccioli: Delle Memorie Venete antique, 8 Tom. Venezia 1795.

minationis, de dicta pignora disponere et ordinare, sicut ei videbitur et placebit.

Comm. IV. ch. 172.

### **XCVII. 1350. 13 Aprilis.**

Одговоръ на предложена Милѣла Буѣ, посланника  
цара Србскогъ, чинѣна Млетачкој влади.

**Respondeatur ambassatori domini imperatoris et regis Raxiae in forma inferius annotata:**

**Ad ambassatam sapienter expositam per virum nobilem dominum Michaelem de Buchia, ambaxatorem serenissimi domini imperatoris Graecorum et Rasciae, respondetur per inclytum dominum ducem Veneciarum et ejus consilium, prout inferius continetur:**

**Et primo ad capitulum primum, continens quod placeat domino duci, si esse potest, esse ad colloquium in Ragusio vel a Ragusio citra, cum ipso domino imperatore, respondetur: Quod in omnibus, quae honorem et beneplacitum dicti domini imperatoris respicerent, ipse dominus dux et comunitas Venetiarum, ob amorem sincerum, quem ad majestatem suam gerunt, libentissime redderent se conformes, sed sicut notorium est, non permittitur ipsi domino duci exire ducatum vel civitatem Venetiarum, pro aliqua causa quantumcunque sit ardua sive magna, nec**

unquam pro aliquibus negotiis, etiam conditionis sublimis, quae comune Venetiarum habet et habuit a multis temporibus citra, cum domino Papa, imperatoribus, regibus et aliis mundi principibus pertractare, ipse dux, prohibentibus constitutionibus Venetiarum, potuit civitate exire, sed ea per interpositas personas tractari fecit et facit. Verum a petitione contenta in ipso consilio, potest habere regia serenitas ipsum dominum ducem ex praemiis satis rationabiliter excusatum.

Ad secundum capitulum, per quod petitur, quod dominus imperator, filius ejus Urosius et imperatrix, cum heredibus suis, recipiantur in Venetos, tamquam si essent nati in Venetiis et cet. respondeatur, quod ducale dominium, ut est dictum, prompte disponitur ad complacendum in quantum cum honore suo potest, regiae majestati. Et propterea id quod petitur, de recipiendo ipsum dominum imperatorem, filium et imperatricem et eorum heredes, in cives Venetiarum ac si oriundi forent, libentissime per ipsum dominium admittetur, cum consiliorum suorum ad haec necessariis solempnitatibus et assensu.

Ad tertium capitulum, per quod petitur, quod praedicti habeantur et sint liberi securi etc. respondetur, quod ducale dominium ipsos intendit tractare et tractari facere

omni tempore, sicut carissimos cives suos, et quod in civitate Venetiarum possint quocunque tempore, secure et libere venire, stare et recedere ad benplacitum suum, et in ea facere, sicut possunt quilibet honorabiles et carissimi cives, oriundi de terra Venetiarum.

Ad quartum capitulum, per quod petitur, quod fiat eis aliqua honorificentia, si venirent habitandum Venetias. Respondetur: quod intentio ducalis domini est, in omni casu et tempore ipsos honorabiliter et amicabilem tractare. Et si quondam casus eveniret, quod Venetias veniant, quod absit non cum honore et comodo suo, ipsos libenti animo videbit et amicabilem recipiet, et personas eorum honorabit et honorari faciet, sicut pro honore suo viderit convenire.

Ad quintum capitulum, de subventionem hinc inde praestanda, respondetur: quod propter magnam affectionem, quam visus est et videtur ipse imperator habere ad honores ducalis domini, quodocunque sibi opus esset, ipsum dominum imperatorem ducale dominium requireret in opportunitatibus suis, et sic e converso, ipse dominus imperator ipsum posset requirere in gratis sibi, quia in quantum decenter posset, cum honore et statu suo, esset dispositum eidem amicabilem complacere.



**Ad sextum capitulum, per quod petitur auxilium galearum, pro subjugando imperium Romanum, respondetur, quod nos sumus in treugua cum imperatore Constantino-  
polis, per quam inter cetera, vinculo sacramenti sumus astricti, eidem et gentibus suis puram et veram pacem servare. Et hic e converso nobis astrictus est. Et propterea id facere non possemus, sine gravissima dei offensa, et violatione sacramenti nostri et derogatione honoris et fame nostre. Quare potest nos serenitas imperialis habere, a petitione praemissa, merito excusatos.**

**Ad septimum capitulum, per quod petitur, quod si dominus imperator vel filius aut imperatrix, seu alius pro eis, vel aliquis de fidelibus suis, facens mercationes in Venetiis et cet. quod eis libere facere valeat in Venetiis et aliis terris nostris et cet. respondetur: quod dictum dominum imperatorem et consortem ac filium suum, ut est dictum, ducale dominium semper intendit caritative et honorabiliter in suis terris tractare et tractari facere, et quod possint in ea facere et fieri facere, sicut quilibet honorabiles et carissimi cives, sui fideles etiam imperialis majestatis in omnibus suis comodis, tractare et tractari facere proponit in terris suis, favorabiliter et benigne, licet de libertatibus et franchisiis, quae petuntur pro eis, non possit effectualiter complaceri, cum nostrimet fide-**

les et subditi, non sint ab oneribus hujusmodi absoluti. Sed ob amorem imperialis culminis, pro ipsis fiet, sicut subditis et fidelibus cujuslibet principis et carissimi amici nostri, quem habemus et reputamus dominum imperatorem praemissum.

Ad octavum capitulum, per quod petitur, quod ducale dominium non faveat principi alicui vel dominio, volenti movere novitatem vel guerram ipsi domino imperatori, respondetur, quod de hoc non habeat majestas imperialis aliquatenus dubitare, imo teneat pro constanti, quod ducale dominium ad ipsum semper habere proposuit verum amorem et benevolentiam specialem.

Ad nonum capitulum, de bano Bossinae et cet. respondetur: quod cum ducale dominatio specialem amorem habeat tam ad regiam majestatem, quam etiam ad dominum banum Bossinae, ideo optavit et optat, quod inter partes ipsas sit quies et concordia, et quod sopiatur omnis materia quaestionis, quae damnosa possit afferre discrimina subditis earundem; et propterea rogavit et rogat regiam majestatem, quod ex parte sua disponatur servare, quod dictum est; et quia dicitur de novitate facta per banum ipsum, contra subditos ipsius domini imperatoris, dicit ducale dominium, quod de hoc, si ita est dolet, et intendit efficaciter

scribere dicto bano superinde litteras speciales. Et sperat indubie, quod reformabit quaecunque indebite facta forent, et quod ipse etiam ex parte sua disponetur, cum ipso imperatore vivere amicabiliter et quiete.

Ad X capitulum, de damno illato Veneto nostro in partibus Avalone. Respondetur, quod ducalis dominatio regratiatur imperatorie majestati, de bona voluntate quam ostendit erga ambaxatorem suum, tam in satisfactione damnorum civium suorum, quam aliis per dictum ambaxatorem expositis, et specialiter de eo, quod nunc offert in satisfactione damni praedicti, si reperiatur Veneto fuisse illatum. Et quia ipsa ducalis dominatio, diligenti inquisitione habita, reperit manifeste, quod bona, de quibus agitur mentio, fuerunt Veneti, ideo rogat et requirit instanter regiam majestatem, quatenus placeat sibi de satisfactione dicti damni, facere sicut sperat effectualiter provideri.

Ad XI capitulum, de pignora data contra homines Raxie, ad petitionem Sr. Jacobi Bolani. Respondetur, quod ducale dominium, cupiens subditos regios ne dum contra justitiam aggravare, sed potius eisdem assistere favoribus gratos, examinari mandabit negotium pignore supradictae. Et illud quod exactum est. Ei si invenietur, quod pignora sit soluta, superinde providebitur ita, quod subli-

mitas regia et sui fideles de Cataro et aliunde,  
poterunt et habebunt merito contentari.

Misti d. Sen. Lib. XXVI. ch. 16.

### **XCVIII. 1350. 3 Maii.**

Заклучено: одговорити посланику краля Рашкогъ, ко-  
иште помошь противъ царства Гръкогъ, као што е и  
пре одговорено было.

Capta: Quod ad ambasatam domini re-  
gis Russiae, petentis auxilium nostrum  
contra Imperium Romaniae, respondeat-  
ur cum verbis, quibus pridie responsum fuit  
alteri ambassatori, et cum aliis, quae dominio  
videbuntur, excusando nos a dicta requisiti-  
one sua.

Misti d. Sen. Lib. XXVI. ch. 22.

### **XCIX. (1350) 11 Maii. Paduae.**

Писмо кардинала Гвидона, легата Папиногъ, кониъ  
опонииъ краля Угарскогъ, дужда Млетачкогъ и вели-  
когъ мештра реда шпитальскогъ, да бране римокато-  
личке люде одъ цара Србскогъ Стефана.

Gvido miseratione divina titulo sanctae  
Ceciliae presbyter Cardinalis, apostolicae se-  
dis legatus, illustri principi domino regi  
Hungariae, et dilectis in Christo duci Ve-  
neciarum ac magistro hospitalis sanc-  
ti Iohannis Ierosolimitani, salutem et since-  
ram in domino karitatem. Cum prout fidedig-  
norum relatione percepimus, Stefanus qui

se cesarem seu regem Raxiae facit comuniter nominari, nonnullos christianos in ejus regno habitantes, per vim et violentiam ad ejus perfidiam et infidelitatem trahat, ipsos quando poterit, et contra formam ecclesiae, faciat batizari, in christianae fidei non modicum detrimentum. Magnificentiam vestram requirimus, rogamus et hortamur in domino Yehsu Christo, quatenus eisdem christianis efficacis deffensionis praesidio assistentes, ipsos non permittatis ad hoc per regem praedictum trahi aliquo modo seu induci, quin imo regem ipsum, per vestras speciales litteras inducatis, et comminatorie si vobis necesse videbitur, requiratis, ut a praefato errore desistat, et praedicta seu similia ulterius facere non praesumat. Datae Paduae tercio ydus Maii, pontificatus domini Clementis Papae VI-ti, anno octavo.

Commemoriale IV. ch. 176.

### C. 1350. indict. III. 25 Madii.

Андрія Дандуло. дуждъ Млетачкій, дае Стефану цару Србскомъ и Грчкомъ, нѣговой супруги царяци Блени и сину Урошу, право грађанства Млетачкогъ.

Privilegium domini Stephani regis Raxiae, et uxoris ac haeredum suorum.

Andreas Dandolo et c. Universis et singulis praesens privilegium conspecturis, amicis dilectis, salutem et sincere dilectionis

affectum. Ducalis magnificentia tunc sublimioris honoris suscipit incrementum, cum cives aquirat, quos exaltat decus et sublimitas imperialis et regiae majestatis. Scimus namque, quod serenissimi domini reges Raxiae, ad ducatum nostrum semper amorem intimum, grata exhibitione operum, demonstraverunt, adeo quod propinguitatis affinitas hinc inde antiquitus emanavit. Praecipue autem praesens serenissimus dominus Stephanus Graecorum Imperator semper augustus et Raxiae rex illustris, propensius nostrum ducatum diligere et subjectos, ipsius ducatus honores et subjectorum nostrorum commoda graciis suis promovendo. Propterea, quod suis et suorum solempnium ambaxadorum, pro ipso serenissimo domino Imperatore et rege petentium, praecibus annuentes, tamquam ad suae majestatis honores devota mente dispositi, ipsum serenissimum dominum Imperatorem et regem, cum serenissima domina Helena Imperatrice et regina collateralis sua, et cum excellentissimo domino Urosio nato suo, et cum haeredibus et liberis suis, in honorabiles cives nostros suscepimus atque suscipimus, et Venetos et cives nostros fecimus et facimus, et pro Venetis et civibus nostris, quae modum si in Venetiis nati forent, in Venetiis et ubique locorum deinceps haberi et procurari omni effectum et plenitudine volu-

mus et tractari, ipsos sinceris brachiis dilectionis et devotionis amplexantes, et firmiter statuantes, omnium consiliorum et ordinamentorum nostrorum neccessaria solempnitate servata, quod eisdem omnibus libertatibus, beneficiis et honoribus ac immunitatibus, quibus alii honorabiles cives nati Venetiis gaudent et perfrui dignoscuntur, praefatus dominus imperator et rex, et domina imperatrix et regina, et natus suus praelibatus, et haeredes et liberi sui, in Venetiis et extra ubique plenissime gaudeant et utantur. In quorum fidem et evidentiam, plenioram praesens privilegium fieri mandavimus, bullaque nostra pendenti aurea munivimus. Datum in nostro ducali palatio. Anno dominicae incarnationis Mille CCC. quinquagesimo, die XXV. mensis Madii, III indictione.

Commemoriale IV ch. 157.

Да неби исторійски споменици, кое самъ я по-малогу Друштва Србске Словесности у Мластачкоу архиву скую и преписао, дуго у единомъ препису лежати и свету непознати остати порала, заключаю е исто Друштво у своѣмъ засѣданію дана 13 Маја, тое. год. подъ броемъ 49, да се они у његовомъ Гласнику напечатани издају; и тако онде саобштавано любительна Србске исторіе праву стотину одъ онога што већъ ичано преписао, у хронологичкій редъ стављину, на њено аки Богъ да, у свакој идукој свезки Гласника овако продужити, дотле докъ поодамо све оно, што се већъ кодъ насъ налази у препису.

У Београду, на Петровъ данъ 1869. год.

Дръ Я. Шафарикъ.

## РАСПРА ИЗМЕЋУ ПРЕЂАШНЬ ВЛАДЕ И ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

---

8 юніа 1858 прочитано бы у Друштву Србске  
Словесности ово писмо.

### „ДРУШТВУ СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

„Попечителство є примѣтило, да Друштво у  
званичномъ дѣловодству своемъ у названію нѣки  
идеа одъ нѣкогъ времена не служи се онимъ рѣч-  
ма, коима су исте идее у Уставу и Устроєнію нѣ-  
говомъ назване, да нѣке речи другѣхъ изврѣе, него  
што су у истымъ Актама написане, и да се у нѣ-  
чемъ удаљава одъ правила' правописа, коя є оно  
само себи поради обдржана тако полезногъ едно-  
образія у писанію поставило и у Гласника нѣговогъ  
Свески 4. одъ год. 1852. печатало, као н. п. не пи-  
ше: „засѣданіе“ него „сѣдница“, непише „Почестный  
Членъ“ него „Почастный Членъ“ неупотребљава пи-  
сме ѣ у коренима рѣчій, и овима подобна, чимъ не  
само постоеће законе нарушава, но и забуну у по-  
нятіяма оно производи, и имаюћи бдити, да се о-  
ваке несходности не догађаю, препоручує му По-  
печителство, да се у напредакъ у званичномъ дѣ-  
ловодству своемъ служи онима и онакими рѣчима,  
као што су оне у односителнымъ законима напи-  
сане, и да се придржава реченогъ правописа свогъ,  
будући да свакій законъ има наблюдаванъ быти  
дондѣ, докъ се другимъ незнаѣши.



„И будући да суштемствую Србска Грамматика Г. Профессора Владимира Вуића и Рѣчника Исаи-  
ловића, одъ надлежны' властей одобрени и у явно  
и школско употреблѣнїи уведени: то ће Друштво к'  
унапређењу полезногъ еднообразія у писаню пра-  
вила' исты' кнѣига' у дѣловодству свомъ придржа-  
вати се.

„П. № 949. 31. Маія 1858. год. у Београду.

„Попечитель Просвѣщенія и  
Правосудія

„Д. ЦРНОБАРАЦ, с. р.“

„Началникъ Поп. Просвѣщенія

„М. СПАСИЊЪ. с. р.“

На то 15 юнїа на Видовъ данъ 1858 одговори  
Друштво овако:

„Наредбомъ своіомъ одъ 31. Мая 1858 год. П.  
№ 949 препоручуе Високосл. Попечительство Дру-  
штву србске словесности, коимъ ће се речма око  
у напредакъ служити у „названію нѣки идеа“ и у  
„званичномъ дѣловодству свомъ“; опоминѣ га, да  
се придржава правописа печатаногъ у Гласнику  
IV-томъ и уобште да се „къ унапређењу полезногъ  
еднообразія у писаню“ придржава србске граматике  
професора г. Владимира Вуића и речника Исаи-  
ловића, као кнѣига „одъ надлежны властей одобре-  
ны и у явно и школско употреблѣнїи уведены.“

„На гласъ ове важне наредбе, Друштво срб-  
ске словесности стекло се у необычной множини,  
и прочитавши в у редовной седници своіой одъ 8.  
ов. м., было в дубоко ожалостѣно, видећи се у по-  
ложенію, кое га доводи у противоборство са задат-  
комъ, кои му в положенъ уставомъ нѣговимъ, подъ  
8. Мая 1847 год. одъ Совета и Кнѣза изданимъ.

„Ако високося. Попечительство благоволи узети у размотренъ уставъ овај, оно ће се уверити, да е по њѣму главный задатакъ Друштва „*ображанъ сръбскогъ езика*“. Уверивши се о томе, хвалѣно Попечительство сагласиће се, безъ сумњѣ, са Друштвомъ у той мисли, да бы постизанъ овога задатка немогуће было, ако бы се Друштво у такве границе стеснило, које бы му на тај начинъ сваку слободу у радњи његовой одузеле.

„Више пута покретана е мисао у средини Друштва, да се постави сталанъ правацъ у писаню не само за његово собствено управљањѣ, већъ и за друге, кои бы се на Друштво угледати хтели; но оно е при томе свагда долазило до уверена, да бы се овако прекомъ меромъ съ едне стране принео самртный ударъ народноме књижевномъ езикау, а съ друге прекинувши свако даљѣ испытыванъ и научну критику, Друштво бы показало, да е за свой позивъ недорасло.

„Довольно неразвѣнъ књижевный езикъ сръбскій потребуе јошъ много обрађивања, да бы ушао у границе природно могуће еднообразности. Колико е нужно, да се онъ испита са стране исторійскогъ развитка свогъ, толико не мањѣ мора се онъ разгранјавати према новимъ погледима и понятіјима, према новимъ потребама, које се съ дана на данъ како у животу тако и у наукама појављују.

„При оскуднымъ пакъ припремама, које су до сада на овоме пољу књижевности наше учиниће, Друштво мисли, да нико ние позванъ положити *одсудна* правила; шта више, оно држи, да е ово задатакъ, кој *одвадипутъ* не могу решити ни све интеллигентне силе народа сръбскогъ у скупу. Ово не могу решити *одвадипутъ* ни колегіе, ни академіе, ни учене скупштине; не, ово е задатакъ, кој се дугимъ постепенимъ испытыванјемъ до зрелости тако

доводи, да се самъ по себи решава. „Бзикъ е“, рече е јошъ Виландъ, „бзикъ е чедо потребе и дружности, нѣгово е изображаванѣ и обогаћаванѣ дело времена, нѣгово улепшаванѣ посао вкуса, а за нѣгово највише усавршаванѣ мораю све музе заедно помагати.“

„Много мањ у станю су власти решити оваква питања. Друштво истина налази у исторіи среднѣга века свакојаки примера, читајући, на прилику, како е овај или овај краљ наредбама званичнимъ ову или ону распру књижевну прекинути хтео, по доцниј обавешћени нараштаи одступили су одъ овы путова. Они су се уверили, да се ствари душевне не пресућују *одводипутъ и силомъ власти*, него постепенимъ сазреванѣмъ и претежношћу научны разлога и убеђеня. Ова уверена одобрила су сва доцнија времена, пошто е и у њима та истина оживила, да се власти, које се изъ два, три или чакъ и више лица састое, налазе у природној немогућности руководити свестъ ученога света. Историја, истина, памти, да е было и таквы прилика, где су власти воевале противъ учены колегиј, као што е н. пр. чинію кардиналъ Ришелъ: во ту е оружѣ већъ променѣно было: власти су јошъ онда воевале не заповеданѣмъ, но убеђаванѣмъ.

„Одъ тога времена нема примера, да су гдѣ министарскимъ расписима регулирани књижевни правци народни, а ако њ е где башъ и могло быти, овакови появи бивали су као наливн, кои су се брзо у свое корито повраћали.

„При оваковој свести Друштво мисли, да има основа бити ожалостѣно наредбомъ вис. Попечительства, којой оно ние ничимъ ни повода дати могло; еръ сравнивши свое поступањ са уставомъ своимъ, оно мисли, да се налази на путу подпуе законности. Оно т. е. суди да по своме уставу и

по природи задатка свога не може у смотрењу писменогъ рада свога ни одъ кога зависити у толико мањ, што оно нити е какво надлежательство, нити спада у ерархію административну, већ као морална личностъ само подпору ужива, коју му високо правительство србско има милость и редовно и ванредно указивати.

„Исто тако мисли Друштво, да ни у томе нис на путу незакононости, што се не служи „онима и онаквима рѣчима, као што су оне у односителнымъ законима написане“, еръ закони ови немаю цель регулирати езикъ србскій, већ свакій свою особену идеу изражава. А и правописъ прописаный у свесци IV-ой Гласника свогъ не може сматрати Друштво за законъ о правопису, еръ га е, желећи и само имати еднообразности у своме явномъ органу, поставило као образацъ само, одъ кога е изрекомъ члановима допустило и одступати.

„На последку, што се тиче ауктора, кое високосл. Попечительство Друштву за угледъ препоручуе, оно жали искрено, што не може делити мишлѣнїхъ хвалѣ огъ Попечительства, као да бы ове књиге съ тога за Друштво обвезательне были, што су „одъ надлежны властей одобрене“, еръ оне нису одъ властей могле быти одобрене и за употреблѣнїхъ Друштва и целога књижевнога света, но само за употреблѣнїхъ школско. А башъ и да бы се слагало са задаткомъ Друштва по нѣма управляти се, опетъ оно мисли да ни то не бы было начинъ могућанъ, да се дође до желѣне еднообразности. О овоме моћи не се високосл. Попечительство уверити на првый погледъ у речнике Исаиловича, где н. п. die Aufzucht значи и просвѣщенїе и просвета; membre и членъ и чланъ; patrie и отечество и отачбина; Ausrückung воздвиженїе частногъ крста м. честногъ, (као што и народъ говори: часный крстѣ,

часна трпеза, часне поште запостисмо); das Selbst: у званичномъ акту значи: завѣра, а у Исаиловића речнику: завѣтъ, завѣтина. Тако исто не бы Друштву было немогућно доказати несатласностъ обясняваня овы књига и са говоромъ народнимъ. Довольно е овде напоменути речъ Zeile, коя у Исаиловића значи: строка, врста, а познато е, да нашъ народъ подъ речи *строка* разуме неку болестъ овчию!! —

„Но и независно одъ недостатка овы књига, Друштво ипакъ не мисли, да бы се наредба хвалѣногъ Попечительства могла сагласити са закономъ, кои му поставя за задатакъ развиѣнъ езика србскогъ, т. е. задае му тражити савршенство езика, а поменута наредба, нашавши савршенство у Вуићевой граматичи и Исаиловићевимъ речницима, сматра задатакъ нѣговъ као свршенъ.

„При свой дакле готовности своіой, да се у одношенію своме къ Попечительству и остальмъ властима служи онимъ називима, коє оне као собствена имена носе, Друштво у редовной седници одъ 8. ов. мес. по свестраномъ размотренію наредбе хвалѣногъ попечительства заключило е са 24 гласа противу 1, не сматрати е као обвезателну за себе, но радию свою продужити у духу књижевне самосталности, кою му обезбежую дотични закони и природа задатка нѣговогогъ.

„Извештавајући у понизности о овоме заключенію хвалѣно Попечительство, Друштво узима слободу и за у напредакъ препоручити се високой благонаклоности и патриотичной подпори нѣговой.“

25 септембра 1858 доби Друштво Србске Сло-  
весности опетъ овай одговоръ:

### „ДРУЖТВУ СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

„Дружтво ил' нѣ с'ватило, ил' навалице нѣ хтѣло да с'вати смисао предписанія Попечительства Просвѣщенія одъ 31. Маія т. г. П. № 949., кад' у возраженію свомъ на исто, датираномъ „на Видов-данъ 1858. № 85“ налази, да се оно реченимъ предписаніемъ Попечительства „доводи у противоборство са задаткомъ, кой му в положеніи Уставомъ нѣговимъ, подъ 8. Маія 1847. год. одъ Совѣта и Кнѣза изданимъ“, и кад', позиваюћисе на главный уставный задатакъ свой „Образжаніе Србскога Вѣзика,“ мысли, „да бы му постизаніе овога задатка немогућно было, ако бы се оно у такве границе стѣснило, које бы му на таи начинъ сваку слободу у радњи нѣговой одузеле.“

„Исто станѣ или расположеніе Дружтва появлюе се у нѣговомъ краткомъ изводу предписанія Попечительства, по комъ в изводу Попечительство препоручило Дружтву, коим' ће се рѣчма оно унапредакъ служити „у названію нѣки' идеа“, и у „званичномъ дѣловодству свомъ“, и опоменуло га, да се придржава правописа, печатаногъ у Гласнику IV., и уобште, да се „къ унапређењу полезногъ еднообразія у писанію“ придржава Србске Грамматике Г. Профессора Владимира Вуића и Рѣчника Исаиловића, као књига', „одъ надлежны' властей одобрены' и у явно и школско употреблѣниъ уведены.“

„Ово се последнѣ само собомъ увиђа, како се речено предписаніе Попечительства прочита, ерѣ тамо се не може наћи, да в оддвоено одъ „званичногъ дѣловодства Дружтва“ истоме препоручено, коим' ће се рѣчма оно унапредакъ служити „у названію нѣки' идеа“, или, да в оддвоено одъ „званичногъ дѣловодства нѣговогъ“ Дружтво опоменуто,

да се придржава свога собственото правописа, или, да се такође оддвоено одъ „званичногъ дѣловодства нѣговогъ“, много маиъ „уобште“ оно упућуе, да се придржава Вуићеве Грамматике и Рѣчника Исановићевы: — напротивъ, тамо се најясниимъ изразомъ Друштву препоручуе, да се „у званичномъ дѣловодству свомъ“ у названію тамо изложены' идеа' служи оными и онакима рѣчма, као што су оне у односителныма законима — Уставу и Устроєнію Друштва — написане, и да се придржава реченогъ правописа свогъ, и наводисе тога подпуно основанъ узрокъ „Што свакиъ законъ има наблюдаванъ быти дондѣ, докъ се другимъ не замѣни“, напоследку пакъ совѣтуе се Друштву, да се „у истомъ дѣловодству свомъ“ придржава речене Грамматике и Рѣчника, и наводесе тога такође подпуно основана побуђенія „Къ унапређеиію полезногъ еднообразія у писаню“, и „што су те књи́ге одъ мадежны' властей одобрене и у јавно и шко́лно употреблѣнѣ уведене.“

„Да е дакле Друштво узело, или хтѣло узети предписаніе Попечительства у јасномъ смыслу нѣговомъ, оно бы по самомъ тексту нѣговомъ разумѣло препоруку и совѣтованѣ Попечительства у кругу „званичногъ“, а не бы га пренело и на кругъ „књи́жевногъ“ дѣланиа свогъ; нити бы о ономъ, што му се одъ Попечительства само совѣтуе, и што е потоме за нѣга само морално, и то на најпространіиѣмъ темелю, обвезателно, игда заключенѣ учинити могло, да му се налагае као законно обвезателно.

„Како се пакъ ова, овако природна, изъ разговѣтногъ языка предписанія лако увидна разлика на средѹ изведе: онда исчезави и свака сѣнка стра'а у возражеиію Друштва изавлѣногъ, да се реченимъ предписаніемъ оно у такве границе

стѣшнѣе, нов бы му сваку слободу у раднѣи нѣговой одузеле. Ерь докле се Дружтво у званичној својој раднѣи креће, нѣа е, као што е познато, незнатна и у нѣој се придржава предписаніемъ назначены прописа, дотле му остае неограничено пространно полѣ за радню нѣгову књижевну, у коіој су му толики и умни и вѣштественни епособи на руци, да не само главный задатакъ свой „Ображанѣ Сербскога языка“ успѣшно рѣшити, но и на само законодавство у смотреню чистѣи и савршенства языка морално полезно дѣйствовати, и тако промѣну гдѣионъ названія у уставнымъ и иначе законнымъ, на нѣга односеѣмсе Актама изградити може.

„Тако ништа не може стаити на путу ни Дружтву, ни поединимъ Членовима нѣговимъ кога му драго реда, умствовати о томе, да л' они, или скупштинѣ или састаици нѣици не бы другимъ коимъ вѣѣма свойственнымъ названіамъ названіа быти имали, и овака умствования своя посредствомъ печатнѣяности на угледъ предати; исто тако ништа Дружтву не може стаити на путу, прописнымъ путемъ кодъ законодавне власти порадити, да се односителна названія у нѣговомъ Уставу измѣне: али докле законодавно изданный Уставъ нѣговъ постои, дотле нитъ Дружтво, нитъ поедини Членови нѣгови безъ повреде истога Устава, и безъ произвођеня забуне у понятіамъ, не могу давати себи и своимъ састаицима друга и другчія названія, него што имъ е дао законодаваць, кои ѣй е установіо, ерь иначе они бы се другчіе називали, него што ѣй е законодаваць по себи самомъ пристѣѣѣемъ праву назвао, и законодаваць не бы ѣй могао познати, да л' су то они исти, кое е онъ установіо, кое е онъ назвао, кое подъ своіомъ заштитомъ држи, и кое своимъ средствама издрживаѣ.



„По чему одъ Правительства независно положенѣ, какво Дружтво стара се себи присвоити вѣтврѣванѣмъ, да оно нитъ е какво надлежательство, нитъ спада у Иерархію административну, веѣъ као морална личностъ само подпору Правительства ужива, при обстоятелству, што е оно одъ Правительства установлѣно и одъ нѣга явнымъ Актомъ проглашено, што ужива за обстанакъ свой вѣштественну подпору Правительства, а јошѣтъ веѣма при обстоятелству, што му е за Предсѣдателя уставно поставлѣнъ Правителственный званичникъ, и то еданъ одъ высокиъ Земальскиъ Сановника, стоѣћи у непосредственномъ одношенію къ Земальской Законодавной и найвышшой Законоизвршителной власти, чимъ е подъ непосредственно руководство и контролу саме найвышше Земальске власти поставлѣно, и што му е одъ законодавне власти подаренъ печать, и то са грбомъ земальскимъ, као споляшній нѣговъ званичный значай, появлюе се съ едне стране као проста мечта, съ друге пакъ као подъ одговорностъ спадаюће усиляванѣ Дружтва, поставитисе у држави изванъ домашна државѣ, и то на рачунъ исте државѣ; ниѣніе пакъ нѣгово, да оно нѣе на путу незаконности у томе, што се не служи „онима и онаквима рѣчма као што су оне у односителныма законима написанѣ“, ако су ово оне рѣчи, коима су лица, Дружтво саставляюћа, и нѣини састанцы, законодавномъ влашћу названи, и коѣ е рѣчи Попечительство у предписанію своимъ назначило, появлюе се као јвна тежѣя, законодавна названія самовольно обезуважавати, и право законодавногъ називаня себи присвоивати, гдѣ кадъ се у призрѣніе узме истогъ положеня наведено побуѣненіе: „Ерѣ законѣ ови не маю цѣль регулирати языкъ Србскій, веѣъ свакій свою особенну идеу изража“, появлюе се у

Друштву и тежня, самовластно законе земаљске толковати, — право, единой законодавной власти принадлежеће.

„И ово е досадъ единый примѣръ у држави, на кой надъ бы се друге кое земаљске коллегіе угледале, за часъ бы се толико и таквы названія при њима изродило, да бы се понятія замѣшала, и небы было начина, размрсити њ.

„И при другимъ земаљскимъ коллегіама, духовнымъ и мірскимъ, и нижимъ и вышшимъ, и самымъ найвышшимъ, прописно постое састанцы, у конима оне дѣла своя раде, и ови су састанци законодавно названи „Засѣданія,“ као што су и лица, саставляюћа њ, законодавно названа „Членови,“ и они између овы, кои нису редовни или дѣйствителни, названи су „почестни,“ — тако су Членови равны Управительства, Членови разностепенны судова, Првостепенны, Апеллаціонногъ и Касаціонногъ, Членови (и њѣки почестни) Консісторіа, Членови Земаљскогъ Совѣта, и т. д., и све ове Коллегіе држе своя „Засѣданія,“ и у овымъ Засѣданіама раде ови Членови на своимъ односителнымъ поляма безъ сваке и найманѣ препреке одъ стране њѡвы названія, шта вышше, разумнымъ и неуморнымъ обдѣлаванѣмъ односителны свои умны поля усавршаваю они и языкъ, служећи се у званичномъ дѣловодству своимъ онымъ названіама и уобште и у особенности, коя су имъ законодавно прописана, дондѣ, докле не буде угодно власти законодавной, иста названія преименити.

„Овако е, у колико е Попечительству познато, доскора поступало и Друштво Србске Словесности; нѣ су му речена названія сметала рѣшаваню главногъ задатка његовогъ „Ображанія Србскога языка“; и будући да е Попечительство

примѣтило, да оно одъ нѣкогъ времена у овомъ другіе поступа: то е оно по своіой дужности стараня, да се закони земальски не нарушавало и не изврѣу, одпустило му речено предписаніе, желећи предохранити га одъ употреблѣня узурпаціе, кое и овимъ, и то озбиљно и настоятелно, и подъ избѣжаніемъ одговорности, повторити му не пропуща.

„Као здраво у очи падајућу неприлику, коя се самовольнимъ менаніемъ уставны' названі' производи, Попечительство за сходно налази, навести овдѣ поставлянѣ новы' Членова Дружтва, коима оно по Уставу има издавати Дипломе на ово достоинство. Покрай Дипломе шилу имъ се и Уставъ и Устроєніе Дружтва. Ние ло то велика неприлика, недостойна єдне учене Коллегіе, да се Дипломомъ когодъ постави н. пр. за „Почастногъ Члана Дружтва“ и „изъ седнице,“ и да тако гласи и спроводно овога писмо, а да онъ по приключеномъ Уставу и Устроєнію само може быти поставлѣнъ за „Почестногъ Члена Дружтва“ и „изъ Засѣданія“? На іошт' ако е то лице какавъ ученъ странаць!

„Што се тиче правописа, Дружтво е о нѣму казало у заключенію своемъ, у IV. Свезки Гласника нѣговогъ печатаномъ, да е изъ тамо наведены, обширно и обстоятелно изложены побуженія „поставило практична правописна правила, кои ће се засад', као друженно и приимлѣногъ правца, у издаванію своимъ кнѣига' и у писанію држати,“ и осимъ тога жали се на свако новаченѣ у правопису, и жели, да се тимъ єданпутъ положи конаць правописной распри.

„Заклученѣ е дакле Дружтва, да се оно има придржавати тога свога правописа, и то не само у издаванію своимъ кнѣига' него и у писанію.

„И ово е заиста далеко пространин, и управо цѣлу радню Дружтва обимајућий темель, на комъ е оно заключило правописа свога држатисе, у кой кругъ раднѣ безъ свакогъ спора спада „Званично дѣловодство“, о номъ е Попечительство препоручило Дружтву, да се у нѣму, као званичномъ послу, свога правописа придржава.

„Кад' Дружтво сравни ово заключенѣ свое съ предписаніемъ Попечительства и са своимъ, на Попечительство управлѣннымъ свр' тога возраженіемъ: „А и правопись, прописанный у Свезци IV. Гласника свогъ не може сматрати Дружтво за законъ о правопису, връ га е, желећи и само имати еднообразности у своме явномъ органу, поставило као образацъ само, одъ кога е изрекомъ Члановима допустило и одступати,“ не ће моћи не признати, да у возраженію противно пише своме заключенію.

„У прочемъ може едно Дружтво бити безъ закона: но Попечительство не поня, да бы оно поставило законъ, коимъ бы се обвезало, неустановлявати нигда никаквогъ закона. — Много мањма поня Попечительство, да бы едно Дружтво, имаюће законъ, овај укинуло и рѣшило, никако другимъ незамѣнити га. — Найманѣ пакъ поня оно, да бы едно Дружтво, имаюће законъ, кой е само себи прописало, и изрично обвезалосе придржавати га се, безъ да е и адногъ корапа учинило къ замѣнѣнню или укинућу нѣговомъ, явно исповѣдало, као што овдѣ чини Дружтво Србске Словесности, да нѣ обвезано, придржавати га се. Еръ о свакомъ, добро име носећемъ Дружтву морасе предпоставити, и да се стара потребне законе себи прописати, ако никаквы' нема, и другимъ замѣнити ѣй, ако ѣй-има, а не допадаю му се, и посто-

еѣи', докле ѣи другима не замѣне, ил' барь докле ѣи не укину, придржаватисе.

„Непридржаванѣ нѣмавгоъ правописа, осимѣ што иде на нарушенѣ постовѣнегѣ, и то чѣсто *Дружтвеноеъ Закона*, по самой природи ствари води къ безначалію у начину писаня, кое ни едно Попечительство, као надлежна власть за надзирање надѣ чванѣмѣ закона', трпити немогуѣи повторително и горњимѣ начиномѣ и подѣ горњимѣ условіемѣ упуѣе Дружтво да се закона придржава, тимѣ веѣма, што и самогѣ Правительства законѣ о правопису постои.

„О Вуйѣвой Грамматики и Исаиловиѣевымѣ Рѣчницима, као што е Попечительство, и у горњимѣ предписанію свомѣ о нѣма само совѣтовало Дружтву, да ѣи се полезногѣ ради еднообразія у писанію у званичномѣ дѣловодству свомѣ придржава, тако му и сад' совѣтуе повторително.

„И ово совѣтуюѣи разумѣ Попечительство да се Дружтво придржава у званичномѣ дѣловодству свомѣ оногѣ езыка и оногѣ начина писаня, коима се служе земаљско законодавство и све извршителне власти земаљске, по комѣ су правцу и речени Рѣчници и Грамматика написани.

„Ако ли Дружтво овакавѣ езыкѣ совѣтованя болѣ разумѣ: онда нека се по овоме и управля, избѣгаваюѣи навалична новаченя и застрањиваня у формама Грамматичкимѣ и у избору рѣчій.

„Приликомѣ пакѣ овомѣ узгредно примѣчава се Дружтву, да оно несравниѣо пространіи смысао овомѣ совѣтованію Попечительства придае, него што оно у себи садржи, кад' заключава, да е Попечительство нашло савршенство у Вуйѣвой Грамматики и Исаиловиѣевымѣ Рѣчницима, будуѣи да ту о каквомѣ савршенству при употребљію здравогѣ разума нит' е было, нит' е мо-

гло бити рѣчи, но рѣчь е была о томе, да су те књиге одъ надлежны' властей одобрене, и у лвно и школко употребљенъ уведене, и потоне да е полезно ради еднообразја у писаню совѣтно нмъ придржаватисе, — наравно, докъ се другима, больша, не замѣну. Извођенъ дакле овогъ препространногъ смисла естъ само едно навично извртанъ правога.

„Примѣри узети изъ Исаиловићевы' Рѣчника, нимало немогу послужити за доказателство основаности положена' Дружтва, напротивъ служе они за доназателство основаности препоруке Попечительства. Брѣ што тамо *die Aufführung* значи и *Prosvěštenie* и *Prosvěta*, то се има разумѣти о два значеня Нѣмачке ове рѣчи, т. е. и о рађеню око' *Prosvěta*, и о самой *Prosvěti*. У овомъ е случаю *Prosvěštenie* = *prosvětent* = *prosvětlaant*, у другомъ пакъ, *Prosvěta*, као производъ *prosvětlaant*. — Тако е и са рѣчию *tembre* кое е и *Членъ* и *Чланъ*, т. е. *Членъ* и *Чланъ* у правомъ, а *Членъ* у преносномъ смислу, као: *Членъ*, или *Чланъ* (удъ) и *Чланакъ* тѣла физичкогъ, *чланъ* винограда, и т. д. а *Членъ* и. пр. канвогъ Дружтва, као што тамо, ондудъ се то цитира, нарочито и казано стои, да е *Sachlenz* у преносномъ смислу, и као што се то потврђуе у части Нѣмачко-Србској, гдѣ се каже, да е *Mitglied* = *Членъ*, *сачленъ*, и да е *Ehrenmitglied* = почестный *Членъ*, као што исто тако гдѣ се о правомъ смислу говори, *чланъ* употреблюе, као: *Stellvertreter* = по члановима, *чланъ* по *чланъ* и т. д. Тако е и *der Knöfel* = *чланъ*, *чланакъ*. Тако е *poeud*, *article*, *cheville* = *чланакъ*. Тако се изванъ Исаиловићевы' Рѣчника' саставне части главице бѣлога лука зову *чешлѣви* или *чешлѣви*, кое ништа друго у главици бѣла лука не ће рећи, него оно, што е *членъ* или *чланъ* у другомъ комъ Физич.

комъ тѣлу, н. пр. у тѣлу животномъ, у виноградѣ, и докле е у тѣлу животномъ *Членъ* или *Чланъ*, у виноградскомъ, *чланъ*, у главици бѣла лука *членъ* (одтуд' очевѣтити) — дотле добро стои у прекосномъ *Членъ*, као што заоста тано се у народу и говори, и као што е добро тако и Исанловићъ у Рѣчнику изложио, нит' е тимъ произвео забуну за оне, кои Рѣчникъ нѣговъ съ вниманіемъ хоће да читаю. — Тако е заоста тамо *Kreuzerhöhung* = воздвиженіе частногъ Крста, али *die Ehre* е *честь*, и *Ehrenmitglied* е *Почестный Членъ*, као што су тамо и све рѣчи, коє су одъ *die Ehre* произведене, или съ њомъ састављене, све са *честь*, а не са *часть* написане, и као што е тако написано и у Рѣчнику Французско-Србскомъ у рѣчи *honneur*, и у свима одъ ове произведенима. Нит' е сачинитель Рѣчника чинио, нит' Попечительство намѣрава чинити насиліе языку Србскомѣ, и захтѣвати, да се пише: честный Крстъ, честна трапезу, честный постъ, честне вериге, кадъ се у народу говори о свему овоме подъ частный, н. п. крстъ, трапеза, постъ, вериге; нит' е оно о томе игда каквы' примѣтбій чинило: ал' мысли, да тако исто, и у већемъ степену, предохранява Србскій языкъ одъ насилія, кад' совѣтує, да се по Исанловићу Дружтво придржава названія Нѣмачке рѣчи *die Ehre* и Французске *l'honneur*, *честь* почемъ се у народу то не каже *часть* него *честь*, и не каже се *почастный* н. пр. *Чланъ*, него *почестный*, н. пр. *Членъ* и т. д. — свр' чега е Попечительству съ толико већъ страна' дошло извѣстіе о великомъ негодованю читаюће публике, што се *честь* *die Ehre* силомъ изврѣе у *часть* *der Theil*, и обратно *часть* *der Theil* у *честь* *die Ehre*, кад' е утврѣено у народномъ говору, да е *честь* *die Ehre* а *часть* *der Theil*. — Што се тиче рѣчи: *gestra das Gelübde*, Попечительство а у

едномъ своемъ Акту. не на Дружтво управлѣнномъ, занста ту рѣчь тако протолковало; но тымъ нѣ назало, да се *das Selbstde*, не може превести *застѣсанѣ* и *застѣть*, и немавши повода о овымъ послѣднѣимъ двѣма рѣчма говорити, рекло е само о *застѣри*, кое рѣчи значенѣ имало е потребу истолковати. И истолковавши рѣчь *застѣра* као *das Selbstde*, нѣ се ни позвало на Исанловића Рѣчникъ, но по своемъ собственномъ знаню тако ю е истолковало, и кадъ бы имало овдѣ тай позивъ, могло бы навести друга два Рѣчника, у коима истина не налази се рѣчь *застѣра*, алъ се налази рѣчь *застѣритисе* = *geroben*, кое е у Суштествителномъ то исто, што *застѣра* *das Selbstde*. И Дружтво, кадъ е ову рѣчь за прииѣръ узело, имало е доказати, да она нѣ одъ Попечительства право протолкована, а не навести преводъ Исанловићевъ рѣчи *das Selbstde*, у комъ се преводу *застѣра* не налази, као што се рѣчь *застѣра* ни у самымъ Србскимъ Рѣчницима не налази, нити бы и Попечительство о нѣой, као новоскованной рѣчи и говорило было, да нѣ имало потребу, показати несходность употребляваня нѣногъ умѣсто *саваклетѣл* и томъ приликомъ истолковати нѣнъ смысао, нити бы Исанловићъ, да е писао Рѣчникъ Србскій, и да е хтѣо истолковати смисао рѣчи *застѣра*, као што нити бы съ основомъ нѣко другій могао дати іой другій смисао, негшто іой га е дало Попечительство. — Кадъ е Исанловићъ *die Zeile* превео *строка*, *врста*, онъ е додао и преводъ *редъ*, *редакъ*, и тимъ е казао, да *die Zeile* на четири начина Србски се казати може, и нимало нѣ погрѣшио што е те рѣчи и преводъ *строка* павео, ерѣ тако се та рѣчь зове Славенски, и налази се много людѣй међъ Србљима, кои су у школама учили *die Zeile* строга или линія, или редъ, или врста, нити е онъ тимъ какву штету или насиліе учиніо



языку Србскоме, што є између осталь названіе те идеє навео и названіє *строка*, кое осимъ што є Славенско, и потOME не несрбско, замста є, као што є наспоменуто, и многима Србљима изъ малы школа познато, онако, као, што мнози, особито старіи, и садъ говоре *заплата*, а само новіи, *заплата*, и као што листъ изъ когъ дѣца починаю учить азбуку, сви зовемо *Штица*, кое ништа друго нє, него Славенско *дщица* = *дасчица*, т. е. *мала доска*, и то є тако изъ стары времена остало, као и *строка*. У прочемъ и вышше рѣчій има у Србскомъ языку, кое као и *строка* два значеня имаю, као н. пр. *ракъ* (животно) и *ракъ* (болестъ) *живина* (летећа животно) и *живина* (болестъ), *чешаль* (за чешлянѣ косе) и *чешаль* (бѣлога луна) *лукъ* (бѣлый и црныи) и *лукъ* (за избациванѣ стрѣле) и овимъ подобна, и кадъ языку Србскомъ ово не смета, неће му моћи сметати ни што ће онъ рѣчю *строка* означавати и извѣстну овчю болестъ и врсту *die Zeile*, нитъ є онай, коме се за *Zeile* не допада *строка* ограниченъ онимъ Рѣчникомъ, да не омѣ у мѣсто *строка* узети одна за нѣомъ слѣдуюћу рѣчъ *врста*, *редъ*, а многій, кои што изъ Рѣчника научити узжели, и благодарѣне му, што ће научити, да се *die Zeile*, па ако ће бити и Славенски, *строка* назива. И осимъ тога, ако є Дружтво малазило да му є овдѣ право мѣсто, и да є текъ садъ добило прилику, критизирати Рѣчникъ Исановића, требало є да докаже, да *die Zeile* никако нє *строка*: а ако свакій простъ Србљинъ не зна, да *строка* осимъ овчїе болести значи и врсту *die Zeile*, онда бы се морало врло много наводити рѣчій, кое простъ Србљинъ не зна, шта значе, каквы и само Дружтво дѣйствително употреблява, — но то све не води ни къ каквой цѣли, и Попечительство, што о овомъ овдѣ обширнїе говори, само

само жели доказати, да Друштво, наведши примѣре изъ Рѣчника Исавловићева, далеко већма доказуе основанность совѣта Попечительства, нежели свога возраженія.“

„Напоследку Попечительство има примѣтити, да оно онай обширный говоръ Друштва у нѣговомъ возраженію е наумлѣномъ насилію нѣговомъ книжевномъ дѣланію одъ стране Попечительства, као по предреченоме у предметъ непринадежећъ, неоснованъ и по томе излишанъ, за сувышно налази овдѣ у претресъ узимати.

„П. № 1042. 26. Августа 1838 год. у Бѣограду

„Попечитель

„Просвѣщенія и Правосудія

„Д. ЦРНОБАРАЦ, с. р.“

„Секретаръ I. класе

„Попечительства Просвѣщенія

„А. П. НЕНАДОВИЧЪ с. р.“

Кадъ се ово прочита у Друштву 25 септ. 1838, наређено бы — као што гласи протоколъ подъ бр. 97 — „да се ово „возраженіе“ заедно са наредбомъ Попечительства одъ 31. мая т. г. П. № 949. и одговоромъ Друштва одъ 15 юнія ов. год. у Гласникъ стави, а да Друштво остане при староме заключенію свомъ одъ 15 юнія.“

## НЗВЕСТІЕ

О РАДЊИ И СТАЊО ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕ-  
СНОСТИ ГОДИНЕ 1858 ЧИТАНО У ГЛАВНОЈ  
СЕДНИЦИ 15 МАРТА 1859.

Найновіємъ се Гласникомъ навршило десетъ  
книѣга рада овога Друштва, не само врло слабо  
подпомаганого него јошъ свакојкимъ сметњама  
уставляногъ одъ напредка. У десетомъ су Глас-  
нику изашли ови послови чланова овогъ Друштва:

С. I. Вельковића: О апсанама.

А. Вукомановића: Грађа за историју народа  
и књижевности српске: *показъ отъ битја и о цар-  
ствехъ насехъ родохъ.*

Ђ. Даничића: Прологъ на кожи.

Истога: Библиографія године 1857.

Ј. Шафарика: Пописъ акта у Млетачкој ар-  
хиви за србску историју.

Еднога ком се нје радъ именовати: Погледъ  
на историју србске цркве првогъ періода.

Настаяванѣмъ члана К. Николаєвића добило  
е Друштво преведенъ ферманъ съ коимъ е мртва  
оца свога султана Мурата послао султанъ Бая-  
зитъ брусанскомъ кадин и Сулейманъ-бегу првомъ  
већилару, и у коме се говори како е погинуо Му-  
ратъ, — те е Друштво и нѣга штампало у овомъ  
Гласнику.

А одъ госпoде коя нису чланови изашло е у  
найновіємъ Гласнику:

С. Обрадовића: Описаніе окружія ужичкогъ  
съ картомъ.

Осимъ стварій, коє іошъ одъ преклане че-  
наю да се штампаю, Друштво є прошло године  
добило и наредило да се штампа :

О рекама у Србін чланахъ, кои є по белеш-  
кама покойнога І. Миленковића израдіо І. Гаври-  
ловићъ.

Три прилога Ћ. Давичића : 1) Хрисовуљ кра-  
ля србскога Стефана IV (Душана). 2) Шта є пи-  
сао деспотъ Стефанъ (изъ два рукописа). 3) За  
исторію србске цриве изъ рукописа XVII века.

Бератъ патріарху Арсенію Іовановићу изъ  
карловачке архиве.

Записъ о смрти патріарха цариградскогъ Ка-  
листа.

Іошъ су Друштву дошли и садъ се прегле-  
даю ови послови :

Никифора Дучића вромонаха у манастиру Ду-  
жима: Описъ манастира и црква по Херцеговини.

С. Сретеновића : Риторика.

Ф. Мартића : турско-србскій речникъ.

І. Веселића : Краткій описъ електромагнет-  
ногъ телеграфа.

На позивъ свой одъ године 1855 добило є  
Друштво и чува до потребе :

Неколико редки речій одъ П. Грчића учите-  
ля врелачногъ.

Прошле є године наставило Друштво, врло  
важанъ посао за исторію србску, помоћу владе  
србске пославши опетъ у Млетке Др. Я. Шафа-  
рика, кои у тамошньої архиви преписа много ак-  
та кои се тичу старе исторіє србске. Да бы  
Друштво могло издати на светъ ова акта, молило  
є владу за помоћъ, али до садъ іошъ ние доби-  
ло одговора.

Када се тако према јдноме станію своѣмъ  
Друштво највећма трудило да напредує и народу

буде одъ користи, у едаѣъ путъ одакле се на-  
ше да ће га сунце огрејати, стаде га ледъ бити.  
Дође му одъ Попечительства Просвете, кое бы  
већъ по имену своѣъ требало найвећма да поду-  
пире, закланя и управо негуе ово Друштво, —  
одъ Попечительства Просвете дође Друштву пре-  
порука да пише онако како му е писанъ уставъ  
пре 12 година. Томъ се препорукомъ укидаше  
Друштву задатакъ, а укиданѣмъ задатка укидаше  
се и само Друштво, връ е Друштву по уставу нѣ-  
гову најглавнѣи задатакъ да дознае и обзнануе  
законе србскогъ езика, а изъ оне препоруке из-  
лази да е таѣ посао свршенъ јошъ онда кадъ е  
Друштву заданъ да га ради. Видећи то и осимъ  
тога знајући да ни сама влада, којој е Попечи-  
тельство Просвете део, нити пише нити може пи-  
сати онако како оу писане прве уредбе коима е  
постављѣна, и сврхъ тога јошъ имајући на уму  
да државной власти ние посао ни поедине учене  
люде а камо ли цела друштва учити како ће пи-  
сати, Друштво е на поменути препоруку одгово-  
рило Попечительству да е не може примити. А  
кадъ то Попечительству не бы доста, него пре-  
поруку понови отворивши полемику о чистоти  
езика, Друштво имајући на уму да чистота езика ние  
стваръ око кое може бити распра између нѣга и  
Попечительства, а о ствари око кое е распра,  
т. е. има ли Попечительство власть слати Друштву  
онаке препоруке, — о тој ствари довольно назав-  
ши у првоме одговору своѣмъ, не нађе да бы вред-  
но было одговорити што по другій путъ.

Ова е жалостна распра врло смела Друштво  
у раднѣи нѣговой. Бръ осимъ што се цѣло Дру-  
штво нѣомъ одврати одъ други послова за дуже  
времена, нѣ ради јошъ мора усредъ године дати  
оставку секретаръ, съ коимъ Друштво бѣше вр-

ло задовольно. Та распра біяше главный узрокъ те доцїѣ даде оставку и подпредседатель. Тако послови Друштву стадоше и пореметише се, врь я, коме є Друштво изволело поверити да за време радимъ секретарске послове, имаюћи други свои послова не могохъ него само найпрече одправляти.

Друштво є прошле године имало срећу ступити у свезу съ Обществомъ Исторїи и Древностей Россійскихъ у Москви; и тако садъ Друштво стои у свези съ 11 академія и књижевнихъ друштва, а то су осимъ именованого ова: краљвска пруска Академія у Берлину, краљвска баварска Академія у Мюнхену, царска Академія у Бечу, императорска академія у Пешти, Императорское Географическое Общество у Петербургу, Друштво за исторію югославенску у Загребу, Матица Лужицкихъ Срба у Будишину, Матица србска у Пешти, царска Академія у Петербургу и Господарско Друштво у Загребу.

Друштво є дужно и ове године захвалити родолюбцима кои су му поклонили разлитне старине. Таки су поклони были:

Одъ проте лозничкогъ г. Игњата Васића евангелїе и номоканонъ на харти.

Одъ г. Михаила Ђорђевића учителя у Ягњилу снимлѣнъ надписъ на гробу Високогъ Стефана.

Одъ г. Радонце Жуєвића учителя на Убу стихираръ грчкій съ нотама.

Одъ бывшегъ княза србскогъ А. Карађорђевића рукописъ у коме су исторійске и географійске белешке изъ почетка овога века.

Одъ г. Дим. Миладиновића изъ Прилипа преписанъ записъ на єдномъ кожномъ рукопису.

Одъ грофа М. Пуцића преписана повеля польичка одъ године 1793; писмо владике црногор-

скога Петра II. одъ године 1840; писмо А. Мици-  
евѣића одъ 1844; петъ писама I. Колара одъ 1842—40.

Одъ г. Ил. Пчелара изъ Крагуевца еванђелие  
на хартии бугарске реценсіе.

Одъ г. В. Якишића преписана два писма Ка-  
рађорђева войводи Карамарку Васићу одъ 1811—12.

Одъ владике ужичкогъ г. Янићија рукописъ у  
комъ є између осталогъ: словеса љзъ братъ издарила Ѣ  
нигъ константина философа константињскаго, кнеза оуците-  
ли србскаго љзъ дин валахустинаго Стефана деснога госпо-  
дина србскимъ, на хартии у 8. — Повзетъ љзъ китѣ љзъ  
царстѣхъ насѣхъ родѣхъ на хартии у 8. — Шесть наредба  
кн. Милоша одъ 1818—25. — Дванаестъ писама кн.  
Милоша кнезу Васи одъ 1819—31. — Диплома коіомъ  
є године 1819 поставіо кн. Милошъ кнеза Васу за  
оборкнеза пожешке нахіе. — Писмо у комъ кн. Ми-  
лошъ 1823 даде кнезу Васи на три године неке зе-  
мальске приходе. — Шесть писама кнезу Васи  
одъ различныхъ великаша турскихъ и србскихъ. —  
Писмо Дервипъ-бега кн. Милошу. — Петъ тур-  
скихъ писама.

Међу ове старине вала споменути и ове:

Одъ проте лозничкогъ г. Игњата Васића: Пен-  
тикостаръ штампанъ у Мркишиной цркви 1566. —  
Требникъ изъ србскихъ старихъ штампарија. — Ан-  
тиминсъ кон є осветіо митрополитъ босанскій Ата-  
насіе 1706.

И старихъ є новаца дошло Друштву на по-  
клонъ одъ више родолюбца и то одъ:

Н. Алексића ѣакона и учителя у Шабцу: 1  
сребр. римск.

І. Веселића: 1 сребр. и 1 бакр.

Г. Витковића: 19 бакр. римск.

Р. Жуєвића учителя на Убу: 1 сребр. грчк.

И. Марковића ѣумрукціе любовійскогъ: 1 сре-  
бръ млет.

М. Марковића члана окр. суда подрин.: 2 бакр.

С. Немадовића, начелника среза врачарскогъ:  
17 сребр. и 8 бакр.

Д. Ракића трговца у Алексинцу: 21 бакр. рим.

А. Ристића помоћника нач. окр. подринскогъ:  
1 бакр. римск.

Теофила игумна каленићскогъ : 5 сребр.

Неименованогъ : 3 сребр. римск.

Овде ваља напоменути и ове дарове које е друштво добило прошле године, и то одъ:

І. Веселића: комадъ туча који се нашао у Поречкој реци близу Милановца, и знаке преписане съ едногъ камена у Кладову.

Одъ неименованогъ: комадъ окаменѣна дрвета.

И различнихъ књига, између којихъ су многе врло драгоцене, добило е Друштво на поклонъ, и то:

1. Одъ академіа и књижевнихъ друштва, съ којима стои у свези:

Одъ краљевске баварске Академіе за науке:  
*Abhandlungen der philos.-hist. Cl. Bd. II, Abthl. 1, 2. — K. Hofmann, Über die Gründung der Wissenschaft altdeutscher Sprache und Literatur, München 1857. — F. Löher, Die deutsche Polititik König Heinrich I, München 1857.*

Одъ краљевске пруске Академіе за науке:  
*Monatsberichte der königl. Preus. Akademie der Wissenschaften zu Berlin 1857 September — December; 1858 Januar — April.*

Одъ маџарске Академіе у Пешти: *Magyar akademiai értesítő 1857 № 10—10. — Magyar történelmi emlékek. Kiadja a magyar tudományos akademia történelmi bizottmánya. Első osztály: okmánytárak: első kötet. Második osztály: irók: első — harmadik kötet. Pesten 1857. — Georgii Bartal de Beleháza commentariorum ad historiam status jurisque publici Hungariae aevi medii libri*



XV. Posonii 1847. — Hunyadi János utolsó hadjárata Bolgar és szerbországban 1454-ben s Nendorfejérvár fölmentése a török táborításától 1456. előterjesztette Kiss Károly. Különnyomat a m. academiái Értesítőből. Pest 1857. — Magyar László délafrikai levelei és naplókivonatai. Kiadja Hunfalvy János. A magyar akademia költségein. Pest 1857. — Régiségtani közlemények. Érdy János, m. akad. r. tagtól. A magy. tud. akad. évkönyvei IX. köt. I. darabja. Budán 1858. — A hangrendszer kiszámításáról és zongorák hangolásáról mérséklet nélkül tiszta viszonyok szerint. Irta Györy Sándor. A magy. akad. évkönyvek IX. köt. III. darabja. Budán 1858. — Az áltaji népek ősvallása tekintettel a magyar ősvallásra. Felolvasta a m. akademiában Csengery Antal. A magy. akad. évkönyvek IX. köt. IV. darabja. Budán 1857. — Érdy János, a Boszna és Szerb régi érmek. Pest. 1858.

Одъ царскаго Общества исторiи и древностей Россiйскихъ при университетѣ Московскомъ: Записки и труды Общества исторiи и древностей Россiйскихъ, часть II—VIII, 1824—37. — Русскiй историческiй Сборникъ издаваемый Обществомъ исторiи и древностей Россiйскихъ, томъ I—7, 1837—44. — Чтенiя въ императорскомъ Обществѣ исторiи и древностей Россiйскихъ 1846, 1847, 1848. — Временникъ императорскаго московскаго Общества исторiи и древностей Россiйскихъ 1849—57. — Чтенiя въ императорскогъ Обществѣ исторiи и древностей Россiйскихъ 1858 I, II. — Предварительныя критическiя изслѣдованiя Густава Еверса для Россiйской исторiи. Переводъ съ нѣмецкаго. Москва 1826. — Древности сѣвернаго берега Понта. Сочиненiе П. Кёшпена. Переводъ С. Камашева. Москва 1828. — Описанiе древнихъ медалей Ольвик или Ольвиополя, находящихся въ Одессѣ въ кабинетѣ Г. Бларемберга. Переводъ съ француз-

скаго. Москва 1828. — Корсунскія врата, находящіяся въ Новгородскомъ Софійскомъ Соборѣ. Описаны и объяснены Н. Аделунгомъ. Съ нѣмецкаго перевелъ П. Артемовъ. Москва 1834. — Супрасльская рукопись, содержащая Новгородскую и Кіевскую сокращенныя лѣтописи. Москва 1836. — Псковская лѣтопись изданная М. Погодинымъ. Москва 1837. — Повѣствованіе о Россіи, томъ I. II. III. Москва 1838—43. — Книга посольская метрики великаго княжества Литовскаго. (Съ 1545 по 1572 годъ) издана кн. М. Оболенскимъ и И. Даниловичемъ. Москва 1843. — Книга посольская метрики великаго княжества Литовскаго. (Съ 1573 по 1580 годъ) издана М. Погодинымъ и Д. Дубевскимъ. Москва 1843. — Критическо-историческая повѣсть временныхъ лѣтъ Червоной или Галицкой Руси. Сочиненіе Д. Зубрицкаго. Переводъ съ польскаго О. Бодянскаго. Москва 1845. — Книга глаголемая большой чертежъ изданная Г. И. Спасскимъ. Москва 1846. — О Русскомъ войскѣ въ царствованіе Михаила Феодоровича и послѣ его, до преобразованій, сдѣланныхъ Петромъ Великимъ. Историческое изслѣдованіе И. Бѣлаева. Москва 1846. — Исторія или повѣствованіе о Донскихъ Козакахъ, собранная и составленная чрезъ труды А. Ригельмана. Москва 1846. — Изслѣдованія, замѣчанія и лекціи М. Погодина о Русской исторіи. томъ I. II. III. Москва 1846. — Лѣтописное повѣствованіе о малой Россіи собрано и составлено чрезъ труды А. Ригельмана. Москва 1847. — Исторія Россійская собранная и описанная В. Н. Татищевымъ. Книга пятая. Москва 1848. — Библіотека императорскаго Общества исторіи и древностей Россійскихъ. Москва 1845.

Одъ Матице Лужицкихъ Срба у Будишину: *Časopis towarstwa Maćicy serbskeje* 1856—57 IX. а X.

lětnika zešiwěk I. II. — Dr. Pfula Serbski Slovnik I.

Одъ бугарскога книжевногъ друштва у Цариграду: Българскы книжници 1—16.

Одъ Матице Србске у Пешти: Лѣтопись 1857, II.

2. Одъ ауктора и преводника :

I. Бошковића: Л. Штура книга о народнимъ песмама и приповедкама славенскимъ. У Новомъ Саду 1857.

М. Т. Янковића: Stephan Duschan. Berlin 1857. — Србскій царъ Стѣпане. У Београду 1858.

Х. Иречка: O soudeh župních. V Praze 1857. — Über Eigenthumsverletzungen und Rechtsfolgen nach dem altböhmischen Rechte. Wien 1855.

В. Јовановића: Узроци назадка и услови напредка польске привреде у Србији. У Београду 1858.

Р. I. Лешянина: Институтіе Юстиніановогъ Римскогъ права. У Београду 1857.

М. Ђ. Милићевића: Часови одмора. I. У Београду 1858.

С. Н. Палаузова: Грамота патријарха Каллиста. С-П-Бургъ 1858.

Ф. Посарта: Geographie und Statistik des Herzogthums Anhalt-Bernburg. Bernburg 1858.

М. Светића: Духъ народа Србскогъ. У Карловцима 1858.

И. Срезневскога: Повѣсть о Цареградѣ. С-П-Бургъ 1855. — Древніе глаголическіе отрывки, найденные въ Прагѣ. С-П-Бургъ 1857. — Хоженіе за три моря Аѳанасія Никитина въ 1456—1472 гг. С-П-Бургъ 1857.

И. И. Ткаца: Bericht der Handels- und Gewerbekammer für Kroatien. Agram 1858.

Ц. Фукарда: Notizia degli studii paleografici e storici. Venetia 1858.

## 3. Одъ друге господае:

Одъ графа Д. Николаевича Блудова: Памятники дипломатическихъ сношеній древней Россіи съ державами иностранницами. С. Петербургъ. — Восшествіе на престолъ императора Николая I. составлено статсъ-секретаремъ барономъ Корфомъ. С-П-Бургъ 1857. — Сочиненія Жуковскаго. Изданіе пятое. томъ X—XIII. С-П-Бургъ 1857.

Одъ I. Веселыа: M. T. Ciceronis de officiis libri III. Patavii 1772. — L. A. Senecae opera. Venetiis 1643. — Rukopis kralodvorsky. vydanie čtvrté V. Hany. V Praze 1843. — G. Molnar, Adserta e jure naturali, Pestini 1843. — Duhovništvo rimokatoličkog véroizpovidanja na poklisara. U Zagrebu 1848. — Instruction sur definitiven Organisirung des Bücher-Revisionsgeschäftes. Wien 1854.

Одъ К. Зорниа: X. Жефаревича Стематографія.

Одъ В. Якишиа еданъ листъ на коме су съ бакра штампани светци сръбскогъ народа 1741.

Одъ Ђ. Круниа: *Αχολουθια του αγιου ενδοξου βασιλεως και μεγαλομαρτυρος Ιωαννου του Βλαδιμηρου. Εν Βενετια 1858.*

Одъ X. Найдена: литогр. свв. Ђирило и Методије; — Јованъ Шишманъ царъ бугарскій.

Одъ М. Т. Раевскога: Русская Бесѣда 1857. II, III, IV; 1858. I. II. III. — Сельское благоустройство Москва 1858. I. II. III. IV. — Библиографія за годъ 1855. Москва 1856. — Древніе глаголическіе отрывки найденные въ Прагѣ. Чтеніе И. Срезневскаго. С-П-Бургъ 1857. — Записки одесскаго Общества исторіи и древностей. томъ IV. отд. I. Одессъ 1858.

Одъ Я Шафарика: *Stěpan poslědnji kralj bosanski, drama od M. Bogovića. U Zagrebu 1857. — Poslanica sv. Petra biskupima Pijemonta-Talije. U*

Trstu 1850. — Varaždin, kratki nacrt s gledišta historičkog od I. Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu 1857. — Prvostolna crkva zagrebačka opisana s gledišta povjestnice, umjetnosti i starinah, od I. Kukuljevića Sakcinskog. U Zagrebu 1856.

Одъ именованого : Kurzer Bericht von der Beschaffenheit der zerstreuten zahlreichen Illirischen Nation in k. k. Erblanden. Frankfurt u. Leipzig 1802. — Allgemeiner grosser Atlas, herausgeg. von T. A. Schräubl. Wien 1800.

Заступникъ секретаровъ  
*Иос. Хауль*

---

## ИЗВЕСТІЕ

### О НОВЧАНОМЪ СТАНЮ ДРУШТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ ЗА ГОДИНУ 1858.

Гр. чар. пр.

Година 1858 затекла е у каси Друштва  
Србске Словесности готовине . . . 3.260 —

У теченію године примљено е одъ правителства по буџету . . . 12.480 —

Одъ књиџара Валожића и одъ други за продате књиге . . . 972 —

Одъ размене новаца . . . 62 —

Свега . . . 16.774 —

У теченію године издато е:

а) на награде списатељима . . . 1613 —

б) на плаћу секретара . . . 2900 —

в) на плаћу послужитеља . . . 1224 —

г) типографіи за Гласникъ , за повезъ и друге потребе . . . 1357 —

д) на квартиръ, огревъ и друге потребе . . . 3191 10

е) на набавку и преносъ књига . . . 277 20

Свега . . . 10.562. 30

Кадъ се ова сума одузме одъ суме прихода онда излази да у каси Друштва има сада готовине 6211 гроша 10 пара чар.

## НЕКРОЛОГЪ.

Првый данъ ове године преста кудати едно племенито, верно, напредку рода посвећено срце. Тай данъ престаvio се СЕРГІЕ КАЊАНСКІЙ, епископъ Карштатскій, у 46. години свога христіански-скромногъ но дѣлательногъ живота.

Толика жалость, колика се у явнимъ листовима, са своју страна сръбства за преминувшимъ показала, довольно сведочи, колико е много овомъ ненадномъ, за цркву и народъ сръбскій у аустрійскомъ царству прераномъ смрћу изгублѣно. Ова искрена и обшта народна туга уедно е и сведокъ, да е съ покойникомъ и една велика, можда за дуго ненакнадљива надежда саранѣна.

Онъ се родио у Сентомашу, доцнѣмъ Србобрану, 1. Фебруара 1813. године, и на крштеню названъ е быо *Симеонъ*. Родителѣи нѣгови Гаврило и Марія видеѣи у своје Сими колико добро владаѣ, толико и способностъ и волю къ науци, по свршетку основны школа у месту налазивши се, не пропусте дати му више изображенѣ, пославши га у Новый-Садъ, Мохачъ, Темишваръ, и Кечкеметъ, гди е различне гимназіалне разреде свршио, а после у Пешту, гди е изучіо философійске науке и прву годину права, и у Пожунъ гди е довршио науке православне.

Нарочито у вишимъ школама быо е свагда у науци одъ првы међу своимъ саученицима, и како збогъ свое одличне даровитости, тако и збогъ своего примерногъ владаня, быо е врло уважаванъ и одъ другога и одъ наставника.

По свршетку права, колико побуђенъ примеромъ еднога свога искреногъ друга богословію свршивавшегъ, толико и већма, што е држао, да ће за себе, као Србина, само у чину монашкомъ, своје узвишеніемъ духу, своје родолюбивомъ срцу одговарајућій кругъ деланія моћи наћи, сврши у Карловцима и Богословію, и после полгодишњицъ искушенія у србској деспотовини, манастиру Крушедолу, 9. Априла 1839. године за монаха постриженъ буде. У истой години постао е на Ђурђевић-данъ у саборној цркви Новосадској ђакономъ, а на Божићъ у Карловачкој протођакономъ. На Митровъ-данъ 1842. године произведенъ е за архиђакона у Вршцу, 1844. год. 19. Маја за пресвитера у Бечу. Поставши наскоро и протосињеломъ, 1845. године одређенъ е за администратора манастира Беочина, коју е дужностъ 18. Септембра исте године на себе и примио. 1846. год. постао е и саседателъмъ сремске вармеђе, 16. Септембра 1848. архимандритомъ Беочинскимъ, а 2. Јануара 1849 год. чланомъ Друштва Србске Словесности.

Јошъ докъ е ученикъ богословія быо, у више прилика показао се његовъ даръ красноречивости, кои га е узъ друга његова својства препоруčio тадашњиъ митрополиту, покойномъ Стефану Станковићу. Съ годинама и овај се даръ његовъ све већма снажио. Беседе при распушту ученика, говорене о Св. Илиі 1845. год. у саборној цркви Карловачкој, и друге едне, исте године, о слави манастира Крушедола, нису се могли нахвалити слушаоци. Исто тако радо су биле слушане његове разумне и сладке речи у конгрегацијама вармеђе сремске; а у слѣдъ његове беседе на знаменитој скупштини карловачкој, 1 Маја 1848. обновљено е достоинство србскога патријарха.



Збогъ свои отиѣны врѣнна поставши амблѣ-  
нимъ духовнимъ синомъ св. патріарха, ипако е съ-  
нѣме 1850. године у Бечѣ на саветъ архіерейскій,  
гди е опетъ нѣгова одлична способность, као де-  
ловодителя тога савета, обште признанѣ чланова  
задобыла. У ово е време и понекій честитъ до-  
писъ о народнимъ стварма за „Србске Новине“ на-  
писао. — И како су у то доба многи заслужи  
люди нашега народа у Аустрији, кое разнимъ сте-  
пенемъ благородства, кое орденима были подарен-  
ни, тако е и нашъ Каѣанскій овомъ прили-  
комъ у награду за свое заслуге украшенъ быо  
златнимъ крестомъ заслуга съ круномъ.

Св. патріархъ толикогодишнимъ искуствомъ  
веѣ се давно уверіо быо о одличной способно-  
сти Каѣанскогъ у одправляню црквено-народны  
послова по канцеларійской и нижней управной  
струи, кое е онъ као консисторіальный нотаръ,  
као дѣловодитель поменутогъ архіерейскогъ са-  
вета, као заступникъ патріаршко-народногъ се-  
кретара, и као настоятель монастыра Беочина, на  
найвеѣе нѣгово задовольство водіо. И зато сада  
намери дати му прилику показати се у мало неза-  
виснѣмъ положаю, у веѣмъ управномъ деланя  
кругу. Онъ га постави 1852. године своимъ мандатаромъ у епархіи будимской, кою е дужность  
до поставленя новогъ епископа, више одъ године  
дана, нежалеѣи никаквогъ труда, искрено и мудро  
одправляо, пакъ и оно гледао у редъ довести,  
што су други, кои е то преча дужность была, заръ  
збогъ недоспеваня, пренебрегли были.

Наскоро по повратку у Беочинъ, премештень  
буде (месеца Юнія 1853. год.) у Бездинъ, као най-  
болій монастырь; а одъ-прилике на две године  
затимъ отиде за администратора епархіе кар-  
патскене.

Садъ се већъ свакиъ родолюбацъ, кои е Ка-  
ћанскогъ коле изближе познавао, изъ свега срца  
радовао, што е овимъ начиномъ нѣму отворенъ  
путъ, да свою прозорљивость у народне потребе  
онога края, свою мудрость у подмириваню нѣо-  
вомъ, сою чисту, искрену и тврду волю за напред-  
комъ цркве и народа свога у самомъ делу пока-  
зати може. И заиста, за готово три године нѣго-  
ве администраціе свакиъ е имао прилику уверити  
се, да му узданъ у нѣга не само нив имало пово-  
да ослабити, него да се оно у ствари јоште већ-  
ма утврдило. Стварајући духъ нѣговъ, кои се  
свуда појављивао, гди се годъ онъ и за краће вре-  
ме као представатељ налазио, и овде е одма развио  
свою благотворну делателность. Осимъ планова  
о болѣмъ поделеню парохіа и приличнѣмъ снаб-  
деню свештенства, о ужитку нѣовы удовица и  
сирочадѣй, о подизаню и цели сходномъ уређењу  
народны школа, кои су као планови већъ сазре-  
ли были, особито е лепо обновио епископску ре-  
зиденцію у Плашкомъ, и подигао уредну богосло-  
вию у истомъ месту..

Међутимъ сви поменути планови, кои су по  
известію дописника X у 2. брою „Срб. Дневника“,  
и умирућемъ покойнику душу обузимали, на жа-  
лость епархіе карловачке, на жалость целогъ на-  
рода србскогъ у Аустрији осташе неизвршени сво-  
нимъ зачедіоцемъ, ма да е већъ и за епископа 7.  
Децембра 1858. године посвећенъ, и скоро праву  
епископску управу свое духовне пастве примити  
готовъ быо. Предъ Божићъ по якой зими изъ  
Карловаца у Темишваръ путуюћи назебе, добыве  
запаленъ, а брзо затимъ узетость беле цигерице,  
и тако својомъ смрћу 1. Януара о. г. у 2 сата по  
подне родъ србскій упреласти. Изъ Темишвара,

по желѣи нѣговой, пренети су нѣгови смртни остатци у Бездинѣ, гди су у цркви сараѣни. —

Каѣанскій є быо висока, лепа раста, подуги образа, угасито плавы очію, косе плаво-смеѣ, високогъ чела, погледа милокрвногъ съ племенитомъ озбиљношћу смешаногъ. Премда иначе приличногъ здравля, быо є тавніє бое лица, коя га є узъ нѣгово добро срце, узъ нѣгову, чину му сходну побожностъ, и по споляшнѣмъ изгледу као неку светиню представляла.

Поредъ све у нѣговомъ характеру претежне озбиљности, у кругу пріятеля врло є пріятанъ другъ быо. Нѣгова пріятельска писма, старомъ єдномє другу писана, у кои' многима огледа се и свойствена му поетичностъ нѣговогогъ духа, дѣшу самомъ чистомъ искреношћу, добродушношћу, верношћу. — О нѣгову на врлой честитости основану сталностъ, тако рећи, и неотично свагда се морала сломити бодля неизбежны чиновны отношеня, коя є непосредно или посредно на нѣга понекадъ была управлѣна. У нѣгову правичностъ, у нѣгово човеколюбіє свакій се могао тврдо поуздати, іоште докъ є и на подчинѣніємъ месту быо. Свакомъ є радо помагао, а и знао є начинѣ.

У своєє личномъ животу сасвимъ є скроманъ. умеренъ быо. Колико є, поредъ свега тога, што є свагда по некогъ питомца у вишимъ школама издржавао, ипакъ съ маньимъ задоволянь быо, нехотећи се за веѣе отимати, показує та околностъ, што га є, по известномъ знаню писца овы редака, покойный патріаршкій секретаръ Вуковићъ управо политично принудіо, явити се за премештай у Бездинѣ.

Збогъ своє врстноѣє и доброте управо є обіште уважаванъ и люблѣнь быо, тако да бы тежко было наћи ко му є и стално сарєвновао, а ка-

мо ли непріятель быо. То е причинило, да е свакій о напредку рода мислеій, на нѣга као на неку угледу архіерейске врлине очи свое управіо быо; то е было узрокъ, што е самъ св. патріархъ у своме писму 2. Януара 1848. године изъ Пожуна писаномъ, покойнику рекао, да на нѣговъ животъ више држи, него што онъ то мисли, — — — да држи, да е онъ кадаръ увидити сва досадашня злоупотреблѣня, да волю и мужество има ратовати противу нѣм, не бы ли се еданпутъ црква Божія одъ нѣм очистила. И заиста, ово е увереніе светога старине деліо свакій, кои е покойника познавао, и већъ му е у духу достойно место намењивао.

Но божіи су путови неиспытани. Све ове лепе и, по свима знацима, врло основане надежде у самомъ цвету угинуше, а аустрійскомъ србству оставише едину христіянску утеху, да у свомъ уцвелѣномъ срцу чувајући незабравный споменъ покойника, моли божій благій промисао, да му опетъ скоро подобногъ Сергіи Каѣанскомъ архипастира подигне, кои ће съ преминувшимъ изчезлу надежду наново оживити, а къ томе јоште срећанъ бити, и у делу е испунити.

К. Б.

## БИБЛИОГРАФИЈА.

### І. СРБСКЕ КЊИГЕ ГОДИНЕ 1858.

(Ако која одъ овихъ књига ние овде записана, секретарство ће Друштва Србске Словесности бити неона захвално свакоме ко му за њу яви.)

**АТАНАЦКОВИЋЪ П.** Књиге Товита. Іудите. Естире, Іова. Преведене Платономъ Атанацковићемъ епископомъ Бачкимъ. У Новом - Саду књигопечатња Дра Дан. Медаковића 1858. 8. VIII, 170 с. и 1 л.

**БОРОВЕЧКИ Я. Е.** Propovied o presv. oltarskom otajstvu, koju je na 14. Veljače 1858. u župnoj crkvi sv. Marka u Zagrebu, kada je bio prvi dan godišnjega klečanja pred presv. oltarskim otajstvom, govorio Janko Ev. Borovečki, svećenik zagrebačke nadbiskupije i nadstojnik naukah u c. kr. plem. konviktu. U Zagrebu, tiskom Dra L. Gaja 1858. 8. 15.

**ВАЛЯВЕЦЪ М. К.** Narodne pripoviedke skupio u i oko Varaždina Mat. Kračm. Valjavec. U Varaždinu 1858 štampao J. pl. Platzer. 8. л. 2, с. 315.

Bibl. Centralorg. 1858, 3752.

**ВИДАКОВИЋЪ М.** Любомиръ у Блѣсиуму, роман-тическа, но притомъ и морална повѣсть, сачињена Милованомъ Видаковичемъ, дѣтвоспитателемъ. Друго изданіе. Издао Георгіе Стаичъ, изслуж. Словослагатель Правит. Типографіе II. часть. III. часть. У Бѣограду

у правительственной Типографіи 1858. 8. 216; 232; съ 1 приликомъ на камену писаномъ; на камену е писанъ у обе кнѣге листь на комъ нмѣ е нме.

**ВУКОМАНОВИЋЪ А.** Грађа за историю народа и књижевности српске. I. Показъ отъ кнѣга и о царственхъ кнѣгахъ родохъ. Изъ Гласника IX. чести. У Биограду у Књигопечатни Кнеж. српскогъ 1858. 8. 69.

**ВУКОТИНОВИЋЪ Л.** Pametarka. Gospodarom u Hrvatskoj i Slavonii od Ljudevita Farkaš-Vukotinića tiskom narodne tiskarne dra L. Gaja 1858. 16. VII, 120 с., 1 л.

(ГЕНОВЕВА.) Genoveva. Preliepa pripoviest iz starine za sve dobre ljude, osobito za matere i djecu, od Krištofa Šmida. (Drugo popravljeno izdanje.) (Sa slikom.) U Zagrebu, 1858. Brzotiskom Dragutina Albrechta. 16. VII, 131.

Друго нме:

Spisi za mladež od Krištofa Šmida. Svezak I. Iz njemačkoga prevadja i izdaje Sbor duhovne mladeži zagrebačke.

**ГЛАСНИКЪ Друштва Србске Словесности.** Свезка X. Съ литогр. картомъ окружя ужичкогъ. У Београду у типографіи княжества србскогъ 1858. 8. л. 2, с. 388.

**ДАНИЧИЋЪ Ћ.** Србска синтакса. Написао Ћ. Даничићъ. Део првый. У Београду у државной штампарији 1858. 8. XII, 643.

**ДЕВИДЕ I. Ф.** Tabelarni pregled dosadanjih vrédnotah sravnanih sa novom austrijskom, talirnom i južnoněmačkom vrédnotom, za porabu austrijskih dèržavljanah, a napose za poslovatelje svake vèrsti. Sastavljeno i izdano Josip Ferdinand Devidé, učitelju tèrgovačkih značstih na sbornotèrgovačkoj učioni u Zagrebu.

Verlag und Eigenthum von Leop. Hartman's  
Buchhandlung in Agram. 16. 43 с., 1 л.

(ДѢТЕ.) Pobožno dēte ili molitve i duhovne pēsme  
za kērščansku školnu mladež. Poleg odredje-  
nja Njih Preizvišenosti Gospodina Gospodina  
Juraja Haulik od Varallye, kardinal-nadbiskupa  
zagrebačkoga . . . van dane. U Zagrebu troš-  
kom F. Župana 1858. 16. 221.

ЂОРЂЕВИЋЪ И. Робови или Заробљени Талијани  
у Алгиру. Позориштна игра у четири дѣй-  
ства одъ Ипократа Ђорђевића, ученика IV.  
разреда гимназіе Београдске. У Земуну. Пе-  
чатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона. 1858.  
12. 83.

ЖИВАНОВИЋЪ И. Аламонтадъ или робъ на мор-  
скоме броду. Одъ Хайриѣа Чокѣа. На срб-  
скій языкъ превео Тома Живановићъ княже-  
ско-србскій управитель пошта. У Новоме-  
Саду. Књигопечатня Дра Дан. Медаковића  
1858. 8. 121.

ЗУБАНЪ Г. Бой на Граову о Спасову дну. 1858.  
године спѣвао Глиша Зубанъ. У Земуну пе-  
чатњомъ I. К. Сопрона 1858. 8. 1 л., 14 с.

(ИЗВѢСТІЕ) Godišnje izvēstje četvèrto javne niže  
realne i glavne učione dēčakah u Varaždinu  
koncēm školske godine 1858. Waraadin 1858.  
bei J. Platzer. 4. 41.

Bibl. Centralorg. 1858, 3651.

ИЛИЋЪ I. Песме Јована Илића. Друга свеска.  
У Новомъ Саду у печатњи Дра Дан. Меда-  
ковића 1858. 8. 99 с., 1 л.

ИСТОРИЈА Србскога народа написао А. Майковъ.  
(Изъ његове књиге: „Исторія Сербскаго язы-  
ка въ связи съ исторіею народа“. Москва  
1857.) Прилогъ Србски Новина за 1858 годи-

ну. У Београду у државној штампарији 1858. 8. 517 с., 1 л. съ литогр. 1 картомъ и 4 листа са сликама.

Ту е иза саме исторіе: I. Устанакъ србскій (народне песне); II. Летопись херцеговачкій Прополія Чокорила; III. Сиртъ Сманла-аге Ченгића, песна Ивана Мамуранчића.

(ИСУСЪ.) I s u s prijatelj malenih ili pustite k meni malene. Molitvena knjizica s pjesmami za djecu od O. E. Jais-a. Prevede i izdade ju sbor duhovne mladeži zagrebačke. Treće izpravljeno i pomnožano izdanje. U Zagrebu tiskom dra L. Gaja 1858. 16. 187, съ 1 литограф. икономъ.

ЮВАНОВИЋЪ В. Узроци назадка и услови напредка польске привреде у Србији. Одъ В. Јовановића. Београдъ при књигопечатни кнѣжества србскогъ 1858. 8. 32.

Прештампано изъ „Србскихъ Новина.“

ЮВАНОВИЋЪ I. Јована Араня Толдија. Спевана скаска у XII. песама. Съ маџарскогъ превео Јов. Јовановићъ. У Новомъ Саду у печатни д-ра Дан. Медаковића. 16. 153 с., 1 л.

ЈОСИМОВИЋЪ Е. Начела выше математике у три части. Израдио понајпрече за потребу артилерійске школе к. с. Емилијанъ Јосимовићъ, при истой школи выше математике, механике и выше геодезіе професоръ, школске комисіе и друштва србске словесности редовный чланъ. У Београду. У Књигопечатни Кнѣжества Србскогъ. 1858. 8. 8 л., 253 с.

Ово е први део.

КАЛЕНДАРИ. Войвођанинъ. Србско-народный календаръ за годину 1858 одъ М. Д. Рашића. (Украшенъ са 20\* дрвореза.) VI-та година. У Бечу писмены Брменскогъ Манастира. 8. 106.

\* Не 20 него 6.



- Годишњак. Велики Србски календар за просту годину 1858. Година IX. У Новомъ Саду. Издае књигопечатња дра Дан. Медаковића. 4. 56, съ 2 лика на дрвету у тексту.
- Даница календаръ за 1858 годину са юначкимъ и забавнимъ песмама. Издао Георгиѣ Стаићъ. У Београду. Продае књижара Велимира Валожића. 8. 40.
- Zagrebački šoštár. kalendar za prostu godinu po Isusovom narodjenju 1858. U Zagrebu, troškom F. Zupana. 16. 24 л.
- Зимзеленъ. Србско-народный календаръ за годину 1858. VI. Година. Уредіо и издао Александеръ Андрићъ. У Бечу. Књигопечатњомъ А. Андрића. 8. 8, л. 91, с. съ 1 ликомъ на челику.
- Зорица или календаръ за годину 1858. Издао Бремјя Караџићъ. V. година. У Београду. Правителственомъ Књигопечатњомъ. 8. 20.
- Календаръ са шематизмомъ княжества Србіѣ за 1858 годину. У Београду У Књигопечатњи Княжества Србскогъ. 8. 61.
- Katolički koledar za просту godinu 1858. Od Vilhelma Švelca, svetjenika nadbiskupije zagrebačke. Tečaj IV. U Zagrebu, bërzotiskom dra. L. Gaja. 8. 86, с. 2, л.
- Katolički pučki koledar za просту godinu 1858. Sastavio Ivan Mihaljević svetjenik biskupije Djakovačke. Sa slikami. Pèrvi godišnji tečaj. U Pešti tiskom Alojsije Bučanskoga. 8. 48.
- Лала. Малый календаръ за просту годину 1858. У Земуну печатано књигопечатњомъ I. К. Сопрона. 16. 80.
- Ласта. Мали календаръ за просту годину

1858. IX година. Издає Печатня Медаковића у Новомъ Саду. 16. 65.

— Narodna knjiga koledar za godinu 1858. Uredio Ivan Filipović. U Osieku tiskom i troškom Drag. Lehmanna i ort. 8. 10 л., 201 с.

— Народный календаръ за просту годину 1858. са многимъ ликовима. У Земуноу печатано книгопечатномъ І К. Сопрона. 8. 100.

— Србско народный Велико-Бечкеречкій календаръ за просту годину 1858. Уредіо І. Поповићъ діаконь. I-ва година. У Великомъ-Бечкерекѹ печатао и издао Ф. П. Планиць. 8. 64.

— Тамишварскій календаръ за просту годину 1858. V. година. Брзотискомъ М. Хазаі и сына Вилхелма у Тамишвару. 8. XXXVI, 59.

— Hervatski kalendar za prostu godinu 1858. Ureditelj: Dr. Antun Starčević. Izdatelj: Karlo Albrecht. Tečaj I U Zagrebu, Berzotiskom K. Albrechta. 4. 48.

**КАНАВЕЛИЊЪ Н.** Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman, pjesan Ivana Kanavelića, vlastelina hvarskoga sad pr̃vi put izdana od preuzvišenoga, presvietloga i prečastnoga gospodina Josipa Jurja Strossmayera. . . sjedinjenich biskupijah bosansko-djâkovačke i sriemski biskupa, biskupiah biogradske i smederevačke . . . apoštolskoga upravitelja . . . U Osieku, štampa Drag. Lehmanna i drug. 1858. 8. XII, 616.

(КНИГА.) Kita cvietja spletena iz pjesamah domaćieh pjesnikah. U Zagrebu u tiskarnici dra L. Gaja 1858. 16. 5, 115 с., 1 л.

**КУКУЛЪВИЊЪ Н. С.** Slovník umjetnikah jugoslavenskih od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga U Zagrebu tiskom narodne tiskarne Dra L. Gaja

1858. 8. 4 л., 112 с., са литогр. сликама Ф. Бенковића и Д. Аврамовића.

Ово е први свезакъ. И другиј е изашао године 1858, али у Београдъ јошъ нје дошао.

**КУКУЛЪВИЋЪ И. С.** Pjesnici hrvatski XVI. veka. Od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga, Razdjel prvi. U Zagrebu 1858. Tiskom nar. tiskarne dra L. Gaja. 8. VIII, 103.

Изъ „Nevenca“ на по се штампано.

**КУКУЛЪВИЋЪ И. С.** Putovanje po Bosni od Ivana Kukuljevića Sakcinskoga. U Zagrebu. Tiskom narodne tiskarnice dra L. Gaja 1858. 16. 119. Изъ „Narodnih Novina“ 1858 прештампано съ додатцима и поправцима.

**ЛЪТОПИСЪ,** србски, за годину 1858. Свеска прва, друга. Година XXXII. књига 97, 98. Издае Матица Србска. Уређуе Јованъ Ђорђевићъ. У Будиму словима ц. и кр. свеучилишта Пештанскогъ 1858. 1859. 8. 2 л., 235 с.; 2 л., 206 с.

Ту е у књизи I: (1—23) Предговоръ уредникогъ. (—39) Прегледъ свој епаршески столица (катедра) у святой православной восточној цркви. (—49) Беседа на св. Саву 1858. Вукићевића. (—92) О слову х. (—108) Песме. (—152) Ђурађъ Вранковићъ, истор. романъ одъ Я. Игњатовића (продуженъ) (—160) Преводъ Илјаде. (—172) Народне приповеде. (—182) Прегледъ наречја славенскихъ књазовъ најглавније разликѣ. (—200) Матица Србска: Основат елно писмо и тестаментъ Саве Текеліа. (—211) Наредба србскогъ попечительства просвете одъ 31. Мая 1858бр. 948. (—223) Нове књиге. (—225) Некрологија. (—235) Смесице.

У књизи II: (1—72) Ђурђа Сремца књига о пропасти владѣства маџарскогъ. (—80) Позвај словеница, одъ А. Драгосављевића. (—84) Сватанъ словенице оскудице, одъ А. Драгосављевића. (—89) Пѣсме. (—109) Србске пословице. (—123) Преводъ Илиаде. Одъ Л. Костића. (—133) Питомци Саве Текеліа. (—139) Јованъ Варо. (—201) Дѣланъ Матице Србске године 1858. (—204) Некрологија. (—206) Смесице.

**МИКОШИЋЪ Ф.** Monumenta serbica spectantia historiam Serbiae Bosnae Ragusii edidit Fr. Mi-

klosich. Viennae apud Guilclmum Braumüller 1858. 8. 1 л., XII, 580 с.

**МИЛИЋЕВИЋЪ М. Ђ.** Часови одмора. I. II. Издае Миланъ Ђ. Милићевићъ, експедиторъ у кнеж. канцеларіи, Редовный чланъ Друштва Србске Словесности. У Београду у књигопечатњи кнежевине Србіе 1858. 8. 2 л., 87 с.; 94 с.

**НЕНАДОВИЋЪ Л. П.** Прилози за Србску историју, Издае Любомиръ П. Ненадовићъ. I. Свеска. У Земуноу. Печатня I. К. Сопрона 1858. 8. 57.

**НИКОЛИЋЪ П.** Практическое наставленіе за душепопечитель при болной-и смертной постели свои парохіана, по Кёлеру, и дру Бранду, Павломъ Николичъ, протопресвитеромъ Карловачкимъ састављено. У Новомъ Саду трошкомъ Игњата Фукса, књижара. 8. 1 л., 135 с.

**НОВИНЕ.** Glasnik Dalmatinski. Два пута на недељу по 1 таб. фол. Уредникъ П. А. Казали у Задру.

— Gospodarski list. Ђданъ путъ на недељу по  $\frac{1}{2}$  таб. у 4. Издае Хрватско-славонско господарско друштво. Уређуе Богославъ Шулекъ у Загребу.

— Zagrebački katolički list. Ђданъ путъ на недељу по 1 таб. у 4. Уредникъ Н. Хорватъ у Загребу.

— Званичне новине княжества Србіе. Ђданъ путъ на недељу по  $\frac{1}{2}$  таб. у 1. у Београду.

— Narodne Novine, carsko-kr. službene. Свакій данъ по  $\frac{1}{2}$  табака фол. Уредникъ Д. Деметаръ у Загребу. Издае Л. Гай.

— Neven zabavan, poučan i znanstven list. Ђданъ путъ на недељу по 1 таб. у 8. Уредници др. I. Враницанъ Добриновићъ и Винко Пацель. Издае народна читаоница на Рієци.

- Подунавка. Бданъ путъ на неделю по 1 таб. у 4. Издае И. К. Сопронъ у Земуну. Месеца новембра забранѣна.
- Родолюбацъ, листъ за разпространяванѣ полезны знаня. Издае и уређуе Ћ. Малетићъ и В. Вуићъ. Бданпутъ на неделю по 1 таб. у 4. У Београду. Излазно одъ 1 мая до 5 новембра.
- Световидъ. Два пута на неделю по 1 таб. фол. Уредникъ А. Андрићъ у Бечу.
- Седмица. Листъ за науку и забаву. Бданъ путъ на неделю по 1 таб. у 4. Додатакъ Србскомъ Дневнику. Забранѣна месеца новембра.
- Србске Новине. Три пута на неделю по 1 таб. фол. Издае и уређуе Милошъ Поповићъ у Београду.
- Србски Дневник. Два пута на неделю по 1 таб. фол. Уређуе Ђорђе Поповићъ, издае Дан. Медаковићъ у Новомъ Саду. Одъ 11 септембра до 11 дек. забранѣнъ.
- Школски листъ. Бданъ путъ на неделю по 1 таб. у 8. Уређуе Ћ. Райковићъ, издае Дан. Медаковићъ у Новомъ Саду. Почео излазити 16 октобра.

**НОВИЊЪ I.** Милошева или устанакъ Милоша Обреновића на Сулейман-пашу Скопљака у год. 1815. или ослобођењѣ Србѣе по четири сто- и двадесетъ шесто годишњој патњи и сужањству. изъ Српства Јоксима Новића Оточанина. У Новомъ Саду трошкомъ Игњата Фукса 1858. 8. 2 л., 76 с.

**НОВЦИ** стари и нови са нужднимъ разлаганѣмъ и таблицомъ сравњиваня одъ 1 кр. до 1,000.000 флоринти. У Новоме Саду. Изъ књигопечатнѣ дра Дан. Медаковића 1858 16. 21 с., 1 л.

**ОСМОГЛАСНИКЪ** Содержащій въ себѣ рѣзанаа пѣніа и пѣсни церковныа въ дни недѣльныа и прѣздничныа цѣлаго гѣда, и ѣныа разайчныа пѣсни дѣхуемыа за меншѣ юность, Богословскіа наѣки слышателей, и за ксѣхъ православныхъ Хрѣстїанъ ѣзъ сватыхъ церковныхъ книгъ собранныа. Въ Новомъ Саду, въ печати и др. Данїїла Медаковича 1858. 8. 160.

**ПАРЧИЊЪ Д. А.** Riečnik ilirsko-talianski polag najnovijih izvorah sastavio ga O. Dragutin A. Parčić Tretjeg Reda Sv. Franje. U Zadru Petar Abelić Knjigar-Izdavatelj 1858. 16. XIV, 847.

**ПЕТРАНОВИЊЪ Б.** Исторїа књижевности поглавитихъ на свѣту народа одъ найстарїихъ времена до садашнѣга вѣка. Написао Дръ Божидаръ Петрановићъ. Часть I. У Новомъ Саду печатня дра Дан. Медаковића 1858. 8. VI, 340 с., 1 л.

**ПЕТРАНОВИЊЪ Г.** Побожна размишляња при слушаню св. литургіе, съ толкованѣмъ свакога нѣногъ чина, обреда и возглашенїа и съ додаткомъ прописаны молитава при св. причащенїю. Извадіо изъ књижице издана подъ истымъ насловомъ у Москви, и изъ други црквены књига Герасимъ Петрановићъ рождественскога м. Драговића архимандритъ. 16. 121. Штампаво е по другїй путь у Нов. Саду 1858 у Д. Медаков.

**ПООТЕНЪ К.** Razmišljanja razlika po sv. Alfonsu od Ligouri, prinešena u slovinski prosti jezik za probuditi duh bogoljubnosti u dušami svoje biskupije od prisvietl i pripošt. g. Karla Poote-na, arkibiskupa barskoga u Arbanii i pervostolnika serbskoga kraljestva. U Rimu 1858. 12. 93.

Zagr. kat. list 1858. 6p. 40.

**ПОПОВИЊЪ С.** Црногорске гусле или народне песме, приче, подскочице и напїалице. Издае

**Стефанъ Поповићъ.** У Београду. У Книгопечатњи Княжества Србскогъ. 1888. 8. 131.

**ПОУЧЕНИЈЕ**, архірейско, новорукоположеномъ свештенику. Преведено съ Рускогъ. У Београду у правителственой Типографіи 1858. 8. 24.

**ПРЕГЛЕДЪ** цѣлога счетоводнога состоянія книженнога содружества Матице Србске съ концемъ године 1857. У Будиму, писмены Цес. Краљ. Свеучилишта Пештанскогъ. 1858. 8. 24.

**ПРОГРАММЪ**, петый, велике гимназіе Карловачке за школску годину 1857. Уређуе и издае гимназіе управительство. У Карловцы. Србско-народна Печатня митрополітско-гимназіална 1858. 8. 60, съ 1 табл.

**ПРОГРАММЪ**, шестый, велике гимназіе Карловачке за школску годину 1858. Уређуе и издае гимназіе управительство. У Карловцы. Митрополитско-гимназіална Типографіа. 1858. 8. 48.

**ПУЦИЋЪ М.** Споменици Срѣбски од 1395 до 1423. то ест писма писана од републике Дубровачке Краљевима, Деспотима, Войводама и Кнезовима Срѣбскимъ, Босанскимъ, и Приморскимъ. Преписао с Дубровачке архиве кнез Медо Пуцић властелин Дубровачки... Са снимкомъ, уводомъ и примѣтбама. У Београду. Книгопечатня княжества Србскогъ. 1858. 8. 1 л., XXXVII с., 1 л., 178, XXXI с.

**ПЪСНИ** о Сосани, свет. Томи и св. мученицы Варвари. Трошкомъ Х. Алексе Ог. Поповића. У Земуну. Печатњомъ І. К. Сопрона 1858. 16. 23.

**РАЙКОВИЋЪ Ђ.** Бдѣ и медѣ. Шаливо-поучни чланци, написао ѿ за Србску младежь и нѣне пріятелѣ Ђорђе Райковићъ. У Новомъ Саду у печатњи Д-ра Д. Медаковића 1858. 8. XIV, 138.

**РАЧУНИЦА**, трговачка. За свакога човѣка нужна. У Новомъ Саду. Печатня дра Дан. Медаковића 1858. 8. 1 л., 105 с.

**РИСТИЊЪ М. Х.** Система целокупне философіе. Књига I. Енциклопедія и методологія философіе. Књига II. Основна философія. Списао Михаилъ Христофоръ Ристињъ, Профессоръ Исторіе и философічне Пропедентике на Гимназији Сремско - Карловачкой. У Карловцы. Митрополитско-гимназіална Типографія 1858. 8. 80; 44.

**САБОЛОВИЊЪ А.** Prava kèrštjanka u bogoljubnosti sa svetom cèrkvom, ili sveta vrěmena i blagdani godišnji. Molitvena knjiga za duhovnu zabavu spola ženskoga. Polag raznih spisateljah sastavio Antun Sabolović, biskupie bosanske, ili djakovačke misnik i levanske varoši župnik. Izdao drugi put Franjo Župan u Zagrebu 1858. 16. 319 съ єдномъ икономъ.

**СБОРНИКЪ** закона' и уредба,' и уредбены' указа', изданы' у княжеству Србији. (Одъ почетка до конца 1858 године.) XI. У Бѣограду. У правителственой књигопечатни 1858. 4. VII, 195.

**СВЕТИЊЪ М.** Духъ народа Србскогъ. Одъ Јована Хаџића, у књижеству названого Милоша Светића. У Карловцы. Митрополитско - гимназіална Типографія. 1858. 8. XI, 119.

**СВЕТИЊЪ М.** Дѣла Јована Хаџића, у књижеству названого Милоша Светића, књига II. преводи спѣвни. У Карловцы. У Митрополитско-гимназіалной Типографіи 1858. 8. XII, 319 с., 1 л.

**СУБОТИЊЪ В.** Славопѣвъ врлой браћи Завѣдалу и Стршу одъ Васілія Суботића. У Новомъ Саду брзотискомъ I. Каулице 1858. 8. 15.



**СУБОТИЊЪ I.** Дѣла Јована Субботића. Књига I. пѣсне лирске. У Карловци. У митрополитско-гимназијалној Типографији. 1858. 16. X, 100.

**У СПОМЕНЪ** Блисавете Спасићъ рођене Арсенијевићъ, преминувши 30 Децембра 1857. године. У Београду књигопечатња књажевства Србскогъ 1858. 8. 1 л., 13 с.

**ФРАЙДЕНРАЙХЪ I.** Crna kraljica. Izvorna čarobna gluma s pjevanjem u dva razdjela i jednom predigrom, pod naslovom: Prokletstvo na Medvedgradu. S upotrebljenjem historičkoga gradiva u jednom činu od Josipa Freudenreicha, člana narod. kazališnoga društva. Muzika od Franje Pokornoga. Svojm troškom na svijet izdao K. Stojsić. U Zagrebu. Vrtoliskom Dragutina Albrechta 1858. 8. 3 л., 133 с.

**ШАФARIКЪ Я.** Пописъ акта принадлежи къ исторіи Срба и осталихъ югославена, наодећи се у цес. кр. Млетачкомъ генералномъ архиву, кои е сачинио у лето 1857. год. Дръ Янко Шафарикъ ред. чланъ и о. г. подпредседатель Друштва Срб. Словесности, професоръ Исторіе при Княж. Срб. Лицею. (Изъ „Гласника“ X. Друштва Срб. Слов.) У Београду У типографији Књажевства Србскогъ. 1858. 8. IV, 152.

**ШОЛА I. А.** Теоретично и практично наставленіе у чертаню, за праватно поученіе и за наставляніе у явнимъ заведеніама. Изворно сочинѣно одъ Јована А. Шоле, учителя чертаня и литографа изъ Златнога Прага. У Београду Правителствена Књигопечатња Књажевства Србскогъ 1858. 4. 2 л., 58 с. съ 24 литог. таб.

**ШПОРЪ Ю. М.** Edipos. Tragedia u pet čina Jura Matie Špor-a. Na Rieci. Slovutis i izdavanje Erkola Rezze 1858. 16. 89.

**ШТОЛЪ И. и ТОРБАРЪ И.** Crkvene pjesme za školsku mladež i za puk izdane po Ivanu Stohl-u i Josipu Torbar-u. Svezak I. U Zagrebu. Vlastitost i troškom knjigarnice Lavosl. Hartmán-a. 8. 70 с., 1 л.

**ШУЛЕКЪ Б.** Némačko-hrvatski rěčnik od Bogoslava Šuleka. U Zagrebu troškom F. Župana 1858. 7. 8. Heft Naturglaube — sprechen.

**ЯКШИЊЪ В.** Предлогъ првозвано-андрејской народной скупштини у 1858 год. поднесенъ Владимиромъ Якшињемъ. државны наука професоромъ у княж. срб. лицеоу и многи учены друштва членомъ. У Бѣограду при Књигопечатњи Княж. Србскогъ 1858. 8. 42.

**ЯНКОВИЊЪ М. Т.** Србскій царъ Стѣпане или смртъ Душанова. I. Одъ М. Т. Янковића професора народне економіе при Кн. Срб. Лицею. У Београду 1858. 16. 1 л., IV, 42 с.

**ЮКИЊЪ И. Ф и МАРТИЊЪ Г.** Narodne pjesme Bosanske i Hercegovacke skupio Ivan Franjo Jukić Banjolučanin i Ljubomir Hercegovac (Fr. Gr. Martić) izdao O. Filip Kunić Kuprješanin. Svezak prvi. Pjesme junačke. U Osieku tiskom c.k. povl. tiskarne Drag. Lehmanna i drugara 1858. 8. 621 с., 1 л.

**ЮРКОВИЊЪ Я.** Tri lipe ili grieh neokajan, neoprošten i prelja pripoviedke od Janka Jurkovića. U Osieku. Štampa Drag. Lehmanna i drugara 1858. 16. 96.

## II. НОВЕ КЊИГЕ НА ДРУГИМЪ ВЪЗНЦИМА КОЕ СЕ ТИЧУ СРБА.

(Између овихъ књига овде су записане само оне које су у Београдъ добављене.)

**БЕСЪДА, Русская. 1858. III. IV. 1859. I.**

Ту е између осталогa у књизи III за годину 1858: Востаніе, Гласникъ XI.

Путевыя замѣтки. О. Гильфердинга. — Семейная община по селамъ Сербскимъ (Чланикъ М. Ё. Милићевича о за-  
друзи, кои е вѣзашао у Гласнику IX.)

У кнѣзи IV за годину 1858: За падные Славяне, Отд. I  
Познань. Поляки и ихъ роль въ Славянскомъ вопросѣ. Возро-  
жденіе Славянскихъ народностей въ Австріи. Отд. II.  
1848 годъ и его послѣдствія для Австрійскихъ Славянъ. Ихъ  
настоящее положеніе. — Георгій Черный. По рассказамъ  
очевидцевъ (писалъ покойный Н. И. Надеждинъ). — Боснія.  
Путевыя замѣтки А. Гильфердинга.

У кнѣзи I за годину 1859: Записки Сербскаго протоіерея  
Матвія Ненадовича (переведено изъ Шумадине). — Отрыв-  
ки изъ писемъ къ Министру Народнаго просвѣщенія о по-  
ложеніи Славянъ въ Европѣ. М. П. Погодина. — Боснія.  
Путевыя замѣтки А. О. Гильфердинга. — Рассказъ очевидца  
о Скупщинѣ М. Милићевича.

**GESETZBUCH** Daniel's I. Fürsten und Gebieters von  
Montenegro und der Berda. Wien, 1859. Ver-  
lag von F. Manz. 8. 38.

**ГОСУДАРСТВО**, русское, въ половинѣ XVII вѣка.  
Рукопись времени царя Алексѣя Михайлови-  
ча. (Приложеніе къ 1 М. Русской Бесѣды за  
1859. год.) Москва. Въ типографіи А. Семена  
1859. 8. XXVIII, 64.

Знатно за Србе по томе што е писао Србинъ.

**DOZON. A.** Poésies populaires serbes traduites sur  
les originaux avec une introduction et des no-  
tes par Auguste Dozon chancelier du consulat  
général de France a Belgrad. Paris E. Dentu  
1859. 12. VI, 285.

**MORDTMANN, A. D.** Belagerung und Eroberung  
Constantinopels durch die Türken im Jahre  
1453. Nach den Originalquellen bearbeitet von  
Dr. A. D. Mordtman. Stuttgart und Augsburg.  
J. G. Cotta'scher Verlag. 1858. 8. 2 л., 147 с.  
съ планомъ.

**POZZA, N. A.** Nicolai Aloysii comitis de Pozza pa-  
tricii Racvini carmina Venetiis excudebat Jo-  
sephus Grimaldo 1858. 8. 70.

**SULAIMAN** des Gesetzgebers (Kanûn) Tagebuch auf seinem Feldzuge nach Wien im Jahre 93½ d. H. = J. 1529 n. Chr. zum ersten Male im Türkischen Originaltexte herausgegeben, mit einer deutschen Übersetzung und mit Anmerkungen versehen von Dr. W. F. A. Behrnauer. Wien Verlag von K. Gerold's Sohn 1858. 8. 33 c., 14 A.

**UTIEŠENOVIĆ, O. M.** Die Hauscommunioneu der Südslaven. Eine Denkschrift zur Beleuchtung der volkstümlichen Acker- und Familienverfassung des serbischen und des kroatischen Volkes. Von Og. M. Utiešenović. Wien, 1859. F. Manz et C. 8. 2 A., 277 c.

**VERANCSICS** Antal, m. kir. helytartó, esztergomi érsek összes munkái. Közli Szalay László m. akad. r. t. Harmadik kötet. Első portai követtség 1553 — 1554. Pest, Egenberger F. 1858. 8. VIII c., 2 A., 463 c.

Απὸ τοῦ :

Monumenta Hungariae historica. Magyar történelmi emlékek. Kiadja a Magyar tudományos akadémia történelmi bizottsága. Első osztály: Írók. Negyedik kötet.

